

KRISTIAN SINDBALLE

DANSK SELSKABSRET

I OG III

FORKORTET UDGAVE TIL BRUG
VED UNIVERSITETSUNDERVISNINGEN

VED
NIELS KLERK
LEKTOR,
LANDSRETSSAGFØRER

KØBENHAVN 1949

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

FORORD

Bind I af professor, dr. jur. Kristian Sindballes Dansk Selskabsret, der udsendtes i 2. udgave i 1936, og bind III, der udkom i 1932, har gennem nogen tid været udsolgt. Da netop disse to bind anvendes ved universitetsundervisningen, udsendes der efter aftale med professor Sindballe herved en ny samlet udgave af dem. Teksten er gennemset, og der er taget hensyn til nyere lovgivning og retsafgørelser. En bearbejdelse med stillingtagen til de anskuelser, der er fremsat i de siden 1936 og 1932 udkomne tidsskriftsartikler og i den efter dette tidspunkt udgivne udenlandske selskabsretlige litteratur, er derimod ikke foretaget, hvorimod der er optaget en række henvisninger hertil.

Da bogen først og fremmest skal tjene som foreløbigt grundlag for universitetsundervisningen i selskabsret, har jeg anset det for forsvarligt at foretage visse forkortelser ved at udelade enkelte afsnit og dele af afsnit, der forbigås ved universitetsundervisningen, og ved at udelade en del noter. Afsnit, der er sat med indrykket type, skal af de studerende kun gennemlæses, men vil ikke blive genstand for eksamination.

Væsentlige ændringer og tilføjelser er markeret med *.

København, 25. juni 1949.

Niels Klerk.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel I

Firma- og handelsregistre.

§ 1. De forskellige selskabsarter	9
§ 2. Regler om firma	10
§ 3. Regler om handelsregistre	22

Kapitel II

Ansvarlige interessentskaber.

§ 4. Retskilder	30
§ 5. Det ansvarlige interessentskabs stiftelse	31
§ 6. Retsforholdet mellem interessenterne	33
§ 7. Afslutning af retshandler på interessentskabets vegne	56
§ 8. Interessentskabets rettigheder; forholdet til den enkelte interessents særkreditorer	66
§ 9. Interessentskabets forpligtelser; sammenstød mellem selskabs- og særkreditorer	73
§ 10. Interessentskabets opløsning	84

Kapitel III

Kommanditselskaber og stille selskaber.

§ 11. Kommanditselskaber	111
§ 12. Stille selskaber	123

Kapitel IV

Aktieselskaber.

§ 13. Indledning	128
§ 14. Firma og anmeldelse m. m.	134
§ 15. Selskabets stiftelse. A. L.s § 17	140
§ 16. Fortsat aktietegning og forhøjelse af aktiekapitalen	165
§ 17. Forpligtelser ifølge aktietegning	175
§ 18. Rettigheder ifølge aktietegning	186
§ 19. Aktiebrev, interimsbeviser og aktiebog	198
§ 20. Generalforsamlingen	219
§ 21. Selskabets ledelse	247
§ 22. Erhvervelse af egne aktier	262
§ 23. Selskabets regnskab. Fordeling af overskud	267
§ 24. Forholdet til trediemand. Nedsættelse af aktiekapitalen	292
§ 25. Selskabets ophør. Udslettelse af registeret	299

Fortegnelse over benyttede forkortelser	311
---	-----

KAPITEL I FIRMA- OG HANDELSREGISTRE

§ 1. De forskellige selskabsarter.

Ordet *selskab* benyttes i forskellige betydninger. Undertiden anvendes det om ethvert på aftale om fælles virksomhed grundet retsforhold mellem to eller flere personer. Undertiden tages det i snævrere betydning, idet det kun benyttes, hvor det drejer sig om økonomisk virksomhed, eller idet der gennemføres en sontring mellem selskaber og foreninger.

Ved fremstillingen af dansk ret er det vistnok systematisk rigtigt at samle i et særligt afsnit, en selskabsret, alle tilfælde, hvor der foreligger en *aftale om fælles virksomhed*. Udenfor selskabsretten falder herefter læren om de fællesskabsforhold, der ikke grunder sig på aftale om fælles virksomhed, altså navnlig fællesskabsforhold af familie-, arve- eller offentligretlig oprindelse, endvidere læren om stiftelser og læren om tilfældigt sameje eller anden tilfældig samberettigelse. Et sameje eller anden samberettigelse, der er opstået i henhold til aftale mellem de pågældende, vil derimod høre under selskabsretten, selv om aftalen kun angår ervervelsen af rettigheden, altså ikke indeholder noget om, hvordan rettigheden skal udnyttes, se dog U. f. R., 1921, 435.

Indenfor selskabsretten er det nødvendigt at foretage en inddeling efter den måde, hvorpå selskabets medlemmer overfor trediemand hæfter for selskabets forpligtelser:

- 1) Hæfter alle deltagerne direkte og solidarisk med hele deres formue, kaldes selskabet et *navngivent* eller *ansvarligt* interessentskab.
- 2) Hæfter en eller flere af deltagerne (komplementarer), men ikke alle disse, direkte og, for så vidt de er flere, solidarisk med hele deres formue, de øvrige (kommanditister) derimod kun med bestemt begrænsede beløb, kaldes selskabet et *kommandit-*

selskab, eller, hvis et aktieselskab med hele sin kapital er kommanditist, et *kommanditaktieselskab*.

- 3) Hæfter ingen af deltagerne direkte og med hele sin formue for selskabets forpligtelser, kaldes selskabet et *selskab med begrænset ansvar*. Under denne gruppe falder saavel *andelsforeninger* som *aktieselskaber*.

Efter flere fremmede retsforfatninger er de regler, der gælder for handelsselskaber, i så høj grad forskellige fra dem, der gælder om andre selskaber, at det bliver systematisk rigtigt at inndeleselskabsretten i en lære om handelsselskaber og en lære om civile selskaber. Efter dansk ret er forskellen ikke så stor, at en sådan inddeling anbefaler sig. Dog vil det også for dansk rets vedkommende være praktisk at opstille et begreb om handelsselskaber. Der er nemlig en gruppe af selskaber, for hvilke der i lov nr. 23 af 1. marts 1889 om handelsregistre, firma og prokura (F. L.) er givet visse regler, og denne gruppe kan det være praktisk at betegne som handelsselskaber. Den nævnte lov pålægger visse selskaber pligt til at foretage anmeldelse til et handelsregister og giver visse andre selskaber ret til at foretage sådan anmeldelse. De sidste bliver, ifølge § 35, 2. stk., hvis de foretager anmeldelse, i det hele underkastet lovens bestemmelser. Ved udtrykket *handelsselskaber* vil vi derfor i det følgende, hvor ingen nærmere bestemmelse gives, forstå:

- 1) Selskaber, der har pligt til at foretage anmeldelse til handelsregisteret, og
- 2) selskaber, der ikke har pligt, men vel ret til at foretage sådan anmeldelse, og som har benyttet denne ret.

Også enkeltmand har efter den nævnte lov i visse tilfælde pligt eller dog ret til at foretage anmeldelse til handelsregistret.

Som indledning til en fremstilling af de for de enkelte selskabsarter gældende regler skal her dansk rets regler om firma og om handelsregistre fremstilles under et for alle de nævnte selskabsarter. Til sammenligning medtages de tilsvarende regler for enkeltmænd, skønt disse regler falder udenfor selskabsretten.

§ 2. Regler om firma.

1. Ved *firma* forstår man efter F. L.s § 8 *det navn, hvorunder en forretning drives og underskrift med hensyn til samme meddeles*. Firmaet er altså indehaverens — en enkeltmands eller et selskabs

— *forretningsnavn*. Det betegner derimod ikke virksomheden som sådan. Virksomheden kan have et navn, der ikke indgår i firmaet, enten en betegnelse af virksomhedens art (»Københavns Markfrøkontor«) eller et fantasinavn (»Phønix«, »Standard«). Et sådant navn for virksomheden kan dog også optages i firmaet og bliver da en del af dette, (»Københavns Markfrøkontor ved N. N.«, »Phønix ved P. P. & Co.«).

Firmaet kan falde sammen med indehaverens borgerlige navn. Men allerede i middelalderen er man kommet ind på at benytte et særligt forretningsnavn. Oprindeligt er brugen heraf indført af handelselskaberne, for hvem det, navnlig når der var mange deltagere, måtte være praktisk at benytte en kort, sammenfattende betegnelse i stedet for at nævne alle deltagerne ved navn. Senere er også enkeltmænd kommet ind på at benytte et særligt firma. Såvel enkeltmænd som selskaber kan jo have interesse i at optage en iøjnefaldende betegnelse af forretningen i deres firma, i at fortsætte en overtaget forretning under forgængerens firma, eller i at adskille deres firma tydeligere fra andres firma end det kan ske ved benyttelse af indehaverens borgerlige navn alene.

Bestræbelser for at få et firma til på tydelig måde at adskille sig fra andre firmaer har retsordenen kun grund til at støtte: Publikum værnes derigennem mod forvekslinger, og den enkelte virksomhed værnes mod tab ved, at en anden virksomhed i kraft af forveksling kommer til at nyde godt af den førstes gode omdømme. I almindelighed indeholder lovgivningerne da også bestemmelser, der tilsigter at beskytte den retmæssige indehaver af et firma mod andres misbrug deraf.

Mere tvivlsomt er spørgsmålet om, hvilke krav man skal stille med hensyn til de navne og angivelser, der indeholdes i et firma, i hvilken grad man her skal kræve *klarhed og sandhed* gennemført. Stærke almene hensyn taler for at fastslå, at firmaet i hvert fald ikke må indeholde noget, der er positivt misvisende. På den anden side kan der, når en forretning går over på nye hænder, knytte sig betydelige interesser til en bibeholdelse af det gamle firma, selv om dette indeholder en eller flere tidligere indehaveres navne. Og til forsvar for berettigelsen af sådanne interesser vil man kunne anføre, at det dog ofte vil være således, at en forretning bevarer sine traditioner uanset enkeltpersoners skiften, og at en forandring af firma kunne bibringe publikum den forestilling, at det drejede sig om en helt ny forretning, hvilket jo ville være urigtigt og måske til

ulempe for folk, der netop ønskede at komme i forbindelse med den gamle forretning, samt at publikums krav på at få rigtig besked om, hvem indehaveren af en forretning er, til en vis grad kan fyldestgøres på anden måde, nemlig ved at det gøres til pligt at publicere forandringer som den omtalte gennem et handelsregister eller på anden måde. Spørgsmålet er løst på forskellig måde af de forskellige lovgivninger. Fransk og svejtsisk ret gennemfører strengt princippet om firmaets sandhed. Engelsk ret indrømmer en vidtgående frihed. Skandinavisk ret og tysk ret står på et mellemstandpunkt, idet kravet om firmaets sandhed gennemføres, når talen er om nye firmaer, medens det i vidt omfang tillades at bibeholde et hidtil benyttet firma trods forandringer med hensyn til indehaverens personer. I sidstnævnte henseende går skandinavisk ret dog ikke så vidt som tysk.

*Hovedbestemmelserne om firma findes i F. L.s §§ 8—15, der angår sådanne firmaer, hvorunder der drives *handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed*, men ikke dem, hvorunder der drives fx landbrug, fiskeri, sagførervirksomhed, vognmandsforretning eller vægtvirksomhed. Lovens regler om firma gælder enhver, der *driver* handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, uanset om vedkommende har anmeldelsespligt. For aktieselskabers vedkommende maa reglerne dog nu i almindelighed søges i lov nr. 123 af 15. april 1930 (A. L.) om aktieselskaber, se især dennes § 2.

Desuden findes der visse regler om foreningsnavne i lov nr. 100 af 31. marts 1926 om foreningsregisteret, der angår foreninger eller sammenslutninger, som ikke kan optages i andre af staten oprettede registre. Endelig må nævnes § 1 og 4, nr. 4, jfr. § 13, i lov nr. 101 af 7. april 1936 om varemærker og § 9 i lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse, jfr. bkg. nr. 80 af 31. marts 1937.*

2. Angående *beskyttelsen for et lovligt ført firma* fastslår F. L. § 10, 2. stk., at de i et handelsregister for samme kommune indførte firmaer tydeligt skal adskille sig fra hverandre. Den, der anmelder et firma, hvori hans navn findes, skal derfor, når det samme firma allerede er indført i registret for nogen anden i samme kommune, ved et tillæg til sit navn eller på anden måde tydeligt adskille sit firma fra det ældre. På samme måde bestemmer A. L.s § 2, 3. stk., at samtlige i aktieselskabsregistret indførte aktieselskabsnavne tydeligt skal adskille sig fra hverandre.

Disse regler beskytter, som man ser, registrerede firmaer. Derimod beskytter de ikke uregistrerede firmaer og heller ikke beteg-

nelser af en virksomhed, der ikke er optaget i dens (registrerede) firma. *Efter de nævnte regler er beskyttelsen for registrerede firmaer desuden paa forskellig måde begrænset både stedligt og i forhold til ikke-registreringspligtige. Selv om det ved en analogisk anvendelse af reglerne i F. L. var lykkedes at give dem noget større anvendelse, til dels i forbindelse med varemærkelovens bestemmelser, var det dog først ved loven om illoyal konkurrence af 1912, at såvel registrerede som uregistrerede firmaer har fået fuld beskyttelse. § 9 i denne lovs efterfølger, jfr. ovennævnte bkg. af 1937, hjemler ganske i almindelighed en beskyttelse af *navne, firmaer, forretningskendetegn og lignende*.* Beskyttelsen er uden stedlig begrænsning og gælder uden hensyn til, om de personer, mod hvem den rettes, anmelder deres firma eller ej, og den omfatter såvel vedkommendes benyttelse af et navn, firma, forretningskendetegn eller lignende, der ikke tilkommer ham, som hans benyttelse af en ham rettelig tilkommende betegnelse på en måde, der er egnet til at hidføre forvekslinger med en af en anden erhvervsvirksomhed retmæssig ført betegnelse.

Bestemmelsen dækker derfor helt området for analogien fra F. L.s § 10, 1. stk., og A. L.s § 2, 2. stk., såvel som for slutningsbestemmelsen i F. L.s § 10, 2. stk. I modsætning til den sidstnævnte bestemmelse, men i lighed med de to førstnævnte, gælder bestemmelsen dog sikkert kun tilfælde, hvor rette vedkommendes samtykke ikke er indhentet. Herfor taler det i hvert fald, at påtalen for overtrædelse af bestemmelsen ifølge lovens § 15, 2. stk., er betinget offentlig. På den anden side er bestemmelsen ikke blot, som reglerne i F. L., rettet mod personer, der driver handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, men mod ethvert misbrug »i erhvervsøjemed«. Og den angår ikke blot misbrug med hensyn til firma, men beskytter også mod andre misbrug i erhvervsøjemed, fx mod benyttelse som varemærke eller optagelse på skilte, på brevpapir eller i annoncer. For varemærkers vedkommende var uhjemlet benyttelse af bl. a. andenmands firma iøvrigt udtrykkelig forbudt allerede ved lov om beskyttelse for varemærker nr. 52 af 11. april 1890, jfr. nu lov nr. 101 af 7. april 1936, § 4, nr. 4, jfr. § 13.

De i lov nr. 100 af 31. marts 1926 omhandlede foreninger og sammenslutninger opnår ved optagelse i foreningsregistret eneret til benyttelse af foreningens eller sammenslutningens navn og af dens

registrerede, særlige kendetegn, samt af de i registret optagne betegnelser, hvorunder foreningen eller sammenslutningen drives, eller dens afdelinger kendes, jfr. nærmere bkg. nr. 115 af 14. april 1926, § 9.

Ved anvendelsen af de omtalte regler vil der ofte kunne opstå tvivl om, hvorvidt der foreligger en sådan lighed mellem to firmaer eller navne, at forveksling kan befrygtes, og der foreligger herom talrige domsafgørelser. Det vil her spille en rolle, om de to virksomheder arbejder på samme sted eller på forskellige steder, og om de driver virksomhed af samme eller af forskellig art. Det vil endvidere spille en rolle, i hvilken grad de pågældende firmaer eller navne har individuelt præg. Indeholder et firma kun personnavne, måske kun et enkelt navn, vil der ikke kunne stilles store krav til afvigelser overfor personer, der bærer det samme navn og ønsker at drive forretning under dette, se således den vigtige højesteretsdom i U.f.R., 1941, 321. Og noget lignende må gælde, hvor et firma indeholder en lidet særpræget betegnelse af forretningens art. Dog kan det tænkes, at selv et meget almindeligt navn eller en meget almindelig betegnelse ved at knyttes til en virksomhed, der oparbejder en betydelig position, kan få et individuelt præg, som fra først af ikke var tilstede, og der vil da være grund til at stille større krav.

Efter det udviklede er registrering i hvert fald ikke mere nogen betingelse for, at firma- eller navnebeskyttelse indtræder. Ej heller er det en betingelse for beskyttelse af en betegnelse for en virksomhed, at denne optages i selve firmaet og registreres som en del af dette.

Uden betydning for beskyttelsen bliver det dog ikke, om registrering sker. For det første vil man i praksis let komme til at stille noget strængere krav til forskellen mellem to firmaer, hvor det drejer sig om at anvende reglerne i F. L.s § 10, 2. stk., 1. og 2. pkt., og A. L.s § 2, 3. stk. Efter F. L.s § 7, 1. stk., og A. L.s § 83, 1. stk., vil dernæst den med registrering følgende, offentlige bekendtgørelse efter F. L.s § 4, eller A. L.s § 81, 2. stk., normalt udelukke, at nogen i god tro kan begynde en virksomhed under samme firma, og skønt af de omtalte lovbud kun slutningsbestemmelsen i F. L.s § 10, 2. stk., gør beskyttelsen afhængig af subjektive momenter, vil man sikkert i praksis i tvivlstilfælde være mindre tilbøjelig til at skride ind, hvor benyttelsen af et omtvistet firma må antages at være sket i god

tro. I tvivlstilfælde vil det endvidere være et moment af betydning, om vedkommende ved at lade sit firma eller en betegnelse for sin virksomhed registrere, hvor adgang hertil stod ham åben, har tilkendegivet, at han lægger vægt på at opnå den videst mulige beskyttelse. Endelig vil det være af betydning, at eksistensen af et firma eller et navn ved registrering bliver bekendt for registreringsmyndigheden, idet denne derigennem bliver i stand til at påse, at der ikke registreres noget nyt firma eller navn, der indeholder en krænkelse af retten til det første. I de i lov nr. 100 af 31. marts 1926 omhandlede tilfælde har registrering yderligere den betydning at skabe en eneret, således at ikke blot misbrug i bestemte øjemed, fx i erhvervsøjemed, men ethvert misbrug kan påtales.

En folkeretlig forpligtelse til at beskytte udenlandske firmaer er fastslået ved konventionen om beskyttelse af den industrielle ejendomsret, bkg. nr. 217 af 25. sept. 1914, art. 8.

3. Reglerne om firmabeskyttelse må antages at skyldes ikke blot hensynet til firmaindehaverens interesser, men også almene hensyn, navnlig ønsket om at værne publikum mod forveksling af forskellige virksomheder. Noget lignende gælder reglerne om, at det er forbudt uden hjemmel, altså uden rette vedkommendes samtykke, at optage andenmands navn, navnet på andenmands faste ejendom, hans varemærke eller lignende i et firma. Også disse regler må antages at skyldes dels ønsket om at værne bestemte private interesser, dels almene hensyn.

Væsentlig grundede i almene hensyn er en række regler i F. L. og A. L., der går ud på at kræve en vis *klarhed og sandhed* i firmaet. Udenfor disse loves område gælder i så henseende kun de almindelige regler om bedrageri og falsk.

Ifølge F. L.s § 10, 1. stk., og A. L.s § 2, 2. stk., må et firma ikke indeholde angivelse af *foretagender, der ikke står i forbindelse med forretningen*, og et firma, der angiver en bestemt art af forretning, må ikke bibeholdes uforandret, når forretningens art er væsentlig forandret. Den sidste af disse regler er i praksis antaget ikke at være til hinder for, at et aktieselskab kunne bibeholde sit navn, skønt dets formål var udvidet udover, hvad navnet angav, da selskabet dog stadig drev den i firmaet angivne art af forretning.

Af den første regel har man i praksis gjort vidtgående anvendelse. Registreringsmyndighederne har således i tilfælde, hvor

den pågældende virksomhed ikke omfattede flere fabrikker og ikke var opstået ved sammenslutning af flere tidligere virksomheder, nægtet at modtage et firma, der indeholdt betegnelsen »De forenede fabrikker«. Ligeledes har man nægtet at modtage et firma som »Société anonyme L. Peret & Cie, Bordeaux-Copenhague«, idet det pågældende selskab kun drev forretning i København, eller et firma, der betegnede virksomheden som filial eller forretningsafdeling af en anden virksomhed, skønt den ikke var det. Endvidere har man nægtet at modtage firmaer, der ubeføjet antyder forbindelse med en erhvervsorganisation eller større kredse indenfor erhvervene (»Den danske Handelsstands Papirindkøb A/S«, »The Danish Fishermen's United Fish Export ved N. N.>). Tidligere har man nægtet personer, der driver almindelig butiksforetning, tilladelse til at benytte betegnelsen børs, marked eller messe i deres firma. Nu tillades dette, når blot ikke det indtryk fremkaldes, at det drejer sig om en institution af offentlig karakter.

De anførte regler angår alle arter af firma. De synes analogisk at måtte kunne anvendes på betegnelser af virksomheden, der ikke er optaget i firmaet.

For de enkelte arter af firma gælder en række særlige regler:

a) Ifølge F. L.s § 9, 4. stk., skal et *aktieselskabs* firma betegne selskabets egenskab af aktieselskab. Hertil vil betegnelser som »limiteret«, »limited« eller »G. m. b. H.« ikke være tilstrækkelige. Bestemmelsen præciseres nu nærmere ved A. L.s § 2, 1. stk., hvorefter aktieselskaber er pligtige til i deres benævnelse at benytte ordet »aktieselskab« eller deraf dannede forkortelser. Herefter vil end ikke oversættelser af ordet »aktieselskab« være fyldestgørende.

Området for de to lovbud er iøvrigt ikke det samme, idet reglen i F. L. jo gælder aktieselskaber, der driver handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, medens A. L.s regel gælder alle aktieselskaber, ifølge § 1, 1. stk., også adskillige selskaber, navnlig en del brugsforeninger, andelsselskaber og lignende virksomheder, som man tidligere ikke regnede for aktieselskaber. For disse sidste virksomheder er der dog åbnet adgang til at fravige den omtalte regel, idet det navnlig må antages at være dem, A. L.s § 1, 1. stk., har for øje, når det hedder, at handelsministeren kan fastsætte regler, hvorefter aktieselskaber, hvis kapitalgrundlag er af særegen karakter, i stedet for

ordet »aktieselskab« kan benytte en anden betegnelse, der angiver selskabets karakter af selskab med begrænset ansvar. I henhold hertil er det ved bkg. nr. 301 af 14. november 1930 indtil videre fastsat, at de pågældende selskaber i stedet for »aktieselskab« kan benytte en af betegnelserne »selskab med begrænset ansvar«, »andelsselskab med begrænset ansvar« eller »limiteret«, alt under hensyn til det pågældende selskabs karakter. Tilsvarende bestemmelser i en tidligere bekendtgørelse er ved en utrykt skrivelse af 29. juni 1918 nærmere forklaret således, at der haves frit valg mellem betegnelserne »selskab med begrænset ansvar« og »limiteret«, medens betegnelsen »andelsselskab med begrænset ansvar« kun kan benyttes af andelsselskaber.

Et udenlandsk aktieselskabs herværende forretningsafdeling skal ifølge A. L.s § 75 i sin benævnelse på tydelig måde angive selskabets karakter af udenlandsk aktieselskab og dets nationalitet.

Andre særregler om et aktieselskabs firma indeholder dansk ret ikke. Der er altså fri adgang til i firmaet at optage såvel personnavne som betegnelser for virksomheden (»A/S Københavns Markfrøkontor«) eller fantasinavne (»A/S Phønix«). Men naturligvis må de for alle arter af firma gældende regler respekteres: Et personnavn vil ikke kunne optages uden vedkommendes samtykke. Angivelser af foretagender, der ikke står i forbindelse med selskabets formål, vil ikke kunne optages. Og en betegnelse af virksomhedens art kan ikke bibeholdes, hvis denne væsentlig forandres. I denne sammenhæng kan også nævnes, at betegnelsen »aktieselskab« eller den deraf dannede forkortelse må anvendes på en sådan måde, at selskabet kommer til at fremtræde som et aktieselskab.

Aktieselskaber er efter A. L.s § 2, 1. stk., ikke blot pligtige, men også eneberettigede til at benytte ordet »aktieselskab« eller deraf dannede forkortelser i deres benævnelse. Dette gælder ikke blot de aktieselskaber, der også iøvrigt omfattes af A. L.s bestemmelser, men tillige de i § 1, 2. og 3. stk. undtagne selskaber.

b) For *andre selskaber med begrænset ansvar* gælder reglerne i F. L.s § 9, 5. stk. De skal i deres firma optage et udtryk, der betegner virksomheden. Og deres firma må ikke indeholde noget personnavn. Iøvrigt er de frit stillede. Det udtryk, der betegner virksomheden, kan altså kombineres med et fantasinavn. Og når de blot

ikke betegner sig som aktieselskaber, kan de i deres firma optage ord som »limiteret« eller andre tillæg, der betegner selskabet som selskab med begrænset ansvar. Men de behøver ikke at optage et sådant tillæg. Selskabets karakter vil også tilstrækkeligt fremgå af, at det benytter et realfirma og ikke betegner sig som aktieselskab. Det udtryk, der betegner virksomheden, kan naturligvis heller ikke her bibeholdes, når forrettningens art er væsentlig forandret.

Den nævnte bestemmelses område påvirkes noget af reglerne i A. L.s § 1, idet denne lov jo omfatter en del selskaber, som man ikke tidligere regnede for aktieselskaber, og som derfor faldt ind under F. L.s § 9, 5. stk. For så vidt et sådant selskab nu betegner sig som aktieselskab, synes det klart, at det ikke behøver at opfylde F. L.s § 9, 5. stk., således at det fx må kunne benytte et fantasinavn i stedet for et udtryk, der betegner virksomheden. Opnår selskabet derimod dispensation i henhold til A. L.s § 2, 1. stk., synes det noget tvivlsomt, om det stadig må overholde reglerne i F. L.s § 9, 5. stk. Det ligger dog vistnok nærmest at opfatte A. L.s regler som udtømmende for alle de selskaber, der falder ind under denne lov.

Ved fremstillingen af de særlige regler, der gælder for *enkeltmands, et ansvarligt interessentskabs, eller et kommanditselskabs firma*, vil vi først tænke os, at det drejer sig om et nyt firma:

c) *Enkeltmands* firma skal ifølge F. L.s § 9, 1. stk., indeholde indehaverens efternavn med eller uden fornavn, og det må ikke indeholde noget, der antyder et selskabsforhold, eller at ansvaret er begrænset.

Herved udelukkes tilføjelsen »& Co.«, der anvendtes meget før F. L.s tid, endvidere betegnelser som »A. s. Handel ved B.« og tilføjelser som »limiteret«, »begrænset ansvar« eller lignende. Derimod kan vedkommende foruden sit efternavn og sit fornavn eller forkortelser af dette optage en betegnelse af virksomhedens art (»Københavns Markfrøkontor ved N. N.« eller måske »Københavns Markfrøkontor, N. N.«). Han vil også kunne optage andenmands navn, når denne samtykker deri, og det sker på en sådan måde, at det ikke antyder et selskabsforhold. En betegnelse som »A. s. Handel, Indehaver B« vil således kunne benyttes. Også tilføjelsen »& Co.« må kunne anvendes, når det sker på en sådan måde, at der ikke derved antydes noget sel-

skabsforhold (A. & Co.s Generaldepot ved N. N.). Et firma som »Hans Nielsens Søn« kan benyttes med faderens samtykke, for så vidt også sønnen hedder Nielsen, og et firma som »Hans Nielsens Enke« må kunne benyttes af enken, for så vidt hun bærer sin afdøde mands navn.

d) Et *ansvarligt interessentskabs* firma skal ifølge F. L.s § 9, 2. og 3. stk., når ikke alle medlemmers navne er optaget i det, indeholde mindst et medlems navn samt et tillæg, der antyder et selskabsforhold. Der må ikke optages navnet på andre personer end fuldt ansvarlige medlemmer, og dette må gælde, selv om vedkommendes samtykke indhentes. Endvidere må der ikke optages noget, der går ud på at begrænse ansvaret for selskabets fuldt ansvarlige medlemmer.

Firmaer som »N. Petersen & O. Larsen«, »A. Jensen & Søn«, »Brødrene Hansen«, kan herefter benyttes. Optages alle medlemmers navne i firmaet, kan der sikkert ikke optages et tillæg, der antyder et yderligere selskabsforhold.

Et fantasinavn eller en betegnelse af virksomhedens art kan også her optages i firmaet.

e. For *kommanditselskabets* vedkommende må vi skelne mellem, om selskabet er anmeldt som kommanditselskab eller ej.

Efter F. L.s § 33, litra a, forstår man nemlig i denne lov ved kommanditselskab kun et kommanditselskab, der er anmeldt til handelsregistret som sådant, og som i næste afsnit omtalt er der aldrig pligt til at gøre anmeldelse om kommanditindskud, altså aldrig pligt til at anmelde et kommanditselskab som sådant.

Er et kommanditselskab anmeldt som sådant, gælder reglerne i F. L.s § 9, 3. stk.: Firmaet skal, ligesom et ansvarligt interessentskabs firma, indeholde mindst et fuldt ansvarligt medlems navn. Det skal endvidere indeholde et tillæg, der antyder et selskabsforhold; et sådant tillæg må altså her tilføjes, selv om firmaet indeholder navnene på alle de ansvarlige medlemmer. Der må ikke i firmaet optages navnet på andre personer end fuldt ansvarlige medlemmer, og dette må også her gælde, selv om vedkommendes samtykke foreligger. Ej heller må der i firmaet optages noget, der går ud på at begrænse ansvaret for selskabets fuldt ansvarlige medlemmer. — Et fantasinavn eller

en betegnelse af virksomhedens art kan naturligvis også her optages.

Er kommanditselskabet ikke anmeldt som sådant, er den omstændighed, at der foreligger kommanditindskud, ifølge F.L.s § 33, litra b, »uden indflydelse på de angående indehaverne af sådan forretning, være sig enkeltmand eller selskab, i denne lov indeholdte bestemmelser«. Heraf følger, at kommanditindskudenes tilstedeværelse ikke berettiger til at benytte et selskabsfirma, men at reglerne om enkeltmands firma eller om et ansvarligt interessentskabs firma må overholdes, eftersom virksomheden, når der ses bort fra kommanditindskudene, er en enkeltmandsvirksomhed eller et ansvarligt interessentskab.

Det følger af de anførte regler, at man ikke altid vil kunne se på et selskabsfirma, om der foreligger et ansvarligt interessentskab eller et kommanditselskab. Et firma som »Hansen & Petersen« viser vel med sikkerhed, at der foreligger eller i hvert fald fra først af har foreligget et ansvarligt interessentskab. Derimod kan et firma som »Hansen & Co.« lige så vel betegne et kommanditselskab som et ansvarligt interessentskab.

4. De nu fremstillede krav om klarhed og sandhed i enkeltmands, et ansvarligt interessentskabs eller et kommanditselskabs firma fraviges i væsentlig grad, når der sker forandringer med hensyn til den eller de personer, der er indehavere af virksomheden:

Ifølge F. L.s § 11 kan en enke, der fortsætter sin afdøde mands forretning, og en ægteemand, der fortsætter den af hans hustru før eller under ægteskabet drevne forretning, benytte firmaet uforandret. Samme ret har endvidere arvinger, der med fuldt personligt ansvar fortsætter forretningen, såfremt den afdøde har tilladt det, hvilket ikke behøver at ske i testamentsform, eller, når han er død uden at have taget anden bestemmelse, alle arvinger samtykker deri. Allerede disse regler bevirker, at man ikke har nogen sikkerhed for, at der bag et enkeltmands firma står en enkeltmand og ikke et selskab, eller for, at det navn, et sådant firma indeholder, er navnet på indehaverens eller en af indehavernes personer.

Yderligere brud på princippet om firmaets sandhed gøres ved F. L.s § 12. Herefter kan firmaet vedblivende føres uforandret, hvis nogen indtræder som medlem i en bestående forretning, der hidtil har været drevet af enkeltmand, et ansvarligt interessentskab eller et kommanditselskab, eller hvis et medlem udtræder af et ansvar-

ligt selskab eller af et kommanditselskab, idet dog et udtrædende medlems navn ikke må bibeholdes, med mindre han har tilladt det eller, hvis han er død uden at have taget anden bestemmelse, alle hans arvinger samtykker deri. I kraft af disse regler vil enkeltmand kunne være berettiget til at benytte et ansvarligt interessentskabs eller et kommanditselskabs firma, ligesom et ansvarligt interessentskab eller et kommanditselskab vil kunne være berettiget til at benytte et enkeltmands firma, eller et kommanditselskab til at benytte et firma, som efter reglerne i F. L.s § 9 kun et ansvarligt selskab kan benytte (Hansen & Petersen). Endvidere vil der i kraft af disse regler såvel i et ansvarligt selskabs eller et kommanditselskabs firma som i enkeltmands firma kunne forekomme navne på personer, der ikke mere deltager i virksomheden. Det følger dog af almindelige regler, at den stedfundne indtræden eller udtræden af et medlem ikke må være sket i det øjemed at omgå reglerne i § 9.

I praksis har man med støtte i de omtalte regler antaget, at et firma ikke behøver at ændres, fordi en indehaver, hvis navn er optaget i firmaet, som følge af indgåelse af ægteskab eller andre grunde, skifter navn.

Ifølge F. L.s § 13 skal det ved overdragelse til en enkeltmand, et ansvarligt interessentskab eller et kommanditselskab af en virksomhed, der hidtil har været drevet af en enkeltmand, et ansvarligt selskab eller et kommanditselskab, være tilladt at vedtage, at den ny indehaver skal kunne bibeholde firmaet med et tillæg, der antyder efterfølgerforholdet. Denne regel betegner ikke nogen afvigelse fra princippet om firmaets sandhed, men vel en lempelse i kravene til klarheden, idet det nye firma ikke giver de oplysninger om virksomheden, som firmaet giver, hvor reglerne i § 9 overholdes.

Andre forandringer med hensyn til en virksomhed end de omtalte berettiger ikke til fravigelse af reglerne i §§ 9 og 10. Indeholder et firma således angivelse af foretagender, der står i forbindelse med forretningen, må det ændres, hvis forbindelsen ophører. F. L.s § 10, 1. stk., fastslår jo også, at et firma, der angiver en bestemt art af forretning, ikke må bibeholdes uforandret, når forretningens art væsentlig forandres. Og i § 13 hedder det udtrykkeligt, at overdragelse af firma uden for de i loven angivne tilfælde ikke kan finde sted.

5. For ældre firmaers vedkommende medfører lovens overgangsbestemmelser muligheden af endnu større afvigelser end dem, der hjemles ved §§ 11—13.

6. Der er intet til hinder for, at forskellige virksomheder med samme indehaver, være sig enkeltmand eller selskab, kan drives under benyttelse af samme firma, når blot dette for samtlige virksomheders vedkommende opfylder de i det foregående fremstillede betingelser. De forskellige virksomheder vil imidlertid også kunne drives hver under sit firma, idet de forskellige firmaer da hvert for sig må opfylde lovens betingelser. I praksis har man endvidere antaget, at der i hvert fald efter omstændighederne kan føres forskellige firmaer for en og samme virksomhed. Dette er vel ikke uden betænkelighed, men ret stærke grunde vil på den anden side kunne tale derfor. Ret klart synes det således, at den, der har forretningsforbindelser i forskellige lande, bør kunne føre forskellige firmaer, der fremtræder som oversættelser af hinanden. Og ved sammenslutning af virksomheder vil der kunne opstå en fuldt legitim interesse i fremtidig at kunne anvende de forskellige firmaer, som de sammensluttede virksomheder hidtil har benyttet.

7. *Om benyttelse af et firma giver F. L.s §§ 14, 15 og 28 visse regler, men det er ikke nogen betingelse for underskriftens forpligtende kraft, at disse regler overholdes. Strafansvar for overtrædelse af dem er ikke hjemlet.*

§ 3. Regler om handelsregistre.

1. Handelsregistrene har historisk tilknytning til de af købmændenes organisationer førte fortegnelser over deres medlemmer. I nutiden føres de af det offentlige, af domstolene eller af administrative myndigheder. For Danmarks vedkommende føres de i København af magistraten og iøvrigt af politimestrene. Deres opgave er at optage oplysninger af særlig vigtighed for dem, der vil inlade sig i retshandel med det pågældende firma, navnlig angivelse af, hvem der kan forpligte firmaet, og hvem eller hvad kreditorerne kan holde sig til.

Publikum har adgang til mod betaling at få oplysninger om handelsregistrenes indhold. Og enhver i et handelsregister indført anmeldelse skal af vedkommende registreringsmyndighed uopholdelig indrykkes i Statstidende. På den anden side må det interesserede publikum sørge for at følge med i, hvad der således fremkommer, thi ifølge F. L.s § 7, 1. stk., skal det, der overensstemmende med loven er blevet registreret og kundgjort i Statstidende, anses for at

være kommet til trediemands kundskab, såfremt omstændighederne, fx en standsning i postgangen, ikke giver grund til at antage, at han hverken har eller burde have været vidende derom, og det er åbenbart forudsat, at trediemand »bør« skaffe sig kundskab om, hvad der bliver registreret og kundgjort. Følger trediemand med i, hvad der kommer frem i Statstidende, skal han på den anden side kunne føle sig sikker, thi ifølge § 7, 2. stk., kan, så længe kundgørelse ikke har fundet sted, det forhold, der er eller skulle have været anmeldt, ikke gøres gældende mod trediemand, medmindre det bevises, at han har haft kundskab derom.

Indførelse i handelsregistre sker på grundlag af anmeldelser. For at registrene skal kunne fyldestgøre deres opgave, må det derfor i en vis udstrækning gøres til pligt at foretage anmeldelse. Adgangen til at foretage anmeldelse betegner imidlertid også en ret, der på forskellig måde, navnlig i kraft af reglerne i § 7, visse af reglerne om firmabeskyttelse og i kraft af den af registreringen følgende legitimation for personer, der anmeldes som berettigede til at disponere på anmelderens vegne, kan være af værdi for denne. Retten kan naturligvis tænkes at bestå i videre omfang end pligten, og dette er også tilfældet efter dansk ret, både med hensyn til, hvem der kan foretage anmeldelse, og med hensyn til, hvad der kan anmeldes. Men der er grund til at begrænse såvel retten som pligten. En unødigt overfyldning af registrene ville vanskeliggøre benyttelsen af dem, og det er betænkeligt at strække trediemands pligt til at følge med i, hvad der registreres og kundgøres, for vidt.

2. Kredsen af de *anmeldelsespligtige* kan tænkes begrænset på forskellig måde. Det vil være naturligt at begrænse anmeldelsespligten til de arter af virksomhed, der i højere grad giver anledning til afslutning af retshandler med trediemand. Der kan endvidere være spørgsmål om at begrænse pligten til tilfælde, hvor der foreligger brud på princippet om klarhed og sandhed i firmaet, idet dette ikke viser indehavernes navne.

*Efter F. L.s § 8 gælder anmeldelsespligten kun for personer, der driver *handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed*, men ikke for dem, der driver fx landbrug, fiskeri eller vognmandsforretning. Endvidere er efter §§ 16, 1. stk., og 21, 1. stk., anmeldelse af enkeltmands firma en frivillig sag, medmindre et af de i lovens §§ 11—13 og 15 omhandlede forhold indtræder. Derimod skal ifølge § 16, 1. stk., alle andre firmaer anmeldes, forinden forretningen træder i virksomhed. Herved erindres dog, at efter A. L.s § 91, 3. stk., kan

nu de af denne lov omfattede aktieselskaber ikke anmeldes til handelsregistrene.*

F. L.s § 33, litra b, forudsætter, at der ikke behøver at ske anmeldelse om indskud i en forretning. Denne forudsætning er tilmed ganske almindeligt holdt, gælder altså ikke blot tilfælde, hvor det ikke meddeles udadtil, at indskud er gjort, men også tilfælde, hvor det på anden måde end ved anmeldelse publiceres, at der foretages kommanditindskud. Resultatet bliver herefter, trods ordene i § 16, 1. stk., at der aldrig er pligt til at anmelde et kommanditselskab *som sådant*. Men hvis selskabet, når der ses bort fra kommanditindskudene, er et ansvarligt interessentskab, skal det efter § 33, litra a og b, anmeldes som sådant, hvis det ikke anmeldes som kommanditselskab. Foreligger der, bortset fra kommanditindskudene, en enkeltmandsvirksomhed, kan anmeldelse derimod helt undlades, medmindre et af de i §§ 11—13 og 15 omhandlede forhold indtræder.

Begreberne håndværksnæring og fabriksvirksomhed bestemmes ikke nærmere ved F. L. *Derimod indeholder loven i § 35 en definition af begrebet handlende. Herved forstås *enhver, der driver handel i henhold til næringsbrev på handel* ∴ der henvises til den til enhver tid gældende næringslovgivning.

Uden hensyn hertil skal dog i relation til F. L. følgende anses som handlende eller lige med handlende:

- a) enhver — enkeltmand eller selskab —, der søger stadigt erhverv ved at drive veksellerer- eller bankforretning, speidition, assuranceforretning mod præmie eller assurance-agentur, samt
- b) sparekasser.

Som følge af henvisningen til næringslovgivningen omfattes handlende, hvis virksomhed er frihandel, ikke af F. L., se herved næringslovens § 27. Henvisningen i F. L.s § 35 til næringsloven af 1857, §§ 49, 50, 52 og 57, er nu uden betydning, da bestemmelserne i §§ 49, 50 og 57 er ophævet ved lov nr. 272 af 6. maj 1921, § 20, og da bestemmelsen i § 52 er afløst af næringslov 1931, § 27. Bestemmelsen i F. L.s § 35 om brændevinshandel kan idag næppe have nogen betydning.

Forbrugs- og produktionsforeninger og desl. skal ifølge F. L.s § 35 anmeldes, for så vidt deres virksomhed må betragtes som næringsdrift, se herom næringslovens § 10.

Endvidere bemærkes, at ifølge § 14 i lov om livsforsikringsvirksomhed af 30. juni 1922, jfr. bkg. nr. 299 af s. d., skal ethvert livsforsikringsselskab, jfr. dog lovens § 56, registreres i overensstemmelse med F. L.s regler, således at § 33, litra c, anvendes på alle gensidige livsforsikringsselskaber. Af A. L.s § 91, 3. stk., følger dog, at et livsforsikringsaktieselskab, der driver også anden art af forsikring, hverken skal eller kan anmeldes til handelsregistret.

Anmeldelsesberettigede uden at være anmeldelsespligtige er efter F. L.s § 16, jfr. § 21, enhver enkeltmand, der driver handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, samt efter § 35 gensidige skadesforsikringsselskaber.

Endvidere er kommanditselskaber, der driver handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, berettigede, men ikke forpligtigede til at anmelde sig som kommanditselskaber.*

3. Reglerne om, *hvad* der skal anmeldes, er ens for personer, der foretager anmeldelse uden at være anmeldelsespligtige, og for personer, der er anmeldelsespligtige, §§ 17 og 35, 3. stk. De pågældende regler findes i §§ 16, 1. stk., 17—20 og 22. Med en enkelt undtagelse, § 31, gælder det ifølge § 3, 1. stk., at hvad der ikke skal anmeldes, heller ikke kan optages i registrene.

Anmeldelsen skal indeholde:

- a) Angivelse af firmaet.
- b) Angivelse af den kommune, hvor forretningskontoret findes. Filialer skal anmeldes, for så vidt de står under særskilt bestyrelse.
- c) Efter følgende nærmere regler angivelse af den virksomhed, der agtes drevet:

For virksomheder, der drives af enkeltmand, et ansvarligt selskab eller et kommanditselskab skal forretningens almindelige beskaffenhed angives.

Dette forstås således, at forretningens beskaffenhed som regel må angives som »handel«, »håndværk« eller »fabriksdrift«, medens en snævrere angivelse (»vinhandel«, »slagteri«, »sæbefabrikation«) i regelen ikke vil kunne modtages. I overensstemmelse med næringslovens sprogbrug kan registrene benytte betegnelsen »industri-næring« i stedet for fabriksdrift.

For selskaber med begrænset ansvar skal *forretningens art* angives.

Her kan altså en snævrere angivelse af formålet anmeldes.

d) Oplysning om deltagernes personer, eller, hvor disses ansvar er begrænset, om, hvorledes de hæfter, og om mulige kapitalindskud.

Der er ikke hjemmel for at anmelde noget om de indskud, der måtte være gjort af medlemmer i et ansvarligt interessentskab eller af ansvarlige medlemmer i et kommanditselskab. Ej heller kan det anmeldes, at sådannes ansvar skal være begrænset, at de fx kun skal hæfte pro rata. Der er vel intet i vejen for at træffe en ordning, hvorefter en sådan begrænsning skal gælde, men selskabet må i så fald anmeldes som selskab med begrænset ansvar.

e) I følgende tilfælde angivelser vedrørende selskabets repræsentationsforhold:

For *ansvarlige interessentskaber og kommanditselskaber* skal det, såfremt ikke hvert enkelt ansvarligt medlem har ret til at tegne firmaet, angives, hvem denne ret tilkommer, samt om retten kun kan udøves af flere i forening.

Herefter skal eller kan der ikke gøres nogen anmeldelse om signatur, hvis hvert enkelt (ansvarligt) medlem har ret til at tegne firmaet. Det kan altså ikke anmeldes, at andre end ansvarlige medlemmer, fx en kommanditist, har signatur. Undtagelse herfra gælder dog likvidatorer og administratorer. Har ikke hvert enkelt (ansvarligt) medlem signatur, skal det anmeldes, hvem af dem der har det. En eller flere af dem må have det; det kan ikke anmeldes, at selskabet kun kan tegnes per procura. Men det kan anmeldes, at ret til at tegne firmaet kun kan udøves af flere i forening (kollektiv signatur). Efter ordene kunne man tænke sig, at en ordning, hvorefter visse medlemmer havde signatur hver for sig, andre kun i forening, ikke ville kunne anmeldes; men i praksis er det antaget, at der ikke er noget til hinder derfor. Andre indskrænkninger i et medlems signatur end den, der følger af, at vedkommende kun kan tegne firmaet i forbindelse med en eller flere andre ansvarlige medlemmer, kan ikke anmeldes.

Det kan altså ikke anmeldes, at vedkommende kun kan tegne firmaet i forbindelse med andre end ansvarlige medlemmer, fx en kommanditist, en prokurist, en bogholder eller en kasserer, eller at hans signatur er indskrænket til visse anliggender, fx told- og postsager, eller at han vel som hovedregel kan tegne firmaet på egen hånd, men dog i visse vigtige anliggender, fx udstedelse af vekslers, optagelse af lån, indgåelse af kaution, afhændelse eller behæftelse af faste ejendomme, skal have medunderskrift af andre. Endvidere kan der ikke anmeldes noget om bestemmelser i selskabskontrakten,

der ikke indskrænker vedkommendes signatur, men som med henblik på medlemmernes indbyrdes forhold begrænser det enkelte medlems ret til at disponere uden de andres samtykke eller mod et eller flere andre medlemmers protest.

For *selskaber med begrænset ansvar* skal angives bestyrelsesmedlemmernes fulde navne, og hvem af disse der er berettiget til at tegne selskabets firma.

f) I forbindelse hermed skal nævnes, at der ifølge F. L.s § 31 for alle arter af selskaber såvel som for enkeltmænd, der driver handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, uanset om den eller de pågældende har foretaget firmaanmeldelse eller ej, er ret, men aldrig pligt til at anmelde *prokura*. Der kan anmeldes en eller flere prokurister. Også en kommanditist, et ansvarligt medlem eller et bestyrelsesmedlem, der ikke har signatur, eller som kun i forbindelse med en eller flere andre har signatur, kan anmeldes som prokurist. Er der anmeldt flere prokurister, kan det tillige anmeldes, at prokuraen af disse — eller af nogle af disse — kun kan benyttes i forening. I praksis antages det endvidere at kunne anmeldes, at prokuraen er begrænset til en filial, eller at en prokurist kun skal kunne underskrive i forbindelse med et medlem, der har signatur. Andre begrænsninger i prokuraen kan ikke gøres, hvis den skal kunne anmeldes, og kan altså endmindre anmeldes. Bl. a. vil det ikke kunne anmeldes, at en prokurist kun skal kunne underskrive i forbindelse med en person, der ikke er prokurist, fx en kommanditist, et ansvarligt medlem eller et bestyrelsesmedlem, der ikke eller ikke alene har signatur; ønsker man en sådan ordning, må de pågældende gøres til prokurister.

Prokurafuldmagter, der er begrænset udover, hvad F. L. hjemler (s. 63—64), kan ikke anmeldes. Det samme gælder andre fuldmagter end prokura. Det vil fx ikke kunne anmeldes, at en person har fuldmagt til at kvittere overfor post- eller toldvæsen.

Sker der forandring i et forhold, hvorom tilførsel er gjort til handelsregistret, eller indtræder noget af de i F. L.s § 15 omhandlede forhold, skal der snarest muligt gøres anmeldelse herom under iagttagelse af forskrifterne om fremgangsmåden ved anmeldelse af firma.

4. Anmeldelsen skal være underskrevet af samtlige anmeldelsespligtige personer, §§ 16, 3. stk., og 21, 1. stk. Dog kan ifølge jmskr. nr. 149 af 27. juni 1890 en enkelt deltager fore-

tage anmeldelse om tilbagekaldelse af prokura, hvilket hænger sammen med, at den enkelte deltager anses berettiget til at tilbagekalde prokura. En forudsætning må det dog vistnok være, at vedkommende har signatur. Giver anmelderne ikke personligt møde for registreringsmyndigheden, skal deres underskrifter være bekræftede af en notarius, en sagfører eller to vitterlighedsvidner. Anmeldelsen skal ledsages af den for registrering og kundgørelse fastsatte betaling.

De, der har signatur, skal ifølge § 22 enten meddele firma-tegningen på anmeldelsen eller indskrive den i handelsregistret eller i et særlig tillæg til dette. Ligeledes skal ifølge § 31, 2. stk., når prokura anmeldes, prokuristen tegne firmaet og sin underskrift i handelsregistret eller i et særligt tillæg til dette, for så vidt det ikke er sket på anmeldelsen.

5. Registreringsmyndigheden skal ifølge F. L.s § 3, 1. stk., påse, at anmeldelsen:

- a) fyldestgør lovens forskrifter, og
- b) ikke indeholder noget, hvis indførelse i registret ikke er lov-hjemlet.

Nægter registreringsmyndigheden at modtage en anmeldelse, skal der ifølge § 3, 2. stk., hvis anmelderens adresse er opgivet, snarest muligt gives ham underretning om afvisningen og om grunden til den. Finder anmelderen afvisningen ubeføjet, kan han ifølge § 3, 3. stk., gå forskellige veje. Han kan indanke afgørelsen for handelsministeren, og han kan søge den registrerende myndigheds eller ministerens afgørelse omstødt ved dom.

For det tilfælde, at nogen antager, at en i handelsregistret optaget anmeldelse er ham til skade, bestemmer § 6, at spørgsmålet om anmeldelsens udslettelse hører under domstolenes afgørelse.

Denne bestemmelse angår dels tilfælde, hvor det gøres gældende, at en anmeldelse aldrig burde været optaget i registret, dels tilfælde, hvor det hævdes, at et forhold, hvorom tilførsel er gjort i registret, er forandret eller ophørt. Som eksempler kan nævnes, at et firma hævdes at være i strid med reglerne om firmabeskyttelse, eller at det påstås, at en forretning, for hvilken et firma er optaget i regi-stret, aldrig har eksisteret eller i hvert fald ikke mere driver virk-somhed, således at den af optagelsen i registret følgende beskyttelse for firmaet ikke mere kan kræves.

I bestemmelsen ligger, at udslettelsen ikke vil kunne ske admini-

strativt, men at afgørelsen må træffes af domstolene. Normalt må klageren rejse sagen. Går klagen ud på, at der foreligger overtrædelse af reglerne om firmabeskyttelse, vil dog registreringsmyndigheden kunne foranlediges til at anlægge sagen. Påstanden vil fra registreringsmyndighedens side kunne rettes på, at vedkommende kendes pligtig til at tåle udslættelse. Fra klagerens side må påstanden rettes på, at anmelderen tilpligtes at begære det pågældende forhold udsløttet af registret. Udsløttelse finder da først sted, når ny anmeldelse fremkommer. Men vinder klageren sagen, kan han ifølge § 21, 4. stk., forlange en bemærkning om udfaldet optaget i registret, og denne bemærkning kundgøres da efter reglerne i § 4.

6. Er der i ti år ikke foretaget anmeldelse vedrørende et registreret firma, kan ifølge lov nr. 72 af 27. marts 1929, § 1, registreringsmyndigheden, hvis en henvendelse ved anbefalet brev efter angiven adresse til indehaveren, indehaverne eller bestyrelsens medlemmer ikke besvares, ved bekendtgørelse i Statstidende med tre måneders varsel opfordre de pågældende til at oplyse, om virksomheden stadig består. Fremkommer der ikke oplysning herom, slettes firmaet af registret.

KAPITEL II

ANSVARLIGE INTERESSENTSKABER

§ 4. Retskilder.

Det navngivne eller ansvarlige interessentskab er en overalt kendt og anerkendt selskabsform, og dets forhold er i mange lande gjort til genstand for særlig lovgivning. Ofte skelnes der da mellem civile selskaber og handelsselskaber, idet der, navnlig for så vidt angår retsforholdet til trediemand, gives en række særlige regler for handelsselskaber.

Dansk lovgivning indeholder ikke andre særregler om det ansvarlige interessentskab end de ovenfor fremstillede regler om firma og anmeldelse til handelsregistrene. Reglerne om partrederi i sølovens §§ 9—23 (jfr. lovbkg. 319 af 1. dec. 1937) vil i hvert fald kun i ringe omfang kunne følges ved det ansvarlige interessentskab. Partredere hæfter nemlig ifølge sølovens § 9 ikke som deltagere i et ansvarligt interessentskab solidarisk for selskabets forpligtelser, men kun i forhold til deres andel i skibet, og vi skal se, at netop den solidariske hæftelse i de fleste vigtigere henseender er et moment af afgørende betydning for retsreglernes udformning. Som retskilder må man herefter for dansk rets vedkommende i det væsentlige falde tilbage på vor retsordens almindelige grundsætninger og forholdets natur. Det vil under disse omstændigheder kunne være af betydning at søge vejledning i de af fremmede retsforfatninger opstillede regler, navnlig for så vidt angår de for interessentskabskontrakten gældende deklatoriske regler. Disse kan dog for dansk rets vedkommende ikke på alle punkter opstilles med den fasthed, de tilsvarende regler har i fremmede lovgivninger. Men det er et spørgsmål, om ikke dette er en fordel. Vort område spænder over selskaber af vidt forskellig art, fra handelsselskaber, hvis formål er at drive en måske omfattende næringsvirksomhed, over de til udnyttelse af en bestemt formuegenstand, fx en fast ejendom, dannede selskaber til selskaber, hvis formål er at udføre en enkelt

forretning for fælles regning. Og en interessentskabskontrakt er ofte af langt mere indgribende betydning for interessenterne end de fleste andre kontrakter, de indgår, idet den kan være grundlaget for hele deres erhvervsvirksomhed. En mere individualiserende bedømmelse af de spørgsmål angående kontraktens forståelse, der måtte opstå mellem interessenterne, vil derfor netop her kunne være på sin plads.

§ 5. Det ansvarlige interessentskabs stiftelse.

Et ansvarligt interessentskab stiftes ved aftale mellem deltagerne. Disse må være myndige, hvis de på egen hånd skal kunne slutte bindende aftale om stiftelse af selskabet, men regelen i lov om umyndighed og værgemål, nr. 277 af 30. juni 1922, § 48, kan ikke være til hinder for, at en umyndig person bliver deltager.

Man kan spørge, om et ansvarligt interessentskab som sådant kan være deltager, eller om det er nødvendigt, at dets enkelte medlemmer træder frem som deltagere. Spørgsmålet er vistnok ikke afgjort i praksis. Er det nye selskab et handelsselskab, synes det at måtte antages, at de enkelte medlemmer må træde frem som deltagere, for så vidt det drejer sig om at anvende F. L.s regler. Det synes således klart, at kun navne på de enkelte medlemmer, altså ikke andre navne, der måtte findes i det deltagende firma (F. L.s §§ 11—13), kan optages i det nye selskabs firma. Endvidere må de enkelte medlemmer sikkert betragtes som anmeldelsespligtige og altså medunderskrive anmeldelsen, således at det ikke kan være tilstrækkeligt, at denne underskrives af et medlem, der har signatur, eller af samtlige signaturberettigede, thi ret til signatur indbefatter ikke nogen ret til på egen hånd at foretage anmeldelser. Og der kan næppe være tvivl om, at de enkelte medlemmers fulde navn og bopæl må anmeldes i henhold til F. L.s § 18, hvilket navnlig har betydning, når det selskab, om hvis deltagelse i et andet selskab der er spørgsmål, ikke selv er anmeldt. Antages nu dette, synes § 18 på den anden side ikke at hjemle adgang til også at anmelde, at selskabet som sådant er deltager. I praksis vil en anmeldelse om, at et selskab ved dets indehavere er medlem, dog næppe blive afvist. For så vidt det ikke drejer sig om at anvende reglerne i F. L., kan der ikke være noget til hinder for, at et ansvarligt interessentskab som sådant betragtes som deltager. En vedtagelse herom vil fx have

den betydning, at de til det deltagende selskabs fællesformue hørende midler kan benyttes til indbetaling af det indskud, selskabet har påtaget sig at yde.

Spørges der dernæst, om et kommanditselskab kan være deltager i et ansvarligt interessentskab, må svaret atter være, at der sikkert intet kan være til hinder for en ordning, hvorefter andre regler om ansvarlige interessentskaber end F. L.s regler skal være anvendelige på et selskab, hvor et kommanditselskab som sådant er deltager. Men for så vidt det drejer sig om F. L.s regler, må samtlige komplementarer betragtes som medlemmer af det nye selskab, og der kan, når dette ønskes anmeldt som ansvarligt selskab, intet anmeldes om kommanditindskudenes tilstedeværelse.

Om et selskab med begrænset ansvar, en stiftelse eller anden juridisk person kan være deltager i et ansvarligt interessentskab, er et spørgsmål, der diskuteres meget i fremmed retslitteratur, navnlig for aktieselskabers vedkommende, og som besvares forskelligt. For dansk rets vedkommende må det antages, at der ikke set fra aktieselskabets side kan været noget i vejen for, at det bliver medlem af et ansvarligt interessentskab, for så vidt dette ikke må anses for udelukket ved bestemmelser i aktieselskabets vedtægter. i hvilken henseende navnlig disses angivelser af selskabets formål kan tænkes at være af betydning.

Her må det da atter gælde, at andre regler om ansvarlige interessentskaber end F. L.s regler kan gøres anvendelige på selskabet, hvis medlemmer alle eller for del er selskaber med begrænset ansvar, stiftelser el. lign. Derimod kan et handels-selskab i så fald aldrig anmeldes som ansvarligt selskab eller benytte et ansvarligt selskabs firma¹⁾.

Et ansvarligt interessentskab kan ikke som sådant erhverve næringsbrev. Vil selskabet drive en virksomhed, hvortil næringsadkomst er nødvendig, må ifølge næringslovens § 7 enhver interessent erhverve næringsbrev, og altså opfylde betingelserne herfor.

Vil et ansvarligt interessentskab drive handel, håndværk eller

¹⁾ Jfr. utrykte hmskr. af 8. febr. 1916 og af 24. sept. 1924. — Ministeriet har, når der har været mindst et personligt ansvarligt medlem, holdt på, at selskabet måtte betragtes som kommanditselskab, jfr. om denne noget tvivlsomme praksis nedenfor s. 112 og 132, note 2.

fabriksvirksomhed, må det foretage anmeldelse til handelsregistret efter de i § 3 fremstillede regler.

Anmeldelse til handelsregistret og erhvervelse af næringsbrev er ikke i streng forstand led i selskabets stiftelse, men det i disse henseender fornødne skal være foretaget, forinden selskabet påbegynder sin virksomhed. Undladelse heraf vil medføre strafansvar, og undladelse af at foretage pligtig anmeldelse vil desuden have den i F. L.s § 7, 2. stk., omhandlede virkning, at det registreringspligtige forhold kun kan gøres gældende overfor den, der ad anden vej har kundskab til dette.

§ 6. Retsforholdet mellem interessenterne.

a. *Interessenternes kapitalindskud.*

I reglen vil den virksomhed, et ansvarligt interessentskab driver, behøve en vis *anlægs- og driftskapital*, der da helt eller delvist sammenskydes af interessenterne. Bogholderimæssigt finder dette udtryk i, at der i selskabets bøger oprettes en kapitalkonto for hver af interessenterne, og at denne krediteres for de beløb, vedkommende indskyder i selskabet. Efterhånden krediteres kontoen endvidere for de beløb, der tilfalder vedkommende som rente af hans indskud eller som hans andel i vinding, og den debiteres for de beløb, der udbetales ham, samt, i tilfælde af tab, for hans andel deri.

Ved afgørelsen af, hvor stort et bidrag til fællesformuen den enkelte interessent er pligtig at yde, må der skelnes imellem, om interessentskabskontrakten fastsætter bestemte kapitalindskud, eller dette ikke er tilfældet.

Er der aftalt bestemte kapitalindskud, er det formentlig på forhånd klart, at en interessent ikke kan være pligtig at indskyde mere end lovet, fordi medinteressenterne måtte ønske at udvide virksomheden, eller fordi den oprindelig fastsatte kapital måtte vise sig for lille for virksomheden. Spørgsmålet bliver herefter kun, om en interessent i tilfælde af tab kan være pligtig at tilsvare sin andel i tabet. I fremmed ret besvares dette spørgsmål vistnok overalt benægtende. I en nyere dansk dom findes der imidlertid en udtalelse om, at »det også uden udtrykkelig bestemmelse i interessentskabskontrakten må anses for en selvfølge, at der til interessentens ret til at oppebære sin part af overskudet svarer en pligt til at tilsvare sin part af underskudet«.

U. f. R., 1925 A. 932 ff. Sagen angik et tilfælde, hvor en enke, der var eneste indehaver af en oprindelig af hendes afdøde mand drevet tømmerhandel, optog sin søn som kompagnon i og leder af forretningen. Ifølge interessentskabskontrakten, der var af 22. okt. 1904, skulle moderen af den i forretningen indestående kapital efter en opgørelse pr. 1. jan. 1905 lade et beløb på ikke over 10,000 kr. forblive indestående, men mere end den ved kontraktens oprettelse indestående kapital var hun ikke pligtig at indbetale. Sønnen havde ret til efterhånden at indskyde et lige så stort beløb i forretningen. Der skulle hvert år foretages regnskabsopgørelse. Efter forrentning af de i forretningen indestående kapitaler med 5 % p. a. skulle overskudet deles lige mellem parterne. Hver af parterne var berettiget til hver måned at erholde udbetalt 300 kr. a conto forventet overskud. Hvis en årsopgørelse viste, at der ikke var indtjent tilstrækkeligt til dækning af forskudene, skulle det overskydende beløb indbetales i forretningen. Kontrakten gjaldt for begge parter for livstid. Dog var moderen berettiget til at udtræde, når det måtte vise sig, at halvdelen af den af hende indskudte kapital var gået tabt. Benyttede hun denne ret, skulle sønnen være berettiget til at fortsætte forretningen for egen regning. Opgørelsen pr. 1. jan. 1905 viste, at moderens indskud i forretningen var 9400 kr. Sønnens indskud var oprindelig ca. 1800 kr., men blev senere betydelig større, idet forretningen, der til en begyndelse kun drev agenturvirksomhed, efterhånden gik over til også at foretage køb og salg for egen regning. Den 28. marts 1913 vedtog parterne nogle ændringer i kontrakten, bl. a. nye regler om fordeling af overskud og underskud. Underskud skulle fremdeles »bæres« af moderen med en trediedel og af sønnen med to trediedele. Interessentskabet havde i nogle år en betydelig fortjeneste, men i begyndelsen af 1921 kom det i betalingsvanskeligheder. Sønnen forlangte da, at moderen skulle gøre et yderligere indskud på ca. 16,000 kr., svarende til hendes andel i det foreliggende underskud. Han selv havde indbetalt eller var beredt til at indbetale sin andel i underskudet. Der kunne imidlertid ikke opnås enighed om nye indskud fra moderen, og spørgsmålet under sagen var nu, om sønnen, som påstået af ham, med rette kunne betragte moderen som udtrådt af interessentskabet fra 1. jan. 1922 at regne. Østre landsret gav sønnen medhold, og højesteret stadfæstede østre landsrets dom. Dette

resultat stemmer også med fremstillingen straks nedenfor i teksten, thi forretningen kunne ikke fortsætte uden tilførsel af ny kapital, og enhver af parterne måtte derfor kunne forlange interessentskabet hævet. Tvivlsomt kunne det kun være, om sønnen kunne betragte moderen som udtrådt og føre forretningen videre for egen regning, men dette spørgsmål ses ikke at have været rejst under sagen. Hvad der kan angribes, er derimod østre landsrets præmisser, som højesteret »i det hele« tiltræder, bortset fra en enkelt bemærkning, der ikke har nogen interesse i denne sammenhæng. Præmisserne går kortelig ud på, at pligt for en interessent til at tilsvare sin del af et foreliggende underskud (d: til at bringe sit kapitalindskud op på dets oprindelige størrelse) dels må gælde uden udtrykkelig vedtagelse, dels for begge parter måtte anses som udtrykkeligt vedtaget i kontraksændringen af 28. marts 1913, (der dog kun talte om, i hvilket forhold et underskud skulle »bæres« af parterne), og at moderens nægtelse af at indbetale sin part af underskudet under de foreliggende forhold måtte anses for en så væsentlig tilsidesættelse af hendes pligter som interessent, at sønnen havde været beføjet til at betragte hende som udtrådt af interessentskabet fra den 1. januar 1922 at regne. Her kan nu ikke være tænkt på nogen pligt i egentlig forstand, thi kontrakten hjemlede jo udtrykkeligt moderen ret til at udtræde af interessentskabet, når halvdelen af hendes indskudskapital var tabt. Meningen kan kun være, at moderen i den forstand var pligtig at præstere ny indskudskapital, at hun måtte gøre det, hvis hun ønskede interessentskabet fortsat. Selv med denne forståelse bliver imidlertid den i teksten omtalte sætning i præmisserne ganske misvisende, idet det ikke kan være rigtigt, at en interessent, der ønsker selskabet fortsat, altid må tilsvare sin andel i underskud, altså holde sin indskudskapital oppe på dens oprindelige størrelse, uanset om dette er nødvendigt for virksomhedens fortsættelse.

Herefter skulle en interessent da ubetinget være pligtig til at holde den kapital, han har indestående i selskabet, oppe på dens oprindelige størrelse. Men dette synes umuligt at kunne være rigtigt. Det kan ikke være således, at fx den interessent, der har indskudt praktisk talt hele sin formue i et interessentskab, skal være pligtig at indskyde et yderligere beløb, blot fordi et tab bringer

saldoen på hans kapitalkonto noget ned. I virkeligheden synes det utvivlsomt, at der ikke kan forlanges yderligere indskud, så længe den nævnte saldo er positiv. Er saldoen negativ, kunne man derimod tænke sig, at vedkommende interessent kunne tilpligtes at udligne den, idet en interessent jo i hvert fald i tilfælde af selskabets opløsning må komme til at betale, hvad der da efter stedfunden opgørelse måtte fremkomme som negativ saldo på hans konto. Imidlertid bliver det sikkert det retteste med fremmed ret at antage, at der heller ikke, når en interessents kapitalkonto viser negativ saldo, kan forlanges yderligere indskud af ham. Dette kan ganske vist ikke, som den tilsvarende regel om aktieselskaber, støttes på den betragtning, at den enkelte interessent må formodes at have villet begrænse sin risiko til det beløb, han har lovet at indskyde i selskabet, thi i kraft af, at interessenterne overfor kreditorerne hæfter med hele deres formue, kan deres risiko netop ikke begrænses hertil. Imidlertid vil en faktisk begrænsning af risikoen normalt følge af, at den omtalte sætning fastholdes, idet en begrænsning i omfanget af de midler, der stilles til disposition for et selskab, normalt vil medføre en begrænsning med hensyn til omfanget af de dispositioner, selskabet kan indlade sig på, og dermed en begrænsning af størrelsen af det mulige tab. Der er derfor også fra dette synspunkt god mening i at fastholde den i og for sig naturlige opfattelse af kontrakten, at der, når denne fastsætter bestemte indskud, i intet tilfælde kan forlanges yderligere indbetalinger af interessenterne, således at interessentskabet må standse sin virksomhed, når der er lidt så store tab, at den nødvendige anlægs- og driftskapital ikke mere er til stede. Antager man, at en negativ saldo kan kræves udlignet, kommer man også til det i og for sig unaturlige resultat, at en interessent, der ikke har kunnet påtage sig at gøre noget kapitalindskud i et selskab, men som skal deltage i vinding og tab, vil være særlig udsat for senere at måtte indbetale beløb til selskabet, idet ethvert tab vil medføre, at hans kapitalkonto kommer til at udvise negativ saldo.

Er der ikke ved interessentskabskontrakten truffet aftale om bestemte kapitalindskud, kan dette være udtryk for, at der ikke foreligger nogen endeligt afsluttet kontrakt. Foreligger der en endelig kontrakt, kan det være, at man har regnet med, at en særlig anlægs- eller driftskapital ikke vil være nødvendig. Må det antages at have været meningen, at der skal sammenskydes en vis kapital, må formodningen være for, at alle skal indskyde lige store beløb, og at

der kan forlanges sammenskudt så meget, som opnåelsen af det aftalte formål kræver, dog næppe udover, hvad der ved interessentskabskontraktens afslutning med rimelighed kunne påregnes at ville medgå.

Undertiden ses den sætning opstillet, at en interessent aldrig har *ret* til at indskyde større kapital end den, han efter det udviklede er pligtig at indskyde. Dette er muligvis at gå for vidt, men forskellige grunde taler for, at den nævnte sætning i hvert fald må gælde som hovedregel. Særlig klart er det, at en interessent ikke ved at indskyde yderligere kapital bør kunne skaffe sig større andel i vinding eller større indflydelse i selskabet, end han ellers ville have ret til. Ikke heller bør han kunne skaffe sig ret til forlods at få godskrevet rente af sit yderligere indskud, idet kapitalforøgelsen i så fald vil kunne medføre forringelse af virksomhedens rentabilitet. Men selvom en interessent er villig til at fraskrive sig ret til noget sådant, må det tages i betragtning, at en forøgelse af kapitalen normalt vil medføre udvidelse af virksomheden eller forlængelse af dens varighed og dermed ofte forøget risiko for de solidarisk hæftende medinteressenter, hvad disse ikke kan være pligtige at finde sig i. Derfor kan man heller ikke antage, at den interessent eller den flerhed (majoritet) af interessenter, der måtte være berettiget til at optage lån på interessentskabets vegne, har ret til at forøge deres indskud i stedet for at optage lån, thi ny indskudskapital vil i kraft af den sikkerhed, tilstedeværelsen af en fællesformue vil betyde for selskabets kreditorer, kunne medføre en udvidelse af virksomhedens kredit, og bl. a. af den grund i højere grad end optagelse af lån muliggøre en udvidelse eller fortsættelse af virksomheden. Et tilfælde, hvor der kan være tale om at fravige hovedreglen, vil derimod foreligge, når en interessent helt eller delvis undlader at opfylde sin forpligtelse til at gøre indskud, idet det da i hvert fald efter omstændighederne vil være uden betænkelighed at give medinteressenterne ret til at tilskyde det manglende, således at beløbet deles, hvis flere ønsker at bidrage.

Det kan undertiden være tvivlsomt, om en genstand hører til fællesformuen eller til en interessents særformue. Navnlig kan det være tvivlsomt, om interessentskabet har ejendomsret eller brugsret til en genstand. I første fald kan interessentskabet afhænde eller på anden måde disponere over tingen, forhøjelse eller formindskelse af dens værdi kommer normalt samtlige interessenter tilgode i det forhold, der angives ved reglerne om fordeling af vinding og tab,

og interessentskabet bærer risikoen for tingens hændelige undergang. I sidste fald bærer den interessent, der ejer tingen, risikoen, han alene får fordel eller tabet ved forandringer i tingens værdi, under interessentskabets beståen kan han disponere over tingen, når han blot ikke gør indgreb i interessentskabets brugsret, og ved interessentskabets opløsning beholder han tingen. Også for spørgsmålet om, hvem der skal betale udgifter til reparationer og fornyelser kan det være af betydning, om interessentskabet har ejendomsret eller kun brugsret til en genstand, jfr. det i U. f. R., 1914 A. 389 ff., omhandlede tilfælde. Der kan nu næppe opstå tvivl med hensyn til penge eller andre fungible ting, eller med hensyn til genstande, der er bestemt til at forbruges eller afhændes af interessentskabet. Formodningen må her ubetinget være for, at interessentskabet har ejendomsret. For andre genstandes vedkommende må formodningen vistnok være for, at det kun har været meningen at overføre brugsret til interessentskabet, hvis der ikke foreligger bestemte holdepunkter for den modsatte antagelse. Men sådanne holdepunkter kan foreligge på forskellig måde. Drejer det sig om et grundstykke, vil sagen således være klar, hvis der for interessentskabsmidler skal opføres bygninger på grundstykket, idet en udskillelse af grundstykket i tilfælde af selskabets opløsning i så fald ikke ville være mulig uden ødelæggelse af værdier. Og fastsætter interessentskabskontrakten en bestemt værdi for den genstand, der er spørgsmål om, vil dette i regelen være udtryk for, at meningen er at overføre ejendomsret. Dog kan det tænkes, at værdiansættelsen kun er sket af hensyn til beregningen af vedkommendes gevinstandel. Måske kan der også forekomme tilfælde, hvor værdiansættelsen kun skal tjene til oplysning om, i hvilken tilstand genstanden til sin tid skal kunne fordres tilbageleveret.

Det følger af kapitalindskudenes funktion, at fællesformuens midler kun må anvendes i selskabsøjemed, ikke til den enkelte interessents private formål. Omvendt må det være meningen, at alle krav mod selskabet skal dækkes af fællesformuen. Har en interessent i kraft af sin personlige hæftelse måttet indfri en interessentskabsforpligtelse, må han derfor have regres til fællesformuen for det fulde beløb, han har udlagt. Kan beløbet ikke dækkes af fællesformuen — hvortil naturligvis medregnes beløb, interessenterne er pligtige til at indskyde, men endnu ikke har indbetalt —, mangler selskabet den nødvendige anlægs- og driftskapital, og følgen heraf synes at måtte være, at såvel den interessent, der har

indfriet forpligtelsen, som enhver af de andre interessenter kan forlange interessentskabet opløst. Opløses selskabet, vil en opgørelse af parternes samlede mellemværende finde sted. Ønsker ingen af interessenterne selskabet opløst, opstår det spørgsmål, om den interessent, der har indfriet forpligtelsen, i kraft af indtrædelse i kreditors ret eller på andet grundlag har regres til sine medinteressenter. Herpå synes han nu i hvert fald ikke at have rimeligt krav, hvis en samlet opgørelse viser, at han ikke har indbetalt mere, men måske mindre end sin andel af det foreliggende tab. Der kan med andre ord kun være tale om at rejse regreskrav på grundlag af en samlet opgørelse. Men det er yderligere et spørgsmål, om medinteressenterne kan være pligtige til at bøje sig for de oftest noget usikre værdiansættelser, der måtte lægges til grund for en sådan opgørelse. At medinteressenterne har været enige i bestemte værdiansættelser ved tidligere regnskabsopgørelser, hvor det har drejet sig om at bestemme størrelsen af et overskud, kan næppe være afgørende. Meget taler derfor for, at den interessent, der har måttet betale en kreditor, i regelen kun ved at kræve selskabet opløst kan skaffe sig adgang til opgørelse med sine medinteressenter, således at det også i et tilfælde som det, der her er tale om, som hovedregel fastholdes, at en interessent ikke kan kræve, at hans medinteressenter skal indskyde større beløb, end de ved interessentskabskontrakten har påtaget sig at indbetale. Det betalte beløb må naturligvis godskrives vedkommende interessent. Havde kreditor ret til rente, synes den indfriende interessent at kunne forlange sig samme rente godskrevet.

Når samtlige interessenter er enige derom, vil de i regelen være berettigede til helt eller delvis at dele fællesformuen imellem sig, idet hensynet til selskabets kreditorer normalt ikke vil være til hinder for, at noget sådant sker. Den enkelte interessent vil sædvanligvis have ret til at opsige interessentskabsforholdet med et vist varsel, og undertiden vil han — på grund af misligholdelse fra medinteressenternes side eller af andre grunde — kunne kræve det ophevet. De nærmere regler herom skal fremstilles nedenfor i afsnittet om selskabets opløsning. Allerede her skal dog nævnes, at det også uden udtrykkelig aftale derom, altså i kraft af almindelige regler om *naturalia negotii*, må antages, at en interessent i tilfælde af opløsning ikke er berettiget til at få udbetalt mere end sin nettoandel i fællesformuen, d. v. s. det beløb, der efter fordeling af vinding eller tab måtte fremkomme som positiv saldo på hans kapital-

konto. Den enkelte interessent kan jo gennemsnitlig ikke have nogen større interesse i at få mere udbetalt, idet han dog senere måtte bidrage med det overskydende til dækning af selskabets gæld, og på den anden side har medinteressenterne en overvejende interesse i, at der ikke udbetales mere, idet de ellers i kraft af det solidariske ansvar overfor kreditorerne risikerer at komme til at dække også den del af gælden, som vedkommende interessent skulle have båret. Enhver af medinteressenterne må derfor kunne protestere imod, at mere end nettoandelen udbetales ham.

Den omtalte regel kaldes undertiden regelen om interessenternes gensidige fradragsret. Til grund for denne betegnelse ligger den opfattelse, at fællesformuens aktiver er i sameje mellem interessenterne, og at man kan opstille et begreb om den enkelte interessents bruttoandel, således at hans nettoandel udfindes ved fra bruttoandelen at trække den del af den fælles gæld, som efter det mellem interessenterne bestående retsforhold skal udredes deraf. En nærmere betragtning vil nu vise, at det næppe er muligt at gennemføre en sådan opfattelse. Er kapitalindskudene ulige store, vil det ikke være det almindelige, at vinding og tab fordeles i forhold til indskudenes størrelse. I sådanne tilfælde vil derfor forholdet mellem interessenternes nettoandele i regelen stadig forandre sig, og en forringelse af status kan medføre, at saldoen på en interessents kapitalkonto skifter fra positiv til negativ. Allerede som følge heraf får man ikke noget brugbart begreb om bruttoandele i fællesformuen ved at bestemme disse efter forholdet mellem nettoandelene. Når man taler om bruttoandele, tænker man sig vel også snarere disse bestemt på grundlag af de oprindelige kapitalindskud¹⁾. På forhånd synes det dog lidet sandsynligt, at det skulle være afgørende for det indbyrdes retsforhold mellem interessenterne, hvad disse har haft, men ikke mere har indestående i selskabet. Hvor interessentskabet er stiftet til udnyttelse af en formuegenstand, der i forvejen er i sameje mellem interessenterne, kan det tænkes, at disse er lodtagne i genstanden i et bestemt forhold, i hvilket de da deltager i fortjeneste eller tab ifølge værdiforandringer af genstanden og i tab som følge af tilfældig undergang deraf. Men hvor fællesformuen omfatter ikke blot faste aktiver, men også fx varelager og udestående fordringer, må i hvert fald fortjeneste

¹⁾ Således vistnok Naphtali Cohn i Juridisk Tidsskrift, 1928, 387 ff., der bygger sin opfattelse væsentlig på visse forudsætninger i stempel-loven.

eller tab herpå fordeles ikke efter størrelsen af de oprindelige — eller nuværende — kapitalindskud, men efter reglerne om fordeling af vinding og tab. For så vidt angår fællesformuen som helhed, kommer derfor begrebet bruttoandel ikke til anvendelse. Det samme vil vise sig, når man betragter tilfælde, hvor interessenterne beslutter at dele fællesformuens aktiver imellem sig uden at tage hensyn til gælden. Man tænke sig fx, at der er to interessenter, A og B, hvis kapitalindskud er henholdsvis 100,000 kr. og 50,000 kr., at der hverken foreligger vinding eller tab, men at der er en gæld på 150,000 kr., altså en aktivmasse på 300,000 kr. I et sådant tilfælde kan interessenterne naturligvis dele aktivmassen efter forholdet mellem kapitalindskudene, således at A får 200,000 kr. og B 100,000 kr., idet det da må være meningen, at A skal betale 100,000 kr. og B 50,000 kr. af gælden. Men naturligere vil det formentlig være, om A får 175,000 kr. og B 125,000 kr., og det samtidig aftales, at hver af parterne skal betale 75,000 kr. af gælden, og også andre delingsmåder vil efter omstændighederne, fx hvis den ene interessent er insolvent eller vil udvandre, være naturligere end en deling efter forholdet mellem nettoandelene. Overhovedet synes begrebet bruttoandel i fællesformuen ikke at kunne spille nogen rolle i forholdet mellem interessenterne, og der er derfor ikke nogen mening i at tale om, at disse er lodtagne i aktivmassen efter bruttoandele²⁾. I tysk litteratur siges det også, at den enkelte interessent ikke har nogen bestemt eller bestemmelig andel i aktivmassen, men at ejendomsretten tilkommer »die Gesellschafter in ihrer Gesamtheit«, at der foreligger »Eigentum zur gesamten Hand«.

I modsætning til bruttoandel er nettoandel et praktisk betydningsfuldt begreb. Muligvis vil man dog finde selve betegnelsen mindre passende, idet det kan siges, at den leder tanken hen på, at der også er noget, der hedder bruttoandel. I så fald kan man i stedet for tale om den positive saldo på en interessents konto. Til udfindelse af nettoandelens størrelse i tilfælde af selskabets opløsning

²⁾ Ved partrederi ligger forholdene helt anderledes, idet partredere ifølge sølovens § 9 kun i forhold til deres andel i skibet hæfter for rederiets forpligtelser. Heraf følger, at det i tilfælde af opløsning vil være det naturlige at dele aktivmassen efter samme forhold, idet ingen partreder da risikerer at komme til at dække gæld, som hans medredere skulle have båret. — Ved et ansvarligt interessentskab vil enhver deling uden hensyntagen til gælden være unaturlig, idet følgen altid vil blive, at en eller flere interessenter risikerer at komme til at dække gæld, som medinteressenterne skulle have båret.

giver interessentskabskontrakten undertiden nærmere regler i forbindelse med bestemmelser om, at en opløsning af interessentskabsforholdet undertiden kan ske på den måde, at en interessent udtæder eller udelukkes, idet medinteressenterne da udbetaler vedkommende hans nettoandel, men iøvrigt fortsætter virksomheden uforandret. Indeholder interessentskabskontrakten ikke sådanne bestemmelser, vil enhver interessent i regelen kunne kræve sin nettoandel bestemt på grundlag af en likvidation af fællesformuen.

b. Interessenternes arbejdsforpligtelser.

Interessenterne vil være pligtige til at deltage i ledelsen af virksomheden og til iøvrigt at udføre det arbejde i virksomhedens tjeneste, som ikke efter interessentskabskontrakten eller efter senere beslutning overlades til medhjælpere. I mangel af anden aftale må alle interessenter have samme pligt til at udføre arbejde i selskabets tjeneste. Men der træffes ofte nærmere aftale, og undertiden bestemmes det, at ikke alle interessenter skal have del i ledelsen. Arbejdsydelser, der væsentlig overskrider, hvad der ved interessentskabskontraktens indgåelse kunne påregnes at blive tale om, vil sikkert ikke kunne kræves af nogen interessent.

Uden særlig aftale, der dog ikke behøver at være udtrykkelig, kan en interessent næppe forlange særskilt vederlag for det arbejde, han efter interessentskabskontrakten skal udføre. Hans arbejdsforpligtelse må i mangel af anden aftale vedvare, så længe interessentskabet består.

En pligt til at lede virksomheden, til at deltage i ledelsen eller til iøvrigt at udføre arbejde i selskabets tjeneste kan også bero på særlig kontrakt. I så fald vil man snarere antage, at den pågældende, også uden særlig aftale derom, kan have krav på særskilt vederlag for sit arbejde, og at han må kunne opsige sin arbejdsforpligtelse særskilt, altså uden opsigelse af interessentskabsforholdet. —

Medfører pligtmæssigt arbejde i selskabets tjeneste, at en interessent pådrager sig forpligtelser, udgifter eller tab, må han have krav på at blive holdt skadesløs derfor af fællesformuen, uden at der bliver spørgsmål om at fradrage nogen på ham selv faldende andel. Kan beløbet ikke dækkes af fællesformuen, må han normalt kunne kræve selskabet opløst. Uden at gøre dette vil han derimod i regelen næppe kunne kræve en udgift eller et tab fordelt på samtlige interessenter.

Interessentskabskontrakten vil ofte bestemme, at alle eller nogle interessenter skal stille hele deres arbejdskraft i selskabets tjeneste, eller at ingen interessent må drive eller deltage i nogen virksomhed, der konkurrerer med selskabet. Det sidste må også ofte kunne antages at gælde, selvom det ikke er udtrykkeligt aftalt. Den, der overtræder et sådant konkurrenceforbud, må være pligtig at betale skadeserstatning³⁾. Har han del i ledelsen af interessentskabet, vil man efter omstændighederne kunne sige, at han har været pligtig at afslutte den pågældende forretning for interessentskabets regning, og man vil da kunne forlange af ham, at han skal stille interessentskabet, som om dette var sket. Har han ikke været pligtig at afslutte forretningen for interessentskabets regning, vil almindelige erstatningsregler derimod ikke kunne føre til dette resultat.

c. Retten til at disponere på selskabets vegne og til at have signatur.

Spørgsmålet om, hvem der i mangel af nærmere aftale derom har ret til at disponere, myndighed til at fatte beslutning i selskabets anliggender, besvares ret forskelligt af de forskellige lovgivninger.

Efter engelsk ret træffer majoriteten afgørelse i alle »ordinary matters connected with the partnership business«, dog har ifølge praksis minoriteten krav på at blive hørt. Efter fransk ret har hver enkelt interessent dispositionsret, men enhver medinteressent har vetoret. Dog antages det i teorien, at majoriteten har afgørelsen i tilfælde af uenighed. Også efter svejsisk ret har enhver interessent ret til at disponere på egen hånd og enhver medinteressent vetoret, men det siges her udtrykkeligt, at alles samtykke er nødvendigt, når det drejer sig om at udstede en generalfuldmagt eller om »Vornahme von Rechtshandlungen, die über den gewöhnlichen Betrieb der gemeinschaftlichen Geschäfte hinausgehen.« Tysk ret skelner mellem handelselskaber og andre selskaber. For de førstes vedkommende har hvert enkelt medlem dispositionsret, for så vidt angår »Handlungen, die der gewöhnliche Betrieb des Handelsgewerbes der Gesellschaft mit sich bringt«, men enhver medinteressent har vetoret. For de sidstes vedkommende kræves samtykke af samtlige interessenter til en gyldig beslutning. Hvad svensk ret angår, bestemte det til grund for sv. B. L. liggende kommissionsforslag, såvel for han-

³⁾ H. G. B. §§ 112 og 113; Partnership Act., 1890, sect. 30; sv. Obl. art. 561; Code civil art. 1847. Se U. f. R., 1946, 806.

delsselskaber som for »civile selskaber«, at enstemmighed skulle kræves til gyldig beslutning, for så vidt det ikke drejede sig om »åtgærd, som ej tål uppskov«. Som følge af modstand fra lagrådets side ændredes dette imidlertid i det forslag, der forelagdes rigsdagen, for handelsselskabers vedkommende til, at samtykke fra alle kun skulle være nødvendigt, når det drejede sig om åtgærd, som (1) »faller utom bolagets vanliga verksamhet« eller (2) »är för bolagets ändamål främmande«, men at iøvrigt enhver interessent kunne disponere på egen hånd, idet dog enhver medinteressent havde vetoret. I rigsdagen fandt man, at det første kriterium var for vagt, og efter loven kræves alles samtykke da kun i den anden gruppe tilfælde. For norsk rets vedkommende antager Platou, at enstemmighed kræves til gyldig beslutning såvel ved handelsselskaber som ved andre selskaber⁴).

Det kan synes underligt, at et spørgsmål som det foreliggende besvares så forskelligt indenfor de forskellige retsforfatninger. Forklaringen turde være, at spørgsmålet næppe er af så stor betydning, som det ved første øjekast kunne synes. Det er egentlig kun, så længe et selskab er ganske nyt, at spørgsmålet kan komme frem på en sådan måde, at man står helt uden vejledning i — udtrykkelige eller stiltiende — aftaler mellem parterne. Efterhånden må der jo indenfor ethvert selskab uddanne sig en vis praksis, enten i retning af, at alle skal være enige, eller i retning af, at majoriteten har afgørelsen, eller endelig i retning af, at en eller flere af interessenterne i større eller mindre omfang har ret til at disponere på egen hånd.

Hvad dansk ret angår, bemærkes først, at sølovens § 12 for partrederiets vedkommende fastslår, at majoriteten har beslutningsmyndighed, idet majoriteten beregnes efter parternes værdi, ikke efter partrederens tal. Fra denne regel kan dog ikke sluttes analogisk til det ansvarlige interessentskab. Antallet af interessenter er her i regelen mindre, og nye medlemmer kan ikke uden enstemmighed optages i interessentskabet, så en regel om beslutningsmyndighed for majoriteten i tilfælde af uenighed er her gennemsnitligt mindre påkrævet. Det må sikkert også antages at være hoved-

⁴) Se til teksten Partnership Act., 1890, sect. 24, no. 8; Code civil Art, 1859; sv. Obl. Art. 535; H. G. B. §§ 115—16; B. G. B. § 709; sv. B. L. §§ 5 og 48, jfr. Hasselrot 12 ff., Platou I, 59.

regelen i dansk ret, at majoriteten ikke har nogen beslutningsmyndighed. Dog kan den mulighed næppe udelukkes, at det i tilfælde, hvor antallet af interessenter er stort, kan være at anse for stiltiende vedtaget, at majoriteten skal have afgørelsen i tilfælde af uenighed. Men bortset fra sådanne tilfælde bliver spørgsmålet, om der i mangel af anden aftale til gyldig beslutning skal kræves enstemmighed, eller om hver enkelt interessent har ret til at disponere på egen hånd, men således at enhver medinteressent har vetoret. For så vidt det ikke drejer sig om et handelsselskab, er der nu enighed om, at enstemmighed må kræves. Derimod har Torp (s. 29 f.) for handelsselskabers vedkommende hævdet, at formodningen må være for, at enhver deltager med signatur i mangel af modstående vedtagelse også i forhold til de andre interessenter lovlighedsvis kan foretage alle til den pågældende næringsvej henhørende forretninger, dog således, at en beslutnings lovlighed er afhængig af, at der ikke fra andre interessenters side er protesteret imod den. Denne opfattelse kan, som det fremgår af det foran anførte, påberåbe sig nogle fremmede retsforfatninger til sin støtte. For dansk rets vedkommende er den derimod uden positiv støtte, og den er næppe stemmende med forholdets natur. Der kan ikke være nogen forhåndsformodning for, at en interessents ret til at disponere på egen hånd i omfang falder sammen med den i hans ret til at tegne firmaet liggende fuldmagt. Det synes tværtimod på forhånd givet, at bemyndigelsen må være snævrere end fuldmagten. Retten til at tegne firmaet er ikke indskrænket til forretninger, der hører til den pågældende næringsvej, thi i handelsregistret kan jo ifølge F. L. s § 18 kun angivelse af »forretningens almindelige beskaffenhed« optages. Men det må være klart, at den ene af to kompagnoner ikke uden at spørge den anden kan have ret til for fælles regning at træffe omfattende dispositioner, der falder udenfor den forretningsbranche, de pågældende driver. Overhovedet synes det naturligst at antage, at den enkelte interessent i mangel af anden aftale må søge sine medinteressenters samtykke til alle dispositioner af nogen betydning. Dette er også forudsætningsvis antaget i H. D. i U. f. R., 1932, 435. En sådan ordning kan ikke siges at være upraktikabel, thi den følges faktisk i overmåde mange, ja vistnok i langt de fleste tilfælde, hvor antallet af interessenter er ringe. Det synes også en mærkelig opfattelse, at man i en vigtig sag skulle kunne undlade at spørge sin kompagnon, der måske sidder i værelset ved siden af, og om hvem det tilmed antages, at han har absolut vetoret.

Formentlig må da dansk rets deklaratoriske regel også for handelselskaber være, at der i alle sager af nogen betydning i mangel af anden aftale til gyldig beslutning må kræves enstemmighed. Men en sag kan være af så ringe betydning, at den enkelte interessent, der har del i ledelsen af selskabet, også uden bestemte holdepunkter derfor i interessentskabskontrakten eller i den praksis, der har udviklet sig mellem parterne, må kunne handle på egen hånd. En interessent kan dernæst være berettiget til at disponere på egen hånd ifølge almindelige regler om negotiorum gestio, og herom vil der navnlig blive tale, hvor det for at afværge tab er nødvendigt at handle hurtigt, og der som følge deraf ikke bliver tid til at søge tilvejebragt samtykke fra samtlige interessenter.

Vi har hidtil forudsat, at der slet ikke foreligger nogen — udtrykkelig eller stiltiende — aftale mellem interessenterne om retten til at fatte beslutninger i selskabets anliggender. Oftest vil der imidlertid foreligge visse aftaler. Også i så fald kan der opstå tvivls spørgsmål, idet de trufne aftaler kan være ufuldstændige eller uklare. Nogle sådanne spørgsmål vil der være grund til at omtale lidt nærmere.

De, der har fået ledelsen overdraget ved interessentskabskontrakten, må formodes at skulle have en meget vidtgående dispositionsbeføjelse, se således U. f. R., 1941, 1027. Også mere ekstraordinære dispositioner synes de at måtte kunne træffe på egen hånd. Dog må samtlige interessents samtykke indhentes, hvis der er tale om at forandre selskabets ved interessentskabskontrakten bestemte formål eller om at forandre andre vilkår i kontrakten, om at optage nye ansvarlige interessenter i stedet for eller ved siden af de gamle eller om at optage et kommanditindskud i selskabet, og sikkert også, når der er tale om at ansætte en prokurist. De, der har ledelsen, kan heller ikke i kraft deraf have nogen myndighed til at beslutte, at selskabet skal opløses. Har en enkelt af dem ret til at disponere på egen hånd, må formodningen være for, at han kan foretage alle handlinger, som driften af virksomheden sædvanligt fører med sig, på egen hånd, men at han må søge sine medledees samtykke til mere ekstraordinære dispositioner som fx køb eller salg af fast ejendom.

Det kan ikke formodes, at den dispositionsret, et medlem har ifølge interessentskabskontrakten, kan bringes til ophør ved opsigelse eller fratages ham på grund af misligholdelse eller af andre grunde. Muligvis kan hele interessentskabsforholdet ophæves på

grund af misligholdelsen eller opsiges med et vist varsel, men en enkelt bestemmelse i interessentskabskontrakten vil ikke særskilt kunne opsiges eller hæves, og den dispositionsberettigede kan derfor ikke uden opsigelse eller ophævelse af hele interessentskabsforholdet fjernes fra sin stilling. Måske kunne der være grund til at give medinteressenterne adgang til uden at kræve interessentskabet opløst at fjerne den interessent fra ledelsen, der bliver ude af stand til at opfylde eller væsentlig misligholder sine forpligtelser som leder, men dansk ret indeholder ikke den fornødne positive hjemmel herfor⁵⁾.

Beror et medlems dispositionsret ikke på interessentskabskontrakten, men på særskilt kontrakt, der ikke kan betragtes som en ændring af eller et tillæg til interessentskabskontrakten, må også i denne henseende de almindelige regler om mandat komme til anvendelse, og efter disse vil dispositionsretten nårsomhelst uden angivelse af nogen grund kunne fratages den pågældende af medinteressenterne⁶⁾ og vistnok også af en enkelt af disse.

Er det vedtaget, at majoriteten skal have beslutningsmyndighed⁷⁾, må denne formodes begrænset på lignende måde som den interessents dispositionsret, til hvem ledelsen er overdraget. I mangel af udtrykkelig aftale kan der spørges, om stemmerne skal vejes, eller om hver interessent har en stemme. Flere fremmede love fastslår den sidstnævnte løsning⁸⁾, og som hovedregel må denne gælde også efter dansk ret. At sølovens § 12 giver den modsatte regel for partrederi, forklares let ved partrederiets særlige karakter. Dog kan der tænkes tilfælde af ansvarlige interessentskaber, hvor det formentlig vil være rigtigt at veje stemmerne. Virksomheden kan være af den art, at den personlige hæftelse er uden praktisk betydning for sel-

⁵⁾ Fra bestemmelsen i sølovens § 14, sidste punktum, kan der sikkert ikke sluttes analogisk til andre tilfælde. — I sv. B. L. §§ 6 og 47, B. G. B. § 712, H. G. B. § 117, sv. Obl. Art. 539 og Code civil art. 1856 findes der bestemmelser, hvorefter medinteressenterne i visse tilfælde uden opløsning af selskabet kan fratage en interessent ledelsen, jfr. Hasselrot 17 ff. ang. forhistorien til den pågældende bestemmelse i sv. B. L. — Hjemler interessentskabskontrakten en interessent ret til at være prokurist, kan denne ret sikkert heller ikke, trods F. L.s § 30, opsiges, så længe selskabet består, jfr. nedenfor s. 65.

⁶⁾ U. f. R., 1923 A. 321 (H. D.).

⁷⁾ Vedtagelser herom må formodes kun at tage sigte på spørgsmål angående interessentskabets drift og virkemåde, ikke derimod på opkommende retsspørgsmål, U. f. R. 1910 A. 517 (H. D.) og 1913 A. 357.

⁸⁾ B. G. B. § 709, H. G. B. § 119, sv. Obl. Art. 534.

skabet, idet det må betragtes som praktisk udelukket, at en interessent kan tabe mere end sit kapitalindskud, og idet hæftelsen heller ingen betydning har som grundlag for at skaffe selskabet kredit. Hvis der da ikke påhviler enkelte interessenter særlige arbejdsforpligtelser, eller hvis sådanne vederlægges særskilt, synes det lige så vel som ved partrederiet stemmende med forholdets natur, om stemmerne vejes⁹⁾).

Spørgsmålet om den enkelte interessents kompetence til med virkning udadtil at handle på selskabets vegne er ikke et spørgsmål om fortolkning af interessentskabskontrakten og skal derfor ikke behandles i denne sammenhæng. Den enkelte interessent kan imidlertid overfor sine medinteressenter have et krav på udadtil at komme til at stå med en kompetence, der går videre end hans berettigelse til at disponere på egen hånd. Om han har krav herpå, vil i første række bero på interessentskabskontrakten. Indeholder den intet om spørgsmålet, vil det være af betydning, om selskabet skal anmeldes eller ej. Skal det ikke anmeldes, må formodningen være imod, at han har et sådant krav. Skal det derimod anmeldes, vil ifølge F. L.s § 18, jfr. § 7, 2. stk., enhver interessent have signatur, hvis der ikke anmeldes indskrænkninger. Og uden hjemmel i interessentskabskontrakten vil medinteressenterne sikkert ikke kunne forlange, at indskrænkninger i en interessents signatur skal optages i anmeldelsen. Resultatet bliver da, at det ved selskaber, der skal anmeldes, har formodningen for sig, at hver interessent har ret til at have signatur.

Om retten til at stå med en vis kompetence udadtil må det, ligesom om dispositionsretten, gælde, at den, for så vidt den grunder sig på interessentskabskontrakten, ikke særskilt kan opsiges eller fratages vedkommende på grund af misligholdelse eller af andre grunde. Er derimod sådan ret tillagt en interessent ved særskilt kontrakt, der ikke fremtræder som en ændring af eller et tillæg til interessentskabskontrakten, må det atter her følge af de almindelige regler om mandat, at den kan fratages ham nårsomhelst og uden angivelse af nogen grund.

Har en interessent under udførelsen af den virksomhed, som han er beføjet til at udføre for selskabet, tilføjet dette tab, vil han kun være pligtig at svare erstatning, hvis der kan lægges ham noget til last. Har han pådraget sig forpligtelser, udgifter eller tab, må han

⁹⁾ I sådanne tilfælde vil det også være naturligt at fordele vinding og tab i forhold til kapitalindskudene, jfr. nedenfor s. 50.

have krav på at blive holdt skadesløs derfor af fællesformuen. Kan denne ikke betale, må han normalt kunne kræve selskabet opløst. Uden at gøre dette kan han derimod i regelen næppe kræve en udgift eller et tab fordelt på samtlige interessenter.

Et videregående erstatningsansvar vil dog e. o. kunne ifaldes. Det kan jo tænkes, at det i handlingens øjeblik måtte stille sig som ubetinget rigtigt at foretage handlingen, men at denne dog har medført tab for selskabet. I så fald bør tabet vistnok erstattes, hvis der er handlet mod protest fra en interessent med vetoret.

d. *Den enkelte interessents ret til kontrol med selskabet.*

Enhver interessent må, uanset om han har del i ledelsen af selskabet, have adgang til at skaffe sig kundskab om dettes forhold ved eftersyn af dets bøger, beholdninger og papirer¹⁰). Desuden må enhver interessent vistnok kunne kræve oplysninger af sine medinteressenter om virksomhedens stilling¹¹). De nævnte beføjelser er dog sikkert personlige, således at en interessent normalt ikke kan forlange, at en revisor eller en anden fuldmægtig på hans vegne skal have adgang til at foretage eftersyn eller til at kræve oplysninger om forretningens gang. Noget andet må dog gælde værgen for en deltager¹²).

Lederne af virksomheden må, selvom selskabet ikke skulle være bogføringspligtigt, sørge for forsvarlig regnskabsførelse. I handels-selskaber må det have formodningen for sig, at hver deltager kan kræve regnskab aflagt en gang om året.

e. *Fordeling af vinding og tab.*

Om fordeling af vinding og tab vil interessentskabskontrakten oftest indeholde nærmere regler. Er det ikke tilfældet, kunne det

¹⁰) sv. B. L. § 7, B. G. B. § 716, H. G. B. § 118, sv. Obl. Art. 541 og Partnership Act, 1890, sect. 24 no. 9. De nævnte tyske bestemmelser tilføjer følgende regel: »Eine dieses Recht ausschliessende oder beschränkende Vereinbarung steht der Geltendmachung des Rechtes nicht entgegen, wenn Grund zu der Annahme unredlicher Geschäftsführung besteht.«

¹¹) Partnership Act, 1890, sect. 28: »Partners are bound to render true accounts and full information of all things affecting the partnership to any partner or his legal representatives.«

¹²) Driver værgen en med selskabet konkurrerende virksomhed, må medinteressenterne dog kunne protestere mod, at han får adgang til at gøre sig bekendt med selskabets forhold, men i så fald vil der kunne beskikkes en væрге ad hoc.

synes, at delingen burde ske efter værdiforholdet mellem de enkelte interessenters indsats i selskabet. Her møder imidlertid en afgørende vanskelighed, idet dette forhold normalt ikke lader sig bestemme, end ikke med tilnærmelse. Det drejer sig jo dels om indskud af kapital, dels om indskud af arbejde, og dels om interessenternes personlige og solidariske hæftelse for selskabets forpligtelser. Og medens man vel kan vurdere værdiforholdet mellem to kapitalindskud, lader forholdet mellem et kapitalindskud og en arbejdspræstation, mellem to arbejdspræstationer eller mellem et indskud af kapital eller arbejde på den ene side og en interessents personlige hæftelse på den anden side sig normalt ikke bestemme. De fleste fremmede love opstiller derfor som deklatorisk regel, at vinding og tab skal deles lige¹³⁾. Også for dansk rets vedkommende synes dette at måtte være hovedregelen¹⁴⁾. Dog vil det kunne være rigtigt at fordele vinding og tab i forhold til kapitalindskudene i tilfælde, hvor man ved bedømmelsen af de enkelte interessenters indsats i selskabet kan se bort fra såvel arbejdspræstationer som den personlige hæftelse, idet der enten ikke påhviler nogen interessent særlige arbejdsforpligtelser eller sådanne vederlægges særskilt, og idet den personlige hæftelse er uden praktisk betydning for selskabet.

I mangel af anden aftale må det antages, at interessenterne skal deltage i tab i samme forhold som i vinding¹⁵⁾.

¹³⁾ sv. B. L. §§ 10 og 47, 2; B. G. B. § 722, 1; sv. Obl. Art. 533; Partnership Act, 1890, sect. 24, 1. Anderledes Code civil art. 1853.

¹⁴⁾ Således også Platou I, 68. Torp 45 ff. vil — ligesom også de af ham citerede, ældre danske forfattere — i videre omfang lade forholdet mellem kapitalindskudene være afgørende og finder det navnlig utvivlsomt, at vinding og tab må fordeles i forhold til kapitalindskudene, når interessenterne alle alene bidrager med sådanne, idet den fornødne virksomhed fx skal udøves af en særlig lønnet bestyrelse. Den personlige og solidariske hæftelse synes her med urette ladet ude af betragtning.

¹⁵⁾ sv. B. L. § 10, B. G. B. § 722, sv. Obl. Art. 533. Nogle danske og norske forfattere, jfr. Torp 44 f., Karsten Meyer i U. f. R., 1928, B. 352, antager, at der i den i teksten angivne regel må gøres den modifikation, at de indskudte midler forlods skal anvendes til dækning af tab, således at den enkelte interessent aldrig kan være pligtig til af sin særformue at bidrage til dækning af et tab, der kan dækkes af fællesformuen. Denne opfattelse, der støttes på, at det må formodes at være meningen med en aftale om pligt for — visse — interessenter til at gøre indskud, at disse skal tabes først, er dog sikkert ikke rigtig. Det er meget almindeligt forekommende i praksis, også i tilfælde af ulige store indskud, at det udtrykkeligt aftales, at vinding og tab — efter forlods godskrivning af renter af kapital-

Særskilt vederlag for interessenternes arbejdspræstationer og særskilt rente af deres i virksomheden indestående kapital vil det være naturligt at føre til udgift på driftsregnskabet. De pågældende beløb virker da til formindskelse af vinding eller til forøgelse af tab. Som tidligere omtalt kan en interessent i almindelighed ikke kræve særskilt vederlag for arbejde, han har påtaget sig ved interessentskabskontrakten, med mindre han udtrykkeligt har betinget sig det. Man kunne mene, at allerede dette bør føre til, at der heller ikke beregnes en interessent særskilt rente af hans i virksomheden indestående penge. Sikkert kan det også in concreto være et stærkt argument mod at godskrive interessenterne rente, at en eller flere af de pågældende interessenter uden særskilt vederlag har påtaget sig særlige arbejdspræstationer. Beregning af rente må i hvert fald være udelukket, hvor det kan antages at have været meningen, at nogle interessenters arbejdspræstationer skal opveje andres kapitalindskud. Som hovedregel synes det dog, navnlig hvis selskabet driver handel el. lign., at være det naturligste at godskrive interessenterne rente af de beløb, de har indestående i virksomheden, idet det jo er langt lettere i mangel af aftale at fastsætte en passende rente end at fastsætte et passende vederlag for en interessents arbejde, og rente må da formentlig godskrives de pågældende, uanset om der foreligger vinding eller tab. Flere fremmede love hjemler også dette for handelsselskabers vedkommende, og der er i hvert fald et eksempel på, at dansk praksis har fulgt den nævnte opfattelse¹⁶).

Hvilken vinding eller hvilket tab en opgørelse kommer til at vise, vil iøvrigt her som ellers afhænge af, hvor forsigtigt regnskabet gøres op, navnlig af, hvorledes aktiverne vurderes. Enhver interessent må nu kunne protestere såvel mod for høje som mod for lave værdiansættelser. I sidste henseende må dog bemærkes, at der fra tidligere opgørelser kan foreligge bindende aftaler om afskrivninger udover det nødvendige, og at enhver interessent må finde sig i, at regnskabet opgøres efter de almindeligt anerkendte principper for forsigtig regnskabsopgørelse. I regelen vil således enhver interessent kunne protestere mod opskrivning af selskabets faste aktiver, selv om disse måtte være steget i værdi.

indskudene — skal deles lige. Og det er næppe almindeligt forekommende, at den nævnte modifikation heri aftales.

¹⁶) U. f. R., 1882, 633 ff. (H. D.). Renten fastsattes her til 6 % p. a., skønt det ikke drejede sig om et handelsselskab.

Forskelligt fra spørgsmålet om, hvad der skal godskrives en interessent som vederlag for arbejde, som rente af hans indskud eller som andel i vinding, er det spørgsmål, hvilke beløb en interessent kan kræve udbetalt af selskabets kasse. Formodningen må være for, at arbejdsvederlag kan kræves udbetalt efterhånden og uden hensyn til, om der foreligger vinding eller tab. Nogle fremmede love hjemler, at der kan kræves en vis rente af indskud, uanset om der foreligger vinding eller tab. Også for dansk rets vedkommende vil dette måske undertiden kunne antages, således efter omstændighederne, hvor en interessent har indskudt hele sin formue i fællesskabet, og medinteressenterne ved dette. Men det synes i hvert fald som hovedregel at måtte have formodningen mod sig, at den enkelte interessent uden de andres samtykke skal kunne kræve udbetalt rente, når der ikke foreligger vinding. I regelen vil der iøvrigt foreligge aftaler om, at interessenterne skal være berettigede til at hæve fx månedlige beløb a conto forventet vinding, således at beløbene debiteres de pågældendes kapitalkonti. Det vil da i hvert fald ofte have formodningen for sig, at de aftalte beløb kan hæves, selvom der ikke foreligger vinding, idet beløbene må forudsættes at skulle tjene til at dække nødvendigt privatbehov for de pågældende. Navnlig må dette gælde, hvor interessenter indskyder hele deres arbejdskraft eller formue eller den væsentligste del deraf i selskabet. Fraset sådanne aftaler må det vistnok antages, at formindskelse af en interessents i interessentskabskontrakten fastsatte indskud som følge af, at der tidligere er lidt tab eller hævet beløb, som ikke har kunnet tages af forhåndenværende vinding, i mangel af anden aftale må dækkes, forinden udbetaling af andel i vinding kan kræves. Ved selskaber, hvor årlig regnskabsopgørelse finder sted, altså navnlig ved handelsselskaber, må hver interessent årligt kunne forlange sin andel i mulig vinding udbetalt.

Også om de her omtalte krav må det vistnok gælde, at de, så længe selskabet består, i regelen kun kan kræves dækket af fællesformuen, men ikke kan gøres gældende mod medinteressenterne personlig.

Det følger af tidligere udviklinger, at en interessent i almindelighed ikke uden særlig aftale kan lade andel i vinding, som han efter det anførte er berettiget til at hæve, indestå i forretningen, og at han ikke er forpligtet, ja normalt end ikke berettiget til at indbetale sin andel i et foreliggende tab.

f. *Overdragelse af medlemsrettigheder og optagelse af nye medlemmer.*

Da enhver interessent må formodes at lægge afgørende vægt på, hvem hans medinteressenter er, kan optagelse af en ny interessent ved siden af de tidligere eller overdragelse af en interessents andel i interessentskabet med den virkning, at successor indtræder som interessent i stedet for overdrageren, kun finde sted med alle deltageres samtykke, se fx U. f. R., 1925, 436; cfr. dog som et særligt tilfælde U. f. R., 1936, 328 (H. D.). Hvad angår overdragelse af enkelte medlemsrettigheder, stiller forholdet sig forskelligt for de forskellige rettigheder. Retten til at tage del i ledelsen, til at kontrollere denne, til at kræve aflæggelse af regnskab eller til at kræve andre oplysninger om virksomheden vil ikke kunne overdrages. Ikke heller kan en interessent overdrage nogen medejendomsret til aktivmassen eller dennes enkelte genstande, thi han kan jo slet ikke siges at være ejendomsberettiget til en bestemt andel af aktivmassen, og medinteressenterne må i hvert fald kunne protestere mod en ordning, hvorefter det ville blive nødvendigt at søge samtykke af en udenforstående til dispositioner over fællesformuen eller de til denne hørende genstande. Derimod må en interessent frit kunne overdrage sine krav på dækning for udlæg, på løn for udført arbejde, på forfalden rente og på forfalden andel i vinding.

Han må ligeledes kunne overdrage sin ret til løn for endnu ikke udført arbejde, til andel i fremtidig vinding og til en andel i fællesformuen, når selskabet opløses¹⁷⁾. Uanset sådan overdragelse må medinteressenterne imidlertid gyldigt kunne træffe aftaler med ham om ændring i den ham tilkommende løn og, for tilfælde af regnskabsopgørelse, om størrelsen af afskrivninger og om værdiansættelser for selskabets aktiver, skønt aftaler herom vil øve indflydelse på størrelsen af det overskud, regnskabet kommer til at vise. Dog kan det, når overdragelsen er medinteressenterne bekendt, næppe gyldigt aftales, at en andel i vinding, der omfattes af overdragelsen, skal forblive indestående i selskabet, og en aftale om afskrivninger eller om værdiansættelser *kan* være en maskeret aftale om noget sådant, i hvilket tilfælde den næppe er gyldig. Noget usikkert er det, om en interessent kan overdrage sin ret til at opsiges interessent-

¹⁷⁾ Jfr. sv. B. L. § 23, B. G. B. § 717 og Partnership Act, 1890, sect. 31.

skabsforholdet eller til — på grund af misligholdelse eller af andre grunde — at få det ophævet. Det synes at måtte antages, at i hvert fald retten til at opsige interessentskabsforholdet og en aktuel ret til at kræve det hævet, fx på grund af en allerede foreliggende misligholdelse, kan overdrages. Mere tvivlsomt er det, om retten til at kræve interessentskabsforholdet hævet, hvis en bestemt opløsningsgrund fremtidig indtræder, kan overdrages. For så vidt opløsningsgrunden er af den art, at der normalt ikke kan opstå tvivl om, hvorvidt den foreligger, synes dette spørgsmål dog at burde besvares bekræftende. Men drejer det sig om en opløsningsgrund som fx væsentlig misligholdelse, hvis tilstedeværelse må afgøres efter et mere ubestemt kriterium, synes medinteressenterne ikke at burde kunne udelukkes fra at forhandle spørgsmålet om, hvorvidt opløsning skal finde sted, med vedkommende interessent uden trediemands indblanding¹⁸⁾.

Ved optagelse af et nyt medlem vil det spørgsmål opstå, om vedkommende overfor sine medinteressenter er forpligtet til at overtage medansvar for den allerede stiftede gæld, eller om han kun skal være ansvarlig for den gæld, der stiftes efter hans indtræden i selskabet.

I sidste fald vil man endvidere kunne spørge, om meningen er, at den ældre gæld skal dækkes af den fællesformue, der foreligger efter det nye medlems optagelse, eller om den skal dækkes af de oprindelige medlemmer af deres særformuer, således at den i forhold til det nye selskab, der kan siges at opstå ved optagelsen af det nye medlem, bliver at betragte ikke som selskabsgæld, men som privatgæld for nogle af interessenterne. Der er normalt intet i vejen for at træffe den sidstnævnte ordning, idet jo medlemmerne i det oprindelige selskab i regelen kan dele de til dettes fællesformue hørende aktiver imellem

¹⁸⁾ Efter sv. B. L. § 23 skal for handelsbolags vedkommende successor »lika med bolagsmannen« være berettiget til »at uppsäga bolaget eller eljest påfordra dess upplösning«, jfr. ang. de af medlemmer af lagrådet fremsatte betænkeligheder ved en sådan regel, Hasselrot, 84 ff. — De øvrige i note 17 nævnte lovbestemmelser hjemler derimod ikke successor nogen sådan ret. For dansk ret har det stor indirekte betydning at fastholde, at de pågældende rettigheder kan overdrages, idet dette bliver afgørende for en interessents særkreditorers stilling.

sig uden først at dække gælden, og derfor også må kunne indskyde de nævnte aktiver i et nyt interessentskab¹⁹). Ved selskaber, der har gældsforpligtelser af betydning, vil en sådan ordning dog være lidet rimelig²⁰). Den ville jo betyde, at de oprindelige interessenters kapitalindskud i virksomheden blev forøget med et til den ældre gæld svarende beløb. Der måtte da træffes aftale om, hvorledes denne kapitalforøgelse skulle fordeles på de oprindelige interessenters kapitalkonti, eller, hvad der er det samme, hvor stor en del af den ældre gæld hver af disse skulle bære. Foreligger der ikke sådanne aftaler, må det være meningen, at den nye fællesformue skal kunne benyttes til dækning også af den ældre gæld. Men deraf følger naturligvis ikke, at den nye interessent skal hæfte personlig for den ældre gæld, og uden udtrykkelig aftale vil man ikke kunne antage noget sådant. Ofte vil det imidlertid ikke have nogen særlig betænkelighed for en ny interessent at gå med til en sådan aftale, idet denne ikke vil have indflydelse på, hvilken andel af tab han skal bære, og derfor kun kan forvolde ham tab, for så vidt fællesformuen bliver ude af stand til at dække selskabets forpligtelser, og en eller flere af medinteressenterne ude af stand til at dække deres del af tabet, inden den ældre gæld er afviklet.

Også når et ansvarligt interessentskab dannes på grundlag af en virksomhed, der hidtil har været drevet af en enkeltmand, ved at denne optager en eller flere personer som deltagere i virksomheden, vil det spørgsmål opstå, om de nye deltagere skal være ansvarlige for den ældre gæld. Atter her kan det *tænkes*, at den hidtidige indehaver af virksomheden indskyder dennes aktiver i interessentskabet, men at meningen er, at virksomhedens gæld skal være interessentskabet uvedkommende. Og en sådan aftale vil måske ikke her være helt så unaturlig som i det foregående tilfælde. Foreligger der gældsforpligtelser af betydning, kan det heller ikke her have formodningen for sig, at den tidligere indehaver af virksomheden er villig til at indgå på en ordning, hvorefter virksomhedens aktiver ikke skal kunne benyttes til dækning af den fra virksomheden hidrørende gæld.

¹⁹) Det oprindelige selskabs kreditorer ville ved en sådan ordning i forhold til det nye selskab og dets fællesformue blive at betragte som nogle interessenters særkreditorer, jfr. om sådannes stilling nedenfor s. 66 f.

²⁰) Således også Ussing, Alm. Del, 360.

De her omtalte spørgsmål vil sjældent komme frem i praksis, idet det ikke er let tænkeligt, at det ikke skulle fremgå af en truffen aftale, hvad meningen har været. Derimod kan det, navnlig i tilfælde af den sidst omtalte art, tænkes, at der opstår tvivl om, hvorvidt en bestemt gældsforpligtelse hører med til den gæld, der overtages af det nye interessentskab. Det afgørende må her, i mangel af særlig aftale, være, om der er tale om forretningsgæld eller privat gæld. Men undertiden vil der foreligge nærmere aftale fx om, at en bestemt gældsforpligtelse ikke skal overtages af interessentskabet, eller om, at kun varegæld skal overtages, således at fx gæld ifølge kontante lån bliver interessentskabet uvedkommende. Gæld, hvis tilstedeværelse er holdt skjult for den eller de indtrædende interessenter, må være disse og interessentskabet uvedkommende.

§ 7. Afslutning af retshandler på interessentskabets vegne.

En på interessentskabets vegne afsluttet retshandel er naturligvis bindende for interessentskabet, når samtlige interessenter har kontraheret i fællesskab, og når den eller de, der er optrådt på interessentskabets vegne, efter interessentskabskontrakten eller ifølge særlig bemyndigelse fra medinteressenterne har haft ret til at afslutte den pågældende retshandel. Men selvom den, der har afsluttet en retshandel på interessentskabets vegne, ikke har haft ret til at gøre det, vil retshandelen kunne være bindende for interessentskabet. De nærmere regler herom er forskellige for handelsselskaber og for andre selskaber.

For selskaber, der ikke er handelsselskaber, gælder de almindelige regler om fuldmagt. Har den person, der er optrådt på interessentskabets vegne, overskredet sin beføjelse, bliver interessentskabet kun bundet, såfremt den pågældende fra de interessenter, der ikke har været med til at afslutte retshandelen, har haft fuldmagt med særlig tilværelse overfor vedkommende trediemand, og har handlet indenfor rammerne af denne fuldmagt¹⁾.

For handelsselskaber gælder, hvad man plejer at kalde regelen

¹⁾ U. f. R., 1909 A. 232, og 1913 A. 257. To sagførere, der er eller i hvert fald udadtil optræder som kompagnoner, er begge ansvarlige for beløb, der overgives den ene til inkasso og oppebæres af ham, eller som indbetales for den enes klienter, U. f. R., 1934 A. 71, 76 (H. D.) og 811.

om den gensidige fuldmagt. Når intet særligt foreligger, har hver enkelt interessent signatur, legitimation til at tegne selskabets firma²⁾). Der kan da spørges, fra hvilket øjeblik denne legitimation består, og hvilket omfang den har.

Legitimationen til at tegne firmaet indtræder normalt i det øjeblik, da selskabet efter interessentskabskontrakten skal begynde sin virksomhed. Undertiden gælder den imidlertid fra et tidligere tidspunkt. Har interessenterne ved at anmelde selskabet til handelsregistret eller på anden måde givet tredieemand føje til at antage, at selskabet har begyndt sin virksomhed på et tidligere tidspunkt, indtræder legitimationen til at tegne firmaet nemlig fra dette.

Omfanget af den enkelte interessents legitimation til at tegne selskabets firma bestemmes på forskellig måde af de forskellige lovgivninger. Efter H. G. B. § 126 omfatter en interessents »Vertretungsmacht« alle retshandler, herunder også afhændelse og pantsætning af fast ejendom og meddelelse og tilbagekaldelse af prokura. Efter sv. Obl.s Art. 564 omfatter den gensidige fuldmagt alle arter af retshandler, som selskabets formål *kan* bringe med sig. Dog kræves ifølge Art. 566 samtykke af alle de deltagere, der har signatur, til meddelelse af prokura, hvorimod enhver deltager, der har signatur, med virkning overfor tredieemand kan tilbagekalde prokura. Efter Partnership Act, 1890, sect. 5, er fuldmagten betydeligt snævrere begrænset, idet den kun strækker sig til »any act for carrying on in the usual way business of the kind carried on by firm«.

Dansk rets stilling til spørgsmålet om omfanget af den enkelte interessents legitimation til at tegne firmaet er noget tvivlsom. Efter lov om benyttelse af firmaer m. m. af 23. jan. 1862 § 2, nr. 3, og § 14 måtte det antages, at fuldmagtens omfang rettede sig efter selskabets næringsvej, der efter § 2, nr. 1, skulle angives i anmeldelsen. Og der var her nærmest tænkt på en mere specialiseret angivelse. Efter F. L.s § 18 kan en mere specialiseret angivelse af selskabets formål derimod i regelen kun finde sted ved de i § 35 særlig nævnte virksomheder, idet anmeldelsen for andre virksomheder kun må angive forretningens almindelige beskaffenhed. Som grund til, at en snævrere angivelse ikke skal kunne finde sted, anføres det s. 26—

²⁾ Således også fremmed ret, jfr. sv. B. L. § 16, H. G. B. § 125, sv. Obl. Art. 563 og 564, Partnership Act, 1890, sect. 5. Code civil art. 1859.

27 i motiverne til det af de svensk-norsk-danske kommitterede udarbejdede udkast til lov om handelsregistre, firma og prokura, at tilstedeværelsen af en snævrere angivelse let ville kunne lede til den forestilling, at den deri indeholdte begrænsning ved at optages i handelsregistret blev bindende for trediemand. Motiverne fremhæver på den anden side, at angivelsen af forretningens almindelige beskaffenhed navnlig vil have betydning som vejledning ved bestemmelsen af signatursens omfang. Følger man denne opfattelse, må man i henhold til F. L.s § 7 komme til det resultat, at registrering og kundgørelse af anmeldelsens indhold vil medføre, at den gensidige fuldmagt i forhold til enhver trediemand begrænses til retshandler, der falder indenfor den ved anmeldelsen om forretningens almindelige beskaffenhed givne ramme.

Yderligere begrænsning af fuldmagten end ovenfor angivet kan ikke opnås ved anmeldelse til handelsregistret. Men det er et spørgsmål, om fuldmagten ikke overfor den trediemand, der ved, at selskabets virksomhed er begrænset til en vis branche, må være indskrænket til retshandler, der falder indenfor den derved bestemte ramme. Deraf, at man ikke i videre omfang end ovenfor angivet har villet pålægge trediemand at holde rede på offentlige kundgørelser om begrænsninger i selskabets formål, følger ikke, at trediemand skulle være fritaget for at tage hensyn til de begrænsninger i formålet, han faktisk kender. Og ud fra den til grund for de omtalte motiver liggende tankegang synes man at måtte komme til det resultat, at trediemand må tage hensyn til sådanne begrænsninger, således at han, hvis han vil være sikker på at erhverve ret mod selskabet, må forlange samtlige interessenters tiltrædelse af retshandler, der falder udenfor den ved selskabets virksomhed bestemte ramme. Motiverne går jo ud fra, at den viden, trediemand får gennem kundgørelse om forretningens almindelige beskaffenhed, vil medføre en indskrænkning i fuldmagten. Denne opfattelse kan motiverne ikke bygge på nogen positiv lovregel, thi en lovregel af det pågældende indhold findes ikke i dansk ret. Motiverne må da mene, at det nævnte resultat har fornøden hjemmel i forholdets natur. Efter forholdets natur synes der imidlertid vanskeligt at kunne gøres forskel på følgerne af den viden, der erhverves gennem offentlig kundgørelse i henhold til F. L.s § 4, og følgerne af den viden, der erhverves på anden måde. Imod det resultat, man således kommer til ved at følge motivernes tankegang, har man nu ind-

vendt, at der ikke er noget ekstraordinært i, at et handelshus afslutter forretninger udenfor sin branche, og at trediemand derfor bør kunne stole på underskrift af en interessent, der har signatur, selvom han ved, at den forretning, det drejer sig om, falder udenfor selskabets branche³⁾). Hertil kan imidlertid siges, at det antagne resultat sikkert ikke kan medføre ulemper for omsætningen, thi den tilsvarende ordning gælder ved aktieselskaber, for hvilke anmeldelsen til aktieselskabsregistret efter A. L.s § 15⁴⁾) kan indeholde en snævrere angivelse af selskabets formål⁵⁾), og den vides ikke her at have forvoldt ulemper. Går man da ud fra, at omfanget af den gensidige fuldmagt i forhold til en bestemt trediemand begrænses ved den viden om selskabets formål, vedkommende har, kan man videre spørge, om også begrænsninger i selskabets formål, som trediemand burde kende, men ikke kender, kommer i betragtning. Principielt må dette formentlig antages, men der vil næppe være megen anvendelse derfor i praksis, idet det utvivlsomt må fastholdes, at trediemand ikke behøver at anstille undersøgelser om mulige begrænsninger i selskabets formål. Det sædvanlige vil også være, at trediemand positivt kender det selskabs branche, han kontraherer med, idet branchen fx vil være angivet på selskabets skilte og brevpapir, undertiden også i selskabets firma⁶⁾). Netop dette bevirker iøvrigt, at der bliver god praktisk mening i at begrænse den gensidige fuldmagt på den her antagne måde⁷⁾).

Efter det udviklede kan det vistnok antages, at den enkelte interessent ikke er legitimeret til at betale sin private gæld med midler, der hører til fællesformuen, eller til på selskabets vegne at udstede

³⁾ Torp 60, Platou I, 82.

⁴⁾ Jfr. tidligere A. L. 1917, § 10, og F. L.s § 19.

⁵⁾ Det samme gælder efter F. L.s § 20 for andre selskaber med begrænset ansvar.

⁶⁾ I sidste fald vil den snævrere angivelse af selskabets formål blive bekendtgjort i henhold til F. L.s § 4. Man kan næppe sige, at regelen om, at kun forretningens almindelige beskaffenhed kan anmeldes, herigennem gøres illusorisk, thi når den snævrere angivelse af formålet er optaget i selve firmaet, får trediemand ikke blot gennem den offentlige bekendtgørelse, men også gennem firmategningen underretning derom.

⁷⁾ Hvis det måtte anses som det normale, at trediemand ikke kender det selskabs branche, han kontraherer med, ville den i teksten forsvarede regel næppe være praktisk vel motiveret, thi det kan ikke have nogen synderlig interesse at begrænse en fuldmagt, hvis begrænsningen dog i regelen ikke vil kunne påberåbes.

veksel for sådan gæld, og at indgåelse af kautionsforpligtelser eller sikkerhedsstillelse for trediemands gæld efter omstændighederne⁸⁾) vil falde udenfor den gensidige fuldmagt. Derimod gælder dette næppe retshandler som køb, salg eller pantsætning af faste ejendomme. Derfor bør vore tinglysningsmyndigheder vistnok nøjes med et enkelt signaturberettiget medlems underskrift på skøder, pantebreve o. lign.⁹⁾). Overhovedet bør man vistnok i det væsentlige følge regelen i sv. Obl.s Art. 564, hvorefter alle retshandler, som selskabets formål *kan* bringe med sig, omfattes af fuldmagten. Derimod kan den enkelte deltager naturligvis ikke træffe aftale med en anden deltager om ændring af interessentskabskontrakten til dennes fordel, fx tilsige vedkommende ret til større andel i vinding eller anden ret til at udtræde af selskabet eller til at kræve dette opløst, end kontrakten hjemler. Ikke heller er han kompetent til at optage en udenforstående som ansvarlig deltager eller kommanditist i selskabet eller til med trediemand at træffe aftale om udvidelse, indskrænkning eller nedlæggelse af selskabets virksomhed. Han kan derfor næppe på egen hånd afhænde selskabets virksomhed, hvorimod fuldmagten må omfatte afhændelse af en filial. Han kan naturligvis antage underordnede medhjælpere, og han må kunne meddele fuldmagt til at afslutte en bestemt forretning eller bestemte arter af forretninger på selskabets vegne (postfuldmagt o. lign.). derimod kan han ikke meddele andenmand tegningsret. Det synes endvidere rettest at antage, at han ikke på egen hånd kan meddele prokura. F. L.s § 25 angiver da også indehaveren af et under lovens bestemmelser henhørende firma som den, der meddeler prokura, og efter § 31 foretages anmeldelse til handelsregistret om prokura af fuldmagtsgiveren, hvilket i praksis for ansvarlige interessentskabers vedkommende opfattes som sigtende til samtlige deltagere¹⁰⁾). F. L.s § 30 udtaler derimod ikke udtrykkeligt, hvem der kan tilbagekalde prokura, men siger kun, at prokura kan til enhver tid tilbagekaldes. I praksis har man antaget, at en enkelt interessent kan tilbagekalde prokura.

Om en interessent på selskabets vegne kan indgå retshandler med

⁸⁾ Men ikke altid, U. f. R., 1907 A. 710 ff.

⁹⁾ Jfr. Vinding Kruse, Ejendomsretten II 996 og III 1457 f.

¹⁰⁾ Den, med hvem en signaturberettiget deltager har truffet aftale om, at han skal være prokurist, må sikkert af selskabet kunne kræve det ham tilsagte vederlag, men han får ikke en prokurists beføjelser.

sig selv eller med en trediemand som dennes fuldmægtig, må afgøres efter de for fuldmagt i almindelighed herom gældende regler.

Det vil ses, at den gensidige fuldmagt går langt videre, end den enkelte deltagers ret til at disponere på egen hånd normalt går. Der kan derfor ikke være tale om, at en af en enkelt interessent afsluttet retshandel skulle blive uforbindende for selskabet, fordi trediemand måtte indse, at vedkommende ikke havde ret til at afslutte den uden samtykke af sine medinteressenter. Betydningen af den gensidige fuldmagt ligger netop væsentlig i, at trediemand ikke behøver at undersøge, om den interessent, han kontraherer med, har erhvervet samtykke af sine medinteressenter. Men hvis trediemand undtagelsesvis indser eller burde indse, at fornødent samtykke er nægtet vedkommende deltager, eller at der ikke har været tid eller lejlighed til at indhente fornødent samtykke, erhverver han næppe nogen ret mod selskabet¹¹⁾. I sidste fald synes trediemand dog i regelen at måtte kunne gå ud fra, at den indgåede retshandel er godkendt af medinteressenterne, hvis det ikke indenfor en rimelig tid meddeles ham, at det modsatte er tilfældet.

Vi har hidtil forudsat, at der ikke foreligger særlige aftaler, der udelukker eller begrænser den gensidige fuldmagt. Vi skal herefter undersøge, hvorvidt sådanne aftaler gyldigt kan træffes.

F. L.s § 18 forudsætter, at det gyldigt kan vedtages, at et eller flere medlemmer ikke skal have signatur. I almindelighed vil aftale herom vel blive truffet i forbindelse med vedtagelse om, at de pågældende ikke skal have ret til at deltage i ledelsen af selskabet, men det kan også tænkes, at der træffes en ordning, hvorefter et eller flere medlemmer vel indadtil skal have ret til at deltage i afgørelser vedrørende selskabets anliggender, men ikke skal have ret til at repræsentere selskabet udadtil. I begge tilfælde skal det ifølge § 18 anmeldes til handelsregistret, hvem der har signatur. Registrering og kundgørelse af sådan anmeldelse har da de i § 7, 1. stk., nævnte virkninger. Sålænge kundgørelse ikke har fundet sted, gælder derimod reglerne i § 7, 2. stk. Heri ligger, at aftale om, at et medlem ikke skal have signatur, kan påberåbes overfor trediemand, når denne gennem registrering og kundgørelse har haft adgang til at blive bekendt med den, eller det bevises, at han ad anden vej har haft kundskab om den.

¹¹⁾ Jfr. U. f. R., 1907 A. 710 ff.

F. L.s § 18 forudsætter endvidere, at der gyldigt kan træffes aftale om, at retten til at tegne firmaet kun skal kunne udøves af flere interessenter i forening. Om sådanne aftaler gælder regler, ganske svarende til dem, der gælder om aftaler, hvorved en interessent udelukkes fra signatur.

For handelsselskaber, der er anmeldelsesberettigede, men ikke anmeldelsespligtige, må det uanset ordene i § 7, 2. stk., gælde, at en i henhold til § 18, nr. 4, anmeldt begrænsning i den gensidige fuldmagt kan gøres gældende overfor trediemand, selvom kundgørelse ikke har fundet sted¹²⁾.

Andre aftaler om begrænsninger i en deltagers signatur end de omtalte kan ikke anmeldes. Hvis trediemand ikke ad anden vej kender eller bør kende dem, kan de da ikke gøres gældende overfor ham. Og trediemand kan ikke være pligtig at undersøge, om sådanne begrænsninger foreligger, så hvis han ikke positivt ved det, vil man sjældent kunne sige, at han burde vide det.

Ophør af et medlems ret til signatur skal ifølge F. L.s § 21 anmeldes til handelsregistret og vil efter registrering og kundgørelse kunne gøres gældende mod trediemand, før kundgørelse derimod kun, for så vidt det bevises, at vedkommende trediemand har haft kundskab om ophøret, § 7. Tilsvarende regler må gælde, når det bestemmes, at et medlem, der hidtil har haft ret til at tegne firmaet alene, fremtidig kun skal kunne udøve signatur i forbindelse med en eller flere af medinteressenterne. Andre forandringer i et medlems ret til signatur kan ikke anmeldes til handelsregistret, men må respekteres af trediemand, hvis han kender eller bør kende dem.

Ved siden af de fremstillede regler om den enkelte interessents ret til at tegne selskabets firma gælder for handelsselskaber dels de almindelige regler om fuldmagt, dels de særlige regler om prokura

¹²⁾ Den til F. L.s § 7, 2. stk., svarende bestemmelse i kommissionsforslagets § 21, 2. stk., havde — i den danske og norske tekst — den nøjagtigere formulering: »Så længe det forhold, der skal anmeldes, ikke er således kundgjort« At regelen om den gensidige fuldmagt ved disse selskaber i det hele taget først skulle komme til anvendelse efter kundgørelsen, jfr. Torp 55, note 7, kan næppe antages. Det synes i hvert fald at måtte fastholdes, at den trediemand, der ved, at anmeldelse har fundet sted, må kunne gå ud fra, at hver deltager har signatur, såfremt anmeldelsen intet indeholder om begrænsninger. Derimod er det naturligvis mere tvivlsomt, om det samme skal gælde til fordel for den trediemand, der ikke ved, at anmeldelse har fundet sted, jfr. om et lignende spm. Ussing, Aftaler, 311, note 65.

i F. L.s 3. kapitel, der medtages her, skønt de ifølge § 25 gælder også de enkeltmandsfirmaer, der hører under F. L., og således ikke særligt hører hjemme i selskabsretten.

Prokura foreligger, når indehaveren af et firma har givet nogen en fuldmagt, der udtrykkeligt betegner sig som prokura, eller på anden måde har betegnet ham som sin prokurist, F. L.s § 25. Det er allerede nævnt, at samtlige interessenter, også de, der ikke måtte have del i ledelsen eller signatur, må medvirke ved ansættelse af en prokurist.

Om omfanget af prokura bestemmer § 25, at prokuristen »i alt, hvad der hører til driften af fuldmagtsgiverens forretning« kan handle på hans vegne og tegne firmaet, dog at han ikke uden udtrykkelig bemyndigelse kan afhænde eller behæfte fuldmagtsgiverens faste ejendomme. Herefter er prokura i to henseender mere begrænset end den fuldmagt, der tilkommer en interessent med signatur, idet den dels ikke omfatter de nævnte dispositioner over fast ejendom, dels ikke omfatter retshandler, der vel falder indenfor den ved anmeldelsen af »forretningens almindelige beskaffenhed« givne ramme, men dog ikke kan siges at høre til driften af selskabets forretning. Den sidste begrænsning synes at måtte medføre, at den trediemand, der kontraherer med en prokurist, selv må skaffe sig oplysning om, hvad art af forretning selskabet driver, hvis han vil kunne føle sig sikker.

I strid hermed antages det i den i U. f. R., 1920 A. 9, trykte østre landsretsdom, at en prokurist i en tobaksfabrik havde kompetence til på selskabets vegne at begære åbnet en rembourskredit for et beløb af ca. 170,000 kr. over et parti silkestrømper. Dommen siger, at den pågældende disposition »ligger indenfor de ved firmaloven bestemte grænser for en prokurafuldmagt«. Banken havde iøvrigt ved en stadfæstelsesskrivelse givet selskabet meddelelse om remboursens åbning; men dommen støtter ikke sin afgørelse herpå.

At en prokurist ikke kan overføre prokuraen til en anden, siges udtrykkeligt i F. L.s § 29.

Prokuristens ret til at disponere på egen hånd vil naturligvis i regelen ikke gå så vidt som hans fuldmagt. At prokuristen måtte have overskredet sin bemyndigelse, får imidlertid, når retshandelen falder indenfor fuldmagtens ramme, i forhold til trediemand kun betydning, når denne er i ond tro. Spørgsmålet

om, hvad ond tro vil sige i denne sammenhæng, må besvares på lignende måde, som når en interessent med signatur har overskredet sin beføjelse.

Ifølge F. L.s § 26 kan prokura meddeles flere personer således, at den kun kan benyttes af disse i forening (kollektivprokura)¹³⁾. Anden begrænsning i den prokuristen efter § 25 tilkommende beføjelse har derimod ifølge § 27 ingen retsvirkning overfor godtroende trediemand¹⁴⁾. Dog må prokura kunne begrænses til retshandler vedrørende en filial¹⁵⁾ af selskabet, og en sådan begrænsning må altid kunne påberåbes overfor trediemand.

Ifølge F. L.s § 30 kan prokura til enhver tid tilbagekaldes. Det må antages at være meningen, at dette skal gælde uanset modstående aftale¹⁶⁾. Motivet til her at give en præceptiv regel må søges i den betragtning, at ingen bør være bundet uigenkaldeligt til et så vidtgående fuldmagtsforhold. Denne begrundelse fører naturligt til, at en enkelt interessent på egen hånd skal kunne tilbagekalde prokura. I praksis¹⁷⁾ har man også antaget, at dette »ligefrem følger af fuldmagtsforholdets natur i forbindelse med forskriften i F. L.s § 30«. Efter begrundelsen kunne det endvidere synes, at den enkelte interessent måtte have denne ret uanset modstående aftale mellem interessenterne, men herimod taler dog vistnok afgørende grunde, og denne konsekvens har praksis heller ikke draget¹⁸⁾. Antager man nu, at en interessent overfor sine medinteressenter kan forpligte sig til ikke ensidigt at tilbagekalde prokura, synes det videre at burde

¹³⁾ Der kan også meddeles en person prokura på egen hånd og andre personer kollektivprokura, jmskr. nr. 285 af 27. sept. 1889, jfr. ovenfor s. 27.

¹⁴⁾ Den i § 26 omhandlede begrænsning af prokuraen kan naturligvis heller ikke gøres gældende overfor den trediemand, hvem interessenterne (o: alle interessenterne) har givet føje til at antage, at en prokurist har fuldmagt til at benytte prokuraen alene, men iøvrigt må den i meddelelse af kollektivprokura liggende begrænsning kunne gøres gældende overfor trediemand, uanset hans gode tro. — Efter H. G. B. § 50 er begrænsninger — med visse undtagelser — uden virkning overfor trediemand, uanset god eller ond tro hos denne; dog undtager praksis tilfælde af kollusion.

¹⁵⁾ Jfr. F. L.s § 16 og ovenfor s. 27.

¹⁶⁾ Jfr. Ussing, Aftaler, s. 309—11. — I motiverne til det nordiske udkast til firmalov henvises der s. 38 til, at regelen svarer til regler i forskellige fremmede love, og disse er præceptive.

¹⁷⁾ Jmsk. nr. 149 af 27. juni 1890.

¹⁸⁾ Jmskr. nr. 302 af 22. dec. 1900.

antages, at den interessent, der har fraskrevet sig del i ledelsen, dermed bl. a. har fraskrevet sig retten til ensidigt at tilbagekalde prokura, og da vistnok også, at den interessent, der ikke har signatur, udadtil mangler kompetence til tilbagekaldelse, således at anmeldelse fra ham derom ikke kan modtages til handelsregistret¹⁹). At en prokurist står i et særligt retsforhold til selskabet, ifølge hvilket han har en særlig interesse i at bevare sin stilling, udelukker ikke, at hans prokura kan tilbagekaldes²⁰). Dog må det sikkert antages, at en i interessentskabskontrakten indeholdt aftale om, at en interessent skal have uigenkaldelig prokura, er bindende²¹). En sådan aftale går jo i virkeligheden ud på at begrænse den fuldmagt, vedkommende interessent ifølge reglerne om signatur ville have uigenkaldeligt, hvis der ikke forelå særlig aftale.

At prokura tilbagekaldes forinden udløbet af den tid, der måtte være aftalt med prokuristen, betager naturligvis ikke denne retten til vederlag for hele den aftalte tid.

Er en prokura ikke anmeldt, sker tilbagekaldelse ifølge Aftl.s § 15 ved, at prokuristen fjernes fra sin stilling; dog kan yderligere skridt være nødvendige i henhold til Aftl.s § 12, 1. stk., og på den anden side må Aftl.s § 20 gælde²²). Er en prokura anmeldt, skal tilbagekaldelse ifølge F. L.s § 32 anmeldes, og da kommer reglerne i F. L.s § 7 til anvendelse; at dette stadig gælder, siges udtrykkeligt i Aftl.s § 27, 2. stk., der tilføjer, at når tilbagekaldelsen er registreret og lovlig kundgjort, påhviler det ikke prokuragiveren²³) at tilbagekalde fuldmagten på anden måde. I konsekvens af, hvad ovenfor er anført, antages det i praksis, at anmeldelse fra en enkelt interessent må modtages til handelsregistret²⁴), formentlig dog kun, hvis ved-

¹⁹) Jfr. sv. B. L. § 18, H. G. B. § 126 og sv. Obl. Art. 566.

²⁰) Jfr. H. G. B. § 52: »Die Prokura ist ohne Rücksicht auf das der Erteilung zugrunde liegende Rechtsverhältnis jederzeit wiederrufflich«; jfr. derimod angående andre fuldmagtsforhold B. G. B. § 168.

²¹) Den enkelte interessent, der har signatur, må dog vistnok have kompetence til på egen hånd at anmelde, at den en medinteressent meddelte prokura er tilbagekaldt. Mener medinteressenten sin ret krænket ved en sådan anmeldelse, må han da gå frem efter F. L.s §§ 6 og 21, 4. stk.

²²) Aftl. § 20 taler om »fuldmagtsgiveren«. Efter det i teksten anførte må det her være tilstrækkeligt, at en enkelt interessent har tilkendegivet, at fuldmagten ikke længere skal gælde.

²³) Dette lovens udtryk dækker ikke det tilfælde, at tilbagekaldelsen ikke udgår fra samtlige interessenter, men regelen må naturligvis i så fald finde tilsvarende anvendelse.

²⁴) Jmskr. nr. 149 af 27. juni 1890.

kommende har signatur. Dette må vistnok gælde, selvom prokuristen selv er interessent, men er prokura ved interessentskabskontrakten tillagt vedkommende uigenkaldeligt, kan han gå frem efter F. L.s § 6 og § 21, 4. stk.²⁵⁾, hvis han ikke foretrækker at begære selskabsforholdet ophævet under påberåbelse af, at en forudsætning for hans deltagelse i selskabet er bristet.

Den i F. L.s § 30, 2. pkt., indeholdte regel, hvorefter fuldmagtsgiverens død ikke medfører prokuraens ophør, stemmer med den hovedregel, der ifølge Aftl.s § 21 nu gælder for fuldmagt i almindelighed.

§ 8. Interessentskabets rettigheder; forholdet til den enkelte interessents særkreditorer.

1. Flere fremmede love indeholder regler, hvorved der tillægges *handelselskaber* en vis selvstændig retssubjektivitet, en vis grad af juridisk personlighed.

Dansk lovgivning indeholder ikke bestemmelser af denne art. Hvad rettigheder angår, fører dog vistnok almindelige retsgrundsatninger til praktiske resultater, der godt kunne sammenfattes i en udtalelse om, at rettighederne er interessentskabets, ikke de enkelte interessents. Og dette gælder ikke blot handelselskaber, men også andre ansvarlige interessentskaber.

2. Det er for det første klart, at interessentskabet som sådant får legitimation som indehaver af de til fællesformuen hørende rettigheder, når det i retslivet optræder som en fra de enkelte interessenter forskellig enhed, navnlig ved at benytte et særligt firma. Er et skøde eller et gældsbevis udstedt til firmaet, vil til enhver tid den, der tegner firmaet, være legitimeret til at råde over den pågældende rettighed, uanset mulige forandringer med hensyn til indehavernes personer efter erhvervelsen af den. Og lyder et skøde på interessentskabets firma, vil et udtrædende medlems ret i ejendommen kunne overdrages til hans medinteressenter uden tinglysning.

3. I interessenternes indbyrdes forhold følger en vis retlig selvstændighed for interessentskabet af, at en interessent, så længe selskabet består, ikke er berettiget til at benytte de til fællesformuen hørende midler til dækning af sin private gæld eller iøvrigt til private formål, eller til at overdrage nogen medejendomsret til fælles-

²⁵⁾ Jmskr. nr. 302 af 22. dec. 1900.

formuen eller de enkelte, til den hørende genstande til andre, og at en interessent kun i visse tilfælde eller med et vist varsel kan kræve interessentskabet opløst og i så fald kun kan kræve sin nettoandel i fællesformuen udbetalt. Spørgsmålet bliver nu, om det bånd, der således ved interessentskabskontrakten lægges på fællesformuen, også må respekteres af en interessents særkreditorer, således at disse kun kan søge sig fyldestgjort i vedkommendes mulige krav på dækning for udlæg, på løn for udført arbejde¹⁾, på rente af indskudt kapital og andel i vinding²⁾, i hans ret til at opsiges interessentskabsforholdet eller til at kræve det ophævet, for så vidt denne ret er overdragelig, og i hans ret til i tilfælde af selskabets opløsning at kræve sin nettoandel i fællesformuen udbetalt. Besvares dette spørgsmål bekræftende, vil det kunne siges, at det også i forhold til interessenternes særkreditorer er interessentskabet som sådant, der fremtræder som indehaver af de til fællesformuen hørende rettigheder, medens de enkelte interessenter kun står som indehavere af obligatoriske rettigheder mod selskabet.

Reale grunde taler stærkt for, at en interessents særkreditorer kun skal kunne søge sig fyldestgjort i hans nettoandel i fællesformuen. Antages dette ikke, bliver det nemlig en meget vovelig sag at være deltager i et ansvarligt interessentskab, der i højere grad arbejder med fremmed kapital. Medinteressenterne har da ikke nogen mulighed for ved at betinge sig et passende indskud af vedkommende interessent at sikre sig mod at komme til at bære hans andel af eventuelt tab, og selvom virksomheden ikke giver tab, vil de som følge af hans private dispositioner kunne komme til at lide et tab, svarende til forskellen mellem den del af fællesformuen, hans særkreditorer kan tilegne sig, og hans nettoandel i fællesformuen. Reale grunde taler endvidere stærkt for, at en interessents særkreditorer skal respektere de aftaler, der måtte være truffet mellem interessenterne om, at en enkelt interessents opsigelse eller ophævelse af interessentskabsforholdet ikke skal medføre likvidation, for så vidt medinteressenterne ønsker at udløse vedkommende, thi det bør være muligt at træffe en ordning, hvorefter det ikke skal være nødvendigt at likvidere en måske udmærket virksomhed af

¹⁾ I løn for endnu ikke udført arbejde vil eksekution ikke kunne gøres, Rpl.s § 511, 3. stk.

²⁾ For så vidt andel i vinding må betragtes som vederlag for arbejdsydelse, vil Rpl.s § 511, 3. stk., være til hinder for, at der gøres udlæg i andel i fremtidig vinding.

hensyn til en interessents særkreditorer. Endelig er det klart, at en aftale mellem interessenterne om en vis tids uopsigelighed af interessentskabsforholdet eller om et vist opsigelsesvarsel let kan gøres illusorisk, hvis en interessents særkreditorer i tilfælde af individualforfølgning kan kræve hans nettoandel udbetalt uden at afvente udløbet af den aftalte tid og uden at give noget varsel. Derimod kan det næppe siges, at reale grunde af større vægt taler for, at særkreditorer også i tilfælde af vedkommende interessents konkurs skal respektere aftaler af det sidst omtalte indhold. I et sådant tilfælde vil medinteressenterne dog i regelen forlange interessentskabsforholdet opløst straks, idet de normalt ikke kan være tjent med at fortsætte med en fallent som kompagnon. Og det er ikke uden betænkelighed at godkende en ordning, hvorefter en aftale om en vis tids uopsigelighed også i tilfælde af en interessents konkurs skal respekteres af hans kreditorer, idet dette vil åbne en debitor mulighed for at bringe sin formue i ly for sine kreditorer. På den anden side må det dog erindres, at kreditorerne har et værn i borgerlig straffelovs § 283, og at en aftale, hvorved formuen søges unddraget dem, må kunne omstødes, hvis medinteressenterne er i ond tro. Det ville heller ikke kunne forhindres, at interessenterne i stedet for et ansvarligt interessentskab stiftede et aktieselskab med uoverdragelige aktier, i hvilket tilfælde særkreditorernes stilling ikke ville blive bedre, end den bliver ved et ansvarligt interessentskab, hvis de også i tilfælde af konkurs skal respektere en i interessentskabskontrakten indeholdt aftale om uopløselighed.

I fremmed ret er det overalt antaget, at særkreditorer kun kan søge sig fyldestgjort i interessentens nettoandel i fællesformuen. I regelen er også aftaler om, at en interessent i tilfælde af selskabets opløsning ikke skal kunne kræve likvidation, men at medinteressenterne skal have adgang til at udløse ham, bindende for hans særkreditorer³⁾. Med hensyn til aftaler om en vis tids uopsigelighed eller om et vist opsigelsesvarsel stiller de forskellige lovgivninger sig forskelligt. Efter svensk og engelsk ret må sådanne aftaler respekteres af en interessents særkreditorer i tilfælde af individualforfølgning⁴⁾. Efter H. G. B. § 135 kan en særkreditor, hvis han selv eller en anden kreditor

³⁾ Efter sv. B. L., §§ 30 og 52, er aftale herom dog ikke bindende for en interessents konkursbo.

⁴⁾ Sv. B. L., § 23, der dog kun gælder handelsselskaber, og Partnership Act, 1890, sect. 23, jfr. sect. 31.

forgæves har forsøgt eksekution i vedkommende interessents rørlige gods, gøre udlæg i kravet på udbetaling af nettoandelen og derefter opsige interessentskabet til ophør med 6 måneders varsel til udløbet af et regnskabsår, og efter B. G. B. § 725 kan en særkreditor uden varsel opsige selskabet, når han har gjort udlæg i interessentens andel i fællesmassen. Noget lignende regler gælder efter svejtsisk ret⁵⁾. I tilfælde af en interessents konkurs hjemles det overalt⁶⁾, at selskabet opløses, og udenfor England er denne regel vistnok overalt præceptiv. Efter Partnership Act, 1890, sect. 33, er regelen derimod kun deklaratorisk («subject to *any* agreement between the partners«).

Her i landet har den på grundlag af resol. 18. aug. 1814 udviklede konfirmationspraksis været af stor betydning. Efter denne har der været adgang til at få konfirmeret bestemmelser i en interessentskabskontrakt om, (1) *at* en interessents andel i fællesmassen ikke skal kunne belægges med arrest, beslag eller gøres til genstand for eksekution for nogen af ham *kontraheret*, fællesskabet uvedkommende gæld, og (2) *at* interessentskabets drift ikke skal standses eller noget til interessentskabet hørende tages under skifterettens behandling i anledning af en interessents konkurs, men *at* konkursboets andel i fællesformuen efter boets valg skal udfindes på grundlag af den i forretningen sidst opgjorte balance eller på grundlag af en pr. konkursdagen opgjort balance. Endvidere har man kunnet få konfirmeret bestemmelser om en frist for udbetalingen til en interessents konkursbo på indtil 10 år med udbetaling af mindst en tiendedel om året, eller, hvor kontrakten fastsatte en kortere frist for udbetaling i tilfælde af en interessents opsigelse af interessentskabsforholdet, en frist på 5 år med udbetaling af mindst en femtedel om året. Derimod har man ikke kunnet få konfirmeret bestemmelser om, at en interessents konkursbo enten slet ikke eller først efter en vis tids forløb, fx ved udløbet af det løbende regnskabsår, skulle kunne forlange opgørelse. Når konfirmation søgtes på bestemmelserne (2), er det tværtimod påset, at vedtagelser af sidstnævnte art ikke fandtes i kontrakten, og ved meddelelse af konfirmation på bestemmelserne (1) har man under hensyn til K. L.s § 1 i regelen taget forbehold til fordel for interessenternes eventuelle konkursboer.

⁵⁾ Sv. Obl. Art. 545 og 575.

⁶⁾ Sv. B. L., §§ 29 og 52, B. G. B. § 728, H. G. B. § 131, sv. Obl. Art. 545.

Skønt konfirmation måske ikke har været nogen nødvendig betingelse for de pågældende bestemmelsers gyldighed, er det forståeligt, at man i praksis har plejet at søge konfirmation, og dette har ført til, at man i dansk retsliv meget ofte har haft en ordning, hvorefter en interessents særkreditorer ikke under en individualforfølgning, men vel i tilfælde af konkurs har kunnet tilegne sig hans nettoandel i fællesformuen.

Adgangen til at få konfirmation på bestemmelser i en interessentskabskontrakt er nu bortfaldet ved lov om tinglysning, nr. 111 af 31. marts 1926, § 53. Man har ment, at der i almindelige retsgrundsatninger haves tilstrækkelig hjemmel for, at interessenterne med gyldighed også overfor den enkelte interessents særkreditorer kan træffe de til værn om deres interesser fornødne vedtagelser⁷⁾. Denne forudsætning, der i sig selv har betydelig vægt, er vistnok også rigtig.

I interessenternes indbyrdes forhold er der, som vi har set, ikke nogen mening i at tale om, at de er lodtagne i fællesformuens aktiver efter bruttoandele, eller i overhovedet at tale om bruttoandele. Heraf synes at måtte følge, at en interessents særkreditorer ikke kan tilegne sig noget, der kunne kaldes hans bruttoandel i fællesformuen eller i dennes enkelte aktiver, men kun hans nettoandel til deres fyldestgørelse⁸⁾. Også i relation til særkreditorer synes det med andre ord nødvendigt at opfatte interessentskabet som sådant som ejer af fællesskabets aktivmasse, således at den enkelte interessent kun står som indehaver af obligatoriske rettigheder. Heraf vil da videre følge, at særkreditorerne også må respektere aftaler om en vis tids uopsigelighed af interessentskabsforholdet, om et vist opsigelsesvarsel eller om fremgangsmåden ved udfindelsen og fristen for udbetalingen af en interessents nettoandel i tilfælde af selskabets opløsning⁹⁾.

⁷⁾ Jfr. Rigsdagstidende 1925—26, tillæg A, sp. 4610.

⁸⁾ U. f. R., 1912 A. 581 (H. D.).

⁹⁾ Naturligvis kan en interessents særkreditorer søge sig fyldestgjort i en af ham i interessentskabet indskudt genstand eller andel i en genstand, for så vidt der ikke er foretaget, hvad der efter almindelige regler kræves for at skabe en overfor hans kreditorer beskyttet ejendomsret for interessentskabet. Er der til fordel for interessentskabet stiftet en efter almindelige regler overfor ejerens kreditorer beskyttet brugsret til genstanden, må særkreditorerne dog respektere denne. Jfr. herved U. f. R., 1921 A. 435, der dog synes af meget tvivlsom rigtighed.

Ud fra den opfattelse, at den enkelte interessent ejer en anpart af fællesformuen, har Torp (s. 78 f.) søgt at begrunde det her forsvarede resultat ved den betragtning, at der ved aftaler som de omtalte såvel som ved en af interessentskabskontrakten ifølge reglerne om *naturalia negotii* udledet gensidig fradragsret til fordel for medinteressenterne stiftes begrænsede tinglige rettigheder over den enkelte interessents andel i fællesformuen. Om en sådan betragtning kan gennemføres, vil bero på, (1) om dansk ret anerkender rettigheder af sådant indhold som tinglig beskyttede rettigheder, og (2) om betingelserne for stiftelsen af en tinglig ret er tilstede. Spørgsmål (1) er for fast ejendoms vedkommende afgjort ved tinglysningslovens § 1, hvorefter det må antages, at enhver rettighed over en fast ejendom bliver tinglig beskyttet, når den tinglyses. For løsøre er stillingen mindre klar, men det kan vistnok antages, at tinglig beskyttelse heller ikke her er betinget af, at retten efter sit indhold nøje svarer til typen på en af de i de sædvanlige tingsretlige systemer opførte begrænsede tinglige rettigheder. Og de rettigheder, der her er tale om, er efter deres indhold og formål ret nært beslægtede med tingsrettens typiske sikkerhedsrettigheder. Om spørgsmål (2) kan besvares bekræftende, vil for fast ejendoms vedkommende ifølge tinglysningslovens § 1 bero på, om fornøden tinglysning angående den pågældende aftale har fundet sted, hvortil det må være tilstrækkeligt, at der er tinglyst et adkomstdokument, der lyder på interessentskabets firma. For løsøre vil det undertiden kunne antages, at kravet om overlevering som betingelse for stiftelsen af en begrænset tinglig sikkerhedsret sker tilstrækkelig fyldest gennem fællesformuens afsondring fra interessenternes privatformue, navnlig for så vidt angår andele, der tilhører interessenter, der ikke har del i ledelsen af selskabet, og vistnok også efter omstændighederne med hensyn til andele, der tilhører interessenter, der har del i ledelsen¹⁰⁾. Men altid vil dette ikke kunne antages, idet der let kan forekomme tilfælde, hvor en interessent har uhindret adgang til faktisk at råde over fællesformuens midler. Bortset fra, hvad der kan indvendes mod udgangspunktet,

¹⁰⁾ Jfr. U. f. R., 1892, 586 (H. D.), hvor en håndpanteret i et hotels inventar betragtedes som gyldig stiftet til fordel for nogle personer, hvem administrationen og rådigheden over hotelforretningen var overdraget, skønt pantsætteren fungerede som vært for hotellet under de pågældendes bestyrelse, og U. f. R., 1928, 682 (H. D.) om bestyrelsesmedlems besiddelse af nøgle til varelager.

synes det derfor udelukket ad denne vej at komme til en almindelig regel af det omtalte indhold. *Vinding Kruse har — således fx Ejendomsretten I, 418 — hævdet, at kreditorer, hvis krav hidrører fra tiden før indtrædelsen, ikke behøver at respektere båndene på fællesformuen. For så vidt der til støtte for denne anskuelse henvises til grundsætningerne i § 33 i loven af 1925 om ægteskabets retsvirkninger og i konfirmationspraksis vedr. båndlæggelse af enkes boslod, synes disse dog ikke at kunne føre videre end det ovenfor udviklede standpunkt, at et indskud, hvorved interessenten allerede ved indtrædelsen gør sig insolvent, vil være retsstridig.*

Særkreditorernes stilling er naturligvis uafhængig af, om det udtrykkeligt siges i interessentskabskontrakten, at de skal respektere de omtalte rettigheder for medinteressenterne. En udtrykkelig udtalelse herom i kontrakten kan i det højeste have den betydning at afværge en fortolkning, hvorefter det modsatte skulle gælde¹¹⁾.

En kreditor, hvis krav ikke er opstået af den virksomhed, selskabet driver, men overfor hvem samtlige interessenter dog hæfter solidarisk, behøver næppe at respektere det bånd, der ved interessentskabskontrakten er lagt på fællesformuen¹²⁾.

4. I praksis har man antaget, at en særkreditor, der skylder noget til interessentskabet, ikke kan bringe sin fordring mod vedkommende interessent i modregning mod selskabets fordring mod ham¹³⁾. Man ser let, at dette i virkeligheden er en bekræftelse på eller en konsekvens af, hvad der ovenfor er anført om særkreditorernes stilling i forhold til fællesformuen.

5. Benytter et interessentskab et særligt firma, kan det gøre sine rettigheder processuelt gældende under dette. For et handelsselskab må enhver interessent, der har ret til at tegne firmaet, kunne gøre dets rettigheder processuelt gældende og bringe dets krav i mod-

¹¹⁾ *Såfremt interessentskabet ikke har foretaget fornøden anmeldelse til handelsregistret, er stillingen noget tvivlsom. I landsretsdommen i U. f. R., 1935, 201, antages det, at interessentskabsforholdet overhovedet ikke kunne gøres gældende overfor en arresthaver; heroverfor landsretsdommen i U. f. R., 1939, 174, der kun tillod eksekution i debtors andel i en interessentskab tilhørende fordring, men dog uden hensyn til interessentskabsforholdet iøvrigt.*

¹²⁾ Jfr. U. f. R., 1909 A. 369 (ang. et kommanditselskab). I et sådant tilfælde må dog enhver interessent selv at indbetale sin andel af det beløb, den pågældende kreditor har erholdt, kunne forlange, at også hans medinteressenter skal indbetale deres anparter til selskabet.

¹³⁾ U. f. R., 1919 A. 846.

regning overfor krav på selskabet, men ikke overfor krav på ham selv, der er selskabet uvedkommende¹⁴⁾). Samme ret må en prokurist have, for så vidt prokurafuldmagten giver kompetence til at råde over den pågældende rettighed¹⁵⁾). En interessent, der ikke har signatur, kan ikke gøre selskabets rettigheder processuelt gældende, og han kan næppe heller gøre dets fordringer gældende til modregning. Sagsøges en sådan interessent til betaling af interessentskabsgæld, taler dog billighed for, at han må kunne opnå frifindelse for tiden, for så vidt kreditor har adgang til at skaffe sig fyldestgørelse ved at modregne sin fordring mod en fordring, interessentskabet har på ham.

§ 9. Interessentskabets forpligtelser; sammenstød mellem selskabs- og særkreditorer.

1. Et ansvarligt interessentskab er ikke som sådant pligtigt at løse næringsadkomst, og det er heller ikke som sådant pligtigt at svare indkomst- eller formueskat. Angående kontraktmæssige forpligtelsers opståen gælder de ovenfor i § 7 fremstillede regler. For den enkelte interessents retsbrud må, skønt D. L. 3—19—2 ikke er direkte anvendelig, idet forholdet mellem to interessenter ikke kan karakteriseres som et forhold mellem husbond og tjener, samtlige interessenter være ansvarlige under betingelser, der iøvrigt svarer til de i D. L. 3—19—2 angivne¹⁾). Og har en interessents brøde medført ikke-opfyldelse af en interessentskabet påhvilende, kontraktmæssig forpligtelse, må samtlige interessenter være ansvarlige under betingelser, der svarer til, hvad der efter almindelige regler gælder om en skyldners ansvar for den ikke-opfyldelse, der skyldes hans folks brøde²⁾).

2. Ansvar for en bestemt interessentskabsforpligtelse påhviler enhver, der var medlem af interessentskabet i det øjeblik, forpligtelsen blev stiftet. Er forpligtelsen af kontraktmæssig natur, hæfter

¹⁴⁾ U. f. R., 1884, 535 f.

¹⁵⁾ Kommissionsforslagets motiver 37 og utrykt jmskr. af 10. juli 1926, jfr. også U. f. R., 1894, 952.

¹⁾ Ussing, Erstatningsret, 99 f., og Partnership Act, 1890, sect. 10, hvorefter et interessentskab er ansvarligt for »any wrongful act or omission of any partner acting in the ordinary course of the business of the firm, or with the authority of his copartners«.

²⁾ Ussing, Alm. Del, 133 ff.

endvidere de, der uden at være deltagere i selskabet har givet dettes medkontrahent føje til at tro, at de var det. Eksempel herpå vil kunne foreligge, hvor en person uden nogensinde at have været medlem af et handelsselskab har medunderskrevet anmeldelse til handelsregistret om, at han er medlem, eller hvor en person, der tidligere er trådt frem som deltager, er udtrådt, uden at dette er meddelt medkontrahenten eller, for handelsselskabers vedkommende, registreret og kundgjort³⁾, F. L.s § 7, 2. stk., eller hvor en person har samtykket i, at hans navn benyttes i et firma, af hvilket han ikke er indehaver, på en sådan måde, at trediemand må tro, at han er det. Med hensyn til det sidstnævnte eksempel bemærkes dog, at bibeholdelse af et tidligere medlems navn i et anmeldt firma i henhold til F. L.s § 12 ikke kan medføre, at vedkommende kommer til at hæfte også for selskabets fremtidige forpligtelser, men der må naturligvis gøres anmeldelse om hans udtræden, § 21⁴⁾.

Den, hvis tiltrædelse af interessentskabskontrakten er ugyldig ifølge de almindelige regler om retshandlers ugyldighed, kan ikke have noget ansvar for selskabets ikke-kontraktmæssige forpligtelser. Hvad angår kontraktmæssige forpligtelser, stiller forholdet sig noget forskelligt i de forskellige tilfælde. Lider selve den med trediemand indgåede retshandel af en ugyldighedsgrund, bliver vedkommende ikke ansvarlig. I andre tilfælde vil han blive ansvarlig, hvis han selv afslutter retshandlen på selskabets vegne. Afslutter en anden den, vil det spille en rolle, om denne har fuldmagt med særlig tilværelse overfor trediemand eller ej. I sidste fald bliver vedkommende ikke ansvarlig. I første fald bliver han ikke ansvarlig, hvis fuldmagten er afgivet under voldsom tvang eller på et tidspunkt, da han var umyndig, men drejer det sig om en anden ugyldighedsgrund, bliver han ansvarlig, med mindre medkontrahenten ikke er i god tro. Er selskabet anmeldt til handelsregistret, får tegningsberettigede del-

³⁾ U. f. R., 1929 A. 494, 1939, 337 og 1046, samt 1944, 19 (H. D.).

⁴⁾ En persons passivitet overfor andres misbrug af hans navn kan næppe medføre ansvar for ham, U. f. R., 1879, 338. — At en person, der havde indskudt kapital i et enkeltmands firma, men som til handelsregistret var anmeldt som prokurist, havde underskrevet en slutseddel, hvori der taltes om »mit forbrug«, med sit navn uden en sådan tilføjelse som foreskrevet i F. L.s § 28, fandtes ikke at medføre personligt ansvar for ham, U. f. R., 1916 A. 206 f. — En passiv interessent, der var blevet forestillet for en forretningsforbindelse som »kompagnon«, fandtes ikke derved at være blevet personlig ansvarlig for gælden, U. f. R., 1926 A. 275 (H. D.).

tageres eller anmeldte prokuristers fuldmagt herigennem særlig tilværelse overfor enhver trediemand, og er medkontrahenten i god tro, må vedkommende altså blive bundet ved de af de nævnte personer på selskabets vegne indenfor rammen af deres fuldmagt indgåede retshandler, medmindre han var umyndig, da han underskrev anmeldelsen til handelsregistret, eller hans underskrift er afgivet under voldsom tvang.

At en deltager udtræder af interessentskabet, frigør ham ikke for ansvar for de forpligtelser, der er stiftede, mens han var deltager⁵⁾. Sædvanlig vil mellemværendet mellem ham og hans medinteressenter blive opgjort således, at disse overtager aktiver og passiver og således bliver pligtige at holde ham fri for gældsansvar, men en sådan ordning fritager ham ikke for ansvar overfor kreditorerne.

At en person indtræder som deltager i interessentskabet medfører ikke, at han bliver ansvarlig for selskabets ældre gæld⁶⁾. Men ofte aftales det, at den nye deltager skal hæfte også for den ældre gæld. En sådan aftale kan imidlertid ikke umiddelbart give kreditorerne nogen ret mod den nye interessent. Den giver medinteressenterne en ret til at tillægge kreditorerne et krav mod den indtrædende, og denne ret vil de normalt benytte⁷⁾, men sålænge de ikke har gjort det, kan den med den indtrædende interessent trufne aftale omgøres, således at kreditorerne ikke får noget krav mod sidstnævnte. Dog følger det af almindelige retsgrundsætninger, at medinteressenterne handler retsstridigt⁸⁾ overfor kreditorerne ved med en truende konkurs eller individualforfølgning for øje at opgive den omtalte ret for at forhindre, at kreditorerne tilegner sig den, og er den interessent, til hvis fordel opgivelsen sker, i ond tro, hvad han under omstændigheder som de angivne ofte vil være, må dispositionen derfor kunne afkræftes.

⁵⁾ U. f. R., 1912 A. 365.

⁶⁾ Jfr. U. f. R., 1894, 551; 1898, 296; 1901, 75 og 581; 1904, A. 77 og 80, og 1911, A. 990, og Ussing, Alm. Del, 360. Disse domme angår alle tilfælde, hvor en person er optaget som deltager i et enkeltmandsfirma, men den i teksten nævnte regel er udtalt i dommene.

⁷⁾ I det i U. f. R., 1894, 551 omhandlede tilfælde, hvor en person havde overtaget et ældre enkeltmandsfirma med den på dette hvilende varegæld, fandtes det tilstrækkeligt, at vedkommendes *prokurist* overfor kreditorerne havde anerkendt hans forpligtelse til at betale gælden. — Den indtrædende interessent kan naturligvis også selv erklære overfor kreditorerne, at han påtager sig gældsansvaret.

⁸⁾ Jfr. Strfl. § 283.

De, der efter det udviklede er ansvarlige for en bestemt forpligtelse, hæfter normalt direkte og solidarisk med hele deres formue for dens opfyldelse, således at kreditor for hele sit tilgodehavende kan holde sig til enhver af interessenterne og ikke behøver først at søge sig fyldestgjort i en mulig tilstedeværende fællesformue⁹⁾. Dog har vi antaget, at kreditor først må søge sig fyldestgjort ved at bringe krav i modregning mod selskabets fordringer på ham, hvor adgang dertil står ham åben. Der kan ogsaa være truffet særlig aftale med en bestemt kreditor, fx om, at han kun skal kunne holde sig til deltagerne pro rata, eller at han først skal holde sig til fællesformuen. Og i selve interessentskabskontrakten ligger, at en interessent, der ifølge kontrakten har krav på dækning for udlæg for selskabet, på vederlag for arbejde, på rente af indskudskapital, på andel i vinding eller på a conto udbetaling herpå, kan gøre kravet gældende mod fællesformuen, men i regelen næppe hverken principalt eller subsidiært mod sine medinteressenter, så længe selskabet består. De grunde, der taler for denne forståelse af interessentskabskontrakten, gør sig dernæst ogsaa gældende, hvor en interessent har afsluttet en retshandel med selskabet, således at formodningen i regelen må være for, at krav ifølge en sådan retshandel kun kan gøres gældende mod fællesformuen, men ikke mod medinteressenterne. Men naturligvis kan det tænkes, at noget andet må anses for aftalt, således efter omstændighederne, hvor det i aftalens øjeblik måtte være klart, at fællesformuen ikke ville kunne dække vedkommende interessents krav. For ikke kontraktmæssige krav, fx krav ifølge D. L. 3—19—2, som en interessent måtte have mod selskabet, og for krav mod selskabet, der er overdraget en interessent af trediemand, beror afgørelsen på forståelsen af interessentskabskontrakten, således at interessenten næppe heller her kan holde sig til andet end fællesformuen.

Når samtlige interessenter med hele deres formue er ansvarlige for opfyldelsen af interessentskabets forpligtelser, må kreditorerne, hvis der findes en fællesformue, kunne holde sig ogsaa til denne.

⁹⁾ Således sv. B. L. § 19, jfr. Hasselrot 66, og H. G. B. § 128. Som teksten ogsaa Platou I, 75 f., og Torp 66, i modsætning til Ørsted, Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed 6, 673, og Gram, Den danske Formueret, anden del, 642 og 685. Efter Partnership Act, 1890, sect. 9, er »every partner liable jointly with the other partners, and in Scotland severally also«, jfr. om denne forskel Strahan and Oldham, 84 ff. Efter sv. Obl. Art. 568 er de enkelte interessenter kun subsidiært ansvarlige. I fransk ret er spørgsmålet omtvistet, Lyon-Caen & Renault, nr. 281.

Hvis intet særligt foreligger, har kreditorerne imidlertid ikke noget krav på, at der skal være en fællesformue, og er der sammenskudt en sådan, vil de normalt ikke kunne protestere imod, at interessenterne deler dens aktiver imellem sig, eller mod, at de nævnte aktiver indskydes i et ved optagelse af en eller flere deltagere dannet nyt interessentskab, således at det ældre selskabs kreditorer i forhold til det nye selskab ikke bliver selskabskreditorer, men særkreditorer. Og der gælder ingen regler, svarende til reglerne i A. L.s § 37, hvorefter en nedsættelse af aktiekapitalen, der vil medføre udbetaling til aktionærer eller bortfald af aktionærers forpligtelser til at gøre indbetaling, i regelen ikke kan finde sted uden forudgående indvarsling af kreditorerne med pligt til, forinden nedsættelsen foretages, at fyldestgøre de kreditorer, der melder sig, eller stille dem betryggende sikkerhed. Den fællesformue, der måtte være sammenskudt, danner derfor ikke noget sikkert grundlag for kredit, således at det afgørende for kreditorerne synes at måtte være interessenternes personlige hæftelse. Der skal eller kan jo heller ikke gøres anmeldelse til handelsregistret om tilstedeværelsen af en fællesformue. Imidlertid vil interessenternes egne interesser normalt føre til, at det ved optagelse af nye medlemmer i et selskab aftales, at disse skal hæfte også for den ældre gæld, eller at denne dog skal kunne dækkes af den nye fællesformue, og ligeledes vil medinteressenterne i kraft af det solidariske ansvar for selskabsgælden normalt være interesserede i ikke at tilbagebetale nogen interessent mere end hans nettoandel i fællesformuen, hvad de jo ikke vil være pligtige til. Endvidere har vi allerede set, at særkreditorer ikke til deres fyldestgørelse kan tilegne sig mere end vedkommende interessents nettoandel i fællesformuen, således at de ikke vil kunne forhindre, at selskabskreditorerne forlods dækkes af den øvrige fællesformue, og vi skal senere se, at selskabskreditorerne i tilfælde af interessents konkurs får et krav på, at fællesformuen anvendes til dækning af deres tilgodehavende¹⁰). Som følge af alt dette kan tilstedeværelsen af en fællesformue betyde en ikke ringe sikkerhed for selskabskreditorerne. Af en vis betydning i så henseende er det også, at regelen om, at interessenterne har fri adgang til at disponere over fællesformuens aktiver uden hensyn til gælden, ikke er undtagelsesfri. En anvendelse af fællesformuens midler til dækning af særkreditorer kan nemlig være en retstridig begunstigelse af enkelte

¹⁰) U. f. R., 1911 A. 702; 1912 A. 581 (H. D.).

kreditorer på andres bekostning, der medfører strafansvar efter borgerlig straffelov, § 283, og som efter omstændighederne vil kunne afkræftes, og også en disposition, hvorved interessenterne deler fællesformuens aktiver imellem sig, kan være retstridig og derfor omstødelig.

De lovgivninger, der tillægger handelsselskaber selvstændig rets-subjektivitet, giver for disse selskabers vedkommende selskabskreditorerne en ret til at holde sig til en indtrædende interessent og dermed også til den ved optagelse af en ny deltager opstående nye fællesformue, der ikke er afhængig af, hvilke aftaler der træffes mellem den nye deltager og de tidligere¹¹⁾. Derved kommer interessentskabet i højere grad end efter dansk ret til at fremtræde som selvstændigt subjekt for dets forpligtelser. Undertiden er til gengæld selskabskreditorernes ret til at holde sig til de enkelte interessenter kun subsidiær.

3. Af interessenternes solidariske ansvar for selskabsforpligtelser følger umiddelbart, at en selskabskreditor kan bringe sin fordring i modregning såvel overfor fordringer, en enkelt interessent har på ham, som overfor selskabets fordringer på ham.

Vil en selskabskreditor indtale sit tilgodehavende, kan han anlægge sag mod en eller flere af de interessenter, der hæfter for beløbet, eller mod dem alle. Benytter selskabet et særligt firma, kan han også, forudsat at samtlige interessenter eller i hvert fald fællesformuen hæfter for beløbet, sagsøge selskabet som sådant under dets firma, eller sagsøge såvel selskabet som sådant som de enkelte interessenter. En dom over en enkelt interessent fastslår ikke retskraftigt, at de andre interessenter eller selskabet som sådant skylder¹²⁾, og domhaveren har derfor ikke anden adgang til ekse-

¹¹⁾ Efter sv. B. L. § 20, H. G. B. § 130 og sv. Obl. Art. 569, gælder for handelsselskaber som *præceptiv* regel, at en indtrædende interessent kommer til at hæfte personligt også for ældre forpligtelser. Partnership Act, 1890, sect. 17, no. 1, siger derimod: »A person who is admitted as a partner into an existing firm does not thereby become liable to the creditors of the firm for anything done before he became a partner.« Lindley, 268 f., angiver, at domstolene er meget tilbøjelige til at antage, at der foreligger en særlig overenskomst om, at en indtrædende partner skal hæfte for den ældre gæld. I Frankrig er meningerne delte, Lyon-Caen & Renault, nr. 277.

¹²⁾ U. f. R., 1910 A. 612. Således også Kallenberg, 90. Hasselrot, 63 f., mener derimod, at en dom over en interessent, der har signatur, bindende også for selskabet fastslår dettes skyld.

kution i fællesformuen, end en særkreditor har, når han har fået dom over sin skyldner. En dom over samtlige interessenter, men ikke over interessentskabet som sådant, må sikkert kunne benyttes som grundlag for eksekution såvel i fællesformuen som i de enkelte interessenters særformuer. Og det samme gælder vistnok en dom over interessentskabet som sådant, men ikke over de enkelte interessenter¹³⁾.

Hvad enten påstanden rettes mod selskabet som sådant eller mod samtlige interessenter eller såvel mod selskabet som mod samtlige interessenter, vil det være tilstrækkeligt, at en enkelt deltager, der har signatur, indstævnes. Angår påstanden et forhold, der falder indenfor rammen af en prokurafuldmagt, vil det også være tilstrækkeligt at indstævne en prokurist.

Søgsmål mod de forskellige interessenter og mod selskabet som sådant kan kumuleres i henhold til Rpl.s § 250. Er selskabet anmeldt, kan sag ifølge F. L.s § 34, jfr. Rpl.s § 238, anlægges ved retten på det sted, hvor forretningskontoret findes. Det samme må formentlig gælde, hvis selskabet er anmeldelsespligtigt, men ikke anmeldt. For andre selskaber gælder det ifølge Rpl.s § 238, at sag kan anlægges på det sted, hvor deres hoved-forretningslokale er, eller, hvis et sådant ikke kendes og ikke erfares ved henvendelse til politiet, hvor et af bestyrelsens medlemmer, det vil i denne sammenhæng formentlig sige et medlem, der har signatur, bor. — Anlægges sagen ved en ret, der ikke er hjemting for alle de sagsøgte, kan sagsøgeren i henhold til Rpl.s § 268, 2. stk., litra f, i stævningen begære forligsmægling ved retten. I de af F. L.s § 34 omfattede tilfælde kan forligsmægling også finde sted ved forligskommissionen på det sted, hvor forretningskontoret ifølge anmeldelsen findes.

For handelsselskaber gælder det ifølge F. L.s § 34, at forkyndelse af forligsklage og stævning kan ske på forretningskontoret, der ogsaa med hensyn til varsel betragtes som bopæl. For de selskaber, der ikke omfattes af § 34, gælder kun de almindelige regler om forkyndelse og varsel.

¹³⁾ Efter H. G. B., § 129, kan der ikke gøres eksekution i de enkelte interessenters særformue på grundlag af en sådan dom. Således vistnok også svensk ret, Kallenberg 92, Hasselrot 61 og, de der nævnte forfattere. Som teksten vistnok norsk ret, Platou I, 77.

4. I tilfælde af en interessents konkurs opstår der spørgsmål om forholdet mellem selskabskreditorer og særkreditorer.

Lad os først tænke os, at konkursen ikke medfører interessentskabets opløsning¹⁴). I så fald må selskabskreditorerne kunne anmelde deres krav i konkursboet og kræve udlodning jævnsides med vedkommende interessents særkreditorer, idet der ikke haves nogen hjemmel for at henvide dem til først at søge sig fyldestgjort af fællesformuen. Imidlertid har jo den interessent, der har måttet indfri en selskabsforpligtelse, krav på at få sit udlæg dækket af fællesformuen. Heraf må følge, at konkursboet har regres til fællesformuen for et beløb svarende til, hvad der bliver at udlodde til selskabskreditorerne, altså i regelen for et så stort beløb, som vil medgå til at dække privilegerede selskabskreditorer fuldt ud og til at udbetale uprivilegerede selskabskreditorer den dividende, uprivilegerede særkreditorer ville få, hvis ingen selskabskreditorer meldte sig i boet. For så vidt angår interessentskabsforpligtelser, der ikke er forfaldne, når konkursen indtræder, og som derfor gøres gældende i boet i henhold til K. L.s § 131, jfr. lov nr. 66 af 15. april 1887 § 4, kan dækning af fællesformuen dog først kræves til forfaldstid, idet det ikke bør gå ud over medinteressenterne, at visse forpligtelser på grund af en interessents konkurs kan gøres gældende i hans konkursbo, før de er forfaldne. Tilstedeværelsen af sådanne forpligtelser vil derfor medføre senere udbetaling af en del af dividenden til særkreditorerne, men iøvrigt vil det åbenbart følge af det udviklede, at hvis fællesformuen er tilstrækkelig til dækning af regreskravet, vil den fallerede interessents særformue ubeskåret tilfalde hans særkreditorer, så det endelige resultat for så vidt bliver det samme, som det ville blive, hvis selskabskreditorerne kunne henvises til så vidt muligt at søge sig fyldestgjort af fællesformuen.

Er fællesformuen ikke tilstrækkelig til dækning af det omtalte regreskrav, må enhver interessent, der ikke er ude af rådighed over sit bo, have ret til at kræve interessentskabet hævet, og for den interessents vedkommende, der er ude af rådighed over sit bo, må en tilsvarende ret være gået over til boet.

¹⁴) Jfr. ovenfor s. 68 om, at én interessents konkurs normalt vil medføre interessentskabets opløsning, idet medinteressenterne ikke vil kunne være tjent med at fortsætte med en fallent som kompagnon, men dog ikke behøver at gøre det, idet konkursboet ikke har anden ret til at kræve opløsning, end fallenten selv ville have haft, hvis han ikke var gået fallit.

Lad os dernæst tænke os, at konkursen medfører interessentskabets opløsning. Da vil stillingen blive forskellig, eftersom fuldstændig opløsning af selskabet finder sted, eller fallentens medinteressenter overtager aktiver og passiver mod at udbetale boet den udløsningssum, det i så fald måtte kunne kræve.

Finder fuldstændig opløsning af selskabet sted, bliver selskabskreditorerne helt eller delvis dækkede af fællesformuen. En selskabskreditor, der har fået fuld dækning af fællesformuen, kan da naturligvis intet kræve i konkursboet. Derimod er det noget tvivlsomt, hvad en selskabskreditor, der kun har fået delvis dækning af fællesformuen, kan kræve. I skifteretternes praksis var det tidligere almindeligt at beregne en sådan kreditor dividende af hans fordrings oprindelige beløb, altså uden hensyn til den delvise betaling af hans fordring, der har fundet sted.

Hvis nu den delvise betaling var opnået, ikke af fællesformuen, men af en eller flere af de med fallenten solidarisk hæftende medinteressenters særformue, ville det utvivlsomt være rigtigt at give vedkommende kreditor adgang til at anmelde sin fordrings oprindelige beløb i konkursboet, thi der er enighed om, at der i henhold til K. L.s § 18 haves fuld anmeldelsesret i en skyldners konkursbo, når delvis betaling fra en solidarisk forpligtet medskyldner er opnået efter konkursens begyndelse. Når det drejer sig om betaling af fællesformuen, ville man derfor også kunne komme til det nævnte resultat, hvis man opfattede interessentskabet som sådant som et selvstændigt subjekt for interessentskabsforpligtelserne, der hæfter ved siden af og solidarisk med de enkelte interessenter. En sådan opfattelse ville imidlertid ikke være rigtig, idet selskabskreditorerne ikke har noget krav på, at der skal være en fællesformue. Og opgiver man den nævnte opfattelse, kan man umuligt komme til det resultat, at en selskabskreditor, uanset delvis betaling af fællesformuen, skulle have ret til fuld anmeldelse af sin fordrings oprindelige beløb i den enkelte interessents konkursbo eller, hvis samtlige interessenter er gået fallit, i samtlige boer. Den tidligere praksis er nu underkendt af højesteret, U. f. R. 1935 A. 767; men spørgsmålet bliver da, hvad man skal sætte i stedet for den fulde anmeldelsesret, hvilket ikke er afgjort ved den nævnte dom. I så henseende har det været foreslået, at der forlods skulle beregnes særkreditorerne en dividende af størrelse

som den del af den dividende, selskabskreditorerne har modtaget af fællesformuen, der er betalt af fallentens andel i denne, og at derefter såvel selskabs- som særkreditorer skulle konkurrere i resten af særformuen for deres fordringers oprindelige beløb¹⁵⁾. Dette forslag hviler imidlertid på den forudsætning, at den enkelte interessent kan siges at være ejer af en bruttoandel i fællesformuen, og denne forudsætning er, som vi tidligere har set, ikke rigtig¹⁶⁾. Man kunne da spørge, om man ikke kunne foretage den forandring i den foreslåede regel, at man forlods beregnede særkreditorerne en dividende, svarende til *hele* den dividende, selskabskreditorerne modtager af fællesformuen. I så fald ville selskabskreditorerne imidlertid kunne blive ugunstigere stillede, end de ville være, hvis de ikke fik forlods dækning af fællesformuen, men dennes aktiver i et eller andet forhold deltes mellem interessenterne eller disses boer, og heraf følger formentlig, at ordningen ikke ville være rimelig, og at den i hvert fald ikke vil kunne antages uden positiv hjemmel.

¹⁵⁾ Torp 99, jfr. også de tidligere afhandlinger af samme forfatter, der findes som bilag 1 til forh. på 6. nordiske juristmøde (1887) og i Tidsskr. f. Retsv., 1889, 121 ff. Således også Hammarskiöld i forh. på 6. nord. juristmøde, 20 f. og 27. Om de spørgsmål, der efter denne opgørelsesmåde opstår, når der er privilegerede kreditorer, se Torp i Tidsskr. f. Retsv., 1889, 131. I stedet for, som angivet i teksten, sluttelig at lade samtlige kreditorer konkurrere i forhold til deres fordringers oprindelige beløb, kunne man naturligvis lade selskabskreditorerne konkurrere i forhold til deres fordrings oprindelige beløb med fradrag af den del af det fra fællesformuen modtagne, der svarer til fallentens andel i denne, og særkreditorerne i forhold til deres restkrav, Torp 99, note 27. Derimod ville det næppe stemme med den til grund for den omtalte løsning liggende tankegang, om man lod såvel selskabs- som særkreditorer konkurrere for deres restkrav, jfr. dog Torp i bilag 1 til forh. på 6. nord. juristmøde, 27 f., og Tidsskr. f. Retsv., 1889, 128 f., men derimod Torp 99, note 27.

¹⁶⁾ Torp 99, note 26, jfr. bilag I, til forh. på 6. nord. juristmøde, 26, note 1, synes at forudsætte, at interessenterne er lodtagne i fællesformuen i konstante, ved størrelsen af deres oprindelige kapitalindskud i selskabet bestemte forhold. Hammarskiölds opfattelse synes ikke ganske klar: I forh. på 6. nord. juristmøde, 25, gør han opmærksom på vanskelighederne, men p. 27 synes det antaget, at summen af kreditposter på en interessents kapitalkonto i selskabets bøger udgør hans bidrag til det beløb, selskabskreditorerne får af fællesformuen. Det synes også her overset, at en del af interessenternes indskud i selskabet højst sandsynligt forinden konkursen vil være medgået til dækning af selskabsforpligtelser.

Uden at gøre selskabskreditorerne nogen uret kan man gå en anden vej. Man kan opgive at beregne særkreditorerne nogen dividende forlods, men kun give en selskabskreditor adgang til at konkurrere for den del af hans fordring, der ikke dækkes af fællesformuen. En selskabskreditor bliver da i konkursboet stillet på samme måde som en kreditor, der har pant i genstande, der hører til boet, er stillet ifølge K. L.s § 130, jfr. lov nr. 66 af 15. april 1887 § 3. Denne løsning følges i de dansk ret nærmeststående fremmede retsforfatninger¹⁷⁾. *Selskabskreditorer, der har fået delvis dækning ved realisation af pant stillet af interessents privatformue, kan da i selskabsboet heller ikke anmelde mere end den resterende del, U. f. R., 1934, 107 (H. D.).*

Overtager fallentens medinteressenter aktiver og passiver, må en selskabskreditor kunne anmelde sit krav fuldtud i konkursboet. Og

¹⁷⁾ Den er således fast praksis i Norge, Platou I, 118. I tidligere svensk praksis indrømmede man, ligesom i de danske skifteretters praksis, en selskabskreditor fuld anmeldelsesret i en falleret interessents konkursbo, uanset om han havde opnået delvis betaling af fællesformuen. Nu fastslår sv. B. L.s § 19 den i teksten forsvarede regel; i det til grund for sv. B. L. liggende kommissionsforslag ytres der en vis tvivl om den ældre praksis's lovmedholdighed, og det siges derefter, at den i denne praksis fulgte regel »har syntts kommittén vara det samma som att låta borgenären delvis göra sin fordran i förhållande til den enskilda bolagsmannens borgenärer dubbel gällande och lika orättvist som att låta en panthavare erhålla utdelning i gäldenärens konkurs för hela sin fordran utan att först från densamma avdraga den betalning han ur panten njutit«, jfr. Hasselrot 68. På det i teksten forsvarede standpunkt står også tysk ret, Konkursordning § 212. Fransk teori vil derimod indrømme selskabskreditorerne fuld anmeldelsesret i den enkelte interessents konkursbo, Lyon-Caen & Renault, nr. 281 ter, og efter den engelske Bankruptcy-Act., 1914, sect. 33 (6) kan selskabskreditorerne intet kræve i den enkelte interessents konkursbo, før særkreditorerne har fået fuld dækning. — I dansk litteratur er tekstens standpunkt forsvaret af Evaldsen i U. f. R., 1885, 824, noten. Torp, 98 f., mener derimod, at denne løsning er for gunstig for selskabskreditorerne, idet der sikres dem »fuld dækning for en del af fordringen og dividende for resten, medens særkreditorerne ialt kun får dividende«. Man vil imidlertid let ved eksempler kunne overbevise sig om, at det ganske beror på de nærmere omstændigheder, om den her forsvarede eller den af Torp foreslåede løsning i et givet tilfælde giver selskabskreditorerne mest. — Højesteretsdommen i U. f. R., 1935 A. 767, kom ifølge proceduren til det i teksten antagne resultat. O. E. Jensen har i U. f. R., 1940 B. 349, på dommens grundlag søgt at vende tilbage til Torps synspunkter.

dette må ifølge K. L.s § 18 gælde uanset afbetalinger, han modtager fra det af medinteressenterne bestående nye selskab.

Kommer flere interessenter under konkurs, vil ethvert af konkursboerne i regelen kunne forlange interessentskabet ophævet, idet det normalt vil følge af interessentskabskontrakten eller af almindelige regler om *naturalia negotii*, at enhver interessent har ret til at forlange selskabet hævet, når en medinteressent går fallit, og idet en sådan ret overgår fra de pågældende interessenter til deres boer. Finder fuldstændig opløsning af selskabet i så fald sted, må en selskabskreditor kunne anmelde sit oprindelige krav med fradrag af, hvad der forlods udbetales ham af fællesformuen, i samtlige boer. Finder fuldstændig opløsning af selskabet ikke sted, idet boerne udløses af fallenternes medinteressenter, må han kunne anmelde sit fulde krav i samtlige boer.

5. I fremmed ret forekommer det ofte, at et handelsselskab også i den forstand opfattes som selvstændigt subjekt for selskabsforpligtelserne, at selskabet som sådant kan erklæres fallit, når der med hensyn til fællesformuen foreligger en efter almindelige konkursregler tilstrækkelig konkursgrund, uanset om de enkelte interessenter er fuldt solvente⁴⁸⁾. I dansk ret er der ikke nogen hjemmel for således at få et interessentskab som sådant erklæret fallit. Den enkelte interessent kan derimod erklæres fallit efter almindelige regler, og sker det, kan hans bo jo forlange selskabet ophævet, for så vidt vedkommende interessent selv ville have haft denne ret, hvis han ikke var gået fallit. I tilfælde af fuldstændig opløsning må da i regelen likvidation af fællesformuen finde sted. Om likvidationen i så fald skal foretages efter konkursregler, er et spørgsmål, vi skal komme tilbage til.

§ 10. Interessentskabets opløsning.

a. Opløsningsgrunde.

1. Et interessentskabs varighed kan være fastsat til en bestemt tid eller være bestemt ved interessentskabets formål. I så fald må

⁴⁸⁾ Således norsk ret, Platou I, 121 f., svensk ret, hvor sætningen opfattes som en konsekvens af sv. B. L. § 2, jfr. Hasselrot 5 f., jfr. også sv. B. L. §§ 21 og 37, og tysk ret, Konkursordnung §§ 209 og 210. I fransk ret, Lyon-Caen & Renault, nr. 112, og i engelsk ret, Lindley, 772, note o, antages det derimod, at selskabets konkurs har samtlige interessenters konkurs som nødvendig følge.

enhver interessent have ret til at få selskabet opløst, når den aftalte tid er udløbet, eller når formålet er nået.

Er interessentskabet ikke indgået på bestemt tid, og er dets varighed ikke bestemt ved formålet, må det have formodningen for sig, at enhver af interessenterne skal kunne opsiges forholdet¹⁾. Og det samme må gælde, hvis interessentskabet oprindeligt er indgået på bestemt tid, men fortsættes efter udløbet af den aftalte tid uden ny aftale om varigheden²⁾. Nogle fremmede love hjemler endvidere en deltager ret til at opsiges et på livstid indgået interessentskabsforhold efter samme regler som den, hvorefter et på ubestemt tid indgået interessentskab kan opsiges³⁾. En almindelig regel herom vil man ikke kunne opstille for dansk rets vedkommende. Men har en interessent for livstid eller for meget lang tid bundet hele sin arbejdskraft eller en væsentlig del deraf i interessentskabets tjeneste, vil man sikkert antage, at han kan opsiges kontrakten, når forandrede forhold gør det magtpåliggende for ham at få sin arbejdskraft frigjort.

Opsigelse må ske til et passende tidspunkt og med et passende varsel. Hvad der i mangel af aftale kan anses som passende i disse henseender, kan næppe afgøres ved nogen almindelig regel. Ved den i U. f. R., 1868, s. 252, anførte dom blev det antaget, at opsigelse af et interessentskab, der drev butiksforsretning, måtte ske til en af de almindelige flyttedage, idet medinteressenterne måtte have lejlighed til fra interessentskabets ophør at påbegynde en lignende forretning et andet sted. Nogle fremmede love opstiller som deklatorisk regel, at opsigelse kun kan ske med seks måneders varsel til udgangen af et regnskabsår⁴⁾.

For at være gyldig må en opsigelse i rette tid være *kommet frem*

¹⁾ U. f. R., 1868, 252; 1911 A. 196; 1913 A. 357 og 1933 A. 800. Dommen af 1913 indskrænker sig dog til at fastslå, at det i et tilfælde, hvor kontrakten angik oprettelse og drift af en varig industriel virksomhed, ikke kunne formodes, at kontrakten var beregnet på at skulle binde de enkelte deltagere til at lade fællesskabet bestå for stedse, men at det måtte antages, at enhver deltager kunne begære fællesskabet opløst, når der var indtrådt væsentlige forandringer i de forhold, hvorunder det var oprettet. — Jfr. sv. B. L. §§ 25 og 52, B. G. B. § 723, hvorefter en aftale om udelukkelse eller begrænsning af opsigelsesretten er ugyldig, sv. Obl. Art. 546 og Partnership Act, 1890, sect. 32.

²⁾ sv. B. L. §§ 26 og 52, B. G. B. § 724, sv. Obl. Art. 546.

³⁾ B. G. B. § 724, sv. Obl. Art. 546.

⁴⁾ *U. f. R., 1937, 832 (1/2 års varsel ved et vandværksinteressentskab), og U. f. R., 1943, 653 (intet varsel ved et gældfrit selskab).*

til *alle* medinteressenterne, ikke blot til dem, der har del i ledelsen af selskabet, thi det har formodningen for sig, at også de interessenter, der ikke har del i ledelsen, vil have anledning til at træffe særlige dispositioner på grund af interessentskabets opløsning. En opsigelse, der er kommet for sent frem, er i almindelighed uvirksom. Går afsenderen ud fra, at opsigelsen er kommet frem i rette tid, og må modtageren indse dette, må han dog reklamere. Ligeledes må modtageren i almindelighed reklamere, hvis han vil protestere mod lovligheden af det varsel, hvormed, eller det tidspunkt, hvortil opsigelsen er givet. En opsigelse, der er kommet til nogen af medinteressenternes kundskab, vil normalt ikke kunne kaldes tilbage uden vedkommendes samtykke.

2. En interessents død vil være opløsningsgrund⁵⁾, idet medinteressenterne ikke uden særlig vedtagelse kan være pligtige til at optage afdødes arvinger som interessenter. Også den afdødes arvinger må i mangel af særlig vedtagelse kunne kræve selskabet opløst. En bestemmelse i interessentskabskontrakten, hvorefter arvingerne skal have ret til at blive optagne i interessentskabet som ansvarlige deltagere i den afdødes sted eller som kommanditister, vil være bindende for medinteressenterne. Mere tvivlsomt er det, hvorvidt bestemmelser om, at arvinger ikke skal kunne kræve selskabet opløst, er gyldige.

En vedtagelse om, at arvinger skal være pligtige til at indtræde som ansvarlige deltagere i selskabet, kan ikke være bindende for dem, og det samme må gælde en vedtagelse om, at de skal have pligt til at udføre arbejde i selskabets tjeneste. Men vedtagelser om, at arvinger skal være pligtige til at lade den afdøde interessents andel i fællesformuen forblive indestående i selskabet, må vistnok være gyldige, idet Fr. 21. maj 1845 (arveloven) § 30 kun angår døds-gaver, men ikke gensidig bebyrdende retshandler. Formentlig kan det altså sættes som betingelse for arvingernes erhvervelse af den afdødes i interessentskabet indestående kapital, at de indtræder som ansvarlige deltagere i selskabet, ligesom det formentlig kan bestemmes, af den pågældende kapital skal blive stående i selskabet som et kommanditindskud. I forbindelse med sådanne bestemmelser vil det da også kunne vedtages, at det varsel, de som ansvarlige deltagere eller som kommanditister indtrædende arvinger skal

⁵⁾ sv. B. L. §§ 28 og 52, B. G. B. § 727, H. G. B. § 131, sv. Obl. Art. 545, Partnership Act, 1890, sect. 33, Code civil art. 1865.

give, når de vil bringe selskabsforholdet til ophør ved opsigelse, skal være et andet end det, afdøde skulle give, navnlig også længere, eller at arvingernes andel i vinding og tab skal bestemmes på anden måde end arveladerens⁶⁾). Kun for så vidt dispositioner som de omtalte helt eller delvis får karakter af gave, kommer arvelovens § 30 til anvendelse⁷⁾).

Fragår arvingerne gælden, og er dødsboet insolvent, må det uanset vedtagelser som de omtalte have samme ret til at kræve opløsning, som en interessents konkursbo har.

3. En interessents konkurs må normalt give enhver af medinteressenterne ret til at kræve interessentskabet opløst⁸⁾). Konkursboet har samme ret til at opsiges interessentskabsforholdet eller kræve det ophævet, som fallenten selv ville have haft, hvis han ikke var gået fallit. Boet vil fx normalt kunne kræve opløsning, når også en af medinteressenterne er gået fallit, eller når fællesformuen er insolvent.

4. At en interessent bliver umyndiggjort, kan næppe give medinteressenterne ret til at kræve selskabet opløst, hvis den umyndiggjorte ikke havde del i ledelsen af selskabet. Men havde han del i ledelsen, synes medinteressenterne altid at måtte kunne kræve opløsning, idet de ikke kan være pligtige til at acceptere værgeren som leder eller medleder af selskabet i den umyndiggjortes sted. Ønsker medinteressenterne at fortsætte selskabsforholdet, vil værgeren for den umyndiggjorte næppe i almindelighed kunne protestere derimod. Men har selskabet været baseret netop på den umyndiggjortes særlige indsigt eller dygtighed, synes også værgeren at måtte kunne kræve selskabet opløst.

5. Misligholder en interessent i væsentlig grad sine forpligtelser

⁶⁾ Jfr. U. f. R., 1933 A. 275 (H. D.).

⁷⁾ På et lignende standpunkt som dansk ret står muligvis sv. B. L. §§ 28 og 52, jfr. dog Hasselrot 101 f., endvidere sv. Obl. Art. 545, Partnership Act, 1890, sect. 33, ældre tysk ret og fransk ret, Lyon-Caen & Renault, nr. 312 ff. H. G. B. § 139 bestemmer, at når selskabet efter interessentskabskontrakten i tilfælde af en interessents død skal fortsættes med dennes arvinger, kan enhver af disse gøre sin forbliven i selskabet afhængig af, at der indrømmes ham stilling som kommanditist, således at hans part af arveladerens andel i fællesformuen betragtes som hans kommanditindskud. Ang. norsk ret Platou I, 128 f.

⁸⁾ sv. B. L. §§ 29 og 52, B. G. B. § 728, H. G. B. § 131, sv. Obl. Art. 545, Partnership Act, 1890, sect. 3.

ifølge interessentskabskontrakten, må enhver anden interessent kunne kræve selskabet opløst⁹⁾).

6. Viser det af interessentskabet tilstræbte formål sig uopnåeligt eller væsentlig vanskeligere opnåeligt end forudsat ved selskabets stiftelse, må enhver af interessenterne kunne kræve opløsning. Heraf følger, at opløsning normalt kan kræves, hvis selskabet ikke kan føres videre uden tab, idet interessentskabsforholdet i regelen må antages at være indgået for vindings skyld¹⁰⁾).

7. Enhver deltager må kunne forlange selskabet opløst, når fællesformuen er blevet insolvent. Selskabet mangler i så fald de fornødne virkemidler, og enhver interessent risikerer at komme til at fyldestgøre kreditorerne, i hvilket tilfælde han sædvanligvis næppe engang vil kunne gøre regres gældende mod sine medinteressenter uden i forbindelse med selskabets opløsning.

8. Også andre grunde end de omtalte vil kunne give en interessent ret til at kræve selskabet opløst. Således må enhver af interessenterne kunne kræve opløsning, når samarbejdet mellem dem er umuliggjort¹¹⁾). Ligeledes må enhver interessent kunne kræve selskabet opløst, når så stor en del af fællesformuen er tabt, at selskabet må siges at mangle de nødvendige virkemidler, selvom fællesformuen endnu ikke er insolvent, jfr. H. D. i U. f. R.. 1921 A. 744. At en interessent bliver dømt for en i den offentlige mening vanærende handling, eller at en interessent bliver insolvent uden just at gå konkurs, må også ofte medføre, at enhver af de andre interessenter får ret til at kræve opløsning¹²⁾). I visse tilfælde må en interessent endog kunne kræve opløsning på grund af forhold, der vedrører hans egen person. Man tænke sig fx, at en interessent,

⁹⁾ Angående spørgsmålet, om der foreligger en væsentlig misligholdelse, U. f. R., 1873, 502; 1875, 838; 1880, 96 (H. D.); 1888, 245 og 983; 1895, 85 (H. D.); 1896, 264 og 266; 1898, 768, (alle disse domme angår tilfælde, hvor personer var fælles om lotterisedler), 1912 A. 166; 1915 A. 148; 1922 A. 294 og 330; 1928 A. 497, og 1931 A. 44 og 703, (alle de sidstnævnte domme er højesteretsdomme). *Se endvidere 1940, 69 (H. D.), om dipsomani (misligholdelse), men heroverfor 1943, 787 (H. D.), om ikke afregnet salær, og 1945, 388, om erotisk forhold til kompagnons hustru.* — Angående erstatningspligt, U. f. R., 1925 A. 286 (H. D.).

¹⁰⁾ Partnership Act, 1890, sect. 35 e.

¹¹⁾ U. f. R., 1897, 1176; 1922 A. 526 (H. D.), og 1933 A. 800, cfr. 1943, 200, og 1945, 388.

¹²⁾ *U. f. R., 1936, 245, antog, at fængselsstraf i 3 måneder for valuta-smugling ikke var tilstrækkelig; men dette vil i dag næppe kunne oprettholdes.*

der har betinget sig ret til at lede selskabet, ved langvarig sygdom bliver forhindret heri. Overhovedet må den særlige betydning, interessentskabskontrakten ofte vil have for deltagerne som grundlaget for hele deres økonomiske virksomhed, vistnok medføre, at man snarere end i mange andre kontraktsforhold bør tillægge forandrede forhold betydning som opløsningsgrund, navnlig hvis kontrakten ikke kan opsiges før efter længere tids forløb eller kun med et længere varsel. Noget sådant er også anerkendt i fremmed ret, selv i lande, hvor man ellers ikke er tilbøjelig til at give domstolene ret til at tillægge bristende forudsætninger relevans efter frit skøn.

Således hjemler B. G. B. § 723, H. G. B. § 133 og sv. Obl. Art. 545 enhver interessent ret til at kræve opløsning, når en vigtig grund foreligger; Partnership Act, 1890, sect. 35, hjemler ret til opløsning i alle tilfælde, hvor der foreligger en grund, der efter domstolenes mening gør det »just and equitable«, at selskabet opløses, og Code civil art. 1871 hjemler opløsning, når der foreligger »justes motifs«, og afgørelsen af, om sådanne foreligger, skal bero på »l'arbitrage des juges«.

b. *Fuldstændig opløsning af selskabet.*

1. At en opløsningsgrund er indtrådt, vil undertiden kun medføre, at en eller flere interessenter udtræder eller udelukkes af selskabet, idet da dettes virksomhed fortsættes af de andre interessenter. Indtil videre vil vi imidlertid forudsætte, at fuldstændig opløsning af selskabet skal finde sted. Spørgsmaalet bliver da, hvorledes en sådan opløsning gennemføres. På forhånd vil det være klart, at en opløsningsgrunds indtræden i regelen ikke uden videre medfører, at selskabsforholdet i alle henseender kan betragtes som ophørt. Overfor trediemand kan det således ikke ubetinget være afgørende, at en opløsningsgrund er indtrådt. Og er der en fællesformue, vil en opgørelse af det derved begrundede mellemværende mellem interessenterne, hvad man med de typiske tilfælde for øje plejer at kalde en likvidation, være nødvendig.

2. At en opløsningsgrund er indtrådt, må have den virkning, at de enkelte interessenter mister den berettigelse til på egen hånd at disponere på selskabets vegne, de hidtil måtte have haft. I hvilket øjeblik indtræder nu denne virkning?

Nogle fremmede love sonderer her mellem kendsgerninger, der eo ipso medfører selskabets opløsning, og kendsgerninger, hvis

karakter af opløsningsgrunde in concreto må fastslås ved dom, således at virkningen af, at en opløsningsgrund er indtrådt, ikke viser sig, før en sådan dom foreligger, uden for så vidt som der ifølge almindelige regler vil kunne være adgang til at benytte foreløbige retsmidler. Til den første gruppe regnes da sådanne kendsgerninger som udløb af den for interessentskabets beståen fastsatte tid, opsigelse, en interessents død eller konkurs, altså tilfælde, hvor det normalt ikke vil være tvivlsomt, om en opløsningsgrund foreligger, eller om opløsningsgrundens indtræden vil føre til selskabets opløsning. Til den anden gruppe regnes misligholdelsestilfælde og andre tilfælde af bristende forudsætninger¹³⁾.

Også for dansk rets vedkommende må de hensyn, der har ført til denne sontring, gøre sig gældende, men i mangel af positiv lovgivning kan en bestemt sontring mellem forskellige grupper af kendsgerninger næppe gennemføres.

Som et tilfælde, hvor en opløsningsgrund altid vil virke eo ipso, kan først nævnes udløbet af den for interessentskabets beståen aftalte tid. Så snart den aftalte tid er udløbet, må enhver interessents ret til at disponere på selskabets vegne ophøre. En fortsættelse af selskabets virksomhed udover det nævnte øjeblik kan kun finde sted, når alle interessenter er enige derom. Noget lignende må dernæst gælde, når det er klart, at interessentskabets formål er nået, eller omvendt, at det vil være umuligt at nå formålet, og når en interessents død eller konkurs virker som opløsningsgrund. I sådanne tilfælde vil den enkelte interessents dispositionsret ophøre, så snart han ved eller bør vide, at den afgørende kendsgerning er indtruffet. Endelig må, når en opsigelse, om hvis lovlighed der ikke kan være tvivl, i rette tid er kommet frem til alle medinteressenterne, og efter omstændighederne, når der ikke er reklameret overfor en opsigelse, om hvis lovlighed der, bortset herfra, kunne være tvivl, den enkelte interessents dispositionsret ophøre i og med udløbet af det i opsigelsen givne varsel.

Også andre omstændigheder end de nævnte kan in concreto

¹³⁾ H. G. B. §§ 131 og 133, der — i modsætning til B. G. B. § 723 — kræver, at selskabets opløsning som følge af en »vigtig grund«, herunder misligholdelse, skal fastslås ved dom, sv. Obl. Art. 545, Partnership Act, 1890, sect. 32—34 og sect. 35, Code civil art. 1865—70 og art. 1871, jfr. Lyon-Caen & Renault, nr. 300.

virke som opløsningsgrunde eo ipso, nemlig når det er klart, (1) at en ophørsgrund foreligger, og (2) at i hvert fald en af interessenterne vil benytte adgangen til at kræve selskabet opløst. Under disse betingelser må, fx også misligholdelse af interessentskabskontrakten kunne virke som opløsningsgrund eo ipso, således at enhver interessent mister sin dispositionsret fra det øjeblik af, da han ved eller bør vide, at misligholdelse foreligger¹⁴). Andre omstændigheder end de ovenfor nævnte vil imidlertid i regelen give anledning til tvivl. Og overalt, hvor der foreligger en rimelig tvivl, synes det at burde antages, at den pågældende omstændighed ikke eo ipso bringer dispositionsretten til ophør. Vedrører tvivlen ikke spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en opløsningsgrund, men kun spørgsmålet om, hvorvidt nogen af interessenterne vil påberåbe sig den, må dog et af en interessent fremsat krav om opløsning medføre, at enhver interessents dispositionsret ophører i det øjeblik, erklæringen er *kommet frem* til ham¹⁵). Vedrører tvivlen derimod selve det spørgsmål, om en opløsningsgrund foreligger, synes det at burde antages, at først en retsafgørelse, der fastslår, at der foreligger en opløsningsgrund, bringer den dispositionsbeføjelse, der efter interessentskabskontrakten tilkommer interessenterne, til ophør¹⁶).

Er der grund til at antage, at en interessent vil foretage dispositioner på selskabets vegne, efter at hans dispositionsret er ophørt, må medinteressenterne kunne få nedlagt forbud imod, at han gør det.

For en prokurist eller en anden fuldmægtig må retten til at disponere på selskabets vegne ophøre, når en tilbagekaldelse af hans bemyndigelse er kommet frem til ham, og, selvom dette ikke er sket, så snart han ved eller bør vide, at selskabet skal opløses.

Uanset ophør af dispositionsretten må de pågældende sikkert have både ret og pligt til at foretage dispositioner, hvis opsættelse ville medføre tab for likvidationsboet¹⁷).

¹⁴) U. f. R., 1873, 502; 1888, 983.

¹⁵) U. f. R., 1873, 502; 1875, 838; 1896, 266; 1898, 768. — Er kravet kommet til nogen af medinteressenternes kundskab, vil det normalt ikke kunne kaldes tilbage uden vedkommendes samtykke.

¹⁶) Sålænge en sådan retsafgørelse ikke foreligger, må kravet om opløsning da sikkert kunne tilbagekaldes.

¹⁷) Jfr. aftalelovens § 24.

3. I mangel af anden aftale må enhver interessent, såfremt der overhovedet foreligger et bo til deling¹⁸⁾, kunne forlange likvidation af fællesformuen foretaget af skifteretten, jfr. skiftelovens § 82¹⁹⁾, og er en interessent død eller gået fallit, må hans døds- eller konkursbo have samme ret. Er interessenterne eller, for så vidt angår afdøde eller fallerede interessenter, disses boer enige derom, kan de imidlertid også selv foretage likvidationen, ligesom denne kan overlades til nogle af interessenterne eller til andre personer. Men alle interessenterne eller disses boer må være enige om noget sådant. Det vil ikke være tilstrækkeligt, at de, der har haft ledelsen af selskabet, er enige, eller at der kun mangler samtykke fra en interessent, som man på grund af hans fraværelse ikke kan komme i forbindelse med. — At en interessent er umyndiggjort, vil ikke udelukke privat likvidation, hvis værger samtykker deri.

Er i tilfælde af privat likvidation samtlige interessenter likvidatorer, må de sikkert være enige om alle dispositioner af betydning²⁰⁾. I tilfælde af uenighed må vistnok enhver af interessenterne kunne forlange, at boet skal overgå til behandling af skifteretten²¹⁾. Er kun nogle af interessenterne likvidatorer, må disse være enige om alle dispositioner af betydning, og i tilfælde af uenighed må enhver af dem formentlig kunne forlange boet overgivet til skifteretten.

En interessent, der ikke er likvidator, kan derimod næppe forlange likvidatorer fjernede, med mindre der foreligger misligholdelse eller anden gyldig grund dertil. Men foreligger der gyldig grund til fjernelse af en likvidator, eller trækker en sådan sig tilbage, må enhver interessent i mangel af anden aftale kunne forlange, at boet skal overgå til skifteretten. Er en udenforstående person valgt til likvidator, kan han fjernes, når samtlige interessenter er enige derom, og i tilfælde af væsentlig misligholdelse eller anden gyldig grund på begæring af en enkelt interessent. Atter her må enhver interessent i mangel af anden aftale kunne forlange, at boet skal overgå til skifteretten, når en likvidator fjernes eller trækker sig tilbage. — Dør en

¹⁸⁾ Jfr. derimod U. f. R., 1918 A. 622 og 1927 A. 179.

¹⁹⁾ U. f. R., 1912 A. 808, 1913 A. 375, 1916 A. 601 (H. D.), 1917 A. 291. Ang. gebyrberegningen, U. f. R., 1903 A. 325. U. f. R., 1944, 1034, afviser *ex officio* fra de ordinære domstole.

²⁰⁾ B. G. B. § 730, H. G. B. § 150. Anderledes dog sv. B. L. § 33.

²¹⁾ Jfr. Sktl.s § 8.

interessent, der er likvidator, kan dødsboet vistnok, når ingen særlig aftale griber ind, forlange, at likvidationsboet skal overgå til skifteretten.

Er der tvist om, hvorvidt likvidation af fællesformuen skal foretages af skifteretten, opstår det spørgsmål, om det tilkommer de almindelige domstole eller skifteretten at afgøre en sådan tvist. Hvor det findes at være utvivlsomt, at likvidation kan kræves, må skifteretten på en interessents begæring uden videre kunne overtage boet, selvom en eller flere af interessenterne protesterer derimod, ligesom skifteretten jo under tilsvarende omstændigheder kan afsige et konkursdekret eller overtage behandlingen af et dødsbo, selvom der nedlægges indsigelse derimod fra fallentens eller fra en arving side. Beror afgørelsen derimod på mere tvivlsomme momenter, fx på, hvilket opsigelsesvarsel der i mangel af aftale kan kræves, eller på, om en foreliggende misligholdelse er væsentlig, bør skifteretten sikkert kræve et sådant spørgsmål afgjort af de almindelige domstole, forinden den overtager behandlingen af boet. I den retning går også praksis, jfr. U. f. R., 1922, 724.

Tvistigheder, der opstår under skiftebehandlingen, afgøres ifølge Rpl.s § 660 af skifteretten, hvis denne behandler boet.

4. Angående måden, hvorpå likvidationsboet behandles, hedder det i Sktl.s § 82, at de om offentlig skiftebehandling af dødsboer givne regler med de lempelser, der følger af forholdets natur, skal anvendes på interessentskabsboer, der kommer under skiftebehandling uden at indbringes under konkursbehandling efter K. L.s § 145. For ansvarlige interessentskaber må det blive reglerne om dødsboer, hvori arvingerne vedgår gælden, der kommer til anvendelse.

Dette bliver i første række reglerne i Sktl.s kap. 2 og kap. 4, men desuden ifølge Sktl.s § 56 reglerne i kap. 3. Herefter synes også reglerne i Sktl.s § 52 om udstedelse af præklusivt proklama at måtte finde tilsvarende anvendelse. Ifølge Sktl.s § 51 gælder som hovedregel for behandlingen, at når interessenterne er enige, skal boet behandles, således som de begærer det, men er interessenterne ikke enige, eller udebliver de alle fra den skiftesamling, hvor en beslutning skal tages, skal skifteretten selv tage bestemmelse efter et skøn over, hvad der bedst tjener samtliges tarv, dog under størst mulig hensyntagen til de af interes-

senterne fremsatte meninger. Om realisation af boets aktiver gælder dog Sktl.s §§ 27 og 28, og ifølge Sktl.s § 47 må enhver interessent være berettiget til at få sin nettoandel udlagt efter vurdering, dog ikke i faste ejendomme.

5. Viser interessentskabets nettoformue sig ikke at svare til summen af de saldi, interessenternes kapitalkonti udviser, er der gennem likvidationen konstateret en vinding eller et tab, der ikke tidligere er fordelt, og som derfor nu må fordeles.

Er der ikke truffet særlig aftale om, efter hvilke regler vinding eller tab, der konstateres gennem likvidationen, skal fordeles, synes det i almindelighed at måtte være rigtigt at følge de *samme regler, som gælder for fordeling af vinding og tab under selskabets beståen.*

Normalt skulle den vinding eller det tab, der konstateres gennem likvidationen, da deles lige mellem interessenterne. Som tidligere omtalt kan der dog også forekomme tilfælde, hvor fordeling af vinding eller tab bør ske i forhold til kapitalindskudene, idet den personlige hæftelse for selskabets forpligtelser kan betragtes som praktisk betydningsløs, og idet der enten ikke påhviler enkelte interessenter særlige arbejdsforpligtelser, eller sådanne vederlægges særskilt. Navnlig hvor interessentskabets formål er at udnytte en bestemt formuegenstand, vil en fordeling af vinding eller tab i forhold til kapitalindskudene ofte være naturlig. Ved sådanne interessentskaber kan det endvidere stille sig således, at det vil være naturligt at dele den vinding eller det tab, der opstår af driften, lige, idet fx nogle interessenters større indsats af kapital kompenseres ved andres større indsats af arbejde, men at det på den anden side må antages, at vinding eller tab, der skyldes forandringer i den pågældende formuegenstands værdi, skal fordeles på interessenterne efter det forhold, hvori de oprindeligt var lodtagne i genstanden. Det er i sådanne tilfælde, man kan sige, at interessentskabet angår driften, den økonomiske udnyttelse af den pågældende formuegenstand, og at interessentskabet kun har brugsret derover, men at dog også ejendomsretten til genstanden tilkommer samtlige interessenter i fællesskab, idet disse er lodtagne i den i konstante forhold.

I strid med det anførte er et par højesteretsdomme, der i tilfælde, hvor det udtrykkelig var aftalt, at vinding eller tab, der konstateredes ved de periodiske opgør, skulle deles lige, fastslog, at et ved likvidation af de pågældende selskaber konstateret tab skulle deles i forhold til kapitalindskudene, skønt selskaberne, såvidt ses, ikke

viste sådanne særlige træk, som efter det udviklede kunne motivere det af højesteret antagne resultat.

Den ældste af de to domme (U. f. R., 1869, 392), der stadfæstede en sø- og handelsretsdom, angik et tilfælde, hvor to personer havde drevet forretning i fællesskab under firma »Humlemagazinet i Brænderup Sogn«. Selskabet var ikke noget ansvarligt interessentskab, idet den kgl. konfirmerede interessentskabskontrakt bestemte, at ingen af interessenterne skulle kunne pådrage interessentskabet nogen gæld, og at ingen fra selskabet hidrørende gæld eller anden forpligtelse skulle kunne gøres gældende mod interessenternes særformue, men dette forringer ikke dommens betydning for vort emne. Interessenterne havde indskudt henholdsvis 15,000 rdl. og 5,000 rdl. i forretningen, og havde til etablisementets drift ladet opføre en magasinbygning. Af indskudene skulle der af interessentskabet svares 7 % i årlig rente. Den ene af interessenterne skulle nærmest forestå selskabets kasseforretning og bogholderi; iøvrigt skulle begge interessenter efter bedste evne deltage i samtlige forretninger. I hvert års maj måned skulle den årlige balance opgøres, og derefter skulle vinding og tab deles lige mellem interessenterne og udbetaling af renter og overskud finde sted. Forretningen begyndte sin virksomhed i 1862, men det gik ikke heldigt, idet indtægten end ikke kunne dække renterne af indskudene. I begyndelsen af 1869 enedes interessenterne da om at opløse interessentskabet. Deres kapitalkonti viste efter de stedfundne årlige opgørelser kreditsaldi på henholdsvis 12,588 rdl. 5 sk. og 2,878 rdl. 5 mk. 13 sk. Aktiverne, d. v. s. magasinbygningen med inventar m. v., der blev solgt ved auktion, udbragte imidlertid kun 3,517 rdl. 4 mk. 11 sk. Spørgsmålet var nu, om det ved salget af ejendelene konstaterede tab skulle deles lige, eller om det skulle deles i forhold til indskudene. Dommen forkaster ligedelingsmuligheden, væsentlig ud fra den betragtning, at da der her var tale om fordeling, ikke af årlige indtægter eller tab, men af kapitalformuen, var det naturligt at betragte parterne som lodtagne i kapitalformuen i forhold til indskudene, således at kapitalformuens forøgelse eller formindskelse på grund af konjunkturerne eller af andre årsager kom til at medføre en forholdsmæssig forhøjelse eller formindskelse af størrelsen af den enkelte interessents lod.

Det må nu indrømmes, at det foreliggende tilfælde er beslægtet med de tilfælde, hvor en fordeling af vinding eller tab efter kapitalindskudene kan være naturlig. Når gældsstiftelse og personligt ansvar for selskabsforpligtelser var udelukket — et moment, som højesteret dog i modsætning til sø- og handelsretten ingen vægt lagde på —, kunne det have været ret naturligt at aftale, at vinding og tab skulle fordeles efter kapitalindskudene. Imidlertid var en sådan aftale jo ikke truffet; tværtimod var det udtrykkelig aftalt, at vinding og tab, der konstateredes ved årsopgørelserne, skulle deles lige. Spørgsmålet bliver da, om det kunne være naturligt at behandle det ved likvidationen konstaterede tab på anden måde. Det ser ud til, at det ved likvidationen konstaterede tab har været af en anden karakter end de ved årsopgørelserne konstaterede tab. Det synes ikke som disse at have været et driftstab, men et tab, der er opstået ved, at magasinbygningen og inventaret, selskabets faste aktiver, ikke har kunnet realiseres til anskaffelsespris. Alligevel forekommer dommens sondring unaturlig. Tabet på de nævnte faste aktiver var jo dog et tab, der skyldtes interessentskabets virksomhed, og som derfor naturligt synes at måtte omfattes af den trufne aftale om fordeling af vinding og tab. Man kan ikke sige, at interessentskabskontrakten kun omfattede driften af den pågældende magasinbygning m. v., thi først havde man aftalt at drive en vis virksomhed, og derefter havde man for denne virksomheds skyld ladet opføre en magasinbygning. Hvis interessenterne først havde haft bygningen, hvis den fx var kommet i sameje mellem dem ifølge arv, og hvis de derefter havde truffet aftale om dannelse af et interessentskab til udnyttelse af bygningen, kunne man med større ret have opfattet interessentskabsforholdet som alene angående driften, og i konsekvens deraf have fordelt tabet som følge af værdiforringelse af anlægsformuen efter kapitalindskudene, men således var sammenhængen ikke i det foreliggende tilfælde. Dommen er derfor næppe holdbar, omend det som nævnt må indrømmes, at tilfældet ligger ret nær op ad tilfælde, hvor det kan være rigtig at gå den vej, dommen går.

Den anden af de nævnte højesteretsdomme (U. f. R., 1910 A. 145), der stadfæstede en landsover- samt hof- og stadsretsdom, angik et tilfælde, hvor et af to personer bestående ansvarligt interessentskab havde drevet guldsmede- og juvelererforret-

ning samt sølvvarefabrikation. Indskudene var henholdsvis 75,000 kr. og 20,000 kr., hvilke beløb dog skulle kunne forøges med, hvad parterne måtte lade forblive indestående i interessentskabet af deres andel i det årlige overskud. Ved de årlige regnskabsopgørelser skulle der først beregnes hver interessent 5 % p. a. i rente af den kapital, han til enhver tid måtte have indestående i forretningen, og den vinding eller det tab, der herefter måtte fremkomme, skulle deles lige mellem interessenterne. I forbindelse med en bestemmelse om opsigelse af interessentskabsforholdet hed det i kontrakten om fremgangsmåden ved likvidation, at varer, inventar, maskiner og værktøj skulle realiseres ved offentlig auktion, medens udestående fordringer skulle overgives til incasso, og at interessenternes respektive andele skulle udbetales, »efterhånden som de fornødne kontante beløb er til stede og interessentskabets forpligtelser fyldstgjort . . . , således at enhver interessent stadig erholder en forholdsmæssig andel af de tilstedeværende kontanter i forhold til, hvad han måtte have indestående i interessentskabet sammenlignet med, hvad den anden interessent måtte have indestående«. Efter fem års virksomhed enedes interessenterne om at opheve interessentskabet og likvidere forretningen. Interessenternes kapitalkonti ifølge sidste årsopgørelse viste saldi på henholdsvis 82,458 kr. 17 øre og 21,694 kr. 31 øre, ialt 104,152 kr. 48 Øre. Selskabets formue viste sig kun at udgøre 99,232 kr. 92 øre, således at der var et underskud på 4,919 kr. 56 øre. Atter her fastslog dommen, at tabet skulle fordeles efter forholdet mellem kapitalindskudene, idet kontraktens bestemmelse om lighedeling alene angik det årlige resultat af driften, og idet den for tilfælde af likvidation givne forskrift om fordeling efter interessenternes i forretningen indestående kapitaler skønnedes »mere nærliggende og stemmende med forholdets natur«.

Denne doms fortolkning af den særlige kontraktsbestemmelse om likvidation er måske ikke helt uomtvistelig, idet ordene »hvad han måtte have indestående i interessentskabet sammenlignet med, hvad den anden interessent måtte have indestående« kunne sigte til de beløb, der ville fremkomme, når den vinding eller det tab, der konstateredes gennem likvidationen, var fordelt på interessenterne. Større interesse har det imidlertid, at også denne dom finder det stemmende med forholdets natur, at det ved likvidationen konstaterede tab deles efter for-

holdet mellem kapitalindskudene. Og i dette tilfælde drejede det sig om et ansvarligt interessentskab, hvor den personlige hæftelse dog måske kunne spille en rolle, og hvor det for så vidt var en meget naturlig ordening, at vinding og tab skulle deles lige. Ikke heller var der nogen fast ejendom mellem aktiverne, men det måtte på forhånd være klart, at de faste aktiver, inventar, maskiner og værktøj, var anskaffet for virksomhedens skyld, og at ikke omvendt interessentskabet var etableret for at udnytte disse aktiver.

Det fremgår ikke med sikkerhed af dommens sagsfremstilling, at det foreliggende tab var et tab på de faste aktiver, og ikke et tab på varelageret. Dog kan dette vel antages at have været tilfældet. I hvert fald ville det sikkert være en yderst uheldig ordening, om man fordelte vinding eller tab på flydende aktiver, der konstateres ved en likvidation, efter en anden regel end den, der gælder for fordeling af vinding eller tab, der konstateres ved årsopgørelserne. En sådan ordening ville føre til, at den interessent, der havde gjort det største indskud, fik en særlig interesse i at bringe interessentskabsforholdet til ophør, fx ved opsigelse til regnskabsårets udløb, når der var indvundet en stor fortjeneste, og at omvendt den interessent, hvis indskud var ringe, måtte føle sig fristet til at opsiges interessentskabet, når der var lidt et tab; i begge tilfælde ville der nemlig opnås en for den opsigende gunstigere fordeling af fortjenesten eller tabet, end hvis selskabet fortsattes. For vinding eller tab på de faste aktiver gælder denne indvending derimod ikke i samme grad. Ved årsopgørelserne plejer man ikke at opskrive de faste aktiver, og der fremkommer da ikke nogen fortjeneste på dem til fordeling, og man nøjes ofte med at foretage visse regelmæssige afskrivninger på sådanne aktiver, selvom deres værdi er ekstraordinært forringet som følge af konjunkturfald. Med hensyn til afskrivninger viser de uheldige følger af den af de to domme antagne ordening sig dog også her. Den interessent, der har gjort et stort kapitalindskud, bliver nemlig interesseret i at få foretaget større afskrivninger end nødvendigt, medens den interessent, der har gjort et lille kapitalindskud, bliver interesseret i i videst muligt omfang at modsætte sig afskrivninger. At dette er uheldigt, synes klart. Det synes også lidet rimeligt at lade det forhold, hvori interessenterne deltager i vinding eller

tab, variere, eftersom værdierne ved de årlige opgørelser er ansat mere eller mindre forsigtigt.

I fremmed ret er det her forsvarede standpunkt vistnok almindeligt anerkendt²²).

6. Lad os nu tænke os, at vinding eller tab, der konstateres ved at sammenholde interessentskabets nettoformue med summen af de enkelte interessenters kapitalsaldi ved sidste regnskabsopgørelse, er fordelt mellem interessenterne, således at enhver interessents andel deri er krediteret eller debiteret hans konto.

Viser alle interessenternes kapitalkonti efter fordelingen positive saldi, må summen af dem nødvendigvis være lig selskabets nettoformue. Opgørelsen sker da normalt på den måde, at gælden betales eller, for så vidt betaling endnu ikke kan ske, det til dækning af gælden fornødne reserveres, og således at hver interessent får udbetalt det beløb, saldoen på hans konto viser. Hertil vil de forhåndenværende midler netop medgå.

Er en eller flere saldi negative, vil den fællesformue, der foreligger, når de pågældende beløb ikke medregnes som tilgodehavende for selskabet, være utilstrækkelig til dækning af gælden og udbetaling af mulige positive saldi. Der kommer til at mangle et til summen af de negative saldi svarende beløb. Enhver interessent synes da at måtte kunne forlange de negative saldi udlignede²³). Det vil nemlig overfor omverdenen tage sig mindre godt ud, hvis selskabet ophører, uden at gælden forinden er betalt. Dækkes gælden af for-

²²) Platou I, 143 (»Der optas en sidste balanse, hvor interessenternes andel i gevinst eller tap ved realisationen tilskrives de enkelte konti«). — sv. B. L. §§ 33 og 52 hjemler udtrykkelig, ved henvisning til § 10, at vinding og tab, der konstateres ved likvidationen, jfr. § 35, i mangel af anden aftale skal deles lige, jfr. Hasselrot, 115 ff.; i motiverne til det til grund for sv. B. L. liggende kommissionsforslag hedder det bl. a.: »Då strängt taget vinst eller förlust, som under likvidationen uppkommer, i allmänhet är att hänföra til bolagets verksamhet före likvidationen, torde ock i själva verket någon särskild bestämmelse om grunden för fördelning av vinst eller förlust, som under likvidationen uppkommer, ej vara erforderlig«. Således også tysk ret, B. G. B., §§ 734 og 735, og H. G. B., §§ 154 og 155, endvidere sv. Obl. Art. 549 og Partnership Act, 1890, sect. 44, jfr. Lindley, 704, Strahan and Oldham, 209 ff., hvor det omtales, at der i særlige tilfælde kan være grund til at fravige den almindelige regel.

²³) Jfr. dog Hasselrot 117 og Kallenberg 71, hvorefter indkrævning af disse beløb i mangel af særligt opdrag skulle falde udenfor likvidatorernes opgave.

håndenværende midler, vil almindelige regresregler også føre til, at de negative saldi kan kræves udlignede. Endvidere vil den enkelte interessent løbe en risiko for at komme til at bære dele af gælden, som hans medinteressenter skulle have båret, hvis udligning ikke finder sted. Og er der mere end to interessenter, kommer hertil den betragtning, at tab ved, at en interessent måtte vise sig ude af stand til at tilsvare det beløb, hans negative saldo udviser, bør fordeles mellem medinteressenterne. Hvis nu alle negative saldi udlignes, vil der være dækning for gælden og for mulige positive saldi. Indgår et eller flere af de pågældende beløb ikke, fordeles det herved konstaterede tab mellem de øvrige interessenter. Fordelingen må foregå efter de samme regler, som gælder for fordeling af andet tab. Normalt må tabet altså deles lige²⁴⁾. Efter fordelingen fremkommer der nye saldi for de interessenter, på hvilke tabet er fordelt. Er nogle af disse saldi negative, indtales de pågældende beløb, og er de uerholdelige, finder ny fordeling sted. Eventuelt gentages denne operation. Normalt vil det da ende med, at man har dækning for gælden og for beløb ifølge mulige positive saldi. Dog vil dette ikke gælde, hvor man ender med lutter negative og uerholdelige saldi eller med en enkelt positiv saldo og iøvrigt negative og uerholdelige saldi²⁵⁾. I det første tilfælde er det klart, at hele fællesformuen tilfalder selskabskreditorerne. Som eksempel på det sidste tilfælde kan vi tænke os, at der kun er to interessenter, A og B, samt at A's saldo er positiv, B's negativ og uerholdelig. Da opstår det spørgsmål, om ikke A kan kræve sin positive saldo udbetalt, skønt der i så fald kommer til at mangle et til B's negative saldo svarende beløb i, at selskabskreditorerne får fuld dækning af fællesformuen. Selskabskreditorerne kan ikke modsætte sig en sådan udbetaling, idet de bortset fra konkurstillfælde ikke har nogen indflydelse på, hvorledes fællesformuen deles. Og B har jo i forhold til A pligt til

²⁴⁾ I engelsk praksis fordeles et sådant tab efter forholdet mellem de beløb, de øvrige interessenter ifølge en slutningsbalance har indestående i forretningen. Lindley, 705, Strahan and Oldham, 209 ff. Som begrundelse herfor angives, at det her ikke drejer sig om et ved virksomheden lidt tab. Denne betragtningssmåde synes dog ret formel. B. G. B., § 735, hjemler også udtrykkeligt, at et sådant tab fordeles som andre tab; før denne regel blev givet, ansås spørgsmålet i tysk ret for tvivlsomt. Som teksten også Hasselrot, 116.

²⁵⁾ Torp 97, note 20, ser i konsekvens af sin ovenfor s. 50 omtalte opfattelse bort fra den mulighed, at der samtidigt kan være positive og negative saldi.

at dække den del af gælden, der kommer til at restere. I overensstemmelse med, hvad der gælder i fremmed ret²⁶), bør det dog formentlig antages, at B altid har krav på, at forretningsgælden dækkes, forinden noget af fællesformuen udbetales til A. B har nemlig en særlig interesse i, at forretningsgælden bliver dækket, og A har i regelen ikke nogen større interesse i at få sin positive saldo udbetalt, idet han, når B ikke kan betale sin del af gælden, må vente, at kreditorerne vil holde sig til ham. Det ville også være lidet rimeligt, om den omstændighed, at B's negative saldo er uerholdelig, skulle være af afgørende betydning for kreditorernes stilling. Resultatet af det anførte bliver da, at der ved opløsning af et ansvarligt interessentskab altid må reserveres et så stort beløb af fællesformuen, som er nødvendigt til fuld dækning af selskabskreditorerne, forinden noget kan udbetales til interessenterne.

Har en interessent et tilgodehavende hos selskabet ifølge særligt mellemværende, fx ifølge lån til selskabet, eller som følge af, at han ikke har hævet, hvad han efter interessentskabskontrakten var berettiget til at hæve som arbejdsvederlag, rente af indskudskapital, andel i vinding el. lign., må almindelige modregningsregler føre til, at også dette så vidt fornødent benyttes til dækning af hans andel i tab, men for beløb, der ikke medgår til dækning heraf, må han betragtes som interessentskabets kreditor.

De udviklede regler gælder også i tilfælde, hvor en eller flere af interessenterne er døde eller ude af rådighed over deres bo, idet konkurs- eller dødsboerne da træder i de pågældendes sted. Gennem et konkurs- eller gældsfragåelsesbo får selskabskreditorerne krav på, at fællesformuen, eventuelt med fradrag af en enkelt interessents positive saldo, skal anvendes til dækning af deres tilgodehavende. De vil nemlig kunne protestere imod, at konkurs- eller gældsfragåelsesboet, i hvilket muligvis særkreditorerne har majoritet, slutter aftale med den fallerede eller afdøde interessents medinteressenter om deling af fællesformuen på en sådan måde, at de pågældende får mere udbetalt, end de efter de udviklede regler skal have²⁷). Noget tvivlsomt er det ganske vist, om de også ville kunne protestere mod en

²⁶) sv. B. L. § 35, H. G. B. § 155, sv. Obl. Art. 549, Partnership Act, 1890, sect. 44.

²⁷) Jfr. K. L.s § 64, 3. stk., Sktl.s § 24, 1. stk. Mod denne begrundelse Naphtali Cohn i Juridisk Tidsskrift, 1928, 390.

aftale, hvorefter kun konkurs- eller gældsfragåelsesboet, derimod ikke medinteressenterne, skulle have mere udbetalt, end det efter det udviklede er berettiget til, men det er ikke let tænkeligt, at en sådan aftale skulle forekomme i praksis. Er alle interessenterne ude af rådighed over deres bo, eller er de døde, og behandles deres boer som gældsfragåelsesboer, er det i hvert fald sikkert, at selskabskreditorerne får en fortrinsret til dækning af fællesformuen, som ikke kan betages dem ved aftale mellem boerne.

I en interessents konkursbo (gældfragåelsesbo) kan likvidationsboet ikke anmelde krav på det beløb, der måtte fremkomme som negativ saldo på hans konto, idet krav på betaling af den del af selskabsgælden, der ikke dækkes af fællesformuen, kan anmeldes af selskabskreditorerne. Er derimod en interessents positive saldo formindsket som følge af, at medinteressenter ikke har kunnet tilsvare deres negative saldi, må han have regres til de pågældende eller disses boer, i forhold til hvilke selskabskreditorernes krav vil være nedsat med et tilsvarende beløb. *Reglen i Gbrl. § 2, 2. stk., må formentlig finde analog anvendelse ved den nærmere gennemførelse af regreskravet.*

Hvad selskabskreditorerne ikke får dækket af fællesformuen, kan de kræve betalt af interessenterne eller anmelde i disses boer. Hvad en interessent eller hans bo som følge heraf har måttet betale, udover hvad han efter det indbyrdes forhold mellem interessenterne var pligtig at bære, kan han søge dækket hos sine medinteressenter. I en medinteressents bo vil han kunne anmelde kravet, medmindre kreditor kun har fået delvis betaling og ifølge K. L.s § 18 kan anmelde også den betalte del af sin fordring i boet.

7. Likvidationen vil ikke afskære den enkelte selskabskreditor fra at iværksætte individualforfølgning mod fællesformuen, og dette gælder, uanset om denne er tilstrækkelig til dækning af gælden eller ej. Den enkelte kreditor vil på den anden side ikke have noget værn mod andre kreditorers individualforfølgning. At fællesformuen er insolvent, giver ham ikke nogen adgang til at kræve den undergivet konkursbehandling, og for likvidationen som sådan gælder reglerne om konkursordenen og konkurslovens afkræftelsesregler ikke. Den enkelte kreditor vil end ikke have noget værn imod, at likvidatorerne frivilligt benytter fællesformuens aktiver til fyldestgørelse af andre kreditorer fremfor ham.

Når den enkelte selskabskreditor uanset likvidationen kan iværksætte individualforfølgning mod fællesformuen, må han også kunne bringe hele sit krav i modregning mod krav, selskabet måtte have på ham, og dette må gælde uanset tidspunktet for erhvervelsen af hans krav, idet K. L.s § 15 ikke kan komme til anvendelse. Også den interessent, der har krav på forfalden rente eller andel i vinding, på dækning for udlæg, på løn for udført arbejde eller ifølge andet mellemværende med selskabet, må have denne adgang til at bringe sit krav i modregning mod krav, selskabet måtte have på ham, herunder også krav på ikke indbetalt indskud eller på indbetaling af den negative saldo, hans konto måtte vise.

Den fremstillede ordning må overfor selskabskreditorerne søge sit forsvar i, at for dem er interessenternes personlige hæftelse det afgørende, og at hensynet til dem derfor ikke kræver opgørelse af fælleskabet efter konkursregler, når blot en af interessenterne er solvent. Er samtlige interessenter insolvente, må der derimod være adgang til at bringe konkursregler i anvendelse. Der kan heller ikke være tvivl om, at konkurslovens afkræftelsesregler eller disses analogi i tilfælde af samtlige interessenters konkurs må kunne bringes til anvendelse på dispositioner over og udlæg i fællesformuens midler, idet udgangspunktet for beregningen af tidsfrister da synes at måtte bestemmes ved den senest indtrådte konkurs. Kan selskabskreditorerne ikke få fuld dækning af fællesformuen, kræver hensynet til dem endvidere, at fordelingen sker efter reglerne om konkursordenen og regelen i K. L.s § 15. Til dette resultat kommer man formentlig også ifølge den betragtning, at retten til at kræve fællesformuen med fradrag af, hvad der måtte medgå til udbetaling af en enkelt interessents positive saldo, anvendt til dækning af selskabskreditorerne, fra de enkelte interessenter er overgået til deres konkursboer, og at denne ret derfor må komme de enkelte selskabskreditorer, der jo er interessenter i konkursboerne, tilgode i det omfang, der bestemmes ved de almindelige regler for konkursopgørelse. Den omstændighed, at alle rettigheder i likvidationsboet er overgået til konkursboer, vil overhovedet gøre det naturligt at lade likvidationen foregå efter konkursregler. I praksis tales der i sådanne tilfælde om, at dels selskabets bo, dels de enkelte interessenters boer tages under konkursbehandling, og der beregnes særskilt gebyr af selskabets bo. I modsætning til, hvad der gælder i andre tilfælde af likvidation, vil der da formentlig ikke være nogen adgang til at kræve mulige positive saldi udlagt efter vurdering,

eller til at udstede præklusivt proklama i fællesboet²⁸⁾. Behandlingen af dette må kunne slttes særskilt i henhold til K. L.s § 97 eller efter reglerne om udlodning. Derimod vil fællesboet sikkert ikke kunne ekstraderes særskilt i henhold til en — frivillig eller tvungen — akkord med selskabskreditorerne, idet interessenternes særkreditorer må kunne forlange opløsningen af selskabet gennemført.

Er ikke alle interessenter gået fallit, kan selskabets bo ikke tages under konkursbehandling²⁹⁾. Allerede den omstændighed, at en enkelt interessents bo er under konkursbehandling i tilfælde af selskabets opløsning, vil dog vistnok medføre, at konkursordenen og konkurslovens § 15 bliver bestemmende for fordelingen mellem selskabskreditorerne af de fra fællesformuen hidrørende midler, såfremt disse ikke er tilstrækkelige til dækning af hele gælden. Gennem konkursboet får selskabskreditorerne jo krav på, at fællesformuen skal anvendes til dækning af deres tilgodehavende, og dette krav synes som konkursboets andre aktiver at måtte komme de enkelte kreditorer tilgode i det omfang, der bestemmes ved de nævnte regler. At dette iagttages, kan også være af betydning for den fallerede interessents særkreditorer, idet privilegerede selskabskreditorer, der ikke bliver dækkede af fællesformuen, i konkursboet vil kunne kræve dækning fremfor de simple kreditorer³⁰⁾.

Hvad der efter det anførte gælder i tilfælde af konkurs, må også gælde, når henholdsvis samtlige interessenter eller en enkelt interessent er afgang ved døden, og boet eller boerne behandles efter K. L.s § 145³¹⁾.

²⁸⁾ Er likvidationen af fællesformuen påbegyndt på et tidspunkt, da samtlige interessenter ikke var gået fallit, og er der som følge heraf allerede udstedt præklusivt proklama, må reglerne i K. L.s § 145 i. f. finde tilsvarende anvendelse.

²⁹⁾ U. f. R., 1909 A. 385.

³⁰⁾ Efter den s. 81 omtalte praksis, der indrømmer en selskabskreditor fuld anmeldelsesret i den enkelte interessents konkursbo, uanset om han har fået sit krav delvis dækket af fællesformuen, vil særkreditorernes stilling i særlig høj grad kunne være afhængig af, hvorledes fællesboet opgøres. Men særkreditorernes interesser vil ganske vist efter denne praksis gå i retning af, at fællesformuen skal anvendes til fuldstændig fyldestgørelse af nogle af selskabskreditorerne, idet disse i så fald ikke kan melde sig i den enkelte interessents konkursbo.

³¹⁾ K. L.s § 145 indeholder dog en særlig regel om udgangspunktet for beregningen af de ved konkurslovens afkræftelsesregler fastsatte tidsfrister.

8. At en interessent, en prokurist eller en anden fuldmægtig som følge af en opløsningsgrunds indtræden har mistet sin ret til at disponere på interessentskabets vegne, vil ikke ubetinget medføre, at de retshandler, han indgår, bliver uforbindende for interessentskabet. For selskaber, der ikke er handelsselskaber, er i denne henseende de almindelige regler om ophør af fuldmagt afgørende. For handelsselskaber gælder desuden visse særlige regler.

Ifølge F. L.s § 21, 1. stk., jfr. § 15 er der pligt til at anmelde, at forretningen stilles under bestyrelse af tillidsmænd (likvidatorer, administratorer), og skønt der herved åbenbart er tænkt på private tillidsmænd, kan det næppe være tvivlsomt, at der også er ret og pligt til at anmelde, at virksomheden er overtaget af skifteretten til likvidation. Om betydningen af, at anmeldelse om, at selskabet er trådt i likvidation, registreres og kundgøres, gælder da reglerne i F. L.s § 7. Den trediemand, overfor hvem likvidationens indtræden herefter kan gøres gældende, vil ikke kunne støtte ret mod selskabet på retshandler, han indgår med personer, der hidtil har kunnet forpligte selskabet, hvis ikke de pågældende er gjort til likvidatorer eller på anden måde bemyndigede til vedblivende at optræde på selskabets vegne.

Som hovedregel gælder det, at der ikke er ret eller pligt til at anmelde, hvad opløsningsgrunden er. Dette gælder også, hvor opløsningsgrunden er et medlems konkurs, idet bestemmelsen i F. L.s § 21, 5. stk., ikke foreskriver nogen anmeldelse i lovens forstand. Om et medlems død må der derimod ifølge § 21, 1. stk., jfr. § 18, gøres anmeldelse. Om betydningen af, at anmeldelse om et medlems død registreres og kundgøres, gælder da F. L.s § 7. Den trediemand, overfor hvem dødsfaldet herefter kan gøres gældende, vil ikke kunne støtte ret mod selskabet på retshandler, han indgår med personer, der hidtil har kunnet forpligte selskabet, hvis det ikke drejer sig om retshandler, som han med føje kan antage ikke tåler opsættelse, eller de pågældende personer allerede er gjort til likvidatorer eller på anden måde bemyndigede til vedblivende at optræde på selskabets vegne³²⁾. Samme virkning må det have, at trediemand indser eller bør

³²⁾ At dødsfald er opløsningsgrund, må nemlig være en sådan særlig omstændighed, som gør det berettiget at fravige hovedregelen i aftalelovens § 21.

indse, at en anden opløsningsgrund end dødsfald foreligger, og at de pågældendes ret til at disponere på selskabets vegne som følge deraf er ophørt, men for bedømmelsen af, om trediemand indser eller bør indse dette, er F. L.s § 7 uden betydning.

Anmeldelsespligten påhviler ifølge F. L.s § 21, 2. stk., samtlige interessenter. I tilfælde af en interessents død³³⁾ eller konkurs må hans anmeldelsespligt sikkert gå over på boet. Nægter en interessent eller et bo at medvirke, vil der kunne gås frem efter F. L.s §§ 6 og 21, 4. stk.

Likvidatorers kompetence er, for så vidt ikke særlige aftaler er truffet, bestemt ved formålet for deres virksomhed. De af dem afsluttede retshandler er bindende for selskabet, medmindre medkontrahenten indser eller bør indse, at de har overskredet deres kompetence. De må fx være kompetente til at afhænde selskabets virksomhed under et. De må også kunne give medhjælpere fuldmagt til indgåelse af bestemte retshandler eller bestemte arter af retshandler, der falder inden for rammen af deres virksomhed, men de kan ikke gøre andre personer til likvidatorer og sikkert heller ikke ansætte prokurister³⁴⁾. Er der flere likvidatorer, må de sikkert optræde i forening, hvis det ikke drejer sig om et handelsselskab. Drejer det sig om et handelsselskab, vil det kunne anmeldes, at likvidatorerne kun i forening kan tegne selskabets firma, men er intet anmeldt herom, må det vistnok antages, at enhver af likvidatorerne kan udøve signatur på egen hånd. Andre begrænsninger i likvidatorers signatur end den omtalte vil ikke kunne anmeldes.

For de af likvidatorerne indgåede forpligtelser hæfter interessenterne og, hvis en eller flere af disse er døde eller ude af rådighed over deres bo, døds- eller konkursboerne solidarisk³⁵⁾.

³³⁾ F. L.s § 21, 2. stk., fastslår dødsboets pligt til at deltage i anmeldelse om selskabets ophør. Man bør dog næppe herfra slutte modsætningsvis, at dødsboet ikke skulle være pligtigt at deltage i anmeldelse om likvidation.

³⁴⁾ For aktieselskabers vedkommende antages det i praksis, at likvidatorer kan ansætte prokurister, men her træder likvidatorer også i bestyrelsens sted, A. L.s § 61, 1. stk., og der er ikke andre personer, der kan ansætte prokurister, jfr. derimod nedenfor. Ved utrykt hmskr. af 9. maj 1931 er det nu fastslået, at likvidatorer ikke kan *anmelde* prokurister.

³⁵⁾ Jfr. H. G. B. § 156. — I et konkurs- eller gældsfragåelsesbo må disse krav formentlig kunne gøres gældende som massekrav. Når den ovenfor ved note 30 fremstillede opfattelse fastholdes, vil der heller ikke være noget for særkreditorerne betænkeligt heri.

Den enkelte interessent vil ikke kunne tilbagekalde likvidatorers fuldmagt, men når samtlige interessenter (disses boer) er enige derom, kan fuldmagten normalt tilbagekalde når som helst, og for handelsselskabers vedkommende må derfor anmeldelse om, at likvidatorer erstattes af andre, at boet fra at være behandlet af private likvidatorer overgår til behandling af skifteretten eller omvendt, eller at likvidationen afbrydes, modtages til handelsregistret. Har interessenterne overfor trediemand, fx overfor selskabskreditorer, forpligtet sig til ikke at afbryde likvidationen eller til at lade den foretage af bestemte likvidatorer, kan de pågældende imidlertid gå frem efter F. L.s §§ 6 og 21, 4. stk., ligesom de efter omstændighederne må kunne få nedlagt forbud mod, at interessenterne tilbagekalder likvidatorernes fuldmagt. Interessenterne (disses boer) må også under selskabets likvidation kunne meddele prokura og gøre anmeldelse herom.

Når likvidationen er afsluttet, påhviler det for handelsselskabers vedkommende interessenterne (disses boer) at anmelde, at selskabet er *ophørt*, F. L.s § 21, 2. stk. Også i tilfælde, hvor fuldstændig opløsning af selskabet har kunnet ske uden likvidation, må selskabets ophør naturligvis anmeldes, og dette vil efter omstændighederne kunne ske, såsnart en opløsningsgrund foreligger. Virkningen af, at anmeldelse om selskabets ophør registreres og kundgøres, bestemmes ved F. L.s § 7.

c. *Enkelt interessenters udtræden eller udelukkelse af interessentskabet.*

Ofte bestemmes det i interessentskabskontrakten, at hvis en interessent opsiger kontrakten, skal medinteressenterne have ret til at udløse ham og til at fortsætte virksomheden på samme sted og med samme firma. Ligeledes træffes der ofte med henblik på opløsningsgrunde som en interessents død, konkurs eller misligholdelse af sine forpligtelser bestemmelser om, at medinteressenterne skal have ret til at udløse vedkommende eller hans bo. Uden udtrykkelig vedtagelse kan medinteressenterne i regelen ikke have nogen sådan ret³⁶⁾. I mangel af aftale må en udløsningsret nemlig for det første være betinget af, at der enten ingen selskabskreditorer er, eller at sådanne fyldestgøres, eller at det sikres den udtrædende eller ude-

³⁶⁾ U. f. R., 1933 A. 800. — Adgang til at fortsætte virksomheden under samme firma er ubetinget afhængig af udtrykkelig vedtagelse, F. L.s § 12.

lukkede interessent, at han ikke vil blive holdt ansvarlig for selskabets forpligtelser. Ellers ville vedkommende, der jo vedbliver at hæfte for den ved hans udtræden eller udelukkelse foreliggende gæld, risikere at komme til at dække denne som følge af selskabets senere uheldige dispositioner, og dette synes, selv hvor opløsningsgrunden er hans misligholdelse af sine forpligtelser, ikke rimeligt. Yderligere må det være en betingelse, at der tilbydes en sådan udløsningssum, at det kan siges med sikkerhed, at vedkommende ikke ville kunne opnå mere gennem likvidation³⁷⁾.

Formodningen må være for, at medinteressenterne skal være enige om at ønske virksomheden fortsat, således at enhver af dem kan kræve likvidation, for så vidt ikke også han må finde sig i at blive udløst efter vurdering. Hvor en udløsningsret er hjemlet ved interessentskabskontrakten, vil denne normalt fastsætte nærmere regler for opgørelsen mellem interessenterne. Enhver af interessenterne må i mangel af anden aftale kunne forlange opgørelsen foretaget på grundlag af en vurdering af selskabets aktiver³⁸⁾; de bogførte værdier kan ikke uden videre lægges til grund. Efter omstændighederne må der også beregnes et beløb for virksomhedens goodwill³⁹⁾. Den udtrædende eller udelukkede interessents andel i vinding eller tab, der konstateres ved opgørelsen, må bestemmes efter de samme regler som dem, hvorefter vinding eller tab skulle fordeles i tilfælde af likvidation. I tilfælde af vinding krediteres hans kapitalkonto for hans andel deri, i tilfælde af tab debiteres hans konto for det på ham faldende beløb. Viser hans konto herefter negativ saldo, må han være pligtig at udligne denne⁴⁰⁾. Viser kontoen positiv saldo, har han krav på at få det pågældende beløb udbetalt. Og i mangel af særlig aftale må han have krav på at få

³⁷⁾ sv. B. L. §§ 30 og 52, B. G. B. § 731, jfr. §§ 736 og 737, og engelsk ret, jfr. Lindley, 683, nægter medinteressenterne udløsningsret, når der ikke foreligger særlig aftale. Således også Torp, 115 f. Derimod kan efter H. G. B. §§ 140—142 og sv. Obl. 577—579 en interessent i visse tilfælde udelukkes, selvom interessentskabskontrakten intet indeholder derom. Jfr. også Bang i Jur. Tidsskrift, 21, 307, Gram, Den danske Formueret 1864, II—2, 695 og 703, Platou I, 135. Sidstnævnte forfatter antager for handelselskabers vedkommende, at også den interessent, der lovligt opsiges interessentskabskontrakten, må finde sig i at blive udløst, selvom intet er aftalt derom.

³⁸⁾ B. G. B. § 738. *Vurderingsgrundlaget må være værdien for den fortsættende virksomhed *

³⁹⁾ U. f. R., 1945, 888

⁴⁰⁾ B. G. B. § 739.

beløbet udbetalt straks. Men interessentskabskontrakten vil ofte fastsætte en vis frist for udbetalingen, fx 6 måneder fra afslutningen af opgørelsen. Har udbetaling ikke fundet sted, må den udløste interessent overfor det af de øvrige interessenter bestående selskab være stillet som almindelig kreditor for beløbet. Den udtrædende eller udelukkede interessent kan ikke kræve, at medinteressenterne straks ved hans udtræden eller udelukkelse skal betale selskabsgælden, og næppe heller, at de skal stille ham sikkerhed for følgerne af det gældsansvar, der, når gælden ikke betales, stadig vil påhvile ham i forhold til kreditorerne⁴¹). Men han vil have krav på, at det af hans tidligere medinteressenter bestående selskab skal holde ham fri for at betale gælden, og har han måttet betale en kreditor, vil han have regres til selskabet for det betalte beløb, og han må kunne holde sig såvel til dets fællesformue som til medlemmerne personlig⁴²).

Undertiden må opgørelsen have en vis foreløbighed, idet der er visse svævende forretninger, hvis resultat ikke kan forudses. I mangel af aftale må den udtrædende eller udelukkede interessent tage del i vinding og tab ved sådanne forretninger. Han må da også kunne forlange, at de øvrige medinteressenter skal gøre ham regnskab for udfaldet af dem. Men fra det øjeblik af, da han ikke mere er medlem af selskabet, har han ikke nogen indflydelse på, hvorledes sådanne forretninger afvikles⁴³).

Er to eller flere deltagere udløste af et interessentskab, og har en af disse efter sin udtræden måttet betale en selskabskreditor hans tilgodehavende, opstår det særlige spørgsmål, hvorvidt han har regres til den eller de øvrige udløste deltagere. Dette spørgsmål kan naturligvis være afgjort ved særlig aftale i forbindelse med de pågældendes udtræden eller udelukkelse af selskabet. Er dette ikke sket, synes der ikke at kunne være tvivl om, at vedkommende må have regres, men det kan være tvivlsomt, om han først må holde sig til den eller de deltagere, der har overtaget virksomheden. Højesteretsdommen i U. f. R. 1867, 1005, forudsætter dette, og lignende hensyn som de, der har ført til regelen om, at kaution for pengekyld i mangel af særlig aftale betragtes som simpel kaution, kan

⁴¹) Efter B. G. B. § 738 kan den udtrædende eller udelukkede interessent forlange, at de øvrige interessenter skal befri ham for de fælles forpligtelser.

⁴²) U. f. R., 1924 A. 734 (H. D.).

⁴³) B. G. B. § 740.

måske også anføres herfor. Hvad regreskravets omfang angår, må de efter interessentskabskontrakten gældende bestemmelser om fordeling af tab vistnok være afgørende, da tabet fremkommer som en, omend indirekte, følge af de pågældendes deltagelse i interessentskabet.

Det afgøres efter regler, svarende til de ovenfor under b, 2, udviklede, i hvilket øjeblik en interessent, der udløses af et interessentskab, mister den berettigelse, han måtte have haft, til at disponere på selskabets vegne, og i hvilket øjeblik de enkelte medinteressenter mister den ret, de måtte have haft til at disponere også på den udtrædendes eller udelukkedes vegne. I forhold til trediemand gælder for selskaber, der ikke er handelsselskaber, de almindelige regler om ophør af fuldmagt. For handelsselskaber følger det af F. L.s § 21, 1. og 2. stk., at medinteressenterne skal anmelde, at vedkommende er ophørt at være medlem af interessentskabet. Betydningen af, at en sådan anmeldelse registreres og kundgøres, bestemmes da efter reglerne i F. L.s § 7. Undlader medinteressenterne at foretage anmeldelse, vil den udtrædende eller udelukkede interessent kunne gå frem efter reglerne i F. L.s § 6, jfr. § 21, 4. stk.

KAPITEL III

KOMMANDITSELSKABER OG STILLE SELSKABER

§ 11. Kommanditselskaber.

1. Kommanditselskabet har lige fra middelalderen været kendt og anerkendt som lovlig selskabsform i de europæiske fastlandsstaters ret. I England er det derimod først blevet anerkendt ved Limited Partnerships Act, 1907. Dets forhold er i mange lande gjort til genstand for særlig lovgivning. I England giver den lige nævnte lov ret udførlige regler derom. I kontinentale lovgivninger behandles kommanditselskabet i regelen som en underart af handelsselskaberne, for hvilken der gives visse særlige regler, medens iøvrigt de for ansvarlige selskaber gældende regler kommer til anvendelse.

Dansk lovgivning indeholder ikke andre særregler om kommanditselskabet end de kun for handelsselskaber gældende regler om firma og anmeldelse til handelsregistrene og de for kommanditaktieselskaber, der omfattes af definitionen i A. L.s § 1, 4. stk., gældende regler i samme lovs § 80. Ligesom ved det ansvarlige interentskab må retsreglerne da i det væsentlige søges udledet af vor retsordens almindelige grundsætninger og af betragtninger hentede fra forholdets natur. I stort omfang vil de for det ansvarlige interentskab gældende regler også være anvendelige på kommanditselskabet, og fremstillingen i det følgende indskrænker sig derfor i det væsentlige til en omtale af punkter, hvor forskelligheder kommer frem.

Vi vil i det følgende forudsætte, at det drejer sig om et selskab, der ved anmeldelse til handelsregistret, ved cirkulære eller på anden måde har tilkendegivet trediemand, at der foreligger kommanditindskud, at selskabet altså udadtil optræder som kommanditselskab. Er dette ikke tilfældet, foreligger der et *stille selskab*.

Som tidligere omtalt behøver et kommanditselskab aldrig at anmelde sig som sådant til handelsregistret.

2. *Stiftelse*. Et kommanditselskab stiftes ved aftale mellem deltagere.

Skønt F. L.s § 18, 2. stk., ikke har tænkt på sådanne tilfælde, kan det ikke være tvivlsomt, at selskaber af enhver art, såvel som stiftelser o. lign. kan være kommanditister. I praksis har man endvidere anvendt F. L.s regler om kommanditselskaber på tilfælde, hvor alle medlemmer af et selskab hæfter med hele deres formue, for så vidt et eller flere af medlemmerne, men ikke alle disse, er selskaber med begrænset ansvar. Rigtigheden af denne praksis er noget tvivlsom, idet §§ 18, 2. stk., og 33, litra a, synes at forudsætte, at et kommanditindskud har en bestemt størrelse, hvad fx et aktieselskabs formue ikke har. Måske burde selskaber af den nævnte art snarere være henført under de i §§ 9, 5. stk., og 20 omhandlede selskaber med begrænset ansvar. Under denne kategori må man i hvert fald henføre selskaber, hvis medlemmer alle hæfter med hele deres formue, og alle er selskaber med begrænset ansvar. — Er den aftale, hvorved et kommanditselskab stiftes, oprettet skriftligt, kommer ifølge Stpl.s § 89 de i denne lov med hensyn til selskaber med begrænset ansvar givne regler, navnlig Stpl.s § 84, til anvendelse, for så vidt angår forholdet mellem selskabet og kommanditisterne.

Vil et kommanditselskab drive en virksomhed, hvortil der kræves næringsbrev, skal ifølge næringslovens § 7 ligesom ved ansvarlige interessentskaber enhver ansvarlig deltager erhverve næringsbrev. Derimod behøver en kommanditist aldrig at erhverve næringsbrev.

Kommanditselskaber er skattepligtige til stat og kommune på samme måde som aktieselskaber, idet de må henføres under de i statsindkomstskatteloven og loven om personlig skat til kommunen omhandlede »andre selskaber, hvis medlemmer ikke alle hæfter solidarisk uden begrænsning for selskabets forpligtelser« (jfr. lov nr. 149 af 10. april 1922 § 2, nr. 5 a, og lov nr. 28 af 18. febr. 1937 § 33, 1. stk.). Også stille selskaber er skattepligtige efter nævnte lovbestemmelser, jfr. U. f. R., 1914, 827.

3. *Retsforholdet mellem interessenterne.* a. En kommanditist er aldrig pligtig at indskyde mere, end han ved kontrakten har påtaget sig at indskyde, og han vil i hvert fald i regelen heller ikke have ret dertil. Sammen med de beløb, komplementarerne måtte have indskudt eller være forpligtede til at indskyde, udgør kommanditindskudene en fællesformue, der ligesom ved det ansvarlige interessentskab må formodes kun at kunne anvendes i selskabsøjemed, og af hvilken det på den anden side må antages at være meningen, at alle krav mod selskabet skal dækkes. I tilfælde af selskabets opløsning må ikke blot enhver komplementar, men vistnok også enhver

kommanditist kunne protestere imod, at der udbetales nogen anden interessent mere end hans nettoandel i fællesformuen (regelen om den gensidige fradragsret). I hvert fald gælder dette kommanditister, hvis konti efter fordeling af vinding eller tab viser positive saldi, idet sådanne, hvis mere udbetales, indenfor beløbet af deres nettoandel i fællesformuen udsættes for at komme til at dække også den del af gælden, som vedkommende interessent skulle have båret. Mere tvivlsomt er spørgsmålet, for så vidt angår kommanditister, hvis konti efter fordeling af vinding eller tab ikke viser positive saldi. Sådanne kommanditister kan vel have krav på, at selskabet skal fortsættes og fællesformuen derfor holdes afsondret en vis tid, men i tilfælde af selskabets opløsning vil de, uanset hvorledes opløsningen gennemføres, intet få udbetalt og på den anden side ikke kunne ifalde yderligere ansvar for gælden. I kraft af, at de udadtil fremtræder som deltagere i selskabet, må de imidlertid siges at have en særlig interesse i, at forretningsgælden bliver dækket, og da ingen interessent kan have nogen synderlig interesse i at få udbetalt et beløb, hvormed han dog senere måtte bidrage til dækning af selskabets gæld, bør det vistnok antages, at der ved opløsning af et kommanditselskab ligesom ved opløsning af et ansvarligt interessentskab altid må reserveres et så stort beløb af fællesformuen, som er nødvendig til dækning af selskabskreditorerne, forinden noget udbetales til interessenterne.

b. En kommanditist vil ikke uden særlig aftale derom være pligtig at udføre arbejde i selskabets tjeneste.

I regelen kan man ikke uden udtrykkelig aftale derom antage, at det skal være en kommanditist forbudt at konkurrere med selskabet¹⁾. Undertiden må noget sådant dog kunne antages, således efter omstændighederne, når det er aftalt, at en kommanditist skal have del i ledelsen af selskabet, eller at han i videre omfang end sædvanlig skal have ret til at gøre sig bekendt med dets forhold.

c. Det har formodningen imod sig, at en kommanditist skal tage del i ledelsen af selskabet eller have ret til veto overfor beslutninger af den eller de ansvarlige interessenter²⁾. Dog kan disse naturligvis ikke uden samtykke af kommanditisterne forandre vilkårene i interessentskabskontrakten, fx med hensyn til selskabets formål

¹⁾ Jfr. H. G. B. § 165; anderledes sv. Obl. Art. 598, jfr. Art. 561.

²⁾ Jfr. sv. B. L. § 39. Efter H. G. B. § 164 har en kommanditist ret til veto, når det drejer sig om en handling, der »über den gewöhnlichen Betrieb des Handelsgewerbes der Gesellschaft hinausgeht«.

eller med hensyn til, hvem der skal have signatur. De kan næppe heller på egen hånd ansætte en prokurist³⁾; i hvert fald følger det af F. L.s §§ 18, 2. stk., og 21, 1. stk., at anmeldelse om ansættelse af en prokurist kun kan modtages til handelsregistret, når der foreligger erklæring fra kommanditisterne om, at de samtykker i den. Endelig kan de ansvarlige interessenter ikke uden samtykke af kommanditisterne beslutte at opløse selskabet, når der ikke foreligger nogen opløsningsgrund.

Interessentskabskontrakten vil ofte tillægge kommanditisterne en bedre stilling end den, de efter det anførte indtager, når intet særligt er bestemt, navnlig ofte give dem ret til veto overfor dispositioner af større rækkevidde, og vedtagelser herom er naturligvis gyldige. Efter dansk ret er der heller ikke noget til hinder for, at en kommanditist får en vis ret til at disponere på selskabets vegne, eventuelt ansættes og anmeldes som prokurist i selskabet⁴⁾. Derimod kan det efter F. L.s § 18 ikke anmeldes, at en kommanditist har signatur.

d. Ligesom ved ansvarlige interessentskaber må lederne af virksomheden, selvom selskabet ikke skulle være bogføringspligtigt, sørge for forsvarlig regnskabsførelse, og for handelsselskabers vedkommende har det formodningen for sig, at enhver interessent, kommanditist eller komplementar, kan kræve regnskab aflagt engang om året. Enhver interessent må vistnok have adgang til personlig at kontrollere rigtigheden af et aflagt regnskab og kunne kræve sig de oplysninger meddelt, der i så henseende er nødvendige. Men udover, hvad der følger heraf, har det næppe formodningen for sig, at en kommanditist skal kunne kræve oplysninger om selskabets forhold eller have adgang til at gøre sig bekendt dermed⁵⁾.

e. Er intet aftalt om fordeling af vinding og tab, kan man ikke

³⁾ For svensk rets vedkommende følger dette vistnok af sv. B. L. § 18, jfr. også ang. norsk ret Platou I, 174. Efter H. G. B.s § 164, jfr. § 116, kan derimod — her som ved ansvarlige interessentskaber — de interessenter, der har ledelsen, når de er enige derom, ansætte en prokurist.

⁴⁾ Efter Limited Partnerships Act, 1907, sect. 6, gælder det derimod, at hvis en »limited partner« tager del i »the management of the partnership business«, bliver han personlig ansvarlig for alle forpligtelser, der pådrages »while he so takes part in the management«. I samme retning går Code de commerce art. 27 og 28, jfr. L. 6. maj 1863.

⁵⁾ Jfr. sv. B. L. § 7, H. G. B. § 166, sv. Obl. Art. 600 og Limited Partnerships Act, 1907, sect. 6, no. 1, men herimod princippet i U. f. R., 1932, 435 (H. D.).

altid falde tilbage på en ligedelingsregel. For så vidt angår det indbyrdes forhold mellem flere komplementarer, vil man kunne gøre det. Men er der flere, ulige store kommanditindskud, må det have formodningen for sig, at kommanditisterne skal deltage i vinding og tab i forhold til størrelsen af deres indskud. Og for det indbyrdes forhold mellem komplementarer og kommanditister lader der sig næppe opstille regler, der egner sig til at følges i alle tilfælde. Flere nyere love^{o)} nøjes også med at give domstolene anvisning på at fordele vinding og tab efter skøn, når der ikke foreligger nogen aftale om fordelingen, hvilket iøvrigt vil være meget sjældent.

En kommanditist deltager kun i tab indenfor grænserne af sit indskud. Det kan dog ikke antages, at han eo ipso ophører at være interessent, når hele hans indskud er medgået til dækning af den på ham faldende andel i lidt tab, og der må derfor vedblivende beregnes ham andel i vinding og tab. Men da han ikke er pligtig at tilsvare noget til dækning af yderligere tab, vil hans andel heri kun kunne søges dækket af hans andel i senere vinding. I hvert fald hvis selskabet driver handel eller lign., vil det i regelen ligesom ved ansvarlige interessentskaber være naturligt at beregne deltagerne en rente af de kapitaler, de til enhver tid har indestående i virksomheden. Når regnskabsopgørelse finder sted, må enhver deltager kunne kræve det overskud udbetalt, hvormed hans kapitalkonto udviser, at hans i virksomheden indestående kapital overstiger hans indskud. Undertiden træffes der også ved disse selskaber aftaler, hvorefter deltagerne har ret til at hæve visse beløb a conto forventet vinding, og det må da i hvert fald undertiden antages, at sådanne beløb kan kræves udbetalt, selvom det er givet, at der ikke foreligger vinding. I mangel af særlig aftale vil næppe nogen deltager kunne kræve rente eller andel i vinding udbetalt udover det overskud, hans kapitalkonto måtte udvise.

f. Spørgsmålet om, hvilke medlemsrettigheder der kan være genstand for særskilt overdragelse, må sikkert for samtlige interessenters vedkommende besvares på samme måde som det tilsvarende ved ansvarlige interessentskaber. Endvidere må det vistnok også her antages, at optagelse af en ny interessent — komplementar eller kommanditist — ved siden af de tidligere eller overdragelse af en interessents andel i interessentskabet med den virkning, at succes-
 sor indtræder som interessent i stedet for overdrageren, kun kan

^{o)} Sv. B. L. § 40, H. G. B. § 168, sv. Obl. Art. 601.

finde sted med alle interessenters samtykke⁷⁾. I hvert fald må enhver kommanditist lige så vel som enhver komplementar antages at lægge afgørende vægt på, hvem komplementarerne er, og til optagelse af en ny personlig ansvarlig deltager må derfor kræves samtykke af samtlige interessenter. Og optagelse af nye kommanditister ved siden af de tidligere kan ikke ske på en sådan måde, at det medfører en forøgelse af fællesformuen, idet ingen interessent behøver at finde sig heri. Derimod kan man spørge, om ikke en kommanditist helt eller delvist kan overdrage sin nettoandel i fællesformuen til en anden, og om ikke en komplementar i forbindelse med hel eller delvis overdragelse af sin nettoandel i fællesformuen, men uden forøgelse af denne, kan optage nye kommanditister i selskabet. Svaret herpå må for så vidt være bekræftende, som en sådan overdragelse utvivlsomt kan ske med den virkning, at successor får en stilling i selskabet, der i væsentlig grad svarer til en kommanditists, idet han kan komme til at hæfte for selskabets forpligtelser med et bestemt begrænset beløb og få ret til andel i vinding og tab på samme måde som en kommanditist. Der bliver imidlertid visse forskelligheder, idet successor næppe får noget krav på regnskabsaflæggelse eller på adgang til at undersøge rigtigheden af et aflagt regnskab, og idet forhandlinger om værdiansættelser, afskrivninger og andet i anledning af en regnskabsopgørelse eller om selskabets fortsættelse, uanset en interessents misligholdelse af sine forpligtelser eller lignende, må kunne føres mellem de oprindelige interessenter uden indblanding af successor.

En anmeldelse om, at en ny interessent — komplementar eller kommanditist — er indtrådt i selskabet, skal ifølge F. L.s § 21, 1. stk., jfr. § 16, 2. stk., være underskrevet af samtlige fuldt ansvarlige medlemmer, og ifølge samme lovs § 21, 1. stk., jfr. § 18, 2. stk., være bilagt med erklæring fra kommanditisterne om, at de samtykker i anmeldelsen.

4. *Retsforholdet til trediemand.* a. Om afslutning af retshandler på et kommanditselskabs vegne er der ikke grund til at gøre mange

⁷⁾ Således sv. B. L. § 4 og sv. Obl. Art. 598, jfr. Art. 542, jfr. ang. norsk ret Platou I, 174 f. Limited Partnerships Act, 1907, sect. 6, no. 5 litra b og litra d, hjemler derimod, at en kommanditist med komplementarernes samtykke kan overføre sin andel i interessentskabet, således at successor indtræder i alle overdragerens rettigheder, og at optagelse af nye personlig ansvarlige deltagere kan ske uden samtykke af kommanditisterne. Noget afvigende fra tekstens fremstilling også Torp 153 f.

bemærkninger. Er selskabet et handelsselskab, og foreligger der intet særligt, har enhver af de fuldt ansvarlige deltagere signatur. Ifølge F. L.s § 30 kan prokura til enhver tid tilbagekaldes, og det må antages, at enhver komplementar, der har del i ledelsen, kan tilbagekalde prokura på egen hånd, og at anmeldelse om tilbagekaldelse fra en komplementar, der har signatur, må modtages til handelsregistret. Har en komplementar efter interessentskabskontrakten ret til at være prokurist, må denne ret dog, uanset F. L.s § 30, anses for uigenkaldelig. At en kommanditist ved interessentskabskontrakten har betinget sig ret til at være prokurist, kan derimod næppe bevirke, at hans ret bliver uigenkaldelig, thi aftalen går her ikke, som i det foregående tilfælde, ud på at begrænse den fuldmagt, han ville have uden særlig aftale. Men han må, når hans prokura tilbagekaldes, kunne forlange selskabsforholdet ophævet, idet en afgørende forudsætning for hans tiltrædelse af interessentskabskontrakten dermed må anses for bristet.

b. Ligesom for ansvarlige interessentskaber må det gælde, at en interessents særkreditorer kun kan tilegne sig hans nettoandel i fællesformuen, og at de må respektere aftaler mellem interessenterne om en vis tids uopsigelighed af interessentskabsforholdet, om et vist opsigelsesvarsel eller om fremgangsmåden ved udfindelsen og fristen for udbetalingen af vedkommende interessents nettoandel i tilfælde af selskabets opløsning⁹⁾. Selv når selskabet består af kun to interessenter, en komplementar og en kommanditist, og har lidt et så stort tab, at kommanditistens indskud helt medgår til dækning af hans del deraf, vil det ikke være rigtigt at opfatte stillingen således, at komplementaren er ejer af hele fællesformuen, medens kommanditisten i det højeste har et efter obligationsrettens grundsatninger beskyttet krav på, at selskabet skal fortsættes, og fællesformuen derfor holdes afsondret en vis tid. Som udadtil fremtrædende deltager i selskabet har kommanditisten jo også i så fald en særlig interesse i, at forretningsgælden bliver dækket, og det ville

⁹⁾ I henhold til resol. 18. aug. 1814 har der været adgang til at få konfirmation på bestemmelser i interessentskabskontrakten, svarende til de s. 69 omtalte, men adgangen hertil er ophævet ved lov om tinglysning nr. 111 af 31. marts 1926 § 53. — Begrundelsen for de i teksten nævnte sætninger er den samme som ved det ansvarlige interessentskab, jfr. s. 70. En begrundelse i lighed med den s. 71 omtalte ville her støde på særlige vanskeligheder, for så vidt som det i regelen vil være klart, at betingelserne for stiftelsen af en begrænset tinglig ret *til fordel for en kommanditist* ikke foreligger.

være lidet rimeligt, om en ringe tilbagegang i status skulle medføre en principiel ændring i kreditorernes stilling. At komplementarens særkreditorer også i et tilfælde som det her omtalte er afskåret fra at søge sig fyldestgjort i selskabets aktiver, så længe selskabskreditorerne ikke er fyldestgjort, er i hvert fald nu fastslået af højesteret, jfr. U. f. R., 1935, 767 ff.

c. Angående en komplementars hæftelse for selskabets forpligtelser og angående sammenstød mellem selskabs- og særkreditorer i tilfælde af en komplementars konkurs kan ganske henvises til fremstillingen om ansvarlige interessentskaber.

En kommanditist vil være fuldt ansvarlig for en kontraktmæssig forpligtelse, hvis han har givet selskabets medkontrahent føje til at antage, at han er ansvarlig deltager i selskabet. Eksempel herpå kan foreligge, hvor vedkommende står anmeldt til handelsregistret som ansvarlig deltager, eller hvor hans navn i strid med F. L.s § 9, 3. stk., er optaget i selskabets firma, og han enten har samtykket heri eller dog ikke er skredet ind overfor dette misbrug. I modsætning til, hvad der gælder udenforstående personer, må en kommanditist sikkert være forpligtet til at skride ind mod sådant misbrug. Er firmaet anmeldt, vil han kunne gå frem efter F. L.s §§ 6 og 21, 4. stk.

At navnet på en hidtil personlig ansvarlig deltager, der nu går over til at være kommanditist, i henhold til F. L.s § 12 bibeholdes i firmaet, kan ikke medføre personligt ansvar for vedkommende, men der må ske anmeldelse til handelsregistret om forandringen, F. L.s § 21.

Normalt hæfter en kommanditist kun med det beløb, han har indskudt i selskabet eller påtaget sig at indskyde.

For en bestemt selskabsforpligtelse hæfter for det første de kommanditister, der var medlemmer af selskabet, da forpligtelsen blev stiftet, og som stadig er det. Endvidere hæfter de, om hvem vedkommende kreditor har føje til at antage, at de ved forpligtelsens stiftelse var og stadig er kommanditister, idet de fx stadig har stået anmeldt til handelsregistret som sådanne, jfr. H. D. i U. f. R., 1906, 207. Endelig hæfter sikkert de, der var medlemmer af selskabet, da forpligtelsen blev stiftet, men senere er udtrådt, og, for så vidt kreditor var i god tro, de, der allerede var udtrådt, da forpligtelsen blev stiftet, uden at der dog var sket registrering og kundgørelse derom, F. L.s § 7.

Omfanget af en kommanditists hæftelse for en selskabsforpligtelse

vil være bestemt ved størrelsen af det beløb, han på det tidspunkt, da forpligtelsen blev stiftet, havde indskudt i selskabet eller påtaget sig at indskyde, eller ved størrelsen af det større beløb, som han måtte have givet kreditor føje til at antage, at han hæfter med. At hans indskud senere nedsættes i henhold til aftale mellem interessenterne, kan ikke medføre nogen begrænsning af hans hæftelse i forhold til den pågældende kreditor. For så vidt kreditor var i god tro, må det samme endvidere gælde en nedsættelse, der havde fundet sted, da forpligtelsen blev stiftet, uden at der dog var sket registrering og kundgørelse derom, F. L.s § 7. Hvad en kommanditist i god tro har fået udbetalt som andel i vinding, vil han dog vistnok altid kunne beholde, selvom hans indskud i virkeligheden er formindsket derved⁹⁾.

At en kommanditists udtræden eller nedsættelse af hans indskud ikke medfører ophør eller indskrænkning af hans ansvar for den tidligere stiftede gæld, er antaget også i fremmed ret¹⁰⁾. Antog man ikke dette, ville man heller ikke kunne fastholde, at en kommanditist, hvis konto viser positiv saldo, ifølge sit ansvar for forretningsgælden har en særlig interesse i, at der i tilfælde af selskabets opløsning ikke udbetales hans medinteressenter mere end deres nettoandel i fællesformuen, og hvor der kun er een komplementar, ville da begrundelsen for at udelukke dennes særkreditorer fra at holde sig til fællesformuen i væsentlig grad tabe i styrke. Heroverfor kan det ikke være afgørende, at nedsættelse af et aktieselskabs kapital kan ske med den virkning, at samtlige kreditorer, ældre såvel som yngre, fremtidig kun har den nedsatte kapital at holde sig til, og at det, før vi fik en særlovgivning om aktieselskaber, endog måtte antages, at en sådan nedsættelse kunne ske uden forudgående indkaldelse af kreditorerne, når selskabet blot ikke var eller ved nedsættelsen blev insolvent, jfr. derimod nu A. L.s § 37. Thi en sådan ordning var for det første meget uheldig, og for det

⁹⁾ Således H. G. B. § 172, sv. Obl. Art. 611; anderledes fransk ret, Lyon—Caen & Renault nr. 539.

¹⁰⁾ Jfr. sv. B. L. § 20, der også gælder kommanditselskaber, og § 44, H. G. B. § 159, der ifølge § 161 også gælder kommanditselskaber, og som forudsætter, at en interessent også efter sin udtræden af selskabet hæfter for den tidligere stiftede gæld, og §§ 172 og 174, sv. Obl. Art. 619, jfr. Art. 591 og Art. 609. Jfr. også Platou I, 173 og 176, Lyon—Caen & Renault nr. 528, Lindley 929 ff. Anderledes Torp 164 ff. Den her (note 2) omtalte bestemmelse i H. G. B. § 342 angår ikke kommanditselskaber, men stille selskaber.

andet vil en kommanditists person træde frem på en anden måde end aktionærers personer, hvorfor F. L.s § 18 også kræver kommanditisterne anmeldt, medens der efter § 19 ikke er tale om anmeldelse af aktionærers navne.

At en person indtræder som kommanditist i et selskab, behøver ikke at medføre, at han kommer til at hæfte for den ældre gæld, idet det ikke kan være udelukket at træffe en ordning, hvorefter de ældre selskabskreditorer i forhold til den nye fællesformue bliver stillede som særkreditorer. Normalt vil en indtrædende kommanditist imidlertid påtage sig at hæfte med sit indskud også for den ældre gæld. Ligeledes vil en kommanditist, der forøger sit indskud, normalt påtage sig at hæfte med hele det forøgede indskud også overfor de ældre kreditorer, men der er heller ikke her noget i vejen for at træffe en anden ordning.

Er en kommanditists indskud fuldt indbetalt, kan ingen kreditor rejse yderligere krav mod ham. I modsat fald kan det være noget tvivlsomt, om kreditorerne kan holde sig til en kommanditist direkte, eller om de kun kan holde sig til fællesformuen og til komplementarernes personlig, således at kun selskabet eller dets bo kan kræve indbetaling af kommanditisten. Det synes ret nærliggende at opfatte forholdet således, at forskellen mellem en kommanditists og en ansvarlig deltagers stilling kun ligger i, at kommanditisten hæfter begrænset. Ud fra denne opfattelse ville man komme til, at kreditorerne kunne sagsøge en kommanditist direkte, for så vidt han ikke allerede har indbetalt hele sit indskud. I konsekvens heraf måtte man endvidere antage, at en kreditor i visse tilfælde måtte have fuld anmeldelsesret i komplementarens eller selskabets bo, uanset at han havde modtaget delvis betaling af kommanditisten. Allerede denne konsekvens synes imidlertid lidet rimelig, thi det kan sikkert betegnes som det normale, at en kommanditists indskud er indbetalt, og selskabskreditorerne bør næppe få en bedre stilling, fordi det måtte vise sig, at indskudet ikke er indbetalt. Kommer komplementarernes og selskabets boer under konkursbehandling, kan det dernæst ikke være rigtigt at fastholde, at selskabskreditorerne skulle kunne iværksætte individualforfølgning mod en kommanditist, der ikke har indbetalt sit indskud. Man synes derfor at måtte opgive den opfattelse, at kreditorerne kan søge en kommanditist direkte. Herfor taler også, at kreditorerne ikke har nogen adgang til at blive bekendt med, om indskudet er indbetalt, idet F. L.s § 18 kun kræver »oplysning om hver enkelt

kommanditists indskud«, men ikke — således som § 19 — oplysning om, hvorvidt indbetaling har fundet sted¹¹⁾). Men selvom det således antages, at kreditorerne direkte kun kan holde sig til komplementarerne og til fællesformuen, må det erindres, at en kommanditist, der udtræder af selskabet, eller hvis indskud ned-sættes ifølge aftale mellem interessenterne, vedbliver at hæfte med sit indskuds oprindelige beløb for den allerede stiftede gæld, og at kreditorerne derfor, når selskabets bo viser sig utilstrækkeligt til dækning af gælden, må kunne forlange, at dette beløb skal ind-betales, for så vidt det er nødvendigt til dækning af den ældre gæld, selvom medinteressenterne ikke ville have kunnet kræve en sådan indbetaling. De ældre kreditorer vil da kun kunne konkurrere i sel-skabets bo for den del af deres fordringer, for hvilke de ikke får dækning af det fra kommanditisten modtagne beløb, af hvilket alene de har krav på dækning.

En kommanditist, der af selskabets bo sagsøges til betaling af en skyldig del af selskabskapitalen, kan sikkert ikke bringe fordringer på selskabet i modregning, i hvert fald ikke, når dettes bo er insolvent.

5. *Kommanditselskabets opløsning.* a. Enhver interessent — kommanditister såvel som komplementarer — må have ret til at få selskabet opløst, når dets varighed er fastsat til en bestemt tid, og denne er udløbet, eller er bestemt ved selskabets formål, og dette er nået. Er selskabets varighed ikke fastsat til en bestemt tid, eller bestemt ved dets formål, må det have formodningen for sig, at enhver af interessenterne skal kunne opsige forholdet til et pas-sende tidspunkt med et passende varsel.

Enhver medinteressent må kunne kræve selskabet opløst i til-fælde af en komplementars død, normalt også i tilfælde af en kom-plementars konkurs, og, for så vidt vedkommende havde del i ledel-

¹¹⁾ Som teksten Torp 160, Platou I, 169. — Anderledes sv. B. L. § 42, H. G. B. § 171, der imidlertid gør undtagelse for tilfælde af selskabets konkurs, og fransk ret, Lyon—Caen & Renault nr. 538. Sv. Obl. Art. 610 nægter kreditorerne adgang til direkte at holde sig til kommanditisterne, sålænge selskabet består, og i tilfælde af selskabets konkurs kan dets kreditorer kun forlange indbetaling til konkursmassen; men i andre til-fælde af selskabets opløsning kan kreditorerne holde sig til komman-ditisterne. Ang. engelsk ret Lindley 932 f. — Naphtali Cohn anser argu-mentation overflødig på dette punkt, idet det skal være et historisk fak-tum, at stillingen for dansk rets vedkommende er som angivet i teksten, Juridisk Tidsskrift 1918, 298 ff. og 1928, 390.

sen af selskabet, også i tilfælde af en komplementars umyndiggørelse. Derimod vil en kommanditists død, konkurs eller umyndiggørelse i regelen ikke berettige medinteressenterne til at kræve opløsning. I henhold til K. L.s § 16 vil det modsatte dog gælde i tilfælde af konkurs, for så vidt det beløb, hvormed kommanditisten skal hæfte, ikke er indbetalt, og konkursboet ikke på opfordring afgiver erklæring om at ville indbetale det manglende, ligesom også i tilfælde af død eller umyndiggørelse, for så vidt vedkommende kommanditists personlige arbejde eller personlige deltagelse i ledelsen har været af væsentlig betydning for selskabet. Om en interessents arvinger kan kræve selskabet opløst som følge af arveladerens død må såvel for kommanditisters som for komplementarers arvinger afgøres efter regler, svarende til de for ansvarlige interessentskaber gældende¹²⁾. En interessents konkursbo har samme ret til at kræve selskabet opløst, som interessenten selv ville have haft, om han ikke var gået fallit, men næppe anden ret.

De i § 10, nr. 5—8, omtalte opløsningsgrunde (væsentlig misligholdelse, formålets uopnåelighed, fællesformuens insolvens¹³⁾ og forskellige andre tilfælde af bristende forudsætninger) gælder også her og må kunne påberåbes også af kommanditister.

b. Skal fuldstændig opløsning af selskabet finde sted, må enhver interessent, altså også en kommanditist, kunne forlange likvidation af fællesformuen foretaget af skifteretten¹⁴⁾. Reglerne om dødsboer, hvori arvinger vedgår gælden, må komme til anvendelse med de af forholdets natur følgende lempelser, Sktl.s § 82. Da selskabskreditorerne ikke kan anmelde den del af deres krav, der ikke dækkes af fællesformuen, i en kommanditists konkursbo, vil dette være uinteressert i, hvorledes fællesformuen fordeles mellem kreditorerne,

¹²⁾ Jfr. s. 86—87.— Man kunne spørge, om det ikke også uden udtrykkelig vedtagelse derom i interessentskabskontrakten må gælde, at en kommanditists arvinger må være bundet til at fortsætte forholdet lige så længe og pligtige til at give det samme opsigelsesvarsel, som kommanditisten selv skulle have givet, hvis han havde været i live, således at de for så vidt bliver stillede på samme måde som en långivers arvinger. Dette kan dog næppe antages, i hvert fald ikke i tilfælde, hvor kommanditisten havde betinget sig ret til at føre kontrol med virksomhedens drift.

¹³⁾ De grunde, der taler for, at fællesformuens insolvens skal kunne påberåbes som opløsningsgrund, er dog ikke så stærke for kommanditisters vedkommende som for komplementarers, idet de førstnævnte ikke risikerer at blive holdt personlig ansvarlige for gælden.

¹⁴⁾ U. f. R., 1917 A. 291.

og vil allerede af den grund ikke kunne kræve bestemte fordelingsregler fulgt.

Er selskabet et handelsselskab, skal det ifølge F. L.s § 21 anmeldes til handelsregistret, at selskabet er kommet under likvidation, såvel som at det er ophørt. Endvidere skal ifølge samme bestemmelse en interessents død særskilt anmeldes. Det kundgøres i så fald i henhold til F. L.s § 4, at der er sket forandring med hensyn til kommanditindskudene, men nærmere angivelse af, hvilken forandring der er sket, kundgøres ikke; i hvert fald finder kundgørelse af navnet på den afdøde ikke sted, F. L.s §§ 18, 2. stk., og 21, 2. stk.

c. Også ved kommanditselskaber må det gælde som hovedregel, at ret til at udløse en interessent kun ifølge særlig vedtagelse kan tilkomme hans medinteressenter. I mangel af aftale må udløsningsret principielt være afhængig af de samme betingelser her som ved det ansvarlige interessentskab. For en kommanditists vedkommende vil disse betingelser bl. a. være opfyldt, når man med sikkerhed kan gå ud fra, at hans konto ikke ifølge en likvidation vil komme til at fremtræde med positiv saldo. Medinteressenternes udløsningsret vil nemlig i så fald ikke være betinget af, at der ingen selskabskreditorer er, eller at sådanne fyldestgøres, eller at der stilles den udtrædende eller udelukkede kommanditist særlig sikkerhed for, at han ikke vil blive holdt ansvarlig for selskabets gæld, thi når hele hans indskud allerede er medgået, er det udelukket, at yderligere krav kan stilles til ham, og særlig sikkerhedsstillelse vil derfor være overflødig.

Ifølge F. L.s § 21 skal der, når en interessent udløses af interessentskabet, ske anmeldelse om, at han er ophørt at være medlem. Drejer det sig om en ansvarlig deltager, vil en sådan anmeldelse da, efter at være optaget i handelsregistret, blive kundgjort i henhold til F. L.s § 4. Drejer det sig om en kommanditist, vil det blive kundgjort, at der er sket forandring med hensyn til kommanditindskudene.

§ 12. Stille selskaber.

1. Et stille selskab foreligger, når en person (et selskab, en stiftelse e. lign.), uden at det ved anmeldelse til handelsregistret, ved cirkulære eller på anden måde er tilkendegivet trediemand¹⁾, har

¹⁾ At en person, der udtrådte som medlem af et ansvarligt interessentskab, i et cirkulære, hvori han gav selskabets forbindelser meddelelse

gjort indskud i en af en enkeltmand eller et selskab (en stiftelse e. lign.) drevet virksomhed, og skal deltage i vinding og tab eller i hvert fald i vinding²⁾ ifølge denne virksomhed. Den pågældende kommer ikke til at hæfte for selskabets forpligtelser, end ikke begrænset³⁾).

Dansk lovgivning indeholder ikke særregler om stille selskaber. Derimod giver H. G. B. sådanne regler i §§ 335—342.

2. Den omstændighed, at indskyderen skal deltage i vinding og tab eller i hvert fald i vinding, vil medføre, at selskabsretlige regler må komme til anvendelse i parternes indbyrdes forhold. I det hele vil de for kommanditselskaber gældende regler om retsforholdet mellem interessenterne finde tilsvarende anvendelse. Særligt skal fremhæves, at normalt ikke blot den stille deltager, men ogsaa komplementaren, ω : den enkeltmand eller det selskab (den stiftelse e. lign.), i hvis virksomhed indskudet gøres, vil forpligte sig til at indskyde bestemte beløb eller til at lade bestemte beløb forblive indestående i virksomheden. Der dannes altså, ogsaa hvor indskud gøres i en enkeltmandsvirksomhed, en fællesformue, der må formodes kun at kunne anvendes i selskabsøjemed, men af hvilken det på den anden side må antages at være meningen, at alle af selskabets virksomhed opstående krav skal kunne dækkes⁴⁾. I tilfælde af selskabets opløsning har den stille deltager krav på at få udbetalt det beløb, der ved opgørelsen måtte fremkomme som positiv saldo på hans konto, men iøvrigt vil han være uden interesse i, hvorledes opløsningen gennemføres, navnlig ogsaa i, om gælden betales. Om nogen *gensidig* fradragsret kan der altså ikke tales ved disse selskaber. Den naturlige måde at gennemføre en opløsning på vil være

om sin udtræden, havde udtalt, at han lod sin i forretningen anbragte kapital forblive indestående, fandtes, da cirkulæret end ikke nævnde størrelsen af den pågældende kapital, ikke at medføre, at han måtte betragtes som kommanditist, U. f. R., 1924 A. 42 (H. D.).³⁾ Jfr. ligeledes ang. betydningen af visse notitser i vejviseren og telefonbogen, U. f. R., 1915 A. 422 (H. D.). Se på den anden side U. f. R., 1916 A. 77 (H. D.).

²⁾ Den mulighed, at vedkommende kun skal deltage i tab, kan lades ude af betragtning, da et sådant tilfælde næppe vil forekomme i praksis. — Skal indskyderen hverken deltage i vinding eller tab, men eventuelt have en fast rente af sit indskud, foreligger der et låneforhold.

³⁾ Jfr. U. f. R., 1915 A. 422 (H. D.), 1916 A. 1081 (H. D.) og 1917 A. 852 (H. D.) og nedenfor s. 126—27.

⁴⁾ Jfr. fx det i U. f. R., 1917 A. 852, omhandlede tilfælde, hvor interessentskabskontrakten nøje fastslår, hvilke beløb interessenterne skal være berettigede til at hæve til privatforbrug af selskabets kasse.

at udbetale den stille deltager, hvad han skal have, og at lade komplementaren beholde resten af fællesformuen. I forholdet mellem interessenterne er der herefter intet, der taler imod at opfatte retsstillingen således, at komplementaren er ejer af hele fællesformuen, medens den stille deltager står med visse mod komplementaren rettede krav, nemlig dels krav paa, at selskabsformuen skal holdes afsondret fra komplementarens øvrige formue og udelukkende anvendes i selskabsøjemed, dels krav på udbetaling af andel i vinding og måske rente af indskud, og i tilfælde af selskabets opløsning på udbetaling af det beløb, der måtte fremkomme som positiv saldo på hans konto, og måske på, at opgørelsen skal foregå efter visse nærmere aftalte regler. Dog kan det også ved disse selskaber forekomme, at den stille deltager kun indskyder brugsret til en genstand i selskabet, eller at selskabet stiftes til økonomisk udnyttelse af et formuegode, der fx ved arv er kommet i sameje mellem komplementaren og den stille deltager, og som forbliver i sameje mellem disse.

3. Af det anførte vil følge, at selskabskreditorerne aldrig får nogen fortrinsret til dækning af fællesformuen, og at komplementarens særkreditorer derfor ikke som ved ansvarlige interessentskaber eller kommanditselskaber vil være udelukkede fra at tilegne sig mere end hans nettoandel i selskabsformuen. Derimod kunne man tænke sig, at særkreditorerne måtte stå tilbage for de krav, den stille deltager har mod komplementaren, at de med andre ord måtte respektere aftaler om en vis tids uopsigelighed af selskabsforholdet, om et vist opsigelsesvarsel, eller om en bestemt opgørelsesmåde i tilfælde af opløsning, og at den stille deltager i tilfælde af opløsning måtte have krav på at få den positive saldo, hans konto måtte udvise, udbetalt af fællesformuen fremfor komplementarens særkreditorer. En sådan sikring af den stille deltagers krav kunne tænkes at bero på, at han havde ejendomsret eller medejendomsret til fællesformuen eller dele deraf, eller på, at han havde en begrænset tinglig ret, en sikkerhedsret deri. Om ejendomsret eller medejendomsret vil der kunne være tale ifølge et *ejendomsforbehold* fra den stille deltagers side, altså for så vidt angår genstande, han selv indskyder i selskabet. Praktisk betydning vil dette især kunne have, når det stille selskab er et lejlighedsselskab, d. v. s. et selskab, hvis formål er at afslutte en enkelt forretning for fælles regning, thi i så fald må den stille deltager kunne forbeholde sig ejendomsret til en så stor anpart i genstande, der er indkøbt med videresalg for øje,

som svarer til hans bidrag til købesummens tilvejebringelse⁵⁾). Hvor der ikke foreligger et gyldigt ejendomsforbehold fra den stille deltagers side, vil en sikring af hans krav kun kunne bero på, at der er stiftet en begrænset tinglig sikkerhedsret til fordel for ham, thi en *ejendomsoverdragelse* til sikkerhed vil kun være gyldig, for så vidt reglerne om stiftelse af en sådan sikkerhedsret er iagttaget. Hvad man nu end måtte mene om det tilsvarende spørgsmål ved ansvarlige interessentskaber og kommanditselskaber, synes det klart, at der ikke ved disse selskaber kan være tale om, at selve den omstændighed, at fællesformuen holdes afsondret fra komplementarens øvrige formue, skulle være tilstrækkelig til, at det for løsbare gældende krav om overlevering som betingelse for stiftelsen af en håndpanteret eller en lignende begrænset tinglig sikkerhedsret kan anses fyldestgjort, thi når selskabsforholdet ikke fremtræder udadtil, vil dets eksistens normalt slet ikke vanskeliggøre komplementarens adgang til faktisk at råde over de til fællesformuen hørende midler; at den stille deltager måtte have betinget sig en vis ret til at føre kontrol med virksomheden, kan sikkert ikke få nogen betydning i denne henseende. Resultatet bliver da, at den stille deltager ikke har nogen særlig sikring af sit krav, medmindre han enten har taget et gyldigt ejendomsforbehold, eller der er stiftet en efter almindelige regler gyldig panteret eller lignende sikkerhedsret til fordel for ham. Bortset fra sådanne tilfælde vil komplementarens særkreditorer da lige så vel som selskabskreditorer kunne søge sig fyldestgjort i hele fællesformuen, og den stille deltager kan ikke have nogen fortrinsret til dækning i tilfælde af komplementarens konkurs. På den anden side kan det ikke antages, at den stille deltager skal stå tilbage for andre kreditorer, og han kan derfor i komplementarens konkursbo anmelde den positive saldo, hans konto måtte udvise. Interessentskabskontrakten kan ganske vist gyldigt fastsætte, at den stille deltager skal stå tilbage for andre

⁵⁾ I det i U. f. R., 1921 A. 475 (H. D.) omhandlede tilfælde, hvor det drejede sig om en a meta forretning i manufakturvarer, og hvor hele købesummen for disse, ca. 400,000 kr., var udredet af den stille deltager (et aktieselskab), fandtes denne ikke at være blevet ejer (eller medejer) af varerne, idet forretningen havde sin oprindelse fra et lånetilbud fra den stille deltager, der havde betinget sig renter af de til disposition stillede beløb og indeståelse for ethvert af forretningen følgende tab, og idet der i alt fald delvis var udstedt vekslers og stillet lagerbeviser til sikkerhed for de udlagte beløb. — Havde der været taget et ejendomsforhold fra den stille deltagers side, ville det formentlig have været gyldigt.

kreditorer, men da selskabsforholdet ikke fremtræder udadtil, og den stille deltagers indskud således ikke kan spille nogen rolle som kreditbasis for selskabet, må det have formodningen imod sig, at en sådan ordning har været tilsigtet⁶⁾, og udtrykkelige aftaler om noget sådant vil næppe forekomme i praksis.

Den stille deltagers kreditorer kan søge sig fyldestgjort i hans krav mod komplementaren med muligt tilhørende sikkerhedsrettigheder, for så vidt de er overdragelige. Har den stille deltager forbeholdt sig ejendomsret til genstande, der hører til fællesformuen, vil hans kreditorer endvidere kunne søge sig fyldestgjort i disse, henholdsvis i den stille deltagers anpart i dem, dog med forbehold af brugsrettigheder for selskabet, der måtte være stiftede på en sådan måde, at de efter almindelige regler er beskyttede overfor den stille deltagers kreditorer.

4. Angående opløsningsgrunde må i det hele de om kommandit-selskaber gældende regler finde tilsvarende anvendelse. Dog må konkursbehandling af komplementarens bo altid medføre selskabets opløsning. I dette tilfælde sker opgørelsen mellem parterne som et led i konkursbehandlingen. I andre tilfælde af opløsning må komplementaren have adgang til at udløse den stille deltager, for så vidt sådan ret er hjemlet ham i interessentskabskontrakten, eller han, hvis dette ikke er tilfældet, tilbyder en så stor udløsningssum, at det kan siges med sikkerhed, at den stille deltager ikke kan opnå mere gennem en likvidation af fællesformuen. Er ingen af disse betingelser opfyldt, må likvidation finde sted, og enhver af interessenterne må formentlig kunne forlange denne foretaget af skifteretten, Sktl.s § 82. Skifterettens (likvidatorernes) opgave bliver da gennem realisation af aktiverne og fordeling af den vinding eller det tab, der konstateres gennem likvidationen, at fastslå den stille deltagers tilgodehavende og at udbetale dette. Er det sket, kan en mulig rest af fællesformuen udbetales til komplementaren, idet den stille deltager er uden interesse i, om selskabsgælden dækkes.

⁶⁾ Jfr. de s. 124, note 3, anførte domme og H. G. B. § 341. Anderledes Torp 142 og 168.

KAPITEL IV AKTIESELSKABER

§ 13. Indledning.

1. Den udvikling, der har ført til nutidens aktieselskaber, begynder med de store handelskompagnier, der stiftedes i det syttende århundrede, efter opdagelsen af Amerika og af søvejen til Indien, for at udnytte de nye forretningsmæssige muligheder og foretage kolonisationer.

Ældst af disse var det *hollandsk-ostindiske kompagni*, der stiftedes i henhold til oktroi af 1602 ved fusion af en del i de nærmest foregående år påbegyndte virksomheder, og det i 1612 oprettede engelsk-ostindiske kompagni, ved siden af det hollandsk-ostindiske det største af alle de nye selskaber. Det dansk-ostindiske kompagni stiftedes ved oktroi af 17. marts 1616 efter forslag af to indvandrede hollændere. Forbilledet var det hollandsk-ostindiske, hvis oktroibestemmelser i vidt omfang går igen i den danske oktroi.

De første af disse handelskompagnier var meget forskellige fra vore aktieselskaber. De havde ikke en grundkapital af bestemt størrelse, og oktroierne siger intet om, at deltagerne hæfter alene med deres indskud. Langt ned i det attende århundrede finder man udtalelser om, at deltagerens begrænsede hæftelse er et naturligt, men ikke et essentielt for den nye selskabsform. Efterhånden opfattes den begrænsede hæftelse dog overalt som et væsentligt led i aktieselskabets begreb. Code de commerce, der indtager en central stilling i aktierettens historie, fastslår således i art. 33, at deltagerne »ne sont passibles que de la perte du montant de leur intérêt dans la société«.

Betegnelsen aktie findes allerede i en hollandsk plakat af 1610 og er fra hollandsk overført til de fleste europæiske sprog.

Således hedder et aktieselskab på tysk »Aktiengesellschaft«, på fransk »société par actions«. I Sverige findes betegnelsen allerede 1615 i nogle af Gustav Adolf for et påtænkt handels-

kompagni udfærdigede privilegier, i Danmark i oktroyen af 1616 for det dansk-ostindiske kompagni art. 10, hvor en deltagers anpart i selskabet benævnes som »action« eller »partie«. I England anvendes betegnelsen ikke. Et aktieselskab hedder her »a company limited by shares«.

*Hvis man ikke som forudsat finder det væsentlige ved denne selskabsform i skabelsen af *aktien*, det let omsættelige dividende-papir (Lehman), men i stedet lægger vægten på andre momenter, bliver det ikke det hollandsk-ostindiske kompagni, der må anses som historiens ældste aktieselskab.* Andre fremhæver som det første St. Georgsbanken i Genua, der stiftedes i 1407 som en forening af statskreditorer og i 1419 fik overdraget forskellige statsindkomster, idet Genua til gengæld ophørte at betale banken renter. St. Georgsbanken optog efterhånden forretninger af forskellig art, navnlig deposito- og giroforretninger. Den bestod indtil 1805.

Man har tidligere været inde på, at der skulle være en vis forbindelse mellem den allerede i den ældre middelalder i middehavslændene meget udbredte handelsform *commenda*, for hvilken bl. a. ansvarsbegrænsning var karakteristisk, og de ældste aktieselskaber, men en sådan forbindelse er ikke hidtil sandsynliggjort. Heller ikke lader der sig påvise nogen påvirkning fra *societates publicanorum*, de romerske skatteforpagterselskaber, om hvis organisation man iøvrigt ved ret lidt.

Angående aktierettens historie i det hele Karl Lehman: *Das Recht der Aktiengesellschaft*, I, Berlin 1898, 4 ff., og s. forf.: *Die geschichtliche Entwicklung des Aktienrechts bis zum Code de Commerce*, Berlin 1895. Se endvidere om det dansk-ostindiske kompagnis stiftelse og virksomhed Richard Willerslev i *Historisk Tidsskrift*, 10. række, VI, 608 ff., og H. O. Jensen i *U. f. R.*, 1944 B. 221 ff.

2. I aktierettens historie skelner man mellem oktroy-, koncessions- og normativsystemets periode. Fra privatretligt synspunkt kommer dog kun koncessions- og normativsystemet i betragtning, idet det særlige for oktroyssystemet ligger på den offentlige rets område.

De store handelskompagnier fik af regeringerne en række offentligretlige begunstigelser, således handelsmonopol for et vist område og en vis tid, fritagelse for toldafgifter, ret til i

statens navn at afslutte handelstraktater, indgå forbund og føre krig, og ret til at indsætte egne domsmyndigheder. Hvad oktroierne iøvrigt indeholdt, navnlig bestemmelser om inkorporering af selskabet, om dets forfatning og om offentlig kontrol med dets virksomhed, er ikke noget særligt for oktroisystemet, idet sådanne bestemmelser også forekom under koncessionssystemet.

I de europæiske hovedlande har koncessionssystemet i lang tid været gældende. Til stiftelse af et aktieselskab krævedes tilladelse af det offentlige. Nu er koncessionssystemet forladt undtagen for selskaber, der driver bestemte arter af virksomhed, navnlig bank- og forsikringsvirksomhed. For andre selskaber er det afløst af normativsystemet. Efter dette kan aktieselskaber stiftes uden tilladelse af det offentlige, men foruden lovgivningens almindelige regler gælder en række særregler om deres stiftelse, virksomhed og opløsning, i første række sigtende til at beskytte aktionærer og kreditorer mod misbrug fra stifters, leders eller — andre — aktionærers side.

I England gjaldt koncessionssystemet, muligt med en afbrydelse i begyndelsen af det attende århundrede, til 1855. Nu findes de særlige regler om aktieselskaber i the Companies Acts 1929 og 1947. I Frankrig ophævedes koncessionssystemet under revolutionen, der proklamerede næringsfrihedens princip, men det indførtes påny ved Code de Commerce og gjaldt derefter for mindre selskaber til 1863, for større selskaber til 1867. Også i Tyskland ansås oprindeligt koncession nødvendig til stiftelse af et aktieselskab. I Preussen findes systemet fastslået ved lov så sent som 1843. Fra omkring midten af det attende århundrede antoges det dog i Hansestæderne, at koncession ikke var nødvendig. Den første tyske handelslovbog fastholdt i princippet koncessionssystemet, men det overlodes de enkelte stater at afgøre, om de ville indføre de pågældende bestemmelser. Som følge heraf gik Oldenburg og Sachsen over til den ordning, der allerede var gældende i Hansestæderne. I det øvrige Tyskland vedblev koncessionssystemet at gælde til den såkaldte »erste Aktiennovelle« af 11. juni 1870.

I Sverige har udviklingen været den samme som i de europæiske hovedlande. Koncessionssystemet var her gældende til 1895. Nu findes de særlige regler om aktieselskaber i lag om

aktiebolag af 14. sept. 1944. Om koncessionssystemet har været gældende også i Danmark eller Norge er usikkert. Rimeligvis under indflydelse af opfattelsen i Hansestæderne har man her i hvert fald tidligt antaget, at koncession ikke var nødvendig til stiftelse af et aktieselskab. Og først sent har Danmark og Norge fået en særlovgivning om aktieselskaber, Norge først ved lov om aktieselskaber og kommanditselskaber af 19. juli 1910, der er ændret ved forskellige senere love, og ved en særlig lov om skibsaktieselskaber af 26. juli 1916, der ligeledes senere er ændret, Danmark først ved lov nr. 468 af 29. sept. 1917, der nu er afløst af lov nr. 123 af 15. april 1930 om aktieselskaber. Der foreligger endvidere et forslag af 1942 til en ny dansk aktieselskabslov, udarbejdet ved nordisk samarbejde, jfr. Krenchel i U. f. R., 1943 B. S. 321 ff.

3. Ved et aktieselskab forstås ifølge A. L.s § 1, 1. stk., i denne lov ethvert selskab, der er (1) erhvervsdrivende, og i hvilket (2) ingen af deltagerne hæfter personlig for selskabets forpligtelser, men hvor samtlige deltagere hæfter alene med en af dem tilvejebragt fællesformue (aktiekapital).

Angående (1) hedder det i § 1, 1. stk., at et selskab anses som erhvervsdrivende, når det har *til formål under hvilkensomhelst form at indvinde økonomisk udbytte til fordeling mellem deltagerne*. Herefter kan et selskab være et aktieselskab, selvom det *ikke udelukkende* har til formål at indvinde økonomisk udbytte til fordeling mellem deltagerne, men *tillige* har fx filantropisk formål (folkekøkkener, billige pantelånerkontorer). Et selskab, der udelukkende har filantropisk, kunstnerisk, videnskabeligt, oplysende, politisk eller selskabeligt formål, er derimod ikke et aktieselskab, selv om det driver økonomisk virksomhed i et sådant formåls tjeneste.

Uden betydning for afgørelsen af, om et selskab er et aktieselskab, er det, *om* årsudbyttet, som ved de af arbejdere stiftede kooperative selskaber, er begrænset til en bestemt lav rente af deltagernes indskud, når dog resten af det udbytte, der indvindes, kommer deltagerne til gode i tilfælde af opløsning af selskabet, *om* der, som ved hedeplantningsselskaber, først efter forløbet af en længere årrække kan ventes overskud, der muliggør udbetaling af årsudbytte, og *om* deltagerne, som ved tørlægnings- og undertiden ved grundudstykningselskaber, først kan

vente at få udbytte af virksomheden udbetalt ved selskabets opløsning. Er derimod deltagernes ret til andel i årsudbyttet begrænset til en bestemt rente af deres indskud, og gælder denne begrænsning også i tilfælde af selskabets opløsning, idet den del af selskabets nettoformue, der ikke medgår til tilbagebetaling af indskudene med renter, i så fald tilfalder fx det offentlige til anvendelse i bestemte formåls tjeneste, eller skal, som undertiden ved enkeboligselskaber, indløsning af aktierne til pari finde sted efterhånden, idet meningen er, at virksomheden skal gå over til at være en selvejende institution, vil selskabet, hvis den procent af indskudene, hvortil retten til udbytte er begrænset, er meget lav, ikke kunne siges at have til formål at indvinde økonomisk udbytte til fordeling mellem deltagerne, og det vil da ikke være et aktieselskab¹⁾. At andre end deltagerne, fx långivere, har økonomisk udbytte af selskabet, medfører ikke, at dette må anses som et aktieselskab.

I (2) ligger ikke, at den af deltagerne tilvejebragte fællesformue skal være fuldt indbetalt, eller at indbetaling skal være sket i kontante penge. Derimod er ifølge (2) et selskab ikke et aktieselskab, hvis alle deltagerne eller blot en eller flere af disse hæfter personligt²⁾, d. v. s. med hele deres formue, for selskabets forpligtelser. Dette gælder, hvad enten de hæfter solidarisk eller pro rata, og hvad enten de hæfter direkte overfor kreditorerne eller kun overfor selskabet. Personlig hæftelse vil ikke foreligge, fordi deltagerne uden begrænsning har pligt til at gøre nye indskud i selskabet, hvis generalforsamlingen beslutter at forhøje aktiekapitalen³⁾. At del-

¹⁾ Ved utr. hmskr. af 4. okt. 1919 antoges det således, at et selskab, hvis formål var at erhverve en ejendom til indretning af loge- og restaurationslokale for »I. O. G. T.«, ikke kunne anses for erhvervsdrivende, da udbyttet ikke måtte overstige 3 % af den indbetalte aktiekapital, da af restoverskudet de tre fjerdedele skulle anvendes til indløsning af aktierne, og den ene fjerdedel henlægges til reservefond, og da selskabets værdier, når alle aktier var indløste, skulle tilhøre »I. O. G. T.«. Hvis et selskab ophører med at være erhvervsdrivende, må betegnelsen »Aktieselskab« slettes af firmaet, hmskr. af 18. febr. 1932. Krenchel tillæg s. 7.

²⁾ *Et aktieselskab kan ikke anmeldes som medlem af et ansvarligt interessentskab, hmskr. af 19. jan. 1933, men vel af selskab, hvor der alene hæftes med indskuddene, hmskr. af 29. sept. 1938, Krenchel tillæg s. 5 og ovenfor s. 32 og 112.*

³⁾ Utr. hmskr. af 20. nov. 1919 ang. et tilfælde, hvor aktionærerne

tagerne hæfter personligt for visse af selskabets forpligtelser⁴⁾, eller at en trediemand kautionerer for — samtlige — dets forpligtelser, udelukker ikke selskabets karakter af aktieselskab. Og som trediemand må også en aktionær anses, når hæftelsen for selskabets forpligtelser er uafhængig af hans stilling som aktionær, altså ikke følger aktieretten ved overdragelsen af denne.

Ifølge A. L.s § 1, 2. og 3. stk., finder loven ikke anvendelse på visse selskaber, der opfylder betingelserne (1) og (2) *og altså er aktieselskaber*:

For det første finder loven ikke anvendelse på sådanne selskaber med begrænset ansvar, hvis virksomhed består i at forskaffe medlemmerne genstande til forbrug, at afsætte produkter af medlemmernes virksomhed eller på anden lignende måde at virke til fremme af medlemmernes fælles økonomiske interesser, saafremt den nævnte virksomhed (1) alene er begrænset til medlemmernes kreds, og (2) udbyttet fordeles til medlemmerne i forhold til deres andel i selskabets omsætning. Denne bestemmelse tager sigte på de kooperative selskaber, af hvilke de vigtigste er forbrugs- og produktionsforeningerne — herunder bygge- og boligforeninger —, kredit- og hypotekforeningerne og de gensidige forsikringsselskaber.

For det andet finder loven ikke anvendelse på livsforsikringsaktieselskaber og på sparekasser, for hvilke virksomheder der gælder særlovgivning.

4. Ifølge § 80 finder lovens regler med visse ændringer anvendelse også på kommandit-aktieselskaber. Ved et kommandit-aktieselskab forstås ifølge § 1, 4. stk., et erhvervsdrivende kommandit-

skulle være pligtige til i tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen at tegne nye aktier i forhold til det beløb, de tidligere havde tegnet. Det udtaltes, at en så væsentlig afvigelse fra den aktionærers i almindelighed tillagte retsstilling burde give sig udtryk i anmeldelsen til »aktieselskabsregisteret. — Krenchel ad § 1, note 4, antager, at pligt for aktionærerne til at tegne nye aktier i tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen må være bestemt begrænset, men dette synes ikke at have fornøden hjemmel i A. L. — Ved utr. hmskr. af 18. august 1920 fandtes det ikke at udelukke et selskabs karakter af aktieselskab, at aktionærerne var pligtige til på forlangende at yde »forholdsmæssig dækning for muligt underskud«, således at hvad der indbetaltes i henhold til denne bestemmelse skulle tilskrives aktiekapitalen. Denne afgørelse er næppe rigtig, Krenchel ad § 1, note 4.

⁴⁾ Utr. hmskr. af 18. aug. 1920 ang. et tilfælde, hvor aktionærerne efter vedtægterne skulle hæfte som selvskyldnerkautionister for den i selskabets faste ejendom indestående pantegæld.

selskab, i hvilket et åktieselskab med hele sin kapital⁵⁾ er kommanditist.

Kommandit-aktieselskaber findes her i landet kun i ringe antal og vistnok kun i de sønderjyske landsdele. Betydningen af § 80 ligger derfor hovedsagelig i, at det som følge af denne bestemmelse ikke er muligt at omgå bestemmelserne i A. L. ved at stifte kommandit-aktieselskaber i stedet for at benytte aktieselskabsformen⁶⁾.

5. Ifølge § 1, 3. stk., medfører loven ikke nogen forandring i de for enkelte aktieselskaber ved eller i henhold til lov givne særlige bestemmelser.

6. *De for aktieselskaber gældende nærings- og skatteretlige regler forbigås. Der henvises herom til Poul Andersen: Næringsretten i Hovedtræk, 3. udg., 1945, s. 79 ff. og s. 100—101, H. Albrechtsen: Selskabsbeskatningen, 1942, og C. Helkett: Opgørelse af den skattepligtige Indkomst til Staten, 4. udg., 1948, s. 42 ff., 61 ff., 298 ff., 318 ff.*

§ 14. Firma og anmeldelse m. m.

1. Om et aktieselskabs navn indeholder A. L. regler i §§ 2 og 63, 1. stk., jfr. s. 12—17. Det siges udtrykkeligt, hvad også antoges at gælde efter A. L. 1917, at regelen om pligt og eneret til i deres benævnelse at benytte ordet aktieselskab eller deraf dannede forkortelser gælder alle aktieselskaber, uanset om de iøvrigt omfattes af loven. På den anden side gælder regelen kun selskaber, der efter definitionen i A. L.s § 1, 1. stk., er aktieselskaber. Derfor har fx selskaber, hvis deltagere hæfter begrænset, men som ikke er er-

⁵⁾ Ordene »med hele sin kapital« fandtes ikke i A. L. 1917, men det antoges i praksis, at et kommandit-aktieselskab ikke fremkom, fordi et aktieselskab, der drev selvstændige forretninger, gjorde kommanditindskud i en virksomhed, utr. hmskr. af 10. maj 1921.

⁶⁾ At koncessionssystemet efter Code de Commerce gjaldt aktieselskaber alene, gav anledning til, at spekulatøren anvendte kommandit-aktieselskabsformen. Misbrugene blev så store, at regeringen i 1838 foreslog, at kommandit-aktieselskaber skulle forbydes. Dette forslag blev dog ikke gennemført, men i 1856 gennemførtes en særlig lov om kommandit-aktieselskaber. Den gældende lov af 24. juli 1867 angår begge arter af selskaber. — Også i Tyskland viste der sig omkring midten af forrige århundrede tilbøjelighed til at benytte kommandit-aktieselskabsformen, fordi koncessionstvungen gjaldt aktieselskaber alene, men denne tilbøjelighed tabte sig efter aktienovellen af 1870. Efter H. G. B. gælder der normative regler for begge arter af selskaber.

hvervsdrivende, hverken pligt eller ret til at kalde sig aktieselskaber. Angående adgangen til at benytte en anden betegnelse hedder det, at ministeren kan »fastsætte regler« herom for selskaber, »hvis kapitalgrundlag er af særegen karakter«, hvorimod ministeren ikke kan dispensere i enkelttilfælde. § 2, 2. stk., forbyder udtrykkeligt uhjemlet optagelse i et aktieselskabs navn ikke blot af andenmands navn eller navnet på andenmands faste ejendom, men også af andenmands firma, varemærke eller lign. Ifølge § 63, 1. stk., skal et aktieselskab, der er under likvidation, på tydelig måde angive dette i sin betegnelse, men iøvrigt benytte sit tidligere firma uforandret — hvilket betegner dels en lempelse, dels en skærpelse af regelen i A. L. 1917, § 36, 3. stk., hvorefter et likviderende aktieselskab skulle betegne sig som »aktieselskab under likvidation«¹⁾.

2. Efter F. L. var et aktieselskab pligtigt at foretage anmeldelse til handelsregisteret, hvis det drev handel, håndværksnæring eller fabriksvirksomhed, og berettiget til at foretage sådan anmeldelse, uanset hvad virksomhed det drev. A. L. 1917 indførte for alle — også ældre — aktieselskaber pligt til at foretage anmeldelse til aktieselskabs-registeret og ophævede F. L.s påbud om anmeldelse til handelsregistrene undtagen for de aktieselskaber, på hvilke loven ikke fandt anvendelse. Herefter var anmeldelse til handelsregistrene, med den nævnte undtagelse, en frivillig sag. Nu er ifølge A. L.s § 91, 3. stk., for de af denne lov omfattede aktieselskaber også retten til at foretage anmeldelse til handelsregistrene ophævet, og de heri optagne selskaber er blevet slettet efter nærmere af ministeren for handel og industri givne regler.

3. Aktieselskabs-registret har sæde i København og forestås af en overregistrator. De nærmere bestemmelser om dets indretning, form og førelse fastsættes af ministeren for handel og industri — nu kaldet ministeren for handel, industri og søfart —, se § 81, 2. stk. (jfr. herved bkg. nr. 302 af 14. nov. 1930).

4. Anmeldes til aktieselskabs-registret skal ifølge § 15:

a. selskabets navn. Benytter selskabet flere navne, skal samtlige disse anmeldes, og bifirmaet skal indeholde hovedfirmaets navn²⁾.

b. vedtægternes dato;

c. selskabets formål.

¹⁾ Hos Krenchel ad § 2 og tillæg s. 7—9 findes en udførlig redegørelse med omfattende kasuistik ang. de i teksten omtalte regler.

²⁾ Krenchel ad § 5, note 3, og tillæg s. 9.

I modsætning til, hvad der gælder ved anmeldelse til handelsregistrene af enkeltmandsfirmaer, ansvarlige interessentskaber og kommanditselskaber, kan enhver begrænsning i selskabets formål anmeldes. Vedtægterne bestemmer imidlertid ofte formålet ret vidt, undertiden således, at det omfatter arter af virksomhed, som selskabet ikke driver, idet man herved forbeholder sig mulighed for senere at optage nye arter af virksomhed uden at behøve den af A. L.s § 57, 2. stk., til vedtagelse af væsentlige ændringer i selskabets formål krævede tilslutning fra aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen. Formålsangivelsen må ikke være for ubestemt. Angivelser som »frugtbargørelse af selskabets kapital« eller »overtagelse og fortsættelse af den af N. N. drevne virksomhed« kan ikke anses for fyldestgørende.

d. den eller de kommuner, i hvilke selskabets hjemsted (hovedkontor) og filialkontorer er beliggende.

Udtrykket filialkontor må antages brugt i samme betydning som i F. L.s § 16, jfr. justitsmin. cirk. nr. 180 af 14. aug. 1889 § 7, altså om en forretningsafdeling med særskilt bestyrelse, der i hvert fald pr. procura kan tegne selskabets firma.

e. aktiekapitalens størrelse og fordeling i aktier;

f. hvor meget der er indbetalt på aktierne, hvornår det mulige restbeløb kan fordres indbetalt, og hvorvidt aktiekapitalen indbetales kontant eller i andre værdier³⁾;

g. vedtægternes regler om aktionærernes stemmeret;

h. hvorvidt nogle aktier skal have særlige rettigheder og da hvilke;

i. hvorvidt aktionærer er forpligtede til at lade deres aktier indløse helt eller delvis og da efter hvilke regler;

j. hvorvidt der gælder indskrænkninger i aktiernes omsættelighed og da hvilke;

k. hvorvidt aktierne skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaver;

l. hvorledes bekendtgørelse til aktionærerne skal finde sted;

³⁾ *Kreditering i moderselskabets bøger uden renteberegning ikke anset som indbetaling, U. f. R., 1937 A. 464. Beløb, der indestår på stifternes konti i pengeinstitutter må overføres på selskabets navn og således komme selskabet til gode, U. f. R., 1939 A. 1052 (H. D.). Byggegrund ikke anset som endelig indskudt, U. f. R., 1940 A. 48 (H. D.). Denne doms rigtighed er noget tvivlsom, da selskabet havde fået endelig, ubetinget skøde, og grundsælgeren ikke havde noget krav på *selskabet*, men vel paa en direktør, der samtidig var bestyrelsesformand og stifter.*

m. stifternes fulde navn, stilling og bopæl;

n. bestyrelsesmedlemmernes og eventuelle direktørers og prokuristers fulde navn, stilling og bopæl;

Herefter er anmeldelse af prokura ikke som efter F. L. en frivillig sag.

o. hvem der har ret til at tegne selskabet, derunder særskilt for så vidt angår afhændelse og pantsætning af fast ejendom;

I modsætning til, hvad der gjaldt efter F. L., kan herefter ikke blot medlemmer af bestyrelsen, men også repræsentantskabsmedlemmer, direktører og funktionærer i selskabet anmeldes som havende signatur. Det antages i praksis, at prokura skal anmeldes. Det skal særskilt angives, hvem der kan forpligte selskabet med hensyn til afhændelse og pantsætning af fast ejendom. Om adgangen til at anmelde indskrænkninger i signatur må iøvrigt gælde regler, svarende til F.L.s, således at det fx ikke kan anmeldes, at der til visse dispositioner kræves samtykke af generalforsamlingen⁴⁾. Medlemmer af bestyrelsen, der er bosat i udlandet og ikke har indfødsret, kan kun erholde signatur i forbindelse med en eller flere her i landet bosatte personer, § 49, 4. stk.

p. selskabets postadresse.

*Anmeldelsespligten påhviler normalt bestyrelsen. Anmeldelsen foretages i en af handelsministeren foreskreven fællesform og underskrevet af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

Ændres noget til registret anmeldt forhold, skal der foretages anmeldelse herom inden en kort frist. I tilfælde af likvidation skal der ske anmeldelse såvel om, at selskabet er trådt i likvidation, som — efter likvidationens slutning — om, at selskabet er opløst. Tilsvarende gælder ved konkurs.

Anmeldelse kan fremtvinges ved pålæg af tvangsbøder, § 85.

Endelig findes der i § 296 i borgerlig straffelov af 1930 en bestemmelse om straf for den, der bevidst eller groft uagtsomt gør urigtige eller vildledende angivelser i en anmeldelse.*

5. Ifølge § 82, 1. stk., skal registrering nægtes i følgende tilfælde:

(1) Når anmeldelsen indeholder noget, hvis indførelse i registeret ikke er lovhjemlet.

Skønt det ikke siges i A. L., må det være utvivlsomt, at hvad der

⁴⁾ *Tinglysningsdommeren er ikke berettiget til at afvise skøde om salg af fast ejendom underskrevet af de signaturberettigede, uanset at salget medfører selskabets opløsning og derfor forudsætter generalforsamlingsbeslutning, U. f. R., 1930 A. 1064.*

efter det ovenfor under nr. 4 anførte skal anmeldes, kan — og skal — indføres i registeret. Efter den nævnte regel må en anmeldelse altså kun indeholde, hvad den skal indeholde.

(2) Når anmeldelsen eller den anmeldte ordning ikke fyldestgør lovens forskrifter eller ikke stemmer med selskabets vedtægter.

Ifølge denne bestemmelse påses det, at anmeldelsen i formel henseende fyldestgør A. L.s forskrifter, at den indeholder, hvad den efter A. L. skal indeholde, at den ledsages af de af A. L. krævede bilag, og at dens indhold stemmer med selskabets vedtægter og lovens bud. Også den genpart af stiftelsesoverenskomsten, det eksemplar af selskabets vedtægter, og, i tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen, den genpart af den benyttede tegningslistes tekst, der indsendes som bilag til anmeldelsen, prøves såvel i formel som i reel henseende.

Som bilag til anmeldelsen skal efter §§ 15, litra t, og 18 følge bevis for, at stiftere opfylder betingelserne efter § 4, bestyrelsesmedlemmer og direktører betingelserne efter § 49.

(3) Når den beslutning, i henhold til hvilken den anmeldte ordning er truffet, ikke er fattet på den måde, som A. L. eller vedtægterne foreskriver.

Det vil kunne dreje sig om en beslutning, som efter A. L. eller vedtægterne kun generalforsamlingen kan fatte, måske endda kun med kvalificeret majoritet af de mødende, eller hvortil samtykke af samtlige aktionærer kræves. Det kan endvidere tænkes, at beslutningen for at være gyldig skal godkendes af trediemand. Således skal ved banker vedtægter og vedtægtsændringer stadfæstes af ministeren for handel og industri, og sammenslutning af banker kan kun ske med tilladelse af ministeren for handel og industri. Ved selskaber, hvor der foruden aktiekapitalen er en garantikapital, bestemmer vedtægterne ofte, at der til beslutning om ændring af vedtægterne kræves vedtagelse ikke blot af generalforsamlingen, men også af garantforsamlingen.

6. Nægtes registrering, skal der ifølge § 82, 2. stk., snarest muligt gives anmelderen skriftlig underretning til den i anmeldelsen opgivne adresse om nægtelsen og grundene til denne. Finder anmelderen nægtelsen ubeføjet, kan spørgsmålet indankes for ministeren for handel og industri, og overregistrators eller ministerens nægtelse kan søges omstødt ved dom. For anke til ministeren gælder en frist af to måneder fra nægtelsens dato. Sag til omstødelse af en

nægtelse anlægges ved landsretten, d. e. østre landsret, inden seks måneder efter den truffne afgørelse.

7. Publikum har adgang til mod betaling at få oplysning om indholdet af registeret og af de til registeret indsendte aktstykker, § 81, 2. stk.⁵⁾. Lyder et selskabs aktier alle på navn, og er antallet af aktionærer ikke over ti, kan selskabet dog tage forbehold imod, at dets til registeret indsendte regnskaber gøres offentlig tilgængelige, § 45.

Om enhver stedfunden registrering skal der uopholdelig på anmelderens bekostning indrykkes bekendtgørelse i Statstidende, og registreringen skal desuden offentliggøres i en registreringstidende, der forsynes med årsregister, § 81, 2. stk. Har selskabet hjemsted udenfor København, Frederiksberg samt Københavns amts nordre og søndre birk med Amager birk, skal det ene eksemplar af den i registeret optagne anmeldelse tilstilles føreren af det stedlige handelsregister, § 81, 3. stk.

Det, der overensstemmende med loven er blevet registreret og bekendtgjort i Statstidende, skal anses for at være kommet til trediemands kundskab, såfremt omstændighederne ikke giver grund til at antage, at han hverken har eller burde have været vidende derom, § 83, 1. stk. Sålænge sådan bekendtgørelse ikke har fundet sted, kan derimod det forhold, der er eller skulle have været anmeldt, ikke gøres gældende mod trediemand, medmindre det bevises, at han har haft kundskab derom, § 83, 2. stk. — Disse regler svarer til reglerne i F. L.s § 7.

8. For det tilfælde, at nogen mener, at en stedfunden registrering er ham til skade, bestemmer § 82, 3. stk., at spørgsmålet om registreringens udslettelse hører under domstolenes afgørelse. Denne regel svarer til regelen i F. L.s § 6. Sag skal være anlagt senest seks måneder efter udgangen af den måned, i hvilken registreringen har fundet sted. Om sagens udfald skal der, når nogen af parterne begærer det, uden betaling optages bemærkning i registeret og ske bekendtgørelse i Statstidende og Registreringstidende.

9. Ifølge § 85 kan ministeren for handel og industri efter indstilling af overregistrator, når et aktieselskabs bestyrelse, direktion, revisorer eller likvidatorer undlader i rette tid at efterkomme de

⁵⁾ Nærmere regler om betalingen fastsættes af ministeren for handel og industri, jfr. bek. nr. 155 af 2. april 1948.

pligter, der påhviler dem ifølge A. L., vedtægterne eller en generalforsamlings beslutning, pålægge de pågældende at opfylde deres pligt under en daglig eller ugentlig bøde, der kan inddrives ved udpantning. Spørgsmål om et givet pålægs berettigelse kan dog indbringes for domstolene.

§ 15. Selskabets stiftelse. A. L.s § 17.

1. Til stiftelse af et aktieselskab kræves ifølge § 3:

- (a) Oprettelse af en skriftlig overenskomst om selskabets stiftelse (stiftelses-overenskomsten)¹⁾,
- (b) affattelse af udkast til selskabets vedtægter;
- (c) tilvejebringelse af aktiekapitalen;
- (d) afholdelse af konstituerende generalforsamling til fastsættelse af vedtægter samt valg af bestyrelse og revisorer;
- (e) selskabets optagelse i aktieselskabs-registeret.

Anmeldelsen til aktieselskabs-registeret underskrives af bestyrelsen, ikke af stifterne, § 16, 1. stk. Når valg af den første bestyrelse har fundet sted på den konstituerende generalforsamling, er derfor stifternes opgave endt.

2. Om stiftere gives der regler i § 4.

Foruden fysiske personer kan her i landet hjemmehørende enkeltmandsfirmaer, interessentskaber, aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar, foreninger, stiftelser og juridiske personer iøvrigt være stiftere, § 4, 1. stk.²⁾. Derimod kan fx et udenlandsk aktieselskab ikke være stifter.

Ifølge § 4, 1. stk., må antallet af stiftere ikke være under tre, og § 4, 2. stk., forudsætter, at mindst tre fysiske personer skal underskrive stiftelses-overenskomsten, på egne eller andres vegne. Det vil altså ikke være tilstrækkeligt, at fx to direktører for at aktieselskab underskriver dels på selskabets og dels på egne vegne, derimod vel at tre direktører underskriver på den nævnte måde.

Enhver, der — på egne eller andres vegne — underskriver

¹⁾ *Bestemmelsen er anset uanvendelig i et tilfælde, hvor et bestående andelselskab (Bladhandler-Forbundet i Danmark) overgik til aktieselskab, Krenchel, tillæg s. 9.*

²⁾ Også et likviderende selskab eller lign. kan være stifter, Krenchel ad § 4, note 1.

stiftelses-overenskomsten, skal (1) være myndig³⁾ og (2) uberygtet⁴⁾ og må (3) ikke være ude af rådighed over sit bo⁵⁾. Flertallet, og mindst tre, skal (4) have bopæl her i riget og derhos (5) enten have indfødsret eller i mindst fem år⁶⁾ have været bosiddende her, § 4, 2. stk.

Det synes ikke at kunne være tilstrækkeligt, at mindsteantallet af stiftere er tilstede og de nævnte betingelser opfyldt i det øjeblik, da stiftelses-overenskomsten underskrives, idet stifternes virksomhed ikke er tilende hermed. At fx en enkelt stifter

³⁾ Ved utr. hmskr. af 10. okt. 1919 antoges det, at en enke, der var under lavværgemål, ikke opfyldte den af A. L. 1917 § 3 stillede betingelse at være fuldmyndig. Efter lov nr. 277 af 30. juni 1922 § 1 må derimod en lavværget person anses for myndig, jfr. dog Krenchel ad § 49, note 2, men da ifølge § 4, 4. stk., enhver stifter skal tegne mindst en aktie, vil medvirken fra lavværgens side være nødvendig, hvis en lavværget person skal være stifter. *Ved H. D. i U. f. R., 1946 A. 20, antoges det, at en i uskiftet bo med tilsynsværge hensiddende enke kunne være bestyrelsesmedlem. Hun må da også kunne være stifter, og dommen må formentlig få tilsvarende betydning for personer under lavværgemål.*

⁴⁾ *Loven ændret ved lov nr. 88 af 15. marts 1939 § 42. Om forståelsen af denne lovændring, Schaumburg-Christensen i Sagførerbladet 1947 A, s. 154. — Efter lov 259 af 1. juni 1945, jfr. lovbek. nr. 368 af 6. juli 1946 § 6, nr. 7, skal domstolene ved overtrædelse af forræderi- og værnemagerlovgivningen tage stilling til, om retten til at være bestyrelsesmedlem skal fratages domfældte. Hvis frakendelse ikke er sket, kan administrationen ikke i kraft af aktieselskabslovens regler nægte at registrere den pågældende, H. D. i U. f. R., 1949, 371, der må finde tilsvarende anvendelse på stiftere.*

⁵⁾ Ude af rådighed over sit bo er den, hvis bo er under konkursbehandling, formentlig også den, hvem rådigheden er frataget i henhold til lov nr. 155 af 30. nov. 1874 om skifte af dødsbo m. v. §§ 58 og 64 a, og den, hvis formue er beslaglagt i henhold til lov af 11. april 1916 om rettens pleje §§ 794—96 eller 1002, 2. stk., derimod ikke den, for hvem der er åbnet forhandling om tvangsakkord udenfor konkurs, og næppe heller den, der er underkastet personlig arrest, Munch-Petersen: Den danske Retspleje II § 30 II. — En gift kvinde er ikke ude af rådighed over sit bo, fordi ægtepagt er tinglæst i henhold til § 56 i lov nr. 56 af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger, og hun ikke har særeje eller selverhverv. Men har hun ingen midler, hvorover hun råder, vil hun ikke kunne opfylde det krav om at tegne mindst en aktie, som § 4, 4. stk., stiller til stiftere. — Når konkursbehandling er ophørt, er vedkommende påny rådig over sit bo, selvom han ikke har fået dette ekstraderet til fri rådighed, utr. hmskr. af 13. sept. 1918.

⁶⁾ Formentlig i de sidste fem år, jfr. § 49, 2. og 3. stk., og Krenchel ad § 4, note 3.

dør eller bliver umyndiggjort inden den konstituerende generalforsamling, vil man dog kunne se bort fra, hvis antallet af de øvrige stiftere er mindst tre.

Loven hjemler såvel straffe- som erstatningsansvar for stiftere. I første henseende gælder dels den almindelige bestemmelse i § 86, der omfatter alle overtrædelser af loven, der ikke falder ind under borgerlig straffelov, dels borgerlig straffelov § 296, der omfatter forskellige tilfælde af urigtige eller vildledende angivelser. Et særligt erstatningsansvar hjemles ved § 7. Ifølge § 4, 3. stk., er, foruden stifterne selv, enhver, der på egne eller andres vegne har underskrevet stiftelses-overenskomsten, ansvarlig som stifter. Underskrift til vitterlighed kan dog ikke begrunde stifteransvar.

Med den første anmeldelse til aktieselskabs-registeret skal følge bevis for, at de nævnte betingelser er opfyldt, § 15, litra t.

Enhver af stifterne⁷⁾ skal tegne mindst en aktie og, med mindre fritagelse derfor meddeles af ministeren for handel og industri, mindst tegne for 500 kr., § 4, 4. stk. Ifølge § 9, 2. stk., gælder dette dog ikke, når samtlige aktier tegnes af den danske stat, en dansk kommune eller et dansk aktieselskab eller kommandit-aktieselskab⁸⁾.—Noget forbud mod, at stiftere afhænder de af dem tegnede aktier, indeholder A. L. ikke, og dette kan derfor lovligt ske nårsomhelst.

3. Stifterne skal oprette stiftelses-overenskomsten og affatte udkast til vedtægter for selskabet. Loven stiller visse krav til disse dokumenters indhold, tildels de samme for begges vedkommende, og for så vidt skal disse stemme overens, § 8.

Udkastet til vedtægter skal ifølge § 8 indeholde bestemmelser om:

(a) Selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) og formål. Angivelsen af hjemstedet må formes således, at det kan ses, i hvilken kommune det er beliggende.

(b) aktiekapitalens størrelse og fordeling i aktier; der kan fastsættes et mindste- og et største-beløb for aktiekapitalen;

(c) hvorvidt aktiekapitalen straks indbetales fuldtud eller, i modsat fald, om aktionærernes forpligtelser til yderligere indbetalinger på aktierne;

⁷⁾ Altså ikke enhver, der underskriver stiftelses-overenskomsten.

⁸⁾ Således Krenchel ad § 4, note 1, der mener, at man i de i teksten nævnte tilfælde yderligere kan se bort fra kravet om, at der skal være mindst tre stiftere.

(d) hvorvidt nogle aktier skal have særlige rettigheder og da hvilke;

(e) hvorvidt aktionærer skal være forpligtede til at lade deres aktier indløse helt eller delvis og da efter hvilke regler;

(f) hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsættelighed og da hvilke;

(g) hvorvidt aktierne skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaver;

(h) indkaldelse til generalforsamlinger;

(i) tid og sted for den ordinære generalforsamling;

(j) behandling af forslag på generalforsamlinger, herunder om ændring af vedtægter og om selskabets opløsning;

(k) aktionærernes stemmeret;

(l) bestyrelsens valg, sammensætning og funktionstid;

(m) hvorvidt en direktion skal ansættes;

(n) hvem der har ret til at tegne selskabet, derunder særskilt for så vidt angår afhændelse og pantsætning af fast ejendom;

(o) regnskabsaflæggelse og fordeling af årsoverskud;

(p) revision af årsregnskabet.

Stiftelses-overenskomsten skal ifølge § 5 altid angive:

(a) Selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) og formål;

(b) aktiekapitalens størrelse;

(c) hvor stor en del af aktiekapitalen, der tegnes af stifterne;

(d) største-beløbet af de med selskabets stiftelse forbundne omkostninger, samt om der er tillagt de enkelte stiftere eller andre garantiprovision eller andet vederlag i anledning af stiftelsen, og i så fald arten og størrelsen heraf;

(e) hvorvidt og da på hvilke vilkår — derunder for hvilket vederlag — selskabet skal overtage en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, med oplysning om vurderingsgrundlaget, om til hvem vederlaget ydes, og om hvorvidt vederlaget ydes ved aktier i selskabet.

Tegner stifterne ikke selv hele aktiekapitalen, skal stiftelses-overenskomsten endvidere angive:

(f) den udbudte aktiekapitals størrelse og det mindste-beløb, der skal være tegnet, forinden selskabet kan træde i virksomhed;

(g) aktiernes størrelse og kursen, hvortil de udbydes;

(h) de for indbetalingen gældende bestemmelser;

(i) hvorvidt nogle aktier skal have særlige rettigheder og da hvilke;

(j) hvorvidt aktionærer skal være forpligtede til at lade deres aktier indløse helt eller delvis og da efter hvilke regler;

(k) hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsættelighed og da hvilke;

(l) hvorvidt aktierne skal lyde på navn eller kan lyde på ihænderhaver;

(m) de bestemmelser, der skal følges i tilfælde af overtegning;

(n) på hvilken måde og med hvilket varsel indkaldelse til den konstituerende generalforsamling skal finde sted;

(o) de regler, der skal gælde om aktionærernes stemmeret.

Stiftelses-overenskomsten skal underskrives af alle stifterne, § 5, 3. stk.⁹⁾.

Ved stiftelses-overenskomsten forpligter hver enkelt stifter sig til at medvirke til stiftelsen af selskabet. Tegner stifterne selv kun en del af aktiekapitalen, skal tegningen af resten ifølge § 10 ske på tegningslister, der indeholder en genpart af stiftelses-overenskomsten, hvilket er grunden til, at denne i så fald skal indeholde angivelser om forhold, som det er af særlig betydning for aktietegnerne at blive bekendt med, bl. a. en række bestemmelser fra udkastet til vedtægter. Hvad enten stifterne tegner hele aktiekapitalen eller kun en del af denne, skal genpart af stiftelses-overenskomsten følge som bilag til anmeldelsen til aktieselskabs-registeret om selskabets stiftelse, § 15, litra q, hvorved de oplysninger, den indeholder, bliver tilgængelige for publikum.

Af de angivelser, stiftelses-overenskomsten skal indeholde, er der grund til særligt at fremhæve de under (d) og (e) nævnte:

Ifølge § 5, litra d, skal største-beløbet af de med selskabets stiftelse forbundne omkostninger angives. Som eksempler på sådanne omkostninger kan nævnes udgifter til porto, tryksager, annoncer, til møder og til stempeling af stiftelses-overenskomst eller vedtægter og af aktiebreve, omkostninger ved overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, herunder stempelafgifter og tinglysningsgebyrer, provision til aktietegnende agenter eller til den veksellerer eller det bankhus, der modtager og — eller — garanterer tegningen af den fornødne aktiekapital, og honorarer til stif-

⁹⁾ For så vidt stifterne ikke er fysiske personer, må andre underskrive på deres vegne. Også ellers kan der underskrives ved fuldmægtig. — Overregistrator påser, at behørig fuldmagt foreligger, Krenchel ad § 4, note 2. — Ussing, Aftaler, s. 300, vil kræve, at fuldmagtserklæringen skal opfylde samme formkrav som hovederklæringen.

tere eller andre for forretningsmæssig, juridisk, teknisk eller anden medhjælp. Særskilt skal angives, om der er tillagt de enkelte stiftere eller andre garantiprovision eller andet vederlag, og i så fald arten og størrelsen heraf. Vederlaget til hver enkelt stifter må angives. Det kan bl. a. bestå i aktier i selskabet eller i, at der tillægges de pågældende særlige rettigheder.

De nævnte bestemmelser er i sig selv egnede til at modvirke, at for meget medgår til stiftelsesomkostninger. Men yderligere bestemmer § 6, at stiftelsesomkostningerne, fraregnet stempelafgifter og mulige tinglysningsgebyrer, ikke uden tilladelse af overregistrator må overstige 5 pct. af aktiekapitalen, hvorved, når stiftelses-overenskomsten og udkastet til vedtægter fastsætter et største- og et mindste-beløb for aktiekapitalen, må forstås den tegnede aktiekapital. Til aktiekapitalen kan ikke medregnes beløb, der indvindes ved udstedelse af aktier til overkurs.

§ 5, litra e, kræver angivet i stiftelses-overenskomsten, om selskabet skal overtage en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, hvilket udtryk må omfatte ikke blot legemlige ting, men også fx forfatter-, patent- eller varemærkerettigheder. I bekræftende fald skal vilkårene for overtagelsen, herunder vederlaget, angives. En fuldstændig gengivelse af de angående overtagelsen trufne aftaler kræves dog ikke. Ifølge A. L. 1917 §§ 5, 2. stk., og 10, litra r, skulle samtlige i anledning af stiftelsen oprettede dokumenter i original eller af stifterne bekræftet genpart føjes som bilag til stiftelses-overenskomsten og indsendes til aktieselskabs-registeret, hvor de da kunne efterses af publikum. Nu kræves derimod kun, at sådanne dokumenter i original eller bekræftet genpart forevises overregistrator, § 15, 3. stk. Herved er hensyn taget til, at de pågældende dokumenter kan indeholde oplysninger, som det af hensyn til selskabet er ønskeligt at hemmeligholde. Men overregistrator må påse, at alle vilkår for overtagelsen, der bør være tilgængelige for det publikum, der benytter aktieselskabs-registeret, og, når stifterne ikke selv tegner hele aktiekapitalen, for andre aktietegnere, er optaget i stiftelses-overenskomsten. Det skal angives, til hvem vederlaget ydes, og om det ydes ved aktier i selskabet. Endelig skal vurderingsgrundlaget oplyses. Efter omstændighederne kan der i så henseende kun henvises til stifternes skøn, således hvor det drejer sig om en patentret. Drejer det sig om bestemte, legemlige genstande, bør dog faste holdepunkter for en bedømmelse af værdiansættelsen angives, således fremstillings- eller anskaffelsesprisen,

for faste ejendomme ejendomsskyldværdien, for varelager o. lign. dagsprisen. Skal der betales et beløb for goodwill, bør der gives oplysninger om forretningens rentabilitet.

Angivelsen af, om selskabet skal overtage en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, må referere sig til det tidspunkt, da stiftelses-overenskomsten oprettes. Stifterne vil senere overhovedet ikke kunne træffe aftaler herom. Derimod vil sådanne aftaler kunne træffes af den på den konstituerende generalforsamling valgte første bestyrelse. Men naturligvis er det en overtrædelse af lovens bud, hvis man undlader at give oplysning om aftaler, der vel først bringes formelt i orden af bestyrelsen, men hvorom beslutning allerede var truffet, da stiftelses-overenskomsten blev oprettet.

Bestemmelserne i § 5, litra e, er i sig selv egnede til at modvirke, at selskabet fra først af overkapitaliseres ved, at vederlaget sættes for højt. Men yderligere indeholder § 7 bestemmelser, hvorefter det er retsstridigt overfor selskabet at sætte vederlaget for højt. Har værdiansættelsen været uforsvarlig, og kan dette lægges stifterne eller enkelte af disse til last, er de pågældende pligtige at erstatte selskabet det derved lidte tab, en for alle og alle for en. Ansvarer må gøres gældende af selskabet som sådant eller af dets konkurs- eller likvidationsbo. Efter omstændighederne må selskabets bestyrelse være pligtig at gøre det gældende. Sag kan ikke anlægges, før selskabet er registreret, § 17, 1. stk. Er der forløbet fem år efter selskabets registrering, kan erstatningskrav kun rejses, for så vidt stifterne har handlet svigagtigt, eller de har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne har medført betydelig skade for selskabet, § 7, 2. stk. Er det ikke tilfældet, forældes altså erstatningskravet i løbet af fem år fra registreringen, men til afbrydelse af forældelsen er det tilstrækkeligt, at kravet rejses, hvori næppe ligger, at der skal indledes retsforfølgning.

Selvom stifterne har flertallet af eller samtlige stemmer på generalforsamlingen, kan de ikke forhindre, at kravet rejses, idet en aktionær ikke må deltage i afstemning om spørgsmål angående søgsmål mod ham selv eller spørgsmål om søgsmål mod tredie-mand, for så vidt han deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets, § 56, 6. stk. Og i de nævnte tilfælde har det særlig betydning, at medlemmerne af selskabets bestyrelse, der ofte helt eller delvis vil være de samme som stifterne, efter omstændighederne vil kunne ifalde ansvar for undladelse af at rejse kravet, idet forældelsesreglen i § 7, 2 stk., ikke gælder et sådant

ansvar. At ansvar således kan gøres gældende, selvom stifterne er de eneste interesserede, idet de ejer hele aktiekapitalen, og selskabet er fuldt solvent, er næppe så unaturligt, som det ved første øjekast kunne synes, da stifterne kan afhænde aktier, hvorved de ophører at være de eneste interesserede i selskabet. Men ved regres mellem stifterne indbyrdes bør hensyn tages til værdiforøgelse af deres aktier som følge af erstatningskravets gennemførelse. Ejer stifterne hele aktiekapitalen, og er de alle ansvarlige, bør det endelige resultat således blive, at den enkeltes andel af erstatningsbeløbet står i forhold til beløbet af hans aktier. Når stifterne ikke er de eneste interesserede i selskabet, må formentlig skyldgraden hos de enkelte ansvarlige kunne få betydning for regressen.

Urigtige eller vildledende angivelser i stiftelses-overenskomsten vil vistnok altid pådrage stifterne strafansvar efter straffelovens § 296, hvis de her krævede subjektive betingelser foreligger.

Tegner stifterne ikke selv hele aktiekapitalen, følger dette i hvert fald af, at § 296 omfatter urigtige eller vildledende angivelser i tegningslister, og at disse ifølge § 10 skal indeholde en genpart af stiftelses-overenskomsten. Men selvom stifterne tegner hele aktiekapitalen, synes det samme at måtte gælde, da også urigtige eller vildledende angivelser i anmeldelser til aktieselskabs-registeret omfattes af § 296. At det ikke er stifterne, men bestyrelsen, der foretager anmeldelse, og at stiftelses-overenskomsten ikke optages i selve anmeldelsen, men indsendes som bilag til denne, kan ikke være afgørende, U. f. R. 1940 A. 48.

4. Tegningen af den del af aktiekapitalen, som stifterne ikke selv tegner, er som nævnt formbunden, idet den ifølge § 10 skal ske på tegningslister, der indeholder en genpart af stiftelses-overenskomsten. Yderligere bestemmer § 10, at udkastet til vedtægter skal fremlægges ved tegningen. Heri ligger dog næppe, at tegning kun kan ske på bestemte tegningssteder. En tegningsliste må også fx kunne tilstilles en bestemt person med opfordring til ham om at tegne sig, men den må i så fald bilægges med et eksemplar af udkastet til vedtægter.

Overtrædelse af reglerne i § 10 medfører strafansvar efter § 86. Om den civilretlige betydning af overtrædelsen se s. 178. Fra registerets side føres ikke kontrol med deres overholdelse. Tegningslisterne skal ikke indsendes som bilag til anmeldelsen.

Reglerne i § 10 gælder tegning af aktiekapital, derimod næppe

fx med hensyn til aktier, der ydes som vederlag for overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande.

For at hindre omgåelse af regelen om, at aktietegnere forud for tegningen skal have adgang til at blive bekendt med indholdet af stiftelses-overenskomsten, bestemmer § 12, at retshandler angående overdragelse af aktier, der forinden selskabets optagelse i aktieselskabs-registeret indgås med personer udenfor de oprindelige aktietegners kred, kun er gyldige, for så vidt det må antages, at erhververen har kendt de oplysninger, stiftelses-overenskomsten ifølge § 5, litra a—o, skal indeholde, naar stifterne ikke selv tegner hele aktiekapitalen. At erhververen skal have haft adgang til også at gøre sig bekendt med vedtægterne eller — i tiden før den konstituerende generalforsamling — med udkast til vedtægter, kræves derimod ikke.

Til indholdet af en indbydelse til aktietegning, der fx indrykkes i dagblade, stiller A. L. ikke særlige krav.

Det i stiftelses-overenskomsten for aktiekapital fastsatte mindste-beløb skal ifølge § 11, 1. stk., være tegnet inden den konstituerende generalforsamling, og ifølge § 13, 1. stk., skal denne afholdes inden fire maaneder efter stiftelses-overenskomstens dato. Bliver det fornødne beløb ikke tegnet, bortfalder aktietegnernes forpligtelser ifølge tegningen, og indbetalte beløb tilbagebetales, dog med fradrag af afholdte udgifter, hvis dette er betinget ved tegningen, § 11, 1. stk. Bliver mindste-beløbet rettidigt tegnet, kan tegningen fortsættes, indtil den i stiftelses-overenskomsten fastsatte aktiekapital er fuldt tegnet, § 11, 2. stk.

Er ikke andet bestemt i stiftelses-overenskomsten, synes forinden den konstituerende generalforsamling enhver af stifterne og efter den konstituerende generalforsamling ethvert af bestyrelsens medlemmer at måtte være kompetent til at modtage aktietegning. Det kan imidlertid bestemmes, at tegning skal ske paa et eller flere bestemte tegningssteder. Sker tegning kun på et sted, vil det særlig let kunne forhindres, at overtegning finder sted¹⁰). Finder overtegning sted, bliver der anvendelse for de bestemmelser, der ifølge § 5, litra m, skal findes i stiftelses-overenskomsten, og som fx kan gå ud på, at de tegnede beløb skal reduceres forholdsmæssigt, eller at stifterne frit skal kunne afgøre, hvilke tegninger de vil antage.

¹⁰) I så fald kan det derfor ikke være nødvendigt at optage den af § 5, litra m, krævede angivelse i stiftelses-overenskomsten.

Det skal ved brev meddeles hver aktietegner, hvor stor en del af det tegnede beløb der tilkommer ham, § 11, 3. stk.¹¹⁾).

Hvad enten overtegning finder sted eller ej, må stifterne, og efter den konstituerende generalforsamling bestyrelsen, når fuld indbetaling af det tegnede beløb ikke finder sted, og der ikke stilles betryggende sikkerhed for det manglende, ifølge analogien af § 33 have ret og pligt til at nægte at antage en tegning, såfremt det må antages, at vedkommende ikke vil være i stand til at erlægge de fremtidige indbetalinger.

Ifølge § 14, 2. stk., må anmeldelse om stiftelse af et aktieselskab ikke uden samtykke af ministeren for handel og industri optages i registeret, forinden der på aktiekapitalen er sket indbetalinger, der udgør mindst 10 pct., ved forsikrings-aktieselskaber mindst 25 pct. af *hver* akties pålydende. De stedfundne indbetalinger skal derhos tilsammen udgøre mindst 5.000 kr., ved forsikrings-aktieselskaber mindst 12.500 kr. Denne bestemmelse er indispensabel. At de nævnte indbetalinger skal finde sted straks ved tegningen eller dog forinden den konstituerende generalforsamling, kræves ikke.

5. Til den konstituerende generalforsamling skal stifterne indkalde aktietegnere, § 13, 1. stk., på den måde og med det varsel, stiftelses-overenskomsten angiver, § 5, litra n. Stifterne skal forelægge stiftelses-overenskomsten, udkast til vedtægter, opgørelse over de med stiftelsen forbundne udgifter og forslag til valg af bestyrelse og revisorer, § 13, 2. stk.

Den konstituerende generalforsamling kan træffe beslutning om ændring i udkastet til vedtægter, § 13, 3. stk. Hertil kræves dog »en sådan stemmeflerhed, som efter udkastet ville kræves til gennemførelse af ændringen efter selskabets stiftelse«. Foreligger der en sådan stemmeflerhed, må man vente, at ændringen i hvert fald vil blive gennemført efter selskabets stiftelse, og det ville da være mindre rimeligt, om den ikke kunne gennemføres allerede af den konstituerende generalforsamling. Er den konstituerende generalforsamling ifølge udkastet til vedtægter ikke beslutningsdygtig, fordi aktietegnerne er mødt i utilstrækkeligt antal, må vistnok de bestemmelser om indkaldelse af en ny generalforsamling, udkastet til vedtægter i regelen vil indeholde, komme til anvendelse.

¹¹⁾ At dette sker, kan ikke kontrolleres fra registerets side, men undladelse deraf medfører strafansvar efter § 86.

Den konstituerende generalforsamling kan også træffe beslutning om, at selskabet ikke skal stiftes, § 13, 5. stk. Hertil kræves dog »en sådan stemmeflerhed, som efter udkastet til vedtægter ville kræves til gennemførelse af selskabets opløsning efter dets stiftelse«. Også her må vistnok de bestemmelser, udkastet til vedtægter i regelen vil indeholde om indkaldelse af en ny generalforsamling, når en generalforsamling ikke er beslutningsdygtig, kunne komme til anvendelse.

Træffes der beslutning om ændring i udkastet til vedtægter eller om ikke at stifte selskabet, kan ifølge § 13, sidste stk., en femtedel af den på generalforsamlingen repræsenterede aktiekapital — uanset om de pågældende repræsenterer en femtedel af samtlige stemmer på generalforsamlingen — bestemme, at spørgsmålet skal udsættes til endelig afgørelse på en generalforsamling, der efter fornyet indkaldelse til samtlige aktietegnere afholdes senest fjorten dage derefter. Dennes beslutningsdygtighed må formentlig bedømmes efter de regler, der gælder for en i tilfælde af en generalforsamlings ubeslutningsdygtighed indkaldt ny generalforsamling.

Når vedtægter er fastsat, vælger den konstituerende generalforsamling bestyrelse og revisorer efter de regler, vedtægterne indeholder herom, § 13, 4. stk.

Over forhandlingerne på den konstituerende generalforsamling skal der føres protokol, og bekræftet udskrift af denne skal indsendes til registret som bilag til anmeldelsen om selskabets stiftelse, § 15, litra r. At lovlige indkaldelse til generalforsamlingen har fundet sted, må af dirigenten konstateres til protokollen.

6. Anmeldelse til registret om stiftelse af et selskab skal ske senest seks måneder efter stiftelses-overenskomstens dato, § 14, 1. stk. Overskrides denne frist, kan registrering ikke finde sted. Ministeren for handel og industri kan dog, når særlige omstændigheder foreligger, tilstå lempelser i denne henseende. Men da det udtrykkeligt siges, at aktietegnernes forpligtelser bortfalder, hvis den nævnte frist overskrides, vil det kun være forsvarligt at dispensere fra regelen, når man har sikkerhed enten for, at aktietegnerne er villige til at vedstå deres tegning uanset fristens overskridelse, eller for, at i modsat fald den fornødne kapital tilvejebringes af andre.

Nogen frist, inden hvilken selskabet skal være optaget i registeret, fastsætter loven ikke. Er det nødvendigt at foretage berigtigende anmeldelse, behøver denne ikke at ske inden den af § 14, 1. stk., fastsatte frist.

7. Ifølge § 17, 1. stk., kan et selskab, der ikke er registreret, ikke som sådant erhverve rettigheder eller indgå forpligtelser. Heri ligger vistnok, at det uregistrerede selskab ikke som sådant har rets-subjektivitet. At det ikke kan være subjekt for rettigheder, er i hvert fald klart udtalt. Men det kan formentlig heller ikke være subjekt for forpligtelser, idet der næppe kan lægges vægt på, at bestemmelsen efter sin ordlyd kun angår kontraktmæssige forpligtelser.

Bliver et selskab ikke registreret, kan som følge af den nævnte bestemmelse aktietegnerne ikke tilpligtes at indbetale beløb til dækning af forpligtelser, der er indgået af stifterne, af den på den konstituerende generalforsamling valgte bestyrelse eller af de af denne ansatte direktører, prokurister eller andre fuldmægtige, og indbetalte beløb har aktietegnerne krav på at få tilbagebetalt. Stifterne eller medlemmerne af den første bestyrelse må derfor drage omsorg for bevaringen af indbetalte beløb, men kan i så henseende intet lægges dem til last, er de næppe ansvarlige, hvis sådanne beløb går tabt, og har stifterne overgivet beløb, der er indbetalt til dem, til den på den konstituerende generalforsamling valgte bestyrelse, vil de vistnok altid være ansvarsfri¹²⁾). Indenfor det i stiftelses-overenskomsten angivne største-beløb af stiftelsesomkostninger må vistnok de i anledning af stiftelsen afholdte udgifter kunne fradrages, hvis det er betinget ved tegningen. I hvert fald indeholder § 11, 1. stk. hjemmel herfor, hvis det i stiftelses-overenskomsten fastsatte mindste-beløb ikke tegnes i rette tid. Men det samme synes at måtte gælde fx hvis den konstituerende generalforsamling beslutter, at selskabet ikke skal stiftes. Dog må det sikkert altid være en forudsætning for stifternes eller den første bestyrelses ret til at fradrage afholdte udgifter, at det ikke kan lægges de pågældende til last, at stiftelsen mislykkes.

¹²⁾ *Som teksten for så vidt angår tegnede aktiebeløb, Thorkild-Hansen, U. f. R., 1937 B 115, men herimod Krenchel, s. 79—80, og Poul Jacobsen, U. f. R., 1923 B. 101. Juridisk Tidsskrift 1924, s. 36, og utrykt Ø. L. D. af 30. nov. 1921 viser, at praksis nærmest følger de i teksten udviklede synspunkter.*

Bestemmelsen i § 17, 1. stk., modvirker, at der forinden registreringen kontraheres på et selskabs vegne. Men det kan ikke være meningen, at noget sådant helt skal være forbudt. Det er nødvendigt, at der forinden registreringen tegnes aktier og vælges bestyrelse. § 15, litra n, forudsætter, at der forinden anmeldelsen kan være ansat direktører og prokurister, og i selskaber med en aktiekapital på mere end 100.000 kr. skal der være ansat én eller flere direktører, forinden registrering kan finde sted, § 48, 1. stk., § 5, litra e, forudsætter, at der kan være truffet aftaler om, at selskabet skal overtage en bestående forretning eller bestemte formuegenstande. Også iøvrigt kan det være, omend ikke nødvendigt, så dog i høj grad ønskeligt, at der kontraheres på selskabets vegne forinden registreringen. For at undgå, at påbegyndelsen af selskabets virksomhed forhales, kan det således være ønskeligt at sikre selskabet lokaler eller funktionærer, eller træffe aftale med en fagforening om lønnings- og arbejdsvilkår for selskabets arbejdere. Under stiftelsen kan der endvidere vise sig mulighed for at træffe fordelagtige dispositioner, der ikke kan opsættes, hvis muligheden overhovedet skal benyttes. Og skal selskabet overtage en bestående forretning, må denne holdes i drift under stiftelsen, hvilket i regelen vil medføre afslutning af et stort antal retshandler. I det sidst nævnte tilfælde kan nu ganske vist retshandler afsluttes fx i dens navn, fra hvem forretningen skal overtages, og drejer det sig om bunden næring, kan forretningen slet ikke lovligt drives i selskabets navn forinden registreringen, idet et uregistreret selskab ikke kan få meddelt næringsadkomst. Men i andre tilfælde kan det være det eneste naturlige at træffe aftale på selskabets vegne, således når der under stiftelsen af et rederiaktieselskab bliver spørgsmål om, måske for længere tid, at tidsbortfragte et skib, selskabet skal overtage. Når blot trediemand ikke vildledes, sker der heller ikke herved nogen krænkelse af hans interesser. Og aktietegnerne værnes tilstrækkeligt ved bestemmelsen om, at det uregistrerede selskab ikke som sådant hæfter for de indgåede forpligtelser, hvoraf følger, at medkontrahenten ikke kan søge sig fyldestgjort i de af aktietegnerne indbetalte beløb, og at disse ikke af stifterne eller den første bestyrelse kan benyttes til dækning af medkontrahentens krav, så længe registrering ikke har fundet sted.

For en forpligtelse, der forinden registreringen er indgået på selskabets vegne, hæfter ifølge § 17, 2. stk., de, der har indgået forpligtelsen, en for alle og alle for en, medmindre andet må anses

for aftalt med vedkommende fordringshaver¹³). Herefter hæfter i hvert fald de stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører, prokurister¹⁴) eller andre, der har kontraheret på selskabets vegne. Men herved kan man ifølge praksis ikke blive stående. Har en enkelt stifter eller et enkelt bestyrelsesmedlem indgået en forpligtelse på selskabets vegne, må også de øvrige stiftere eller bestyrelsesmedlemmer hæfte, for så vidt retshandlen er afsluttet med deres vidende og vilje, eller den falder inden for en bemyndigelse, de har meddelt kontrahenten¹⁵), eller inden for en ham meddelt fuldmagt med særlig tilværelse overfor trediemand. Og har en direktør eller en prokurist indgået en forpligtelse på selskabets vegne, må under tilsvarende betingelser samtlige bestyrelsesmedlemmer hæfte¹⁶). Selve den omstændighed, at en person er valgt til bestyrelsesmedlem eller antaget til direktør eller prokurist, kan imidlertid ikke medføre, at han har fuldmagt til forinden registreringen at kontrahere på selskabets vegne med forpligtende virkning for andre end ham selv, thi da bemyndigelse hertil efter det anførte medfører

¹³) *I et tilfælde, hvor selskabet var stiftet udelukkende i kreditors interesse, var der intet ansvar. S. H. T. 1935, s. 166. Tilfælde af udtrykkelig aftale U. f. R., 1932 A. 264 (H. D.).*

¹⁴) U. f. R., 1921 A. 727 (H. D.), hvor dog grunden til, at den pågældende var ansat som prokurist, var, at han ikke opfyldte de af A. L. 1917 § 26 krævede betingelser for at være direktør.

¹⁵) Jfr. derimod U. f. R., 1922 A. 1044 (H. D.): Tre medlemmer af et rederiaktieselskabs bestyrelse hæftede ikke for betalingen for en radioinstallation, som de øvrige to bestyrelsesmedlemmer forinden selskabets registrering havde ladet foretage i to motorskonnerter, idet installationen var en i forhold til skibenes størrelse ekstraordinær disposition, til hvis foretagelse der ikke havde foreligget tilslutning fra de tre bestyrelsesmedlemmers side. *Om tilfælde af hæftelse U. f. R., 1929 A. 1061 og 1063 (H. D.), 1930 A. 795, 1931 A. 1029 (H. D.), S. H. T. 1932, s. 237, og U. f. R., 1944 A. 917. Praksis anser det ofte for tilstrækkeligt, at stifterne eller bestyrelsen ved, at den pågældende disponerer.*

¹⁶) U. f. R., 1920 A. 609: Bestyrelsens medlemmer hæftede solidarisk for opfyldelsen af en af den korresponderende reder forinden registreringen på selskabets vegne indgået bugseringskontrakt; 1921 A. 727 (H. D.): Bestyrelsens medlemmer hæftede solidarisk for misligholdelse af nogle af en prokurist indgåede retshandler, idet de vidste eller i hvert fald burde vide, at prokuristen drev forretning i selskabets navn; 1922 A. 507 (H. D.): Bestyrelsen hæftede for betalingen af nogle af direktøren indenfor den ham givne bemyndigelse bestilte varer; 1924 A. 31 (H. D.); jfr. endvidere U. f. R., 1937 A. 209 og 1946 A. 1103 og foregående note in fine.

personligt ansvar for bemyndigere, kan tredieemand ikke uden videre regne med, at sådan bemyndigelse foreligger.

At tredieemand har vidst, at selskabet var uregistreret, vil i regelen ikke have til følge, at personligt ansvar ikke opstår. Tredieemand får jo ikke noget krav mod selskabet som sådant, og han kan ikke formodes at være indgået på, at ethvert krav fra hans side skal være betinget af, at selskabet bliver registreret. Efter omstændighederne vil dog dette kunne antages, således navnlig når aftale er truffet med en stifter eller et bestyrelsesmedlem fx om overtagelse af en bestående forretning eller om, at vedkommende skal være direktør i selskabet.

Skønt det ikke udtrykkeligt siges i § 17, 2. stk., synes personligt ansvar at måtte kunne opstå ikke blot for kontraktmæssige forpligtelser, men også fx for skade, voldt ved fuldmægtiges handlinger, af dyr eller ved farlig bedrift¹⁷⁾.

Hvem der forinden registreringen er berettiget ifølge aftaler, indgået på selskabets vegne, siger § 17, 2. stk., ikke, og herom kan noget almindeligt næppe heller siges. Muligt kan stifterne, hvis selskabet ikke bliver registreret, mod at opfylde forpligtelserne ifølge en aftale om overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, selv tilegne sig rettighederne, muligt må sådanne aftaler anses betingede af, at stiftelsen af selskabet gennemføres. På en aftale om ansættelse af en direktør vil sikkert ingen ret mod denne kunne støttes, hvis stiftelsen mislykkes. Er beløb, der er indbetalt af aktietegnere, indsat i bank eller sparekasse, må de herved begrundede fordringsrettigheder tilkomme aktietegnerne. Ligeledes må fordringsrettigheder for aktietegnerne kunne opstå som følge af forbrug af indbetalte beløb eller lignende retsbrud fra stifters, bestyrelsesmedlemmers eller andres side.

De hensyn, der ligger bag regelen i § 17, 1. stk., kan næppe føre til, at en aktietegners kreditorer, sålænge selskabet ikke er registreret, skulle kunne søge sig fyldestgjort i hans andel i den ved indbetalinger på tegnede beløb opståede formuemasse¹⁸⁾. I så henseende synes derfor, også forinden registreringen, at måtte gælde

¹⁷⁾ Jfr. Norsk Retstidende 1925, 504, ang. et tilfælde, hvor en flyvemaskine var styrtet ned og havde voldt skade på en bygning.

¹⁸⁾ Derimod kan den enkelte aktietegners kreditorer efter almindelige regler tilegne sig hans krav på, hvis stiftelsen mislykkes, at få et af ham indbetalt beløb tilbagebetalt.

tilsvarende regler som ved ansvarlige interessentskaber og kommanditselskaber.

I processuel henseende bestemmer § 17, 1. stk., at »et uregistreret selskab ikke kan optræde som part i rettergang undtagen til indkrævning af tegnet aktiebeløb samt i andre søgsmål¹⁹⁾ vedrørende aktietegningen«. Søgsmål, der angår andet end aktietegningen, fx rettigheder og forpligtelser ifølge aftaler om overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, en direktørs stilling eller spørgsmål om erstatningskrav i anledning af skade, tilføjet den ved aktietegneres indbetaling opståede formuemasse, kan herefter ikke anlægges af eller mod det uregistrerede selskab som sådant, men må anlægges af eller mod stifterne eller den på den konstituerende generalforsamling valgte første bestyrelse.

8. Af § 17, 1. stk., følger modsætningsvis, at et selskab, der er registreret, som sådant kan erhverve rettigheder og indgå forpligtelser og har processuel retsevne. Her rejser sig imidlertid det spørgsmål, om rettigheder og forpligtelser for et registreret selskab kan opstå af retsstiftende kendsgerninger fra tiden før registreringen²⁰⁾.

At aktietegningen, indbetalingerne af eller på tegnede beløb, stifternes virksomhed, valget af den første bestyrelse og ansættelsen af den første direktion straks fra registreringen kan begrunde rettigheder og forpligtelser for selskabet som sådant, er utvivlsomt. Loven kræver jo, at aktietegning, visse indbetalinger på de tegnede beløb, valg af bestyrelse og, i selskaber med en aktiekapital på over 100.000 kr., ansættelse af en eller flere direktører skal finde sted forinden registreringen. Også stifternes virksomhed falder nødvendigvis forud for registreringen. Bliver selskabet registreret, må derfor stifterne, med den begrænsning, der måtte følge af § 6, af stiftelses-overenskomstens angivelser om størrelsen og arten af omkostningerne ved stiftelsen eller af den opgørelse herover, der i henhold til § 13, 2. stk., er forelagt den konstituerende generalforsamling, kunne kræve udlæg dækket og garantiprovision eller andet

¹⁹⁾ Fx søgsmål ang. tilbagebetaling af et indbetalt beløb, søgsmål til fastslåelse af en aktietegners forpligtelse ifølge hans tegning, og søgsmål til afgørelse af, om stifterne eller den første bestyrelse er berettigede til at nægte at antage en tegning.

²⁰⁾ Jfr. herom Karl Olivecrona: Studier över begreppet juridisk person i romersk och modern rätt, Uppsala Universitets årsskrift 1928, 131 ff.

vederlag betalt af selskabet, og selskabet må overfor stifterne kunne rejse krav om afgivelse af beløb, der af aktietegnere er indbetalt til stifterne, eller krav om erstatning i henhold til § 7.

Af § 5, sidste stk., følger modsætningsvis, at aftaler med tredie-mand, der stadfæstes gennem stiftelses-overenskomsten, fx aftaler om garantiprovision eller andet vederlag til andre end stiftere, om overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande eller om, at nogle aktier skal have særlige rettigheder, har gyldighed overfor selskabet. Altså sådanne før registrering indgåede aftaler gælder overfor selskabet som retsstiftende kendsgerninger.

Aftaler angående de i stiftelses-overenskomsten omhandlede forhold, der ikke stadfæstes gennem overenskomsten, har ifølge § 5, sidste stk. ikke gyldighed overfor selskabet.

I det væsentlige følger dette allerede af almindelige retsgrundsætninger, idet stifterne ikke som stiftere har nogen bemyndigelse eller fuldmagt til med bindende virkning for selskabet at indgå andre aftaler end sådanne, der indgår som nødvendige eller dog naturlige led i stiftelsen af selskabet, og efter almindelige retsgrundsætninger må dette gælde også aftaler, der ikke angår de i stiftelses-overenskomsten omhandlede forhold, skønt sådanne aftaler ikke omfattes af bestemmelsen i § 5, sidste stk. Men af § 5, sidste stk. følger vistnok, at også aftaler, der indgår som nødvendige eller dog naturlige led i stiftelsen af selskabet, fx om indrykning af tegningsindbydelse i bladene eller om leje af mødelokaler, er uden gyldighed overfor selskabet, når de ikke optages i stiftelses-overenskomsten, og derfor kun kan gøres gældende overfor stifterne. Disse må dog have regres til selskabet.

Efter sin plads i loven må § 5, sidste stk., antages kun at angå aftaler, truffet af stifterne. Bestemmelsen angår altså ikke aftaler, der træffes af den på den konstituerende generalforsamling valgte første bestyrelse eller af dennes befuldmægtigede. Udenfor § 5, sidste stk. falder derfor også det tilfælde, at en af stifterne truffet aftale ratihaberes af den første bestyrelse. I de hyppige tilfælde, hvor stifterne vælges til bestyrelse, må vistnok dennes passivitet kunne opfattes som en stillende godkendelse på selskabets vegne af de aftaler, stifterne

har indgået. Af § 17, 1. stk., følger nu vel, at de af bestyrelsen truffne aftaler er uden gyldighed overfor selskabet som sådant, så længe dette ikke er registreret. Derimod følger det næppe af denne bestemmelse, at sådanne aftaler er ugyldige overfor selskabet også efter registreringen²¹). Med hensyn til forpligtelser kan det ganske vist gøres gældende, at et nyt retssubjekt ikke ellers bindes ved aftaler, der indgås på dets vegne, forinden det kommer til eksistens. Der bør imidlertid ikke tillægges en sådan formel betragtning afgørende betydning, så meget mindre som det allerede anførte viser, at den umuligt kan gennemføres i alle sine konsekvenser. Og da der let forinden registreringen kan opstå en situation, hvor det er i høj grad i selskabets interesse, at visse dispositioner træffes på dets vegne, synes såvel hensynet til aktietegnerne som hensynet til trediemand at tale imod det resultat, hvortil den nævnte betragtning fører. Det ville også være meget unaturligt, om gyldigheden overfor selskabet af en af bestyrelsen forinden registreringen på selskabets vegne truffet aftale skulle afhænge af, om den samme bestyrelse efter registreringen ratihaberer aftalen²²). Formentlig må det da antages, at en af den første bestyrelse eller ifølge bemyndigelse eller fuldmagt fra den forinden registreringen indgået forpligtelse straks fra registreringen binder selskabet, for så vidt dette ville være bundet, hvis aftalen var sluttet efter registreringen. At indgåelsen af aftalen muligt er en overtrædelse af næringslovgivningen, eller at der muligt foreligger omgåelse af bestemmelsen i § 5, litra e, kan næppe medføre, at selskabet ikke bliver bundet²³). Ville der-

²¹) Oplysninger om svensk og tysk rets stilling til dette omtvistede spørgsmål findes hos Karl Olivecrona l. c., 138 ff.

²²) Af bestemmelsen i § 17, 2. stk., 2. pkt., kan næppe udledes, at et selskab altid efter registreringen kan vælge, om det vil anerkende en forinden registreringen indgået forpligtelse. Denne bestemmelse, der ikke fandtes i A. L. 1917, § 12, hjemler bortfald af det personlige ansvar i visse tilfælde, men angår ikke det i teksten omtalte spørgsmål. Skulle en anerkendelse af en af bestyrelsen eller ifølge bemyndigelse eller fuldmagt fra den indgået forpligtelse være afgørende såvel for selskabets som for bestyrelsens hæftelse, ville ifølge § 50, 1. stk., bestyrelsen ofte være udelukket fra at meddele anerkendelse, idet den ofte vil have en betydeligere interesse i det personlige ansvars bortfald, og denne interesse kan være stridende mod selskabets.

²³) Jfr. ang. overtrædelse af næringslovgivningen Ussing, Aftaler, 194.

imod selskabet ikke være bundet, hvis aftalen var sluttet efter registreringen, bliver det naturligvis heller ikke bundet, når aftalen er indgået før registreringen. Derfor vil vistnok tilsagn til stiftere eller andre om garantiprovision eller andet vederlag i anledning af stiftelsen udover, hvad der er angivet i stiftelsesoverenskomsten, og tilsagn til stiftere om dækning af omkostninger ved stiftelsen udover det største-beløb heraf, stiftelsesoverenskomsten angiver, være uforbindende for selskabet. Uforbindende for selskabet er endvidere forpligtelser, indgåede uden bemyndigelse eller fuldmagt forinden registreringen af enkelte bestyrelsesmedlemmer, direktører, prokurister eller andre, selv om de indgåede aftaler falder indenfor den fuldmagt, de pågældende vil have fra registreringen, fx ifølge vedtægternes regler om, hvem der har ret til at tegne selskabet, idet trediemand, som allerede omtalt, ikke uden videre kan gå ud fra, at en sådan fuldmagt kan benyttes forinden registreringen. Hvad angår ikke-kontraktmæssige forpligtelser, synes selskabet som sådant fra registreringen at måtte hæfte fx for skade, voldt forinden registreringen af fuldmægtige i udførelsen af hverv, de efter det anførte kan udføre på selskabets vegne med bindende virkning for dette fra registreringen, af dyr, der er anskaffet, eller ved farlig bedrift, der er iværksat på selskabets vegne med bindende virkning for dette fra registreringen. Hvad endelig rettigheder angår, synes de af bestyrelsen eller af dennes bemyndigede eller befuldmægtigede ved aftale erhvervede rettigheder og erstatningskrav som følge af forbrug af indbetalte beløb eller lignende retsbrud fra stifteres, bestyrelsesmedlemmers eller andres side fra registreringen at måtte tilkomme selskabet som sådant. Rettigheder, erhvervede af stifterne ved aftale, der ikke stadfæstes gennem stiftelsesoverenskomsten, vil derimod kun ifølge reglerne om trediemandsretshandler eller ifølge overdragelse til selskabet kunne tilkomme dette.

Ifølge § 17, 2. stk., bortfalder den personlige hæftelse for forpligtelser, der forinden registreringen er indgået på selskabets vegne, under visse betingelser, men altså ikke i alle tilfælde, med registreringen. For det første bortfalder hæftelsen, når dette må anses for aftalt med vedkommende fordringshaver. Det kan altså gyldigt aftales, udtrykkeligt eller stiltiende²⁴⁾, ikke blot, at de, der

²⁴⁾ *Om et sådant tilfælde se U. f. R., 1938 A. 1118 (H. D.).*

har indgået forpligtelsen, overhovedet ikke skal hæfte personligt, men også, at deres hæftelse, hvis selskabet bliver registreret, skal bortfalde fra registreringen. For det andet bortfalder hæftelsen, hvis fordringshaverens sikkerhed ikke derved i væsentlig grad forringes, når selskabet i løbet af fire uger efter registreringen anerkender forpligtelsen²⁵). Denne bestemmelse er i to henseender af noget tvivlsom rækkevidde. Strengt taget vil en fordringshavers sikkerhed altid forringes, når den personlige hæftelse bortfalder. Skal bestemmelsen få praktisk betydning, må forudsætningen anses for opfyldt, når fordringshaveren får den sikkerhed, han har regnet med, da forpligtelsen blev indgået, hvortil i regelen navnlig vil kræves, at selskabet ikke stiftes med en mindre kapital end påtænkt på det nævnte tidspunkt²⁶). Efter ordene vil det altid være en betingelse for den personlige hæftelses bortfald, at selskabet anerkender forpligtelsen. At dette bør kræves, er også klart, når det drejer sig om en forpligtelse, der ellers ikke ville være bindende for selskabet. Og må det for trediemand stille sig tvivlsomt, om selskabet fra registreringen er bundet uden anerkendelse, hvad i regelen vil være tilfældet, fx hvor en direktør eller prokurist har kontraheret på selskabets vegne, er det ret naturligt at kræve tvivlen løst ved en anerkendelse fra selskabets side. Derimod synes det, trods ordene, at kunne antages, at anerkendelse er overflødig, når den samlede bestyrelse har kontraheret på selskabets vegne, idet det — forudsat, at den indgåede forpligtelse falder indenfor bestyrelsens kompetence — i så fald også uden anerkendelse fra registreringens øjeblik er klart for trediemand, at han kan holde sig til selskabet. Selv hvor der herefter kræves anerkendelse, behøver denne sikkert ikke at være udtrykkelig²⁷). Og det kan for-

²⁵) *Om fristens beregning se U. f. R., 1933 A. 767.*

²⁶) Jfr. Krenchel ad § 17, note 3. — Efter det forslag, der i samlingen 1928—29 blev forelagt rigsdagen, skulle den personlige hæftelse bortfalde, når selskabet i løbet af fire uger anerkendte forpligtelsen, »medmindre den sikkerhed, fordringshaveren herigennem får, er væsentlig ringere end forudsat«. Denne formulering blev ændret til den nuværende affattelse efter forslag af landstingsudvalget, ifølge hvis betænkning ændringen imidlertid er »af sproglig karakter«, Rigsdagstid. 1928—29, till. B., sp. 1910.

²⁷) *I et tilfælde, hvor en bestående forretning blev overtaget i forbindelse med stiftelsen, måtte selskabet vedstå et håndpant, der ikke var taget forbehold overfor. — U. f. R., 1932 A. 467 (H. D.), men modsat under særlige omstændigheder S. H. T. 1941, s. 298. Stiltiende overtagelse af for-

mentlig ikke kræves, at selskabet udtrykkeligt eller stiltiende skal erklære, at det anerkender forpligtelsen som gyldig, uanset om den efter almindelige retsregler måtte kunne anfægtes. Det må være tilstrækkeligt, at selskabet afgiver en anerkendelse, hvorefter det ikke som grund til at nægte at opfylde forpligtelsen vil påberåbe sig, at denne er indgået forud for registreringen.

9. Om betydningen af, at et aktieselskab ifølge § 17, 1. stk., *e contrario* med registreringen får selvstændig retssubjektivitet, kan i det hele henvises til, hvad der gælder om andelsforeningers retssubjektivitet²⁸⁾. Hvad angår forpligtelser, skal særligt fremhæves, at den selvstændige retssubjektivitet viser sig ikke blot i forhold til trediemand, men også i forhold til aktionærene, således at en — nuværende eller tidligere — aktionær, der har krav mod selskabet, i tilfælde af dettes konkurs kan kræve dækning jævnsides med andre kreditorer, og det ikke blot, når kravet har særligt retsgrundlag, men også, når det har sin oprindelse i vedkommendes stilling som aktionær, fx går ud på udbetaling af ikke hævet udbytte²⁹⁾. Hvad angår selskabets rettigheder bemærkes, at ifølge de særlige regler om nedsættelse af aktiekapitalen har deltagerne ikke som ved andelsforeninger ret til at dele nettoformuen imellem sig uden først at betale gælden eller stille kreditorerne sikkerhed.

I lighed med, hvad der gælder ved andelsforeninger, opfattes den enkelte aktionærs ret ifølge hans deltagelse i selskabet ofte som en andelsret, hvorved tanken ledes hen på et samejeforhold. Det må også antages, at selve aktieretten ikke kan forældes eller prækluderes.

Ved selskaber, hvor aktiekapitalen er på ganske få hænder, altså navnlig ved familieaktieselskaber, kan det forekomme, at der er tilsagt deltagerne et større vederlag end normalt for virksomhed i selskabets tjeneste. Som da kun et passende vederlag kan fradrages som driftsudgift ved beregningen af selskabets skattepligtige indkomst, således kan sikkert kun krav på et passende vederlag anmeldes i tilfælde af selskabets konkurs³⁰⁾. En del af, hvad pligtelse til at overtage afskediget bogholders aktiepost se U. f. R., 1944 A. 1105 (H. D.).*

²⁸⁾ II del § 4.

²⁹⁾ II del § 4 ved note 5. — Anderledes Platou 153, men som teksten Hagströmer: Om aktiebolag (1872) 271, Skarstedt 128 og Augdahl 228 (cfr. 1. udg. 218).

³⁰⁾ I et tilfælde, hvor et aktieselskab var stiftet for at fortsætte en fal-lents forretning, væsentlig ved hjælp af hustruens særeje, og hvor ægte-

der betegnes som vederlag for virksomhed i selskabets tjeneste, er i sådanne tilfælde i virkeligheden udbytte af kapital, og bør da også retligt behandles som sådant. Nogen afvigelse fra, hvad ovenfor er anført om et aktieselskabs selvstændige retssubjektivitet også i forhold til egne aktionærer, fremkommer ikke herved. *I de senere år har der dog såvel i lovgivning som i praksis været en tendens til ved retsreglernes anvendelse at lægge nogen vægt på, hvem der er aktionær i det pågældende selskab. Denne tilbøjelighed har i fremmed ret været endnu mere udpræget og har der ofte medført forbud mod udstedelse af ihændehaveraktier og aktier noteret på stråmænd, sv. A. L. §§ 3 og 115, N. L. § 31.

Fra dansk ret kan nævnes den nu ophævede lov om erhvervelse af fast ejendom nr. 370 af 5. juli 1946 §§ 2 og 9, loven om tvungen likvidation af selskaber med tysk og japansk kapital nr. 331 af 12. juli 1945, lovudkastet om udlændinges adgang til at erhverve fast ejendom, priskontrolrådets praksis ved bødetilbud, højesteretsdommen U. f. R. 1940 A 48 (H. D.) om strafansvar for urigtig anmeldelse, U. f. R. 1944 A 598 om aktionærlån, værnemagerloven nr. 406 af 28. august 1945 § 3 om straf for aktionærer, højesteretsdommen U. f. R. 1943 A p. 1109 (H. D.), der nedsatte en hovedaktionærs tantième, engangsskatteloven nr. 391 af 12. juli 1946, der gør forskel på selskabets skat efter antallet af aktionærer. Derimod har man endnu ikke i Danmark trukket konsekvensen forsikringsretligt, men se herom Norsk Rettstidende 1939 p. 483, hvor en aktionær fremkaldte ildebrand på en af selskabet ejet og forsikret ejendom. I Norge behandles endvidere pant stillet af selskabet for eneaktionærs gæld som pant stillet af debitor selv, hvorfor der kun gives nedsat anmeldelsesret.*

10. Registreringen giver ikke nogen sikker garanti for, at lovens regler om stiftelse af et aktieselskab er sket fyldest. Det kan tænkes, at registrering er sket, skønt det af anmeldelsen fremgik, at

fællerne ansattes i forretningen med en løn, der helt opslugte fortjeningen, og med et usædvanlig langt opsigelsesvarsel, nægtede højesteret at anerkende et af hustruen i selskabets konkursbo i overensstemmelse med den om hendes løn truffne aftale anmeldt krav, U. f. R., 1930 A. 1. — At højesteret ikke nøjedes med at nedsætte kravet, kan muligt have beroet paa proceduren. I hvert fald synes de særlige omstændigheder ved tilfældet ikke at kunne begrunde en fuldstændig afvisning af kravet.

betingelserne herfor ikke var tilstede, at der altsaa fra registerets side er begået en fejl. Det kan endvidere tænkes, at der har foreligget uoplyste forhold, som, hvis de havde været oplyst, ville have medført nægtelse af registrering.

Spørgsmålet om, hvorledes retsstillingen bliver i sådanne tilfælde, besvares forskelligt af de forskellige lovgivninger. I engelsk ret gælder som undtagelsesfri regel, at registreringen er »conclusive evidence« for selskabets eksistens, saaledes at registreringen her er en konstitutiv akt³¹). Efter H. G. B. §§ 309—11 medfører derimod visse fejl, at selskabet kan erklæres for en nullitet, men gyldigheden af de i selskabets navn med trediemand indgåede retshandler påvirkes ikke heraf, og der skal i så fald ske en afvikling af selskabets forhold efter regler, svarende til dem, der gælder om opløsning af aktieselskaber.

Da § 17, 1. stk., ikke fastslår, at registreringen ubetinget medfører selvstændig retssubjektivitet for det registrerede selskab, er der formentlig for dansk rets vedkommende ikke hjemmel for at tillægge registreringen konstitutiv betydning. Heraf følger imidlertid ikke, at et registreret selskab aldrig vil have selvstændig retssubjektivitet, hvis grundlaget for registreringen ikke har været i orden. Når registreringen ikke har konstitutiv betydning, må det afgøres uafhængigt af § 17, 1. stk., altså efter dansk rets øvrige regler, hvorvidt et med urette registreret selskab har retssubjektivitet. I § 17, 1. stk., ligger, at et ikke registreret selskab aldrig har retssubjektivitet, muligt endvidere en forudsætning om, at et med rette registreret selskab har retssubjektivitet, hvilket sidste i hvert fald vil følge af dansk rets almindelige regler. Om et med urette registreret selskabs retssubjektivitet afgør § 17, 1. stk., derimod intet.

Uanset om et med urette registreret selskab har selvstændig retssubjektivitet, kan der spørges, om mangelen ved grundlaget medfører, at selskabet skal opløses eller uden videre slettes af

³¹) Companies Act, 1929, Art. 15, 1: »A certificate of incorporation given by the registrar in respect of any association shall be conclusive evidence that all the requirements of this Act in respect of registration and of matters precedent and incidental thereto have been complied with, and that the association is a company authorized to be registered and duly registered under this Act«. Jfr. Palmer: Company law, 18. udg., London 1948, 42 f.

registeret, eller om mangelen, såvidt det er muligt, skal søges afhjulpet, og i så fald på hvilken måde.

I det enkelte synes besvarelsen af de foreliggende spørgsmaal at måtte blive følgende³²⁾:

Har der været fejl ved selve anmeldelsen, kan bestyrelsen ifalde ansvar efter § 16, 1. stk., og overregistrator kan afkræve anmelderne berigtigende anmeldelse. Undladelse af at foretage berigtigende anmeldelse vil medføre strafansvar, § 86, og anmeldelsen kan søges fremtvunget, § 85. Andre særlige følger er ikke hjemlede. Der bliver altså ikke spørgsmål om udslættelse af registeret eller om tvungen opløsning af selskabet, og dette har selvstændig retssubjektivitet.

Har bestyrelsen i strid med § 48, 1. stk., eller med vedtægterne undladt at ansætte en direktion, vil §§ 85 og 86 kunne anvendes, men andre særlige følger er ikke hjemlede. Det samme må gælde, hvis der er ansat direktører, men disse ikke opfylder betingelserne efter § 49.

Har selskabet ikke en efter bestemmelserne i §§ 46 og 49 behørig bestyrelse, og afhjælpes denne mangel ikke inden en passende frist, skal selskabet opløses, § 59 nr. 1.

Er selskabets vedtægter ikke i overensstemmelse med lovens forskrifter, må forslag om de nødvendige ændringer inden en passende frist³³⁾ forelægges generalforsamlingen. Selvom sådanne forslag ikke opnår det til deres gennemførelse efter vedtægterne nødvendige stemmetal, synes de ifølge analogien af § 90, 2. stk., at kunne anses som gyldigt vedtagne af generalforsamlingen, når der blot ikke på denne er afgivet et så stort antal stemmer imod de foreslåede ændringer, som efter vedtægterne kræves til beslutning om selskabets opløsning. Kan de nødvendige ændringer ikke gennemføres, synes det at måtte følge af § 90, 2. stk., og dens analogi, at selskabet skal opløses.

Har selskabet ikke den — indbetalte — aktiekapital, det efter vedtægterne skal have, fx fordi en eller flere aktietegninger er ugyldige, må forslag om en sådan ændring i vedtægterne, at disses angivelser om aktiekapitalen bliver stemmende med de

³²⁾ Ang. norsk ret Augdahl, 127 ff. — Ang. svensk ret Olivecrona, l. c. 121 ff., og loven af 1944 §§ 191—2 med motiver.

³³⁾ En sådan må — ligesom i det i § 59, nr. 1, omhandlede tilfælde — kunne fastsættes af overregistrator. § 90, 1. stk.s bestemmelser om en frist på 2 år er ikke analogisk anvendelig.

faktiske forhold, inden en passende frist forelægges generalforsamlingen. Herom må da gælde regler, svarende til, hvad lige er anført for det tilfælde, at vedtægterne ikke er i overensstemmelse med lovens forskrifter. For så vidt der er hjemmel for fortsat aktietegning, vil manglen ved grundlaget kunne afhjælpes også herigennem. Er der ikke hjemmel for fortsat aktietegning, vil afhjælpning af mangelen gennem nytegning af aktiekapital derimod næppe kunne ske uden efter reglerne om forhøjelse af aktiekapitalen.

Har selskabet ikke den — indbetalte — aktiekapital, det efter §§ 9, 1. stk., og 14, 2. stk., skal have, og afhjælpes denne mangel ikke ved nytegning efter reglerne om fortsat aktietegning eller om forhøjelse af aktiekapitalen, må selskabet formentlig opløses, medmindre samtykke til dets fortsættelse gives efter analogien af de nævnte bestemmelser.

Fejl med hensyn til den formelle fremgangsmåde ved selskabets stiftelse, der ikke har nogen af de hidtil omtalte mangler til følge, vil kunne medføre strafansvar efter § 86 eller straffelovens § 296, men anden særlig retsvirkning er ikke hjemlet.

Har der — udenfor de i § 9, 2. stk., 2. pkt., omhandlede tilfælde — fra først af kun været en aktionær i selskabet, og har vedkommende været — eller burdet være — klar herover, må han ifølge analogien af § 59 være personlig ansvarlig for de i selskabets navn indgåede forpligtelser, og selskabsformuen må hæfte også for hans andre forpligtelser, jfr. U. f. R. 1927, A 436. Selskabet bør i så fald udslettes af registeret. Muligvis kan udslettelse først ske, efter at det ved dom er fastslået, at selskabet er pligtigt at tåle udslettelse. § 82, 3. stk., er dog næppe direkte anvendelig på et sådant tilfælde. Og udslettelse må kunne afværges ved, at mangelen afhjælpes.

Har der vel kun været en aktionær fra først af, men har denne været i god tro, synes han ikke at kunne være personlig ansvarlig for de på selskabets vegne indgåede forpligtelser, og på den anden side synes selskabsformuen da fortrinsvis at måtte tjene til dækning af disse. Skønt der ikke foreligger noget virkeligt selskab, idet hertil må høre mindst to deltagere, synes da reglerne om aktieselskaber at måtte være analogisk anvendelige, og der vil i så fald ikke kunne gås frem på samme måde, som hvor aktionæren er i ond tro, men efter analogien af § 59 skal selskabet opløses.

Har der — udenfor de i § 9, 2. stk., 2. pkt., omhandlede tilfælde — fra først af kun været to aktionærer, og har disse ikke begge været i god tro, må ifølge analogien af § 59 i hvert fald en af dem, og hvis de begge har været i ond tro, de begge ifalde personligt ansvar for de på selskabets vegne indgåede forpligtelser. Der foreligger da ikke et aktieselskab, men efter omstændighederne et ansvarligt interessentskab eller et kommanditselskab, der vil kunne fortsætte som sådant, men som bør udslettes af aktieselskabsregisteret. Atter her maa udslettelse kunne afværges ved, at mangelen afhjælpes.

Har der vel kun været to aktionærer fra først af, men har disse begge været i god tro, skal efter analogien i § 59 selskabet opløses.

Har selskabet ikke hjemsted her i landet, bør det slettes af registeret. Muligvis kan dog udslettelse først ske, efter at det ved dom er fastslået, at selskabet er pligtigt at tåle udslettelse³⁴⁾.

§ 16. Fortsat aktietegning og forhøjelse af aktiekapitalen.

1. En forhøjelse af et selskabs aktiekapital kan være motiveret ved, at virksomheden har nået et sådant omfang eller står overfor sådanne udvidelser, at den hidtidige aktiekapital skønnes for lille, eller ved, at aktiekapital er gået tabt. I sidste fald vil forhøjelsen ske som led i en rekonstruktion af selskabet, idet den hidtidige aktiekapital nedsættes og samtidig ny aktiekapital tilføres, ofte ved at selskabets bankforbindelse indgår på, at bankgælden helt eller delvis konverteres til aktiekapital.

Har et selskab egenkapital udover aktiekapitalen, fx en dispositionsfond, vil en forhøjelse af aktiekapitalen kunne ske ved overførelse af et beløb fra den pågældende fond. Fra den ved § 43 påbudte reservefond kan sådan overførelse dog næppe ske¹⁾.

Udenfor lovens begreb om forhøjelse af aktiekapitalen falder det tilfælde, at der fra først af — i stiftelses-overenskomsten, § 5, litra f, og i vedtægterne, § 8, litra b — er fastsat et mindste- og et største-beløb for aktiekapitalen, således at selskabet kan begynde sin virksomhed, når blot mindste-beløbet er tegnet. Ifølge § 11 skal i så fald mindste-beløbet være tegnet inden den konstituerende

³⁴⁾ Krenchel ad § 5, note 5.

¹⁾ Jfr. sv. A. L. § 64, Krenchel ad § 19 note 2.

generalforsamling, men er det sket, kan tegningen fortsættes, indtil største-beløbet er nået. I virkeligheden finder også ved en sådan »fortsat aktietegning« en forhøjelse af aktiekapitalen sted, i hvert fald når tegningen sker, efter at selskabet har begyndt sin virksomhed. Men reglerne om fortsat aktietegning er forskellige fra reglerne om forhøjelse af aktiekapitalen i lovens forstand.

2. Fortsat aktietegning kan finde sted, såsnart mindste-beløbet for aktiekapitalen er tegnet, efter omstændighederne altså forinden den konstituerende generalforsamling. Nogen tidsfrist, inden hvilken tegningen skal være afsluttet, fastsætter loven ikke. Fortsat aktietegning kan altså finde sted endog lang tid efter selskabets registrering.

Reglerne i § 10 er direkte anvendelige på fortsat aktietegning. Da tegningslisterne herefter skal indeholde en genpart af stiftelses-overenskomsten, kunne dennes bestemmelser om aktietegners rettigheder og forpligtelser synes ufravigelige. Dette kan dog kun delvis fastholdes. Det er klart, at der ikke uden hjemmel i stiftelses-overenskomsten kan tillægges aktietegnere særlige rettigheder, og at aktier ikke kan udbydes til lavere kurs end angivet i stiftelses-overenskomsten. Men det kan ikke være udelukket at udbyde aktier til højere kurs end fastsat i stiftelses-overenskomsten. At dette sker, kan nemlig kun være til fordel for de tidligere aktietegnere, og hensynet til de nye aktietegnere varetages tilstrækkeligt, når der i tegningslisten gives oplysning om, i hvilket omfang tegning har fundet sted til den lavere kurs. Også ved tegning af mindste-beløbet for aktiekapitalen må kursen kunne forhøjes, når adgangen til at tegne aktier er stærkt efterspurgt, men spørgsmålet har her mindre praktisk interesse. Efter omstændighederne må det endog være en pligt for bestyrelsen kun at udstede aktier til højere kurs end angivet i stiftelses-overenskomsten, thi selskabets virksomhed kan have medført, at dets aktier er steget i værdi, og det vilde da berige de nye aktionærer på de tidligere aktionærers bekostning, om de nye aktier udstedtes til den i stiftelses-overenskomsten angivne kurs. — De bestemmelser, der ifølge stiftelses-overenskomsten skal gælde for indbetaling paa aktierne, kan være formede på en sådan måde, at de ikke kan finde anvendelse på den fortsatte aktietegning. I så fald må der i den benyttede tegningsliste optages særlige bestemmelser, så vidt muligt svarende til stiftelses-overenskomstens bestemmelser, i hvert fald ikke min-

dre byrdefulde for aktietegnerne. — I tegningslisten bør angives, fra hvilket tidspunkt de nye aktier skal give ret til udbytte. Der kan ikke være noget til hinder for at bestemme, at de skal deltage i udbytte for hele det løbende regnskabsår, og er andet ikke bestemt, vil dette i hvert fald ofte kunne antages at være meningen.

Regelen i § 12 gælder også retshandler angående overdragelse af aktier, der tegnes under fortsat aktietegning.

Anmeldelse om, at et aktiebeløb er tegnet, skal ifølge § 18 gøres inden en måned. Efter analogien af § 14, 2. stk.²⁾ må anmeldelsen dog ikke uden samtykke af ministeren for handel og industri optages i registeret, forinden der paa aktiekapitalen er sket indbetalinger, der udgør mindst 10 pct., ved forsikrings-aktieselskaber mindst 25 pct. af *hver* akties pålydende.

3. Beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen kan ifølge § 19 kun generalforsamlingen fatte. Det kan altså ikke bestemmes i vedtægterne, at fx bestyrelsen skal kunne træffe beslutning herom. Og dette gælder, hvad enten forhøjelsen sker ved tilførsel af ny kapital, ved overførelse af anden egenkapital eller ved konvertering af gæld. For aktionærerne er det altid et spørgsmål af stor betydning, om en forhøjelse af aktiekapitalen skal finde sted. Dette følger allerede af, at et selskabs mulighed for at give et rimeligt udbytte vil være afhængig af, om aktiekapitalen har en passende størrelse. Men også andre grunde fører til det nævnte resultat. Herom skal følgende bemærkes:

En forhøjelse af aktiekapitalen ved tilførsel af ny kapital vil ikke sjældent medføre en forringelse af de gamle aktiers handelsværdi. Den aktiemasse, markedet skal optage, forøges jo derved. Og ofte udbydes de nye aktier til en kurs, der ligger — væsentligt — under værdien af de gamle aktier før forhøjelsen. Til en kurs, der ligger over, hvad de gamle aktier kan købes for, vil det nemlig ikke kunne nytte at udbyde nye aktier. Ofte vil det tværtimod være nødvendigt at udbyde de nye aktier til en kurs, der ligger i hvert fald noget under de gamle aktiers handelsværdi, idet denne kan ventes at gå noget ned allerede som følge af, at aktiemassen forøges. Er selskabets aktier ikke børsnoterede, kan det dernæst være vanskeligt at afgøre, hvad aktiernes handelsværdi er, og i så fald

²⁾ At det må være § 14, 2. stk., ikke § 22, 3. stk., der kommer til analogisk anvendelse, synes klart.

kan det, hvis man vil have de nye aktier afsat, være nødvendigt at udbyde dem til en kurs, der ligger væsentlig under, hvad der ville være en rimelig pris for de gamle aktier. Og selv ved selskaber med børsnoterede aktier er det ikke sjældent, at man vælger at udbyde de nye aktier til en kurs, der er væsentlig lavere end den, hvortil de gamle aktier noteres. Når de gamle aktionærer fuldtud benytter den fortrinsret til tegning af nye aktier, der normalt tillægges dem, vil de ikke lide noget tab herved, men tværtimod ofte opnå en fordel, idet faldet i aktiernes kurs som følge af forhøjelsen ofte vil være mindre end faldet i den værdi, den enkelte aktie vil have i tilfælde af selskabets likvidation. Aktiers handelsværdi beror jo ikke alene på selskabets status, men også på forventningerne med hensyn til udbytte, selskabets formodede indtjeningssevne, og udbydelse af nye aktier til en kurs, der ligger væsentlig under de gamle aktiers handelsværdi, vil ofte indicere, at man fra selskabets side, uanset den lave kurs, hvortil aktierne udbydes, venter at kunne opretholde det hidtidige udbytte. Men i alle tilfælde, hvor nye aktier udbydes til en kurs, der er lavere end de gamle aktiers handelsværdi før forhøjelsen, vil de nye aktionærer blive berigede på de gamle aktionærers bekostning, hvis ikke disse enten fuldtud benytter deres fortrinsret til tegning af nye aktier eller, forinden forhøjelsen har fundet sted, afhænder deres aktier eller den til disse knyttede tegningsret til andre, hvilket sidste ofte kan være vanskeligt, navnlig hvis aktierne ikke er børsnoterede.

Forhøjelse af aktiekapitalen ved overførelse af anden egenkapital vil, skønt uden indflydelse på den værdi, den enkelte aktionærs aktier vil have i tilfælde af selskabets likvidation, ofte have en forøgelse af disses handelsværdi til umiddelbar følge. For så vidt vil en sådan forhøjelse være i samtlige aktionærers interesse. Før indførelsen af den nedenfor omtalte skatteretlige regel har derfor krav om udstedelse af friaktier ofte været rejst fra hausse-spekulantens side. Kommer der dårlige tider for selskabet, kan imidlertid den omstændighed, at fx en dispositions- eller udbyttereguleringsfonds midler er overført til aktiekapitalen, bevirke, at selskabet bliver ude af stand til at betale udbytte, og derfor kan en formindskelse af handelsværdien af den enkelte aktionærs andel i selskabet fremkomme som en fjernere følge af aktiekapitalens forhøjelse på den her omtalte måde. Og ifølge lov nr. 149 af 10. april 1922 om indkomst- og formueskat til staten skal enhver aktionær svare indkomstskat af det pålydende beløb af de friaktier, der tildeles

ham³⁾), hvilket har til følge, at forhøjelse af aktiekapitalen på den her omtalte måde ofte ikke vil være i aktionærernes interesse.

Når aktiekapitalen forhøjes ved konvertering af gæld, vil der ret ofte blive tillagt den nye aktiekapital præferencestilling i en eller flere henseender. Og selvom det ikke er tilfældet, vil der let kunne ske en forurettelse af de gamle aktionærer. I regelen finder konverteringen sted som led i en rekonstruktion af selskabet, idet den gamle aktiekapital nedskrives og de nye aktier udstedes til pari kurs. I så fald beriges de nye aktionærer på de gamles bekostning, hvis den gamle aktiekapital nedskrives mere end begrundet i foreliggende tab, men betragter man ikke rekonstruktionen som en samlet operation, kan man ganske vist sige, at det ikke er forhøjelsen af aktiekapitalen, men den umiddelbart forudgående nedsættelse af denne, der foruretter de gamle aktionærer⁴⁾).

Efter § 19 kan beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen fattes med simpel stemmeflerhed af de mødende på en generalforsamling. Efter vedtægterne vil imidlertid en sådan stemmeflerhed normalt ikke være tilstrækkelig. Ifølge § 8, litra b, skal vedtægterne nemlig indeholde bestemmelse om aktiekapitalens størrelse. Til forhøjelse af aktiekapitalen kræves altsaa ændring af vedtægterne, og hertil vil simpel stemmeflerhed i regelen ikke være tilstrækkelig.

Beslutningen skal ifølge § 19 angive:

³⁾ Det hedder i lov 1922 § 4, litra e, 2. stk.: »Friaktier, der tildeles et selskabs aktionærer, bliver at henregne til modtagerens indkomst med et beløb, svarende til deres pålydende, og i tilfælde, hvor aktier udstedes mod vederlag, som dog er mindre end deres pålydende, skal et beløb, svarende til forskellen mellem tegningskursen og aktiernes pålydende, ligeledes medregnes til modtagerens skattepligtige indkomst«. Den sidste bestemmelse sigter til tilfælde, hvor en forhøjelse af aktiekapitalen sker ved, at der samtidig tilføres selskabet ny kapital og overføres anden egenkapital til aktiekapitalen. Om en undtagelse, se lov nr. 458 af 22. dec. 1939 § 7, 2. stk., med senere love. — At forhøjelsen af aktiekapitalen gennemføres ved opskrivning af de gamle aktier i stedet for ved udstedelse af friaktier, kan ikke fritage aktionærerne for den omtalte skattepligt, jfr. U. f. R. 1931 A 54 (H. D.) ang. et tilfælde, hvor aktierne lød på en vis brøkdel af selskabsformuen. — Den omtalte regel indførtes ved Lov nr. 534 af 4. oktober 1919.

⁴⁾ Om at kun generalforsamlingen kan træffe beslutning om nedsættelse af aktiekapitalen, nedenfor s. 295. — Udenfor tilfælde af rekonstruktion ville en konvertering af gæld til aktiekapital kunne forurette de gamle aktionærer på ganske samme måde som en forhøjelse af aktiekapitalen ved tilførsel af ny kapital.

- a. det højeste beløb, hvormed aktiekapitalen skal kunne forhøjes;
- b. hvorvidt de ældre aktionærer skal have en fortrinsret til tegning af de nye aktier og da hvilken;
- c. hvorvidt de nye aktier eller nogle af dem skal have særlige rettigheder og da hvilke;
- d. hvorvidt de nye aktionærer skal være forpligtede til at lade deres aktier indløse helt eller delvis og da efter hvilke regler;
- e. hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i de nye aktiers om sættelighed og da hvilke;
- f. hvorvidt de nye aktier skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaven.

Dette gælder, hvad enten det drejer sig om tilførsel af ny kapital, om overførelse til aktiekapitalen af anden egenkapital eller om konvertering af gæld. Går beslutningen ud på, at aktiekapitalen skal forhøjes ved konvertering af gæld, vil allerede heri ligge, at de ældre aktionærer ikke skal have nogen fortrinsret til tegning af de nye aktier, og går beslutningen ud på, at der skal udstedes friaktier for et bestemt beløb, vil heri ligge, at de nye aktier skal tildeles de gamle aktionærer.

Ifølge § 19, litra a, kan beslutningen gå ud på, at aktiekapitalen skal kunne forhøjes med et beløb af »indtil« . . . kr. Men naturligvis kan det også besluttes, at aktiekapitalen skal forhøjes med et bestemt beløb, således når der på forhånd — fx ifølge garanti af et emissionshus — er sikkerhed for, at hele det beløb, hvormed aktiekapitalen ønskes forhøjet, vil blive tegnet, eller når det drejer sig om udstedelse af friaktier eller om konvertering af gæld.

Særlige grænser for, hvad generalforsamlingen kan beslutte om de i § 19, litra a—f, nævnte spørgsmål, fastsætter loven ikke. I så henseende gælder derfor kun, hvad der kan udledes af almindelige retsregler. At en angående forhøjelse af aktiekapitalen truffet beslutning skulle være i strid med trediemands ret, vil ikke let forekomme i praksis. Tænkes kan det dog, at der ifølge tidligere generalforsamlingsbeslutning for tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen er tilsagt trediemand en fortrinsret til tegning af aktier. I så fald må denne respekteres. I strid med aktionærers ret vil det være at gennemføre en forhøjelse på en sådan måde, at det indbyrdes retsforhold mellem aktionærerne forrykkes. Derfor kan generalforsamlingen vel bestemme, at ingen af de gamle aktionærer skal have fortrinsret til tegning af nye aktier, men for så vidt andet ikke følger af, at der er tillagt nogle af de gamle aktier særlige rettigheder,

kan den ikke lovligt beslutte, at kun nogle af de gamle aktionærer, fx kun de, der ejer mindst to aktier, skal have fortrinsret⁵⁾, at den enkelte aktionærs fortrinsret skal gælde et mindre aktiebeløb end det, der svarer til hans andel i den gamle aktiekapital, eller at der for de forskellige aktionærer skal gælde forskellig frist, inden hvilken fortrinsretten skal udøves. Og af samme grund kan generalforsamlingen vel bestemme, at de nye aktier eller nogle af dem skal have særlige rettigheder fremfor alle de gamle aktier, men ikke, at de nye aktier skal have fortrinsstilling i forhold til en del af de gamle aktier, men ikke i forhold til alle disse, medmindre dette er begrundet i det indbyrdes retsforhold mellem de gamle aktionærer. Medens det således i et selskab, hvor der i forvejen er en stam- og en præferencekapital, kan besluttes, at der skal udbydes nye aktier med fortrinsstilling i en eller flere henseender i forhold til såvel de tidligere udstedte præferenceaktier som stamaktierne, ville det i mangel af særlig hjemmel ikke kunne bestemmes, at der skal udbydes nye aktier med fortrinsstilling alene i forhold til stamkapitalen. Dog ifølge den særlige bestemmelse i § 57, 2. stk., kan dette ske, når det vedtages efter de for ændring af vedtægterne gældende regler, og beslutningen derom desuden tiltrædes af aktionærer, der ejer ni tiendedele af stamkapitalen. I strid med aktionærers ret vil en beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen også være, når der fra den majoritets side, der har vedtaget beslutningen, foreligger misbrug af dens talmæssige overvægt på anden måde end ved, at beslutningen går ud på at forrykke det indbyrdes retsforhold mellem aktionærerne. Således vil generalforsamlingen ikke kunne beslutte, at der skal udstedes friaktier til trediemand. Og medens der vel kan tillægges en præferencekapital fortrinsret til udbytte af en vis størrelse, vil det ikke kunne vedtages, at alt fremtidigt overskud af selskabets virksomhed skal tilfalde præferencekapitalen.

Ifølge § 19, litra a, skal generalforsamlingens beslutning angive det højeste beløb, hvormed aktiekapitalen »skal kunne« forhøjes. Heri ligger, at beslutningen kan formes som en bemyndigelse for bestyrelsen til at foretage en forhøjelse, hvis den finder det rigtigt, og til i bekræftende fald at foretage forhøjelsen til det tidspunkt og — indenfor det i generalforsamlingens beslutning angivne højeste

⁵⁾ Det er dog ikke nødvendigt at fastsætte de nye aktiers størrelse på en sådan måde, at enhver aktionær, selvom han kun ejer en aktie, selv kan udnytte sin tegningsret, men sker dette ikke, må der gives de pågældende ret til at afhænde deres tegningsret. Nærmere nedenfor s. 217.

beløb — i det omfang, den finder det rigtigt. Vilkårene for en forhøjelse kan fastsættes af bestyrelsen, for så vidt de ikke ifølge § 19 skal fastsættes af generalforsamlingen og ikke er fastsat af denne. Under sidstnævnte forudsætning kan bestyrelsen således fastsætte den kurs, hvortil de nye aktier udbydes. Har de gamle aktionærer fortrinsret til tegning af de nye aktier, kan bestyrelsen i så fald fastsætte kursen lavere end aktiernes handelsværdi, men alle de gamle aktionærer må have adgang til at tegne til samme kurs. For så vidt aktierne udbydes til trediemand, må bestyrelsen overfor selskabet have pligt til at søge opnået den bedst mulige kurs, der ikke behøver at være den samme for alle de nye aktier⁶⁾.

Tegning af nye aktier skal ifølge § 20, 1. stk., ske på tegningslister, der, hvis beslutningen om forhøjelse af aktiekapitalen er truffet, efter at selskabet er optaget i registeret, i original eller genpart skal indeholde en af bestyrelsen underskrevet angivelse af:

- a. Selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) og formål;
- b. den i § 19 omhandlede generalforsamlingsbeslutning;
- c. største-beløbet af de med forhøjelsen forbundne omkostninger samt om der er tillagt de enkelte bestyrelsesmedlemmer, direktører eller andre garantiprovision eller andet vederlag i anledning af forhøjelsen, og i så fald arten og størrelsen heraf;
- d. hvorvidt og da på hvilke vilkår — derunder for hvilket vederlag — selskabet i forbindelse med forhøjelsen skal overtage en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, med oplysning om vurderingsgrundlaget, om til hvem vederlaget ydes, og om hvorvidt vederlaget ydes ved aktier i selskabet;
- e. de nye aktiers størrelse og kursen, hvortil de udbydes;
- f. de for indbetalingen gældende bestemmelser.
- g. de bestemmelser, der skal følges i tilfælde af overtegning.

Er beslutningen om forhøjelse af aktiekapitalen truffet, før selskabet er optaget i registeret, skal enhver tegningsliste desuden indeholde en genpart af stiftelses-overenskomsten, § 20, 3. stk.

Selskabets vedtægter skal fremlægges ved tegningen, § 20, 2. stk.

Urigtige eller vildledende angivelser i en tegningsliste eller i en i anledning af forhøjelsen udstedt tegningsindbydelse kan medføre strafansvar efter straffelovens § 296.

I tilfælde af overtegning meddeles det ved brev hver enkelt aktie-

⁶⁾ Men i henhold til § 20, litra e, må der formentlig i tegningslisten, foruden om den kurs, hvortil aktier nu udbydes, gives oplysning om den eller de kurser, hvortil tegning måtte være sket i forvejen.

tegner, hvor stor en del af det tegnede beløb der tilkommer ham, § 20, 4. stk.

Bestemmelserne i § 20 gælder tegning af aktiekapital, derimod næppe med hensyn til friaktier eller aktier, der tildeles bestyrelsesmedlemmer, direktører eller andre i anledning af forhøjelsen eller ydes som vederlag for overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande⁷⁾).

Bestemmelserne i § 20, litra c, er i sig selv egnede til at modvirke, at for meget medgår til omkostninger i anledning af forhøjelsen. Men § 21 bestemmer yderligere, i lighed med § 6, at omkostningerne, fraregnet stempelafgifter og mulige tinglysningsgebyrer, ikke uden tilladelse af overregistrator må overstige 5 pct. af den nye kapital, hvorved må forstås det beløb, hvormed aktiekapitalen virkelig forhøjes, hvilket beløb jo kan være mindre end det, hvormed aktiekapitalen ifølge generalforsamlingens beslutning skal kunne forhøjes.

Vilkårene for overtagelsen af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande skal ifølge § 20, litra d, angives i tegningslisterne, når overtagelsen skal ske »i forbindelse med« forhøjelse af aktiekapitalen. Dette er tilfældet, når vederlaget skal ydes ved aktier i selskabet⁸⁾, og når overtagelsen er betinget af, at det lykkes at gennemføre kapitalforhøjelsen. Derimod kan en overtagelse ikke siges at stå i forbindelse med forhøjelsen, blot fordi den sker samtidig med denne.

For tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen indeholder loven ikke nogen regel, der svarer til § 7. Efter den stilling, bestyrelsen indtager, følger det imidlertid af almindelige regler, at den har ansvar for alle dispositioner, den træffer, altså også for aftaler om overtagelse af en bestående forretning eller bestemte formuegenstande, og dette ansvar forældes ikke efter den særlige regel i § 7, 2. stk. At deltagere i nytegningen har tegnet sig på tegningslister, der indeholder de af § 20, litra d, krævede oplysninger, kan sikkert ikke medføre, at de må anses at have godkendt de pågældende aftaler. For deltagere i nytegningen, der ikke i forvejen er aktionær i selskabet, kan dette støttes på analogien af § 7, idet bestyrelsen i forhold til dem indtager en stilling, der ganske svarer til den, stifterne indtager i forhold til aktietegnere. Og overfor deltagere i

⁷⁾ Krenchel ad § 20, note 1.

⁸⁾ De til § 20, litra d, svarende bestemmelser i sv. A. L. § 50 angår kun dette tilfælde.

nytegningen, der i forvejen er aktionærer, kan bestyrelsens ansvar sikkert ikke være ringere end overfor deltagere, der ikke i forvejen er aktionærer.

Anmeldelse om forhøjelse af aktiekapitalen skal ifølge § 18 gøres inden en måned^o). Ifølge § 22, 3. stk., må anmeldelsen dog ikke uden samtykke af ministeren for handel og industri optages i registeret, forinden der på den nytegnede kapital er sket indbetalinger, der — i modsætning til, hvad der gælder efter § 14, 2. stk., også for andre selskaber end forsikringsselskaber — udgør mindst 25 pct. af *hver* akties pålydende.

Som bilag til anmeldelsen skal følge en genpart af den benyttede tegningslistes tekst, § 22, 1. stk. De i anledning af forhøjelsen benyttede dokumenter skal — i original eller bekræftet genpart — forevises overregistrator, § 22, 2. stk.

3. I henhold til beslutning af generalforsamlingen kan der tillægges en bestemt person — aktionær eller trediemand — ret til at kræve aktiekapitalen forhøjet. I forbindelse med beslutning om optagelse af et obligationslån kan det således bestemmes, at obligationsejerne efter en vis tids forløb skal have ret til at få deres obligationer ombyttet med nye aktier i selskabet. Og ved overtagelse af et patent kan der gives opfinderen ret til efterhånden at få tildelt nye aktier i selskabet i forhold til, hvad patentet viser sig at indbringe.

Lige med beslutning af generalforsamlingen må gælde, at der allerede i stiftelses-overenskomsten er truffet bestemmelse om, at en bestemt person skal have ret til at kræve aktiekapitalen forhøjet.

Et af bestyrelsen på selskabets vegne afgivet tilsagn om, at en bestemt person skal have ret til at kræve aktiekapitalen forhøjet, må ifølge § 19 være uforbindende for selskabet, således at vedkommende på grundlag heraf hverken kan gennemtvinge en opfyldelse af tilsagnet eller kræve skadeserstatning. Efter almindelige regler om bristende forudsætninger kan han derimod hæve den aftale, som led i hvilken tilsagnet er givet ham.

4. I § 19 ligger ikke, at generalforsamlingen altid kan beslutte en forhøjelse af aktiekapitalen. Med simpel stemmeflerhed vil generalforsamlingen i regelen ikke kunne gøre det, idet

^o) Der er ikke hjemmel for at kræve generalforsamlingens beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen særskilt anmeldt, jfr. derimod § 37, 2. stk.

en forhøjelse af aktiekapitalen, som allerede omtalt, forudsætter en ændring af vedtægterne. Og intet er til hinder for i vedtægterne at træffe bestemmelse om, at der til forhøjelse af aktiekapitalen skal kræves samtykke af samtlige aktionærer. Endvidere kan ret til at modsætte sig en forhøjelse — hvad dog i hvert fald ikke ofte forekommer i praksis — være tillagt en bestemt person — aktionær eller trediemand — i henhold til bestemmelse i stiftelses-overenskomsten eller beslutning af generalforsamlingen¹⁰).

§ 17. Forpligtelser ifølge aktietegning.

1. I hvilket øjeblik en aktietegner bliver bundet ved sin tegning, må afgøres efter almindelige retsregler.

2. Om (1) indholdet af en aktietegners forpligtelse, om (2) ugyldighedsgrunde for aktietegning eller for indbetaling i henhold hertil og om (3) ophørsgrunde for forpligtelser ifølge aktietegning gælder tildels særlige regler, der skyldes ønskeligheden af såvidt muligt at sikre, at et selskabs nominelle aktiekapital virkelig er tilstede.

(1) Ifølge § 29, 2. stk., må aktier ikke udstedes til underkurs. Denne regel harmonerer vel med reglerne i §§ 6 og 7. Udstedelse af aktier til underkurs kunne desuden vanskeligt tænkes at have noget legitimt formål, idet der herved ville fremkomme et underskud, der ifølge § 44, 1. stk., måtte dækkes, forinden udbyttet kunne udbetales. Fra regelen gælder dog en undtagelse, idet der, som forudsat i §§ 6 og 21, kan udbetales garantiprovision fx til det emissionshus, der forpligter sig til at overtage den del af et udbudt aktiebeløb, der ikke tegnes fra anden side. Man har ikke villet gøre adgangen til at udbetale garantiprovision betinget af, at aktierne udstedes til en sådan overkurs, at provisionen kan afholdes heraf. Men ifølge de nævnte bestemmelser må garantiprovision og øvrige omkostninger ved stiftelsen eller forhøjelsen af aktiekapitalen, fra regnet stempelafgifter og mulige tinglysningsgebyrer, tilsammen højst andrage 5 pct. af den tegnede aktiekapital.

Som tidligere omtalt kræver §§ 14, 2. stk., og 22, 3. stk., at der forinden registreringen skal være indbetalt efter omstændighederne 10 eller 25 pct. af hver akties pålydende, medmindre handelsministeren samtykker i afvigelse herfra. For andre selskaber end for-

¹⁰) Bestyrelsen kan ikke tillægge trediemand en sådan ret.

sikringssselskaber skal derhos ifølge § 30 aktiekapitalen¹⁾ være fuldt indbetalt inden et år efter, at anmeldelsen om aktietegningen er optaget i registeret, medmindre handelsministeren giver samtykke til en forlængelse af den nævnte frist. For forsikringssselskaber gælder derimod kun bestemmelserne i §§ 14, 2. stk., og 22, 3. stk. Herved er der taget hensyn til, at vore forsikringsaktieselskaber, der ikke har brug for nogen synderlig anlægskapital, og som i regelen får tilstrækkelig driftskapital gennem præmierne, der jo normalt betales forud, i stort omfang arbejder med ikke fuldt indbetalt aktiekapital, hvorved opnås, at der kan gives et procentvis større udbytte af den kapital, aktionærerne har investeret i selskabet, end der ville kunne, hvis hele aktiekapitalen var indbetalt.

Er en aktie ikke fuldt indbetalt, når aktiebrev udgives, skal ifølge § 32, 1. stk., aktionæren udstede forskrivning for det ikke indbetalte beløb. Loven siger ikke, hvem der har pligt til at påse, at denne regel overholdes, men det må sikkert være bestyrelsen, hvilket også kan støttes på den almindelige bestemmelse i § 47, 2. stk. Efter denne kan dog bestyrelsen delegere enkelte af sine medlemmer til at foretage eftersyn af beholdningen af forskrivninger, ligesom den i hvert fald efter omstændighederne kan overlade til andre, fx til revisorer, at foretage sådant eftersyn.

Ved andre selskaber end forsikringssselskaber vil der normalt være fastsat bestemte terminer for indbetaling på forskrivninger. I så fald må bestyrelsen påse, at disse overholdes. Ved forsikringssselskaber vil bestemte terminer i regelen ikke være fastsat, og hvis ikke vedtægterne bestemmer andet, kan indbetaling da kun kræves ifølge beslutning af generalforsamlingen. Denne må, for så vidt ikke andet er bestemt, kunne beslutte indkaldelse på forskrivningerne når som helst. Men da det indbyrdes retsforhold mellem aktionærerne ikke kan forrykkes, må der normalt kræves forholdsmæssig indbetaling på samtlige forskrivninger. Allerede som følge heraf er den enkelte forskrivning uegnet til salg eller pantsætning, således at der ikke kan være tale om at opfatte forskrivningerne som negotiable papirer. Men yderligere forbyder § 32, 2. stk., enhver afhændelse eller pantsætning af — enkelte eller samtlige — forskrivnin-

¹⁾ D. v. s. de tegnede aktiers pålydende beløb, for så vidt tegnerne har krav på garantiprovision dog med fradrag af denne. Kravet om indbetaling inden en bestemt frist gælder næppe de beløb udover aktiernes pålydende, for hvilke aktietegnerne hæfter, når tegningen er sket til overkurs.

ger, og heraf må antages at følge, at sådan afhændelse eller pantsætning er ugyldig. Herigennem har kreditorerne sikkerhed for, at forskrivningerne ikke benyttes til fyldestgørelse af enkelte kreditorer eller til sikkerhedsstillelse overfor sådanne.

Ifølge § 29, 4. stk., skal der ved anmeldelse til aktieselskabsregisteret af aktiekapitalens størrelse ses bort fra aktietegninger, til hvilke forbehold er knyttet. Et forbehold må dog være uden betydning, hvis det stemmer med indholdet af tegningslisten, thi i så fald foreligger der ikke noget virkeligt forbehold. Og et forbehold, der er i strid med indholdet af tegningslisten, eller som går ud på at gøre aktietegningen betinget fx af, at vedkommende bliver direktør i selskabet eller medlem af bestyrelsen, vil ophøre at have betydning, hvis betingelsen opfyldes eller tegningslisten ændres på en sådan måde, at den kommer til at stemme med forbeholdet.

(2) Det er tildels noget tvivlsomt, hvilke ugyldighedsgrunde der gælder for aktietegning eller for indbetaling i henhold hertil. Fra det offentlige side føres ingen kontrol med, at en anmeldt aktiekapital er gyldigt tegnet. Vel kræves genpart af stiftelses-overenskomsten eller den ved forhøjelse af aktiekapitalen benyttede tegningslistes tekst indsendt til registeret, §§ 15, litra q, og 22, 1. stk., men selve tegningslisterne skal ikke indsendes. Det ville også vanskeligt kunne pålægges overregistrator at påse fx, at alle aktietegnerne er myndige personer, eller at enhver tegning er sket frivilligt. Garantien for, at en anmeldt aktiekapital virkelig er tilstede fra først af, ligger altså hovedsagelig i bestyrelsens ansvar, der dels er et strafferetligt efter straffelovens § 296, dels et civilretligt, overfor selskabet efter §§ 16, 1. stk., og 18, hvis bestemmelse om, at bestyrelsens medlemmer hæfter en for alle og alle for en for rigtigheden af en anmeldelses indhold, netop har særlig betydning med hensyn til angivelser om aktiekapitalen. Men medens det vel må følge af sidstnævnte bestemmelse, at bestyrelsen har pligt til at påse, at der foreligger gyldig tegning af hele den aktiekapital, der anmeldes, og at denne pligt ikke kan delegeres til enkelte medlemmer af bestyrelsen eller til andre, kan det ikke antages, at bestyrelsens ansvar er et garantiansvar. Skal ikke sikkerheden for, at en anmeldt kapital er gyldigt tegnet, blive for ringe, bør derfor såvidt muligt kun sådanne ugyldighedsgrunde anerkendes, hvis ikke-tilstedeværelse det med rimelighed kan forlanges, at bestyrelsen skal påse.

En aktietegning, der ikke, som foreskrevet i §§ 10 og 20, er sket

på en tegningsliste, er i hvert fald kun gyldig, for så vidt det må antages, at aktietegneren ad anden vej har kendt de oplysninger, han normalt ville få gennem en tegningsliste. Og muligt vil man antage, at en sådan tegning heller ikke i så fald er gyldig. Da loven ikke indeholder nogen udtalelse herom, synes det dog rigtigst ikke at gøre en så vidtgående afvigelse fra almindelige retsgrundsætninger.

Indeholder den tegningsliste, hvorpå en tegning er sket, ikke, hvad den efter § 10, jfr. § 5 eller efter § 20, jfr. § 19 skal indeholde, er tegningen kun gyldig, når mangelen er uvæsentlig, eller det må antages, at aktietegneren ad anden vej har fået den manglende oplysning²). At tegningen også skulle være ugyldig, når mangelen er uvæsentlig, kan derimod ikke antages. Er overtegning ikke sket, må det således være uden betydning, at tegningslisten ikke indeholder de af §§ 5, litra m, og 20, litra g, krævede bestemmelser om, hvorledes der skal forholdes i tilfælde af overtegning. Ikke heller synes tegningen at kunne være ugyldig, hvis aktietegneren ad anden vej har fået den manglende oplysning. Noget andet er, at registrering vil blive nægtet, hvis den som bilag til anmeldelsen indsendte genpart af stiftelses-overenskomsten eller af den ved en forhøjelse af aktiekapitalen benyttede tegningslistes tekst lider af en mangel, og denne ikke er uvæsentlig³).

²) Tegningen ugyldig, da der ikke forelå stiftelsesoverenskomst, U. f. R. 1927 A. 133.

³) Overregistrators skøn i så henseende er ikke afgørende i forholdet mellem selskabet og en aktietegner. Overregistrator bør derfor nægte registrering, hvis der kan være mindste tvivl om en foreliggende mangels uvæsentlighed. — Ved utr. hmskr. 30. aug. 1918 ang. et tilfælde, hvor stiftelses-overenskomsten var unøjagtig gengivet i den offentlige tegningsindbydelse, jfr. A. L. 1917 § 7, tillodes selskabets optagelse i registeret på vilkår, at selskabets bestyrelse sammen med en bank underskrev en erklæring, der indeholdt bestemmelser om, (1) at bestyrelsen senest 14 dage efter registreringen i de samme blade, hvori tegningsindbydelsen havde været bekendtgjort, skulle indrykke bekendtgørelse om den stedfundne unøjagtighed og om, at aktietegnerne kunne få deres indskud tilbage med tillæg af renter, (2) at overregistrator skulle være berettiget til at foranledige denne bekendtgørelse, hvis bestyrelsen undlod at foretage det i så henseende fornødne, (3) at bestyrelsen skulle foranledige, at der ved de udstedte interimbevisers ombytning med aktier udleveredes hver aktionær et eksemplar af bekendtgørelsen og, (4) at banken skulle være forpligtet til at overtage tilbageleverede interimbeviser eller aktier.

Af formuerettens almindelige ugyldighedsgrunde må i hvert fald umyndighed, fornuftmangel, mekanisk tvang, voldelig kompulsiv tvang og falsk, der efter almindelige regler virker, selvom løftemodtageren er i god tro, og som kan gøres gældende overfor godtroende trediemand, anerkendes som ugyldighedsgrunde også for aktietegning. Dansk praksis er imidlertid ikke blevet stående herved, men har anerkendt også ugyldighedsgrunde, der efter almindelige regler kun har virkning, når løftemodtageren er i ond tro. Således har højesteret fastslået, at såvel en ved svig som en ved urigtige angivelser uagtsomt fremkaldt aktietegning er ugyldig⁴). Også urigtige eller bristende forudsætninger er af hidtidig praksis ofte anerkendt som relevante⁵).

⁴) U. f. R. 1911 A. 267, jfr. T. f. R. 1912 346, og U. f. R. 1921 A. 450, jfr. T. f. R. 1924 70 ff. — Ang. berettigelsen af denne praksis H. H. Bruun og Poul Jacobsen i U. f. R. 1926 B. 205 ff. og 237 ff. — At en aktietegner, efter at selskabet havde standset sine betalinger, havde ombyttet et af ham ved tegningen modtaget interimisbevis mod gamle aktier i selskabet, kunne, uanset om han ved ombytningen havde været bekendt med den udviste svig, ikke afskære ham fra at påberåbe sig denne, U. f. R. 1913 A. 111 (H. D.). — Ikke heller kunne det afskære en aktietegner fra at påberåbe sig ugyldighed af sin tegning, at han samtidig med denne var indvalgt i selskabets bestyrelse, men aldrig havde indfundet sig til bestyrelsesmøder, skønt han stadig var varslet til disse, og heller ikke på anden måde havde benyttet sin adgang til som bestyrelsesmedlem at skaffe sig indsigt i selskabets forhold, U. f. R. 1921 A. 450 (H. D.). — Derimod kunne enken efter et medlem af selskabets repræsentantskab ikke gøre gældende, at hendes afdøde mands aktietegning var fremkaldt ved svig, idet sidstnævnte både kunne og burde have skaffet sig oplysning om de i forbindelse med emissionen stående forhold, U. f. R. 1912 A. 425. Og krav på tilbagebetaling fandtes udelukket i et tilfælde, hvor vedkommende havde kendt selskabets stilling, da han foretog indbetaling, og først forsøgte at anfægte denne et årstid efter, U. f. R. 1923 A. 323 (H. D.). — At et prospekt havde angivet den allerede tegnede kapital for højt, fandtes uden betydning, da kapitalen dog havde været tilstede, før selskabet begyndte sin virksomhed, U. f. R. 1922 A. 706. — Da aktietegneren havde haft lejlighed til at gennemse bøger og kundelister samt efterse inventar, kunne urigtige oplysninger ikke berettige til anfægtelse, U. f. R. 1937 A. 1012 (H. D.).

⁵) U. f. R. 1880. 954 (H. D.): Der var forløbet over to år mellem aktietegningen og selskabets konstituering. Vedkommende aktietegner fandtes dog bundet ved sin tegning, da han, hvis han ville tilbagekalde denne, senest på den konstituerende generalforsamling burde have givet meddelelse herom. — U. f. R. 1881. 149: En aktietegner var ikke bundet ved sin tegning af aktier i et jernbaneselskab, da to stationer kom til at ligge væsentlig anderledes end forudsat i tegningsindbydelsen. — U. f. R. 1910

Den omtalte praksis vil fremtidig ikke kunne opretholdes i hele sit omfang. I forbindelse med bestemmelsen om, at der ved anmeldelse til registeret af aktiekapitalens størrelse skal ses bort fra aktietegninger, til hvilke forbehold er knyttet, bestemmer nemlig § 29, at forbehold, der ikke fremgår af tegningslisten, ikke kan gøres gældende overfor selskabet. Og det synes herefter at måtte antages, at ikke heller urigtige eller bristende forudsætninger eller urigtige angivelser, der ikke er optaget i tegningslisten, men fx findes i selskabets regnskab eller fremkommer fra stiftere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører, kan gøre aktietegning uforbindende. Som hidtil må derimod væsentlig urigtige angivelser i en tegningsliste gøre aktietegningen ugyldig, i hvert fald i tilfælde af svig eller uagtsomhed, muligt også i tilfælde af god tro^o). Og så længe et selskab ikke er registreret, må vistnok de almindelige regler om retshandlers ugyldighed gælde fuldtud, da § 29 kun fastslår, at visse forbehold ikke kan gøres gældende overfor selskabet, og dette ifølge § 17, 1. stk., først fra registreringen har retssubjektivitet. Skønt det synes lidet rimeligt, må regelen i § 29 derimod efter ordene gælde straks fra tegningen, hvor denne finder sted efter selskabets registrering.

Antages det anførte, vil det vanskeligere end hidtil kunne ske, at en anmeldt aktiekapital viser sig ikke at have været tilstede fra først af, uden at ansvar som følge heraf kan gøres gældende mod

A. 281: I et selskab, der ifølge tegningsindbydelsen ikke måtte begynde sin virksomhed, før der var tegnet aktier for mindst 100.000 kroner, viste det sig et halvt års tid efter, at selskabet havde begyndt sin virksomhed, at en del aktietegninger var falske, således at den virkelig tegnede aktiekapital kun udgjorde 37.000 kr. Som følge heraf antoges aktietegningen i selskabet uforbindende, og herved fandtes det uden betydning, om ledelsen havde været i god tro. — U. f. R. 1914 A. 109: En aktietegner i et hotelforetagende var ikke bundet ved sin tegning, da der i tegningsindbydelsen var henvist til udarbejdede tegninger og overslag for det planlagte byggeforetagende, medens et væsentligt andet kom til udførelse. — U. f. R. 1921 A. 988 (H. D.): Anset for en relevant forudsætning, at hvad der indvandt ved diskontering af en af en aktietegner udstedt veksel for det af ham tegnede beløb blev stillet til selskabets disposition. — U. f. R. 1921 A. 1005: På grund af udvist passivitet kunne en aktietegner ikke påberåbe sig, at en ved en forhøjelse af aktiekapitalen i tegningsindbydelsen sket angivelse af, at der ikke for det udbudte beløb skulle overtages nogen bestående forretning eller bestemte formuegenstande, ikke var blevet overholdt.

^o) Jfr. H. Ussing, Aftaler 181—82.

bestyrelsen i henhold til § 16, 1. stk. Dog udelukket vil denne mulighed heller ikke fremtidig være, da jo i hvert fald umyndighed, fornuftmangel, mekanisk tvang, voldelig kompulsiv tvang og falsk må virke som ugyldighedsgrunde også for aktietegning, selvom bestyrelsen var i god tro. For så vidt angår aktiekapital, der anmeldes at være kontant indbetalt, har kreditorerne dog den sikkerhed, der følger af, at penge, der er modtaget i god tro, efter almindelige regler ikke kan kræves tilbage.

Er det i stiftelses-overenskomsten fastsatte mindste-beløb for aktiekapitalen ikke tegnet inden den konstituerende generalforsamling, bortfalder ifølge § 11, 1. stk., aktietegnernes forpligtelse, og indbetalte beløb tilbagebetales. Da den konstituerende generalforsamling ifølge § 13, 1. stk., skal afholdes senest fire måneder efter stiftelses-overenskomstens dato, sikres aktietegnere herved imod, at spørgsmålet, om den forpligtelse, de har påtaget sig ved tegningen, bliver aktuel, holdes svævende udover et tidsrum af fire måneder. Af bestemmelsen i § 11, 1. stk., kan derimod ikke sluttes, at de øvrige aktietegnere kan sige sig løs fra deres forpligtelser ifølge tegningen og kræve allerede indbetalte beløb tilbagebetalt, hvis det efter selskabets registrering viser sig, at en aktietegning fx er falsk. Og hensynet til kreditorerne taler afgørende imod, at noget sådant kan antages.

At der er begået fejl ved indkaldelsen til den konstituerende generalforsamling, eller at der på denne er begået fejl fx med hensyn til stemmetælling, vil formentlig kunne have til følge, at aktietegnere kan angribe en af generalforsamlingen truffet beslutning efter analogien af § 58. Derimod vil en aktietegning sikkert ikke blive uforbindende, fordi sådanne fejl er begået.

Meddeles det i henhold til § 11, 3. stk., en aktietegner, at han kun kan blive aktionær for en del af det beløb, han har tegnet, begrænses hans forpligtelse i overensstemmelse hermed. Undladelse af at give meddelelse i henhold til den nævnte bestemmelse kan sikkert ikke have bortfald af aktietegnerens forpligtelse til følge.

(3) Som ophørsgrund for forpligtelser ifølge aktietegning virker naturligvis indbetaling af det tegnede beløb. Ifølge § 32, 1. stk., kan en aktionær, der foretager indbetaling, efter at han har erholdt aktiebrev, forlange dette påtegnet derom, og har han udstedt forskrivning, skal indbetalingen afskrives på denne. Overtrædelse af sidstnævnte bestemmelse kan dog ikke have til følge, at den pågældende aktionær må betale påny.

Mod sin forpligtelse ifølge aktietegningen kan en aktietegner ifølge § 31 ikke bringe fordringer på selskabet i modregning⁷⁾).

Ifølge § 33 kan samtidigt med overdragelsen af en ikke fuldt indbetalt aktie delegation af overdragerens forpligtelse finde sted. Dog kræves godkendelse af bestyrelsen hertil. Og godkendelse må kun gives, såfremt det må antages, at erhververen vil være i stand til at erlægge de fremtidige indbetalinger. Men stilles der betryggende sikkerhed, kan godkendelse ikke nægtes, medmindre den ønskede overdragelse strider mod bestemmelser i vedtægterne om indskrænkninger i aktiernes omsættelighed. Erhververen skal udstede forskrivning for det ikke indbetalte beløb⁸⁾).

At en aktionær ikke opfylder en ham påhvilende indbetalingsforpligtelse, ville efter almindelige retsregler have til følge, at selskabet kunne hæve den med aktionæren truffene aftale, således at aktionæren blev frigjort for sin forpligtelse og fik tilbage, hvad han allerede måtte have indbetalt, men til gengæld mistede sine aktionærrettigheder. En sådan ophævelse af aftalen ville imidlertid støde an mod det hensyn til kreditorerne, der har ført til særlige regler om nedsettelse af aktiekapitalen, og den udelukkes ved § 34. Herefter er en aktionær, der ikke i rette tid foretager indbetaling, hvis vedtægterne ikke bestemmer andet, pligtig at svare rente af det skyldige beløb med 6 pct. årlig fra den dag, da betalingen skulle være erlagt, og selskabet, d. v. s. dets ledelse, skal⁹⁾), medmindre overdragelse af aktieretten og delegation af forpligtelsen finder sted efter reglerne i § 33, uden ugrundet ophold søge sig fyldestgjort for det skyldige beløb, enten ved at indtale det eller ved for aktionærens regning, så vidt muligt efter fire ugers varsel til ham, ved et medlem af en her i riget anerkendt fondsbørs eller ved offentlig auktion at afhænde aktien med forpligtelse for erhververen til at yde de manglende indbetalinger med påløbne renter. I sidste fald må ifølge analogien af § 33 afhændelsen godkendes af bestyrelsen. Kan det skyldige beløb ikke erholdes hos aktionæren, og kan aktien ikke på den anførte måde afhændes til en person, der må antages at

⁷⁾ Jfr. s. 121 og II del § 11 ved note 35 *og U. f. R. 1939 A. 1052 (H. D.) samt 1941 A. 261 (H. D.), hvor landsretten synes at forudsætte, at modregning i visse tilfælde kan finde sted.*

⁸⁾ Efter ordene gælder dette, selvom aktiebrevet endnu ikke er udgivet, jfr. derimod § 32, 1. stk. Derfor taler også, at man jo ikke har erhververens underskrift på en tegningsliste.

⁹⁾ Denne regel er, i modsætning til den lige nævnte regel om pligt til at svare rente, præceptiv.

ville være i stand til at erlægge de fremtidige indbetalinger, skal aktien annulleres, og aktiekapitalen anses da for nedsat med et til aktiens pålydende svarende beløb¹⁰). Herom skal der gøres anmeldelse til registeret inden en måned, § 18, og med anmeldelsen skal følge bevis for, at betingelserne for aktiens annullering har været tilstede.

Den sikkerhed i aktieretten med tilhørende forpligtelse, § 34 hjemler selskabet, kan karakteriseres som en håndpanteliggende ret. Processuelt er selskabet jo berettiget til uden forudgående lovmål og dom og uden forudgående udlæg at søge aktien afhændet på den omtalte måde, og dette må gælde også i tilfælde af aktietegnerens konkurs. Materielt må selskabets ret have fuld tinglig beskyttelse. Efter § 33 kan overdragelse af en ikke fuldt indbetalt aktie overhovedet kun ske med bestyrelsens samtykke og kun mod, at erhververen udsteder forskrivning for det ikke indbetalte beløb. Og heraf må følge, at aktionærens kreditorer ikke kan søge sig fyldestgjort i en ikke fuldt indbetalt aktie.

Betingelsen for, at selskabet kan søge sig fyldestgjort i aktieretten med tilhørende forpligtelse, er efter § 34, at vedkommende aktionær ikke i rette tid foretager en ham påhvilende indbetaling. Derimod er det ikke en betingelse, at selskabet forgæves har søgt at indtale det skyldige beløb. I tilfælde af aktionærens konkurs må det følge dels af almindelige regler om anteciperet mora, dels af den særlige regel i lov nr. 51 af 25. marts 1872 om konkurs m. m. § 131, jfr. lov nr. 66 af 15. april 1887 § 4, at selskabet kan søge sig fyldestgjort, selvom tiden for indkaldelse på forskrivninger ikke er inde. Og da det ville forrykke det indbyrdes retsforhold mellem aktionærerne, om der skete indbetaling alene på en enkelt forskrivning, må det, uanset ordene i konkurslovens § 14, antages, at boet ikke har ret til at indbetale på forskrivningen, hvis den herfor fastsatte termin ikke er inde, og at selskabets ledelse ikke har ret til at modtage sådan indbetaling, men derimod ret — og pligt — til at søge fyldestgørelse ved afhændelse af aktien på den omtalte måde. Undertiden hjemler vedtægterne aktionærens konkursbo en vis frist til selv at søge afhændelsen iværksat. Også uden særlig bestemmelse derom kan boet iøvrigt selv foretage afhændelsen efter reglerne i § 33, idet tvangsfuldbyrdelse ifølge § 34, 2. stk., kun fin-

¹⁰) Hvad der er indbetalt på aktien, henlægges i så fald til den lovmæssige reservefond eller til andre fonds efter de nærmere regler i § 43, 3. stk., jfr. 2. stk.

der sted, når aktien ikke frivilligt overdrages efter reglerne i § 33. — Det ved afhændelsen indvundne beløb tilfalder i alle tilfælde aktionæren eller hans bo.

Skønt ikke udtrykkeligt sagt i § 34, må det antages, at selskabet, hvis aktionæren ikke er i stand til at betale hele det skyldige beløb, men vel en del deraf, kan indtale, hvad aktionæren er i stand til at betale, og derefter søge sig fyldestgjort for det manglende gennem afhændelse af aktien for aktionærens regning. For så vidt det kun herved er muligt at afhænde aktien til en egnet person, må selskabet endog have pligt til at følge denne fremgangsmåde¹¹⁾. Er aktionærens bo under konkursbehandling, må vistnok konkurslovens § 130 være analogisk anvendelig.

I modsætning til bestemmelsen i § 34, 1. stk., der kun gælder, hvis vedtægterne ikke bestemmer andet, må § 34, 2. stk., om pligt for selskabet til at søge sig fyldestgjort for det skyldige beløb være præceptiv. Dog forudsætter § 57, litra d, at det, uanset § 34, 2. stk., kan bestemmes i vedtægterne, at en aktionærs aktieret skal være forbrudt, når indbetaling ikke erlægges i rette tid. Er bestemmelse herom truffet, må selskabet ikke des mindre gå frem efter § 34, 2. stk., men afhændelsen af aktien sker i så fald for selskabets regning. Efter analogien af aftalelovens § 37 må dog efter omstændighederne aktionæren kunne kræve en del af det beløb, der indvindes ved afhændelse af hans aktie. Men iøvrigt tilfalder dette beløb selskabet, der får fri rådighed derover, idet henlæggelse til reservefond eller andre lignende fonds ikke er foreskrevet.

Så længe anmeldelse om aktietegningen endnu ikke er optaget i registeret, må vistnok en aktionærs undladelse af at indbetale fx den del af hans akties pålydende, der ifølge §§ 14, 2. stk., og 22, 3. stk., skal være indbetalt forinden registreringen, berettiger selskabet til at hæve den med aktionæren indgåede aftale. Vælger selskabet at fastholde aftalen, må det formentlig kunne gå frem efter reglerne i § 34, 2. stk. —

Dør ejeren af en ikke fuldt indbetalt aktie, og skiftes hans bo

¹¹⁾ Kan aktien afhændes efter § 34 uden forudgående indbetaling af den del af det skyldige beløb, som aktionæren er i stand til at betale, bliver det endelige resultat også for aktionæren det samme, om den i teksten omtalte fremgangsmåde følges eller ej, thi i første fald forøges jo aktiens værdi med det beløb, aktionæren indbetaler, og da afhændelsen sker for aktionærens regning, kommer værdiforøgelsen ham tilgode.

som gældsfragåelsesbo, må selskabet ligesom i tilfælde af ejerens konkurs have adgang til at søge sig fyldestgjort i aktien. Skifter arvingerne privat, eller behandles boet som vedgåelsesbo, indtræder arvingerne i afdødes forpligtelser overfor selskabet. I regelen vil der fra arvingerne eller boet fremkomme forslag om overdragelse af aktien til en enkelt arving eller til en trediemand efter reglerne i § 34. Sker dette ikke, og finder bestyrelsen, at arvingernes hæftelse ikke byder tilstrækkelig sikkerhed, må der vistnok kunne gås frem efter analogien af reglerne i § 34, 2. stk. Det samme må formentlig gælde, hvis en efterlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo, og dennes hæftelse ikke byder tilstrækkelig sikkerhed.

Eftergivelse af kravet mod en aktionær eller nedsættelse deraf kan kun finde sted efter reglerne om nedsættelse af aktiekapitalen. Derimod må vistnok de almindelige regler om tvangsakkord gælde, og formentlig må selskabet ligesom andre kreditorer kunne stemme for akkorden. Selskabets ret til at søge sig fyldestgjort i aktien berøres næppe af akkorden¹²⁾. Og efter almindelige regler om anteciperet mora må tvangsakkord vistnok medføre, at denne ret bliver aktuel, selvom tiden for indbetaling på aktien ikke er inde.

Om forældelse og præklusion af forpligtelser ifølge aktietegning må vor rets almindelige regler gælde¹³⁾. Selskabets ledelse må have pligt til at sørge for, at forældelse og præklusion afværges. Nærmere bestemt synes pligt til at afværge, at forældelse af samtlige forskrivninger eller en større del af disse finder sted, at måtte påhvile ikke blot direktionen, men også bestyrelsen, medens ansvar for, at krav ifølge en enkelt forskrivning forældes eller prækluderes, i hvert fald ikke altid vil kunne gøres gældende mod bestyrelsen. En aktionær, der er bestyrelsesmedlem eller direktør i selskabet, vil næppe kunne påberåbe sig forældelse eller præklusion af sine forpligtelser¹⁴⁾. Til afbrydelse af forældelse eller præklusion må

¹²⁾ Jfr. lov nr. 51 af 25. marts 1872 om konkurs m. m. § 114 og lov nr. 225 af 14. april 1905 om tvangsakkord udenfor konkurs m. m. § 20.

¹³⁾ Krenchel ad § 32 note 5 antager dog, at aktionærforskrivninger ikke forældes, da det ikke drejer sig om »et almindeligt skyldforhold«, men om »en forpligtende bestanddel af et medejendomsforhold«. På dette standpunkt står N. L. § 39, og Torp 223 anser en sådan regel for legislativt anbefalelsesværdig. Som teksten Ussing Alm. Del 476. — At de almindelige regler om præklusion gælder, er fastslået af praksis, U. f. R. 1922 A. 628 (H. D.) og de i noterne 15 og 16 nævnte domme.

¹⁴⁾ Jul. Lassen: Alm. Del § 69 ved note 56 a.

det være tilstrækkeligt, at vedkommende aktionær eller hans bo indbetaler en forfalden rate¹⁵⁾, hæver udbytte¹⁶⁾ eller deltager i en generalforsamling. Selvom forældelse eller præklusion er indtrådt, må selskabet have ret — og pligt — til at søge sig fyldestgjort i aktien efter reglerne i § 34. Et ved afhændelse af aktien indvundet beløb må vistnok også i så fald tilfalde aktionæren¹⁷⁾.

3. Undertiden pålægger vedtægterne aktionærer særlige forpligtelser. Ved sukkerfabriker eller elektricitetsselskaber kan aktionærer således have pligt til at levere roer til eller aftage deres elektricitetsforbrug fra selskabet. Skønt A. L. intet indeholder om sådanne tilfælde, vil det vistnok være rigtigt at kræve de pågældende bestemmelser optaget i tegningslister og anmeldt til registeret.

§ 18. Rettigheder ifølge aktietegning.

1. I regelen vil aktietegning finde sted i henhold til en tegningsindbydelse, rettet enten til vedkommende aktietegner alene eller tillige til andre, ofte til ubestemte personer. Om tegningsindbydelsen skal opfattes som et tilbud eller som en opfordring til at gøre tilbud, må bero på det nærmere indhold af den. Da tegning af aktier nu skal ske på en tegningsliste, må dennes indhold blive af betydning for fortolkningen af indbydelsen til aktietegning. Skal ifølge tegningslisten forholdsmæssig reduktion finde sted i tilfælde af overtegning, er det næppe tvivlsomt, at tegningsindbydelsen må opfattes som et tilbud, og aktietegningen som en accept heraf. Men selvom stifterne eller bestyrelsen for det tilfælde, at overtegning finder sted, har forbeholdt sig at afgøre, hvilke aktietegninger de vil antage, synes tegningsindbydelsen at burde opfattes som et for det tilfælde, at overtegning ikke finder sted, bindende tilbud. Derfor taler i hvert fald, at §§ 11, 3. stk., og 20, 4. stk., kræver, at det i tilfælde af overtegning ved brev skal meddeles hver aktietegner, hvor stor en del af det tegnede beløb der tilkommer ham, men

¹⁵⁾ U. f. R. 1923 A. 479 (H. D.).

¹⁶⁾ U. f. R. 1924 A. 969 (H. D.). — Om forældelse af samtlige forskrivninger eller af en større del af disse vil der derfor kun blive spørgsmål, når selskabet 20 år i træk ikke giver udbytte. —

¹⁷⁾ Aktieretten kan nemlig ikke selvstændigt forældes eller prækluderes, og den bortfalder næppe heller som følge af forældelse eller præklusion af forskrivningen.

forudsætter, at meddelelse er unødvendig, hvis overtegning ikke finder sted, hvilket sidste, hvis tegningsindbydelsen kun var en opfordring til at gøre tilbud, ville betegne en formentlig ugrundet afvigelse fra regelen i aftalelovens § 9.

Et i en tegningsindbydelse indeholdt tilbud må ved stiftelse af et aktieselskab anses betinget af, at det lykkes at få det i stiftelsesoverenskomsten fastsatte mindste-beløb for aktiekapitalen rettidigt tegnet, og at den konstituerende generalforsamling ikke træffer en efter § 13, 5. stk., gyldig beslutning om ikke at stifte selskabet, men såsnart tilbudet er kommet til dens kundskab, til hvem det er rettet, må stifterne overfor ham være forpligtede til at søge den fornødne kapital tegnet og til i det hele at foretage, hvad det til stiftelse af selskabet er nødvendigt, at de foretager.

Både ved stiftelse af et selskab og ved forhøjelse af aktiekapitalen er et i en tegningsindbydelse indeholdt tilbud begrænset ved tegningslistens angivelser om, hvilke bestemmelser der skal følges i tilfælde af overtegning. Denne begrænsning bortfalder imidlertid, hvis det ikke ved brev meddeles vedkommende aktietegner, at han kun kan blive aktionær for en del af det tegnede beløb. I så fald må det nemlig følge af §§ 11, 3. stk., eller 20, 4. stk., og af aftalelovens § 9, at han kan kræve at få aktier for hele det af ham tegnede beløb.

Tegning af aktier under forbehold må, når tegningsindbydelsen indeholder et tilbud, opfattes som uoverensstemmende accept heraf.

2. Hvilke rettigheder en aktionær har, omtales nærmere i de følgende afsnit. Normalt har alle aktier de samme rettigheder. Men det kan være bestemt i stiftelsesoverenskomsten, § 5, litra i, og, for de nye aktiers vedkommende, ved generalforsamlingens beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, litra c, at nogle aktier skal have særrettigheder. Bestemmelse om, hvorvidt nogle aktier skal have særlige rettigheder og da hvilke, skal optages i vedtægterne, § 8, litra d, angives i tegningslister, § 10, jfr. § 5, litra i, og § 20, jfr. § 19, litra c, og anmeldes til registeret, §§ 15, litra h og 18. Er der tillagt nogle aktier særlige rettigheder, skal de herom trufne bestemmelser endvidere optages i aktiebrevene, § 24, litra g. At der er tillagt en aktie visse særrettigheder, vil naturligvis ikke medføre, at den også har andre. Fortrinsret til et vist udbytte vil således ikke medføre fortrinsret til andel i nettoformuen i tilfælde af selskabets opløsning.

Spørgsmålet om, fra hvilket tidspunkt en aktionær kan udøve

sine rettigheder, vil kunne give anledning til tvivl, navnlig når hans aktie hidrører fra en forhøjelse af aktiekapitalen. Normalt vil der være truffet særlig bestemmelse om, fra hvilket tidspunkt nye aktier skal give ret til andel i udbytte. Stemmeret vil ofte, såvel for nye som for gamle aktier, være betinget af, at aktien en vis tid forinden generalforsamlingen er noteret i selskabets aktiebog. For så vidt ikke andet er bestemt, synes det at måtte antages, at en aktionær kan udøve sine rettigheder fra det tidspunkt, da der fra hans side foreligger bindende aktietegning. Uden særlig hjemmel synes det fx ikke at kunne antages, at stemmeret eller ret til andel i udbytte er betinget af, at anmeldelse om tegningen er optaget i registeret.

Er aktietegning sket under forbehold, kan udøvelse af de til aktien knyttede rettigheder være suspensivt betinget af, at forbeholdet er ophørt at have betydning. I hvert fald når vedkommende ikke forinden skal foretage nogen indbetaling, må det have formodningen for sig, at en sådan ordning skal gælde.

3. For så vidt ikke andet følger af § 33 eller af særlig bestemmelse i vedtægterne, § 8, litra f, kan aktieret overføres til tredie-mand.

Køb af aktie omfatter det udbytte, der ikke var forfaldet, da købet sluttedes, og er eller bliver der til aktien knyttet ret til at tegne ny aktie — hvormed må sidestilles ret til friaktie — nyder køberen godt heraf, lov nr. 102 af 6. april 1906 om køb § 19¹⁾.

Pantsætning af en aktie, *der efter den ved lov nr. 144 af 13. april 1938 foretagne tilføjelse til tinglysningslovens § 47 ikke læn-gere kan ske efter reglerne om underpantsætning af løsøre,* må formodes at omfatte ret til friaktie, der er eller bliver knyttet til aktien, og ret til indløsningssummen, hvis aktien indløses helt eller delvis. Er andet ikke aftalt, kan aktionæren derimod uanset pantsætningen oppebære udbytte og udøve ret til nytegning, der er eller bliver knyttet til aktien. Dog må panteret i en aktie omfatte ret til nytegning, der i det øjeblik, panthaveren søger sig fyldestgjort, er eller fremtidig bliver knyttet til aktien, og ret til udbytte, der i det øjeblik, han *kan* søge sig fyldestgjort i aktien, endnu ikke er oppebåret, uanset om det er forfaldet tidligere, når det dog ikke skyldes retsstridigt forhold fra panthaverens side, fx nægtelse af at udlevere den pågældende udbyttekupon, at udbyttet ikke er

¹⁾ Om at dette dog ikke gælder, når aktie sælges til levering på et fjernere tidspunkt, Henry Ussing, Køb, Kbhvn. 1939, 18—19.

hævet²⁾). Stemmeret ifølge aktien kan panthaveren i hvert fald ikke udøve uden særlig hjemmel³⁾), og det må vistnok antages, at en aftale om, at panthaveren skal kunne udøve stemmeretten, ikke kan have anden virkning end en — genkaldelig — bemyndigelse hertil⁴⁾).

Arrest og udlæg i en aktie omfatter, selvom det ikke udtrykkeligt er bestemt, ret til friaktie, der er eller bliver knyttet til aktien, og ret til indløsningssummen, hvis aktien indløses helt eller delvis, udlæg tillige ret til udbytte, der ikke er oppebåret i det øjeblik, da udlæget foretages, og ret til nytægning, der i tvangssalgets øjeblik er eller fremtidig bliver knyttet til aktien, jfr. Kbl.s § 19. Det kan bestemmes, at arrest eller udlæg tillige skal omfatte tegningsret, der i det øjeblik, arresten eller udlæget foretages, er eller fremtidig bliver knyttet til aktien, og at arrest tillige skal omfatte ret til udbytte, der ikke er oppebåret i det øjeblik, arresten foretages. Arrest i tegningsret må dog være udelukket eller, hvis den allerede er foretaget, kunne kræves ophævet, hvis der er sat en bestemt frist for udøvelse af tegningsretten, og arresten ville være til hinder for rettidig udøvelse. Og noget tilsvarende må gælde udlæg i tegningsret, hvis tvangsrealisation ikke kan ske saa betids, at erhververen kan nå at udøve tegningsretten.

Ved en aktionærs konkurs går såvel stemmeretten som enhver anden ret, der er eller bliver knyttet til aktien, over til boet.

Ifølge § 8, litra b, skal vedtægterne indeholde bestemmelse om aktiekapitalens fordeling i aktier. Har alle aktier samme størrelse, eller er antallet af aktier i hver enkelt størrelsesgruppe bestemt i vedtægterne, kan deling af aktier kun finde sted ifølge ændring af vedtægterne. Derimod kan, også i så fald, en aktie overdrages eller på anden måde, fx ved arv, overføres til flere i forening. Og visse af de til en aktie knyttede rettigheder kan overføres særskilt. Dette gælder dog næppe retten til at øve indflydelse på selskabets ledelse. Nogen udtalelse om, at stemmeretten ikke kan overføres, indeholder loven ganske vist ikke. Ifølge de præceptive bestemmelser i

²⁾ Ussing, Alm. Del 252 med kritik af Vinding Kruses modstående opfattelse.

³⁾ Jfr. Gross. Soc. resp. i U. f. R. 1921 A. 829 og Krenchel ad § 56 note 11.

⁴⁾ Hos Staub ad § 252 anm. 5 siges det at være »selbstverständlich«, at en sådan aftale er gyldig. Anderledes Augdahl 317 (»At panthaveren som sådan ikke kan utøve stemmeret for aktien, er klart«). Nærmere nedenfor s. 230—31.

lovens §§ 55, 3. stk., 56, 3. stk., og 57, kan retten til at øve indflydelse på selskabets ledelse vel ikke helt betages en aktionær, men det er givet, at ikke enhver aktionær behøver at have stemmeret. I § 8, litra k's regel om, at vedtægterne skal indeholde bestemmelser om aktionærernes stemmeret, ligger næppe heller, at kun aktionærer kan have indflydelse på ledelsen. Men § 8, litra k, kan dog vistnok påberåbes som støtte for, at det må bero på vedtægterne, hvem der har stemmeret, hvoraf da vil følge, hvad også synes stemmende med forholdets natur, at en aktionær ikke ved overdragelse eller på anden måde kan overføre stemmeret til en anden person, men at overdragelse af stemmeret kun kan have virkning som — genkaldelig — bemyndigelse til udøvelse heraf⁵⁾. Kan nu stemmeretten ikke skilles fra en aktie, må der også være en grænse for, i hvilket omfang andre rettigheder kan skilles fra den, thi kunne al anden ret ifølge en aktie overføres særskilt, ville også herved stemmeretten blive skilt fra aktien. Meget taler herefter for at antage, at kun ret til allerede fastsat udbytte, til friaktie, hvis udstedelse allerede er besluttet, til nyttegning ifølge en allerede besluttet forhøjelse af aktiekapitalen og til indløsningssummen ifølge en allerede foreliggende beslutning eller bestemmelse om, at aktier skal indløses helt eller delvis, altså hvad man kortelig kan kalde aktuelle krav på ydelser fra selskabet, kan overdrages særskilt. Herved bemærkes dog, at ugyldigheden af en overdragelse af endnu ikke aktuelle krav sikkert ikke kan påberåbes af overdrageren⁶⁾, men kun af selskabet. Når senere et sådant krav bliver aktuelt, må overdragelsen derfor være gyldig også overfor selskabet. Men sålænge kravet ikke er aktuelt, må selskabet kunne afvise denuntiation om overdragelsen som sig uvedkommende. Og efter omstændighederne må selskabet vistnok overfor overdrageren kunne gøre gældende, at han som følge af overdragelsen har mistet den til aktien knyttede ret til at øve indflydelse på selskabets ledelse. På tilsvarende måde må også virkningerne af overdragelse af en brøkdelt af en aktie bestemmes. — En aktionærs kreditorer kan ikke særskilt søge sig fyldestgjort i en brøkdelt af en aktie eller i et ikke aktuelt krav ifølge denne.

⁵⁾ Jfr. sv. A. L. § 3, 3. stk., Nial 47 ff., Augdahl 253 og Krenchel ad § 56 note 8. Sidstnævnte forfatter går dog ad § 56 note 11 ud fra, at stemmeret kan overdrages til håndpanthaver eller depositar, jfr. ovenfor ved note 4. *David i U. f. R. 1947 B. 205 går stærkt imod teksten.*

⁶⁾ Jul. Lassen: Alm. Del 576 samt Ussing, Aftaler 255.

Til overførelse af en aktie kræves nu efter den ved lov nr. 160 af 13. april 1938 skete ændring af A.L. § 26 tilsvarende regler som ved overdragelse af omsætningsgældsbreve til ~~eje~~ eller pant, nemlig at erhververen skal have fået aktien i hænde, jfr. Gbrl. § 14, 1. og 2. stk. Dette gælder dog ikke, hvis der i henhold til en bestemmelse i vedtægterne er taget utvetydigt og iøjnefaldende forbehold i aktiebrevet. Med hensyn til overførelse af et enkelt aktuelt krav ifølge aktien bestemmer § 26 i den nye formulering, at for så vidt der er udstedt udbyttekuponer, skal Gbrl. §§ 24 og 25 finde anvendelse på disse, hvilket medfører, at de i almindelighed betragtes som selvstændige ihændehavergældsbreve. Dog bevares alle indsigelser, der hentes fra selskabets vedtægter, ligesom Gbrl. §§ 14 og 15 om fortabelse af rettigheder og indsigelser ikke kommer til anvendelse, hvis overdragelse sker, før udbyttet er fastsat. Hvis særskilte kuponer giver adgang til at hæve et bestemt beløb à conto udbytte før dets fastsættelse, behandles disse som kuponer til masse-gældsbreve jfr. Gbrl. § 23, 4. stk. 7).

Det anførte gælder, selvom selskabets formue helt eller delvis består af faste ejendomme. Hvad der kræves til legitimation som aktionær, må ligeledes afgøres efter de samme regler som ved fordringer. Er aktiebrev eller interimsbevis ikke udstedt, kommer reglerne om ikke negotiable fordringer til anvendelse. Betydningen af legitimation er den samme som ved fordringer, for så vidt det drejer sig om ret til udbytte, til friaktie, til tegning af ny aktie eller til indløsningssum for aktie. Hvad angår stemmeret, må vel den, der har legitimation som aktionær, have adgang til at udøve den til aktien knyttede stemmeret, men det kan ikke være udelukket i henhold til § 58 at angribe en generalforsamlingsbeslutning, fremkommet ved, at ikke stemmeberettigede personer, der har haft legitimation som stemmeberettigede, har afgivet stemme⁸⁾.

4. Ifølge § 33 kan overdragelse af en ikke fuldt indbetalt aktie kun finde sted med bestyrelsens godkendelse og kun på betingelse af, at erhververen udsteder forskrivning for det ikke indbetalte beløb. Godkendelse må kun gives, såfremt det må antages, at erhververen vil være i stand til at erlægge de fremtidige indbetalinger. Stilles der betryggende sikkerhed, kan godkendelse ikke uden særlig hjemmel derfor i vedtægterne nægtes. Andre regler om ind-

7) *Ussing-Dybdal 158 ff., 68 ff. og 64 ff.*

8) Nial 175, Ph. Hult: Om aktiebrev enligt svensk rätt i Tidsskr. f. Retsv. 1931, 418.

skrænkninger i aktiers omsættelighed indeholder loven ikke. Men bestemmelser herom kan være truffet i stiftelses-overenskomsten § 5, litra k, og, for de nye aktiers vedkommende, i en beslutning af generalforsamlingen om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, litra e, og med samtykke af samtlige aktionærer kan det vedtages at gøre indskrænkning i aktiernes frie omsættelighed udover, hvad tidligere gyldigt er fastsat, § 57, litra b.

Bestemmelser om, hvorvidt der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsættelighed og da hvilke, skal optages i vedtægterne, § 8, litra f, angives i tegningslister, § 10, jfr. § 5, litra k, og § 20, jfr. § 19, litra e, og anmeldes til registeret, §§ 15, litra j, og 18. Er sådanne bestemmelser truffet, skal de endvidere angives i aktiebrev, § 24, litra i. Om betydningen af registrering og bekendtgørelse i Statstidende gælder reglerne i § 83.

Regelen i § 33 angår formentlig ikke blot overdragelse til ejendom, men også overdragelse til pant. Derimod angår bestemmelsen ikke overførelse ved arv eller ægteskab. På samme måde må vedtægtsbestemmelser om indskrænkninger i aktiers overdragelighed forstås.

De nærmere virkninger af indskrænkninger i en akties omsættelighed er vistnok noget forskellige i de forskellige tilfælde:

(1) For så vidt angår indskrænkninger ifølge § 33 eller ifølge vedtægtsbestemmelser, hvorefter fx kun personer, der har dansk indfødsret⁹⁾ eller er udøvere af et bestemt erhverv, kan være aktionærer, synes følgende at måtte gælde:

Er en aktie overdraget en person til ejendom, der ikke fyldestgør betingelserne for at være aktionær i selskabet, kan overdrageren næppe gøre gældende, at overdragelsen er ugyldig. Erhververen må derfor kunne overdrage aktien videre til en person, der fyldestgør betingelserne¹⁰⁾. Men selskabet kan afvise denuntiation om overdragelse til en person, der ikke fyldestgør betingelserne, som sig uvedkommende og udøve sin sikkerhedsret i aktien uanset overdragelsen. Overfor overdrageren kan selskabet gøre gældende, at

⁹⁾ At et selskabs aktier kun måtte ejes af »personer, der har dansk indfødsret« fandtes ikke til hinder for, at en dansk bank kunne eje aktier i selskabet, U. f. R. 1925 A. 874 (H. D.). Jfr. N. H. Bache i U. f. R. 1925 B. 47.

¹⁰⁾ U. f. R. 1920 A. 817.

han som følge af overdragelsen har mistet den til aktien knyttede ret til at øve indflydelse på selskabets ledelse.

Er en aktie pantsat til en person, der ikke fyldestgør betingelserne for at være aktionær, kan ejeren næppe gøre gældende, at pantsætningen er ugyldig. Panttageren må derfor kunne søge sig fyldestgjort i aktien på sædvanlig måde. Men i forhold til selskabet bliver den højstbydende på tvangsauktionen eller den håndpanttager, der overtager aktien til ejendom efter vurdering, kun aktionær, hvis han fyldestgør betingelserne.

En aktionærs kreditorer må kunne søge sig fyldestgjort i aktien, men den, der gennem tvangssalg erhverver aktien, bliver i forhold til selskabet kun aktionær, hvis han fyldestgør betingelserne for at være dette¹¹).

(2) Har selskabet eller de øvrige aktionærer forkøbsret til en aktie, bliver stillingen i det væsentlige den samme som i de under (1) omtalte tilfælde. Forkøbsretten må bestå uanset transport, pantsætning eller tvangsrealisation af aktien, men herved erhvervet ret til aktien må omfatte ret til købesummen¹²).

(3) Er, som undertiden ved selskaber med få aktionærer, enhver overførelse af en aktie til udenforstående udelukket i aktionærens levende live, må overdragelse eller pantsætning af en aktie vistnok være ugyldig. Aktien kan da heller ikke gøres til genstand for kreditorfølgning. Det samme må gælde, hvis, som undertiden ved salgskontorer for industrielle virksomheder, aktieret er uløseligt knyttet til indehavelse af en bestemt virksomhed.

(4) Tvivlsomme mellemtilfælde kan foreligge, hvor der til overdragelse af en aktie kræves samtykke af samtlige aktionærer eller

¹¹) Jfr. Torp 194 f.: »Begrænsninger i Omsætteligheden udelukker i og for sig ikke Aktionærernes Kreditorer fra at gøre Udlæg i Aktier«. Torp føjer hertil en bemærkning om, at aktiens realisation kun kan foregå »under Iagttagelse af de vedtægtsmæssige Begrænsninger, hvilket eventuelt kan nødvendiggøre en forudgående Overenskomst med Selskabet«. Dette synes dog ikke rigtigt. I det måske lidet praktiske tilfælde, at en person, der ikke fyldestgør betingelserne for at blive aktionær, bliver højstbydende, må formentlig hensynet til rekvisitus føre til, at hans bud antages. Måske kunne der være grund til at betinge en tvangsrealisations lovlighed af, at der fremkom bud fra i det mindste en person, der kunne blive aktionær, men fornøden hjemmel herfor foreligger ikke i dansk ret.

¹²) *Formodningen må være for, at forkøbsretten også gælder ved selskabets salg af egne aktier U. f. R. 1937 A. 631, hvor det endvidere antoges, at aktierne fremdeles måtte tilhøre selskabet og derfor ikke skulle medregnes ved udfindelsen af en aktionærminoritet.*

samtykke efter frit skøn af bestyrelsen. Navnlig i sidste tilfælde kan det vistnok være af betydning, hvilken praksis bestyrelsen har fulgt i spørgsmål om tilladelse til overdragelse¹³).

Overdragelse af aktuelle krav på ydelser fra selskabet kan ikke antages omfattet af § 33 eller formodes omfattet af vedtægtsbestemmelser om indskrænkninger i aktiers omsættelighed.

5. Aktieretten ophører, når selskabet opløses. I almindelighed har en aktionær kun i tilfælde af selskabets opløsning eller nedsettelse af aktiekapitalen ved forholdsmæssig nedskrivning af aktierne pligt til at lade sin aktie indløse helt eller delvis. Bestemmelser om pligt hertil kan dog være truffet i stiftelses-overenskomsten, § 5, litra j, og, for de nye aktiers vedkommende, i en beslutning af generalforsamlingen om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, litra d.

Udover, hvad tidligere gyldigt er fastsat, kan bestemmelse herom vedtages med samtykke af samtlige aktionærer, § 57, litra c. Bestemmelser om, hvorvidt aktionærene skal være pligtige at lade deres aktier indløse helt eller delvis og da efter hvilke regler, skal optages i vedtægterne, § 8, litra e, angives i tegningslister, § 10, jfr. § 5, litra j, og § 20, jfr. § 19, litra d, og anmeldes til registeret, §§ 15, litra i, og 18. Om betydningen af, at sådanne regler registreres og bekendtgøres i Statstidende, gælder reglerne i § 83.

Indløsningsret kan tilkomme selskabet, de øvrige aktionærer eller trediemand.

Som eksempler på indløsningsret for trediemand kan nævnes, at det ved koncessionerede virksomheder ofte forekommer, at staten har ret til at indløse samtlige aktier ved koncessionstidens udløb, og at foreningen »Norden« har ret til at indløse aktierne i selskabet »Hindsgavl« til pari kurs. En indløsningsret for trediemand, der har hjemmel i vedtægterne, men som ikke er tilsagt trediemand af selskabet, vil af dette kunne opløses efter almindelige regler om trediemandsretshandler.

Selskabet kan have indløsningsret til samtlige aktier eller en særlig klasse af disse ifølge en amortisationsplan. Ved udstyknings-selskaber kan det således være bestemt, at aktiekapitalen skal til-

¹³) *Ej anset bevist, at bestyrelsen ved sin passivitet havde godkendt fratrædende direktørs salg, der kun kunne ske med bestyrelsens samtykke, U. f. R. 1933 A. 402.*

bagebetales, efterhånden som salget af parcellerne skrider frem og købesummen indgår. Amortisationen er her i virkeligheden en successiv likvidation af selskabet. Ved selskaber med præferencekapital kan det være bestemt, at denne skal amortiseres efterhånden, hvilket naturligvis kan ske, uanset om der indtjenes overskud, når blot de fornødne likvide midler er tilstede eller kan skaffes. Tilbagebetaling af aktiekapital forrykker jo ikke balancen. Ved selskaber med væsentlig filantropisk formål forekommer der undertiden bestemmelser om adgang til amortisation af aktiekapitalen, idet hensigten er, at selskabet, når det har foretaget en sådan opsparing af indtægt fx ved gaver eller erhvervsmæssig virksomhed, at det ikke mere har brug for aktiekapitalen, skal gå over til at blive en selvejende institution. Amortisation af aktiekapital vil ikke medføre nogen nedgang i selskabets egenkapital, hvis der, efterhånden som amortisationen skrider frem, sker tilsvarende henlæggelser til reservefond eller lignende fonds. Derimod vil amortisationen altid medføre en nedsættelse af aktiekapitalen. Ifølge § 36 kan nu nedsættelse af aktiekapitalen finde sted ved indløsning efter bestemte regler af visse aktier, når bestemmelse herom er truffet i stiftelses-overenskomsten eller, for så vidt angår de ved en forhøjelse af aktiekapitalen udstedte aktier, i generalforsamlingens beslutning om forhøjelse. Meningen hermed er, som det fremgår af § 37, der i første stykke gør undtagelse bl. a. for de i § 36 nævnte tilfælde, at der til en sådan nedsættelse ikke, som ellers i tilfælde af nedsættelse af aktiekapitalen, kræves beslutning af generalforsamlingen og heller ikke, som ellers, hvor en nedsættelse af aktiekapitalen medfører udbetaling til aktionærer, varsling af kreditorerne og fyldestgørelse af de krav, der anmeldes, eller sikkerhedsstillelse for dem. Men området for § 36 er, som man vil se, begrænset til tilfælde, hvor der fra først af, i stiftelses-overenskomsten eller, for den nye kapital vedkommende, i generalforsamlingens beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen, er fastsat bestemte regler om amortisationen¹⁴). En senere truffet beslutning om amortisation vil ikke kunne gennemføres uden forudgående varsling af kreditorerne m. v. efter § 37, hvilket stemmer med, at her et særligt hensyn til *ældre* kreditorer gør sig gældende, og da ifølge § 37, 4. stk., beslutning om nedsættelse af aktiekapitalen

¹⁴) *Registret har dog i et enkelt tilfælde tilladt senere truffet beslutning om amortisation, hvor der samtidig tegnedes ny aktiekapital af tilsvarende størrelse.*

mister sin gyldighed, hvis den ikke er bragt til udførelse inden et år, vil en sådan senere beslutning om successiv amortisation ikke være meget praktisk. Af § 35, der ikke som i § 37 gør undtagelse for de i § 36 nævnte tilfælde, følger endvidere, at aktiekapitalen ikke uden samtykke af ministeren for handel og industri ved amortisation kan bringes ned under de her angivne beløb, nemlig 50,000 kr. for forsikrings-aktieselskaber og 10,000 for andre aktieselskaber, hvilket svarer til, at aktiekapitalen ifølge § 9, 1. stk., ikke fra først af kan sættes lavere uden samtykke af ministeren for handel og industri. Er den nævnte grænse nået, kan altså fortsat amortisation, for så vidt ikke ministerielt samtykke hertil opnås, kun finde sted i forbindelse med opløsning af selskabet.

Bestemmelserne om amortisationen må angive, hvorledes denne skal gennemføres. I så henseende kan der navnlig være tale om indløsning af aktier efter udtrækning eller om forholdsmæssig udbetaling på samtlige aktier. Generalforsamlingen kan ændre de pågældende regler. Dog kan herved det indbyrdes retsforhold mellem aktionærene ikke forrykkes og det samlede beløb, der til et givet tidspunkt skal komme til udbetaling, ikke forøges.

Om enhver nedsættelse af aktiekapitalen ifølge en amortisationsplan skal der foretages anmeldelse til registeret inden en måned, § 18.

Uden at nedsætte sin aktiekapital kan et selskab indenfor den i § 39, 1. stk. angivne grænse af 10 pct. af aktiekapitalen udøve en det tilkommende indløsningsret ved at erhverve egne aktier. Ofte er det bestemt, at selskabet har forkøbsret, når en aktionær vil afhænde sin aktie¹⁵⁾, eller at selskabet i tilfælde af en aktionærs død skal have ret til at overtage hans aktie. På grundlag af sådanne bestemmelser kan nedsættelse af aktiekapitalen efter § 36 sikkert ikke finde sted, men selskabet kan benytte sin ret, hvis dets beholdning af egne aktier ikke derved kommer op over den i § 39, 1. stk. angivne grænse.

Også en ret for andre aktionærer til at overtage en aktie vil ofte foreligge i form af en forkøbsret eller en ret til i tilfælde af en aktionærs død at overtage hans aktie. Ved flere slagteriselskaber er der to aktieklasser, og aktionærene af den ene klasse har inden-

¹⁵⁾ I så fald vil man måske sige, at der snarere foreligger en indskrænkning i aktiernes omsættelighed end en indløsningsret. Om det ene eller det andet antages, er uden praktisk betydning.

for en bestemt frist eller til et bestemt tidspunkt ret til at overtage de til den anden klasse hørende aktier.

Undertiden har aktionærerne ikke blot en pligt til at lade deres aktier indløse, men også en ret til at få dem indløst. En amortisationsplan kan således give aktionærerne ret hertil. Og ved Arbejdernes fællesbageri kan en aktionærs arvinger forlange hans aktier indløst af selskabet til pari, ligesom selskabet i tilfælde af en aktionærs emigration indløser indtil 3 aktier. I sidstnævnte tilfælde kan indløsning sikkert ikke ske ved nedsættelse af aktiekapitalen i henhold til § 36.

Når selskabet — ifølge en bestemmelse om indløsningsret for selskabet eller ifølge aftale — erhverver en aktie, suspenderes stemmeretten ifølge aktien, § 40, men ret til udbytte, til friaktie eller til nyttegning, der er eller bliver knyttet til aktien, tilkommer selskabet. Afhænder selskabet aktien, genopvågner stemmeretten. Har selskabet ret til at annullere aktien, og benytter det denne ret, ophører dermed aktieretten.

Misligholdelse af en aktionærs indbetalingsforpligtelse giver som tidligere omtalt selskabet ret til at gå frem efter § 34. Aktieretten ophører kun, når det skyldige beløb ikke kan erholdes på nogen af de i § 34, 2. stk., anførte måder, § 34, 3. stk. Når aktieretten ikke ophører, kan heller ikke de enkelte til aktien knyttede rettigheder ophøre, medmindre særlig hjemmel herfor foreligger. Dog må bestyrelsen efter omstændighederne have både ret og pligt til at nægte at antage nyttegning af en person, der ikke har opfyldt sin indbetalingsforpligtelse ifølge tidligere tegning. Og undertiden er det bestemt i vedtægterne, at stemmeret suspenderes i tilfælde af misligholdelse.

Aktieretten forældes eller prækluderes ikke. En aktionær kan derfor ikke ved forældelse miste sin stemmeret ifølge aktien, ret til fremtidigt udbytte af denne, ret til friaktie eller til nyttegning, der fremtidigt måtte blive knyttet til aktien, eller sin ret til indløsningssummen i tilfælde af fremtidig, hel eller delvis indløsning af aktien. Ethvert aktuelt krav på ydelse fra selskabet, en aktionær har, må derimod forældes eller prækluderes særskilt efter almindelige regler, hvilket, for så vidt angår forældelse, i regelen vil sige efter analogien af D. L. 5-14-4. Normalt forældes selv krav på udbytte næppe på 5 år¹⁶⁾. I de undtagelsestilfælde, hvor til bestemte

¹⁶⁾ Krenchel ad § 26 note 2. Tvivlende Jul. Lassen: Alm. Del § 69 note 108 og ved note 117, og Ussing, Alm. Del 486.

terminer bestemte beløb kan kræves udbetalt å conto på årets udbytte, må krav på sådanne beløb dog forældes på 5 år, hvis der ikke er udstedt kuponer. *Er der udstedt kuponer, bortfalder fordringen tre år efter forfaldsdag¹⁷⁾, medmindre kuponen forevises til betaling rettidigt, hvorefter der gælder en tiårig forældelse. Ved anmeldelse af, at kuponen er bortkommet, finder forældelsesloven af 1908 anvendelse, se iøvrigt Gbrl. §§ 25 og 46.*

§ 19. Aktiebrev, interimsbeviser og aktiebog.

1. Som legitimation for aktieretten *skal* der ifølge § 23, 1. stk., *udfærdiges* aktiebrev inden et år efter, at anmeldelse om aktietegningen er optaget i registeret. Før registrering er sket, må aktiebrev ikke *udleveres* aktionærene. Overtrædelse af disse bestemmelser medfører strafansvar, henholdsvis efter §§ 86, 1. stk., og straffelovens § 296.

Et aktiebrev kan omfatte flere aktier, § 23, 2. stk.

Såvel i loven, §§ 15, litra k, 24, litra j, 27 og 28, 3. stk., som i forretningslivet betegnes et aktiebrev ofte som aktie. Om ordet aktie er benyttet i denne betydning eller som betegnelse for aktieretten må afgøres ved fortolkning i hvert tilfælde. Forskrifterne om, at aktiekapitalens »fordeling i aktier« skal fastsættes i vedtægterne, § 8, litra b, og anmeldes til registeret, § 15, litra e, tager ikke sigte paa aktiebrevene, og efter § 23, 2. stk., er der derfor intet til hinder for at imødekomme en aktionærs ønske om at få et antal aktiebrev ombyttet med et enkelt. Loven hjemler dog ikke en aktionær krav på at få en sådan ombytning foretaget.

Bestemmelsen om, at aktiebrev *skal* udfærdiges, må antages at skyldes ikke blot skattemæssige hensyn, men også hensynet til aktionærene, der til bevis og legitimation for aktieretten og som grundlag for overdragelse af denne har interesse i at få aktiebrev udleveret. Skønt ikke udtrykkeligt sagt i loven, må det derfor antages, at aktiebrev skal ikke blot udfærdiges, men på begæring af aktionærene også udleveres disse.

Fra bestemmelsen om, at aktiebrev ikke må udleveres, før registrering er sket, kan næppe sluttes modsætningsvis, at udlevering altid kan finde sted, såsnart registrering er sket. I regelen må dette

¹⁷⁾ *Såfremt vedtægterne fastsætter længere forældelsesfrist, gælder denne, også hvor vedtægterne er ældre end Gbrl., Krenchel tillæg 19—20.*

ganske vist gælde. Men må der regnes med, at en beslutning af generalforsamlingen om forhøjelse af aktiekapitalen kan blive omstødt i henhold til § 58, bør de nye aktiebrevne ikke udstedes, før den i den nævnte bestemmelse fastsatte præskriptionsfrist er udløbet.

2. Ifølge § 25 kan aktiebrevne ikke udstedes til eller med virkning i forhold til selskabet overdrages til ihændehaveren, naar (1) der gælder indskrænkninger i aktiernes omsættelighed¹⁾ eller (2) aktionærerne er forpligtede til at lade deres aktier indløse helt eller delvis.

Bestemmelser om indskrænkninger i aktiernes omsættelighed ville vanskeligt kunne gøres effektive, hvis aktiebrevne lød på ihændehaveren. Og det samme gælder bestemmelser om indløsningsret for selskabet eller andre aktionærer i tilfælde af en aktionærs død, konkurs, salg af bedrift el. lign. At samtlige aktionærer eller en vis klasse af disse er pligtige at lade deres aktier indløse helt eller delvis til et bestemt tidspunkt eller ifølge en amortisationsplan kunne derimod efter forholdets natur næppe være til hinder for udstedelse eller overdragelse af aktiebrevne til ihændehaveren. Men § 25 (2) omfatter også sådanne tilfælde, ja har kun for disse praktisk betydning, idet bestemmelser om indløsningsret i tilfælde af fx en aktionærs død ikke vil forekomme uden i forbindelse med bestemmelser om indskrænkninger i aktiernes omsættelighed. At aktionærerne er forpligtede til at lade deres aktier indløse i tilfælde af selskabets opløsning eller nedsættelse af aktiekapitalen ifølge beslutning af generalforsamlingen, hvad de altid er, er dog ikke til hinder for, at aktiebrevne kan lyde på ihændehaveren. Og i henhold til § 1, 3. stk., har man antaget, at koncessionerede telefonselskabers aktier vedblivende kan udstedes og overdrages til ihændehaveren²⁾.

Skønt ifølge § 33 omsætteligheden af ikke fuldt indbetalte aktier er begrænset, antager praksis, at det ved selskaber, hvor ifølge § 30 fuld indbetaling af aktiekapitalen skal finde sted inden et år efter registreringen, altså navnlig ved alle selskaber, der ikke driver forsikringsvirksomhed, i vedtægterne kan angives, at aktierne er frit

¹⁾ *Derunder når de efter gældsbrevsloven skal behandles som ikke-omsætningspapirer, Krenchel tillæg 16.*

²⁾ Utr. hmskr. 30. juni 1931.

omsættelige, selvom aktiekapitalen ikke er fuldt indbetalt ved registreringen. Udstedes aktiebrevene til ihændehaveren, bør de dog ikke udleveres, før fuld indbetaling af aktiekapitalen har fundet sted.

Udstedelse af aktiebrev til ihændehaveren i strid med § 25 medfører strafansvar efter straffelovens § 296, nr. 3. Overdragelse til ihændehaveren kan ifølge § 25 ikke ske med »virkning i forhold til selskabet«. Om en overdragelse til ihændehaveren er bindende for overdrageren, må afgøres uafhængigt af § 25. I bekræftende fald må erhververen kunne forlange, at overdrageren afhjælper den foreliggende legitimationsmangel.

Udenfor de i § 25 omhandlede tilfælde beror det på vedtægterne, om aktiebrevene skal lyde på navn eller kan lyde på ihændehaveren³⁾.

Bestemmelser herom skal optages i vedtægterne, § 8, litra g, i stiftelses-overenskomsten, § 5, litra l, og for de nye aktiebrevs vedkommende, i generalforsamlingens beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, litra f, i tegningslister, § 10, jfr. § 5, litra l, og § 20, jfr. § 19, litra f, og i aktiebrev, § 24, litra e, og ifølge §§ 15, litra k, og 18 skal sådanne bestemmelser anmeldes til registeret. Ved en bestemmelse om, at aktiebrevene skal lyde på navn, opnås det, at kun navngivne personer kan øve indflydelse på ledelsen af selskabet.

Af § 8, litra g, og af § 28, 3. stk., følger, at det ikke kan bestemmes, at aktiebrevene *skal* lyde på ihændehaveren. Derimod kan det bestemmes, at de skal udstedes til ihændehaveren.

Ethvert aktiebrev skal ifølge § 24 angive:

- a. selskabets navn, hjemsted (hovedkontor) og registreringsnummer;
- b. aktiens løbenummer⁴⁾;
- c. aktiens størrelse og oplysning om, hvorvidt aktiebeløbet er fuldt indbetalt, eller, i modsat fald, hvor meget der er indbetalt;

³⁾ Ifølge bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed § 4, 1. stk. skal et livsforsikrings-aktieselskabs aktier altid lyde på navn.

⁴⁾ Omfatter et aktiebrev flere aktier, bør samtlige disses løbenumre angives.

d. hvornår det mulige restbeløb kan fordres indbetalt og de regler, vedtægterne måtte indeholde om følgerne af, at rettidig betaling ikke finder sted⁵⁾;

e. om aktiebrevene skal lyde på navn eller kan lyde på ihænde-
dehaveren.

Aktiebrevet skal endvidere angive de bestemmelser, der måtte
være truffet om:

f. at aktierne skal noteres⁶⁾;

g. at nogle aktier skal have særlige rettigheder;

h. at aktionærer skal være forpligtede til at lade deres aktier
indløse helt eller delvis;

i. at der skal gælde indskrænkninger i aktiernes omsætte-
lighed;

j. at aktiebrevene skal kunne mortificeres uden iagttagelse af
lovgivningens almindelige regler.

Angivelser i aktiebrevene, der er rigtige ved disses udstedelse, kan senere blive misvisende, navnlig som følge af ændring af de bestemmelser i vedtægterne, der skal optages i aktiebrevene. Det er ikke foreskrevet, at aktiebrevene i så fald skal ændres. Normalt ville en sådan forskrift også være uigennemførlig, idet selskabet ikke kan fremtvinge, at et aktiebrev kommer frem til påtegning.

I regelen vil der være udstedt udbyttekuponer, og selskabet kan da ikke gøre udbetaling af udbytte betinget af, at aktiebrevet forevises. Er aktiebrevene noterede på navn i selskabets aktiebog, kan ofte end ikke udstedelse af adgangskort til generalforsamlingen betinges af, at det pågældende aktiebrev kommer frem. Og selvom udbetaling af udbytte eller adgang til generalforsamlingen er betinget af, at aktiebrevet forevises, må man regne med, at ikke alle aktionærer hæver udbytte, og at ofte kun få af dem søger adgang til generalforsamlingen. Ved nyttegning af aktier, hvortil de gamle aktionærer har fortrinnsret, ved udstedelse af friaktier og ved udbetaling til aktionærerne som følge af nedsættelse af aktiekapitalen eller opløsning

⁵⁾ Vedtægterne kan indeholde regler om kaducering af aktier eller om en anden morarente end den i § 34, 1. stk. fastsatte. At reglerne i § 34 optages i vedtægterne, kan næppe have til følge, at disse regler skal optages også i aktiebrevene.

⁶⁾ At reglerne i § 28, 2. stk. er optaget i vedtægterne, kan sikkert ikke have til følge, at disse regler skal optages også i aktiebrevene.

af selskabet må vel aktiebrevene forevises til påtegning eller påstempling, men dels bliver der kun undtagelsesvis tale om noget sådant, og dels har man heller ikke i disse tilfælde, navnlig ikke i tilfælde af nytægning, sikkerhed for, at alle aktionærer melder sig.

Ved ikke fuldt indbetalte aktier kan en aktionær ifølge § 32, 1. stk., i tilfælde af senere indbetaling forlange påtegning herom foretaget på aktiebrevet, der jo ifølge § 24, litra c, skal angive, hvor meget der er indbetalt. Iøvrigt hjemler loven ikke den enkelte aktionær nogen ret til at få ændringer i de angivelser, et aktiebrev indeholder, påtegnet brevet.

Aktiebrev, der skal træde i stedet for mortificerede eller makulerede aktiebrev, skal — foruden angivelse af dette deres øjemed — indeholde en gengivelse af de gamle aktiebrevs indhold, § 24, 4. stk. Er der sket ændringer i de angivelser, det tidligere aktiebrev indeholdt, bør bemærkning herom formentlig tilføjes.

Aktiebrev underskrives af bestyrelsens medlemmer, § 24, 3. stk., og 4. stk. i f.⁷⁾. De enkelte navne kan påføres ad mekanisk vej som faksimile af de pågældendes underskrift. Dog skal mindst en underskrift være egenhændig.

Straffelovens § 296 hjemler strafansvar for overtrædelse af lovens regler om udgivelse af aktiebrev.

Ifølge bekg. nr. 99 af 23. april 1929 af lov om stempelafgift § 86 skal aktiebrev stemples med 1 pct. af deres pålydende værdi, men transport af aktiebrev er stempelfri⁸⁾.

3. Der skal i ethvert aktieselskab føres en af overregistrator eller den stedlige handelsregisterfører autoriseret aktiebog, § 28, 1. stk.⁹⁾.

For tilfælde, hvor aktiebrevene skal lyde på navn, indeholder § 28, 2. stk., en særlig regel om betydningen af notering¹⁰⁾. Ifølge

⁷⁾ Det kan ikke bestemmes i vedtægterne, at aktiebrev skal underskrives også af andre, U. f. R. 1920 A. 461.

⁸⁾ Jfr. nærmere Krenchel ad §§ 22—25 note 13.

⁹⁾ Autorisation meddeles kun på bøger, der er paginerede og gennemdragne med snor. — Handelsministeren fastsætter betalingen for autorisation, § 81, 2. stk., bekg. nr. 302 af 14. nov. 1930. — Jfr. om dette emne i det hele A. Kôersner: Om Aktiebok, Stockholm 1929.

¹⁰⁾ *De særlige regler om notering efter frd. 21. juni 1844 er ophævet

vedtægterne vil stemmeret ofte, også hvor aktiebrevene kan lyde på ihændeoveren, være betinget af, at notering er sket en vis tid, ifølge § 56, 5. stk., dog højst 6 maaneder forinden generalforsamlingen. Den, på hvis navn et interimsbevis eller et aktiebrev er noteret, vil have sikkerhed for, at mortifikation af vedkommende dokument ikke finder sted, uden at der gives ham lejlighed til at varetage sit tarv, jfr. § 12 i lov nr. 145 af 13. april 1938 om mortifikation af værdipapirer.

Det fremgår klart af § 28, 2. og 3. stk., at pligten til at føre aktiebog i hvert fald indtræder, når aktiebrev udleveres. Tidligere indtræder den næppe. Ganske vist vil det for ethvert selskab være nødvendigt at holde rede på anmeldelser om overgang af aktieret, der modtages, før aktiebrev er udstedt, men sådanne anmeldelser behøver selskabet næppe at indføre i en aktiebog, og i hvert fald når aktiebrev skal udstedes eller tænkes udstedt til ihændeoveren, vil det næppe være naturligt at gøre det. At der udstedes interimsbeviser, er formentlig uden betydning. Det sker undertiden, før selskabet er registreret, og forinden registreringen vil autorisation på en aktiebog sikkert ikke blive givet. § 28, 2. stk.s bestemmelse om, at ved selskaber, hvis aktiebrev skal lyde på navn, i forhold til selskabet kun den betragtes som aktionær, der er indført som saadan i aktiebogen, tager sikkert kun sigte på tilfælde, hvor aktiebrev er udleveret. Forinden dette er sket, må almindelige legitimationsregler gælde. I hvert fald vil jo et selskab, der endnu ikke fører aktiebog, være udelukket fra at påberåbe sig denne bestemmelse. Heller ikke vedtægtsbestemmelser om, at stemmeret er betinget af notering en vis tid forinden generalforsamlingen, kan påberåbes, når der ikke har været mulighed for at få notering foretaget. Har der været mulighed for i rette tid at foretage anmeldelse om aktieerhvervelsen, kan stemmeret dog være betinget af, at dette er sket.

Et aktiebrev, der skal lyde på navn, skal, forinden det udleveres, noteres på første ejers navn, § 28, 2. stk.¹¹⁾. Også et aktiebrev, der

ved Gbrl. § 60, og reglerne i lovens kapitel 5 om notering af masse gælds-breve omfatter ikke aktier.*

¹¹⁾ § 28, 2. stk., siger, at aktier, der efter vedtægterne skal lyde på navn, skal noteres, men notering af senere ejere kan umuligt være pligt for selskabet. — Ordene »efter Vedtægterne« står overflødig, thi også

kan lyde på ihænde­haveren, men udstedes på navn, synes, forinden det udleveres, at burde noteres på navn. Et aktiebrev, der udstedes til ihænde­haveren, skal på begæring af første ejer, noteres på hans navn, § 28, 3. stk., men foreligger sådan begæring ikke, kan selskabet end ikke have ret til at notere det på første ejers navn¹²⁾.

Enhver senere besidder af et aktiebrev med en i formen lovlig adkomst kan fordre dette noteret på sit navn, § 28, 3. stk. Er et aktiebrev noteret på en tidligere ejers navn, må det sikkert også kunne fordres noteret på ihænde­haveren.

§ 26, således som ændret ved lov nr. 160 af 13. april 1938, forudsætter, at et aktiebrev kan noteres på navn i selskabets aktiebog, uden at navn påføres aktiebrevet, der således alene bærer påtegningen »noteret på navn« el. lign. Et sådant er da efter § 26, 2. stk., at behandle som ihænde­haverpapir.

Hvad der hører til »en i formen lovlig adkomst«, må afgøres som ved gældsbreve¹³⁾. Gælder der indskrænkninger i en akties omsættelighed, må adgang til notering være betinget af, at den person, på hvis navn aktien begæres noteret, kan være aktionær i selskabet. Har selskabet eller andre en aktuel forkøbs- eller indløsningsret til aktien, kan notering kun kræves, når denne ikke ønskes benyttet. Selskabet kan næppe have pligt eller ret til at kræve dokumentation for, at den besidder af et aktiebrev, der fremsætter begæring om notering, er identisk med eller har behørig fuldmagt fra den person, på hvis navn noteringen begæres. Lyder aktiebrevet på navn, følger dette formentlig af, at det ikke kan medføre retstab for vedkommende, at notering på hans navn finder sted. Og lyder aktiebrevet på ihænde­haveren, har besidderen legitimation til at kræve det noteret på sit eget navn, og han må da også kunne kræve det noteret på en andens navn, således at en undersøgelse af, om han er identisk med eller har fuldmagt fra den person, på hvis navn notering begæres, vil være uden interesse.

Selvom en i formen lovlig adkomst foreligger, kan notering vistnok nægtes, når selskabet ved, at den, på hvis navn notering begæres, ikke er ejer af aktiebrevet¹⁴⁾.

når det følger af § 25, at aktiebrevene skal lyde på navn, vil bestemmelse herom findes i vedtægterne.

¹²⁾ Første ejer kan nemlig have interesse i, at hans navn ikke påføres aktiebrevet.

¹³⁾ Ussing, Alm. Del 277 f.

¹⁴⁾ Således Nial 66—67.

Ved notering skal ejerens navn, stilling og bopæl samt, såfremt forskrivning er udstedt, dennes dato, dato for stedfundne indbetalinger og disses beløb angives i aktiebogen, § 28, 2. stk. Også noteringens dato bør angives. Selskabet skal give aktiebrevet påtegning om stedfunden notering, § 28, 4 stk. Udstedes et aktiebrev på navn, vil dog vistnok påtegning om notering på første ejers navn være overflødig, for så vidt antages, at notering i så fald skal foretages, hvad jo i hvert fald gælder, hvis aktiebrevet *skal* lyde på navn.

Er notering på navn forsømt, men har den, på hvis navn aktiebrevet lyder, ifølge påtegning på dette eller fordi det er udstedt på hans navn, føje til at gå ud fra, at notering er sket, kan han kræve erstatning af selskabet, hvis aktiebrevet mortificeres, uden at der er givet ham lejlighed til at varetage sit tarv.

Overtrædelse af reglerne i § 28 medfører strafansvar efter § 86.

4. Ifølge § 26 — efter ændringen ved lov nr. 160 af 13. april 1938 — er aktiebrev som hidtil negotiable dokumenter. Om de skal lyde på navn eller kan lyde på ihændeoverhaveren er i så henseende uden betydning. Derimod er negotiabilitet udelukket, når *der med hjemmel i selskabets vedtægter er taget utvetydigt og iøjnefaldende forbehold herimod. Den nye bestemmelse gælder også for aktiebrev udstedt før 1. juli 1938, da ændringen trådte i kraft. Derimod er det uden betydning, om der* gælder indskrænkninger i aktiernes omsættelighed, således når aktieretten er uoverdragelig eller uløseligt knyttet til en bestemt bedrift og efter omstændighederne, når selskabet eller andre har forkøbsret til aktierne, og når der til overdragelse kræves samtykke af bestyrelsen¹⁵⁾). Ved forsikrings-selskaber med ikke fuldt indbetalt aktiekapital må dog almindeligvis aktiebrevene være negotiable, skønt ifølge § 33 overdragelse af aktier kun kan finde sted med bestyrelsens godkendelse. Det vil her kun dreje sig om at udøve et skøn over, om erhververen må antages at ville være i stand til at erlægge de fremtidige indbetalinger, og stilles der betryggende sikkerhed herfor, kan godkendelse af overdragelsen ikke nægtes.

At i strid med § 24, litra i, indskrænkninger i omsætteligheden, der udelukker et aktiebrevs negotiabilitet, ikke er angivet i dette, kan næppe have til følge, at selskabet afskæres

¹⁵⁾ *Jfr. Ussing-Dybdal 161, men for ældre ret 1. udg. af denne bog 125.*

fra at gøre sådanne indskrænkninger gældende overfor godtroende omsætningserhverver af aktiebrevet, når dog registrering og bekendtgørelse i Statstidende af de pågældende bestemmelser er sket, § 15, litra j, idet disse hermed anses for at være kommet til trediemands kundskab, § 83, 1. stk.¹⁶⁾. Det antages ganske vist, at et konkursbos upåtegnede ret til et negotiabelt dokument også efter konkursens bekendtgørelse ekstingveres til fordel for en godtroende omsætningserhverver, skønt lov nr. 51 af 25. marts 1872 om konkurs m. m. § 2 bestemmer, at ingen kan erhverve ret mod konkursboet ved retshandler med skyldneren, efter at bekendtgørelse om konkursen har fundet sted¹⁷⁾. Men medens den nævnte regel i konkurslovens § 2 får betydelig rækkevidde, selvom den fortolkes indskrænkende under hensyn til de særlige regler om negotiable dokumenter, ville en tilsvarende fortolkning af bestemmelsen om, at hvad der registreres og bekendtgøres skal anses for at være kommet til trediemands kundskab, gøre denne praktisk betydningsløs, for så vidt angår indskrænkninger i aktiers omsættelighed. Desuden må bestyrelsens fuldmagt til med bindende virkning for selskabet at udstede aktiebrev, i denne som i andre henseender, være bestemt ved, hvad der er registreret og bekendtgjort om selskabets forhold. Og medens omsætningshensyn vel taler for, at overdragelse af et aktiebrev skal kunne ske, uden at erhververen behøver at undersøge overdragerens forhold nærmere, ville der ikke være nogen særlig grund til at beskytte den erhverver, der har undladt at skaffe sig let tilgængelig kundskab om det selskabs forhold, hvis aktier han køber. Men ganske vist angår § 83, 1. stk., formentlig kun trediemands forhold til selskabet. Overfor overdrageren eller overfor bestyrelsens medlemmer personligt kan en omsætningserhverver af et aktiebrev derfor ikke ubetinget være udelukket fra at påberåbe sig god tro med hensyn til en indskrænkning i omsætteligheden, der ikke fremgår af aktiebrevet. Har indskrænkningen i omsætteligheden ikke været gældende ved aktiebrevets udstedelse, vil han dog i regelen ikke kunne rejse noget krav mod bestyrelsen.

Er ved udstedelse af et aktiebrev § 24, 1. stk.s regel om, hvad et aktiebrev »skal« indeholde, eller § 24, 3. stk.s regel om under-

¹⁶⁾ Krenchel tillæg 18.

¹⁷⁾ Ussing, Alm. Del 290. Jfr. nu Gbrl. § 14.

skrift af aktiebrev overtrådt, foreligger der ikke i lovens forstand et aktiebrev. Vedkommende aktionær må derfor kunne forlange mangelen afhjulpet eller behørigt aktiebrev udstedt på selskabets bekostning. Derimod kan det ikke antages, at enhver overtrædelse af de nævnte regler udelukker dokumentets negotiabilitet. Der må dog vistnok foreligge underskrift af samtlige medlemmer af bestyrelsen, hvis et aktiebrev skal være gyldigt i forhold til selskabet. Og naturligvis er negotiabilitet udelukket, hvis ikke selskabets navn og, når ikke alle aktier er lige store, aktiens størrelse er angivet. Er alle aktier lige store, kan det derimod næppe udelukke negotiabiliteten, at aktiens størrelse ikke er angivet, idet oplysning herom i så fald er tilgængelig gennem registret, § 15, litra e.

Som ved konnossementer specielt søretlige regler medfører, at adskillige indsigelser ikke ekstingveres til fordel for godtroende omsætningserhverver, således forringes ved aktiebrev, for så vidt angår indsigelser, betydningen af negotiabiliteten i nogen grad ifølge specielt aktieretlige regler:

(1) For det første må vedtægtsbestemmelser kunne påberåbes også overfor godtroende omsætningserhverver, selvom de ikke er gengivet i aktiebrevene¹⁸⁾. Dette synes klart, for så vidt angår bestemmelser, der ikke skal angives i aktiebrevene ifølge § 24, 1. stk., fx bestemmelser om aktionærernes ret til udbytte, om deres stemmeret eller om forældelse af kuponer. Men det samme må sikkert gælde bestemmelser, der skal optages i aktiebrevene. Sådanne bestemmelser kan jo være ændrede efter aktiebrevenes udlevering, og med en enkelt undtagelse skal de anmeldes til registeret og bekendtgøres i Statstidende, hvorefter de anses for at være kommet til trediemands kundskab. Kun med hensyn til bestemmelser om, at et aktiebrev skal kunne mortificeres uden iagttagelse af lovgivningens almindelige regler, gælder noget særligt, men selvom det i strid med § 24, litra j, er undladt at optage sådanne bestemmelser i et aktiebrev, vil naturligvis mortifikation af dette ved dom have virkning også overfor godtroende omsætningserhverver¹⁹⁾.

¹⁸⁾ Krenchel tillæg 17 f.

¹⁹⁾ Noget andet er, at hvis mortifikation er sket ifølge bestemmelser, der fejlagtigt antoges optaget i aktiebrevet, vil dommen, når aktiebrevet senere kommer frem, og fejlen derved kommer for dagen, efter omstændighederne kunne påankes i henhold til Rpl. §§ 474 og 423, 2. stk., eller angribes i henhold til s.l.s § 423, 1. stk. — Måske bør det antages, at adgang til mortifikation ved dom uden iagttagelse af lovgivningens almindelige regler ikke kan aftales.

(2) Er i strid med § 23, 1. stk., aktiebrev udleveret, forinden anmeldelse om selskabets stiftelse er optaget i registeret, og finder optagelse i registeret ikke senere sted, opstår ingen aktieret, og dette må kunne gøres gældende også overfor omsætningserhververe af de for tidligt udleverede aktiebrev. Disse kan i så fald ikke angive selskabets registreringsnummer, hvad aktiebrev skal ifølge § 24, litra a, og enhver har gennem registeret adgang til kundskab om, at selskabet ikke er registreret. Bliver selskabet senere registreret, udelukkes derimod aktiebrevens gyldighed næppe ved, at de er udstedt for tidligt, og i så fald vil sikkert ekstinktion af indsigelser og rettigheder kunne følge ikke blot af senere overdragelser, men også af overdragelser, der har fundet sted forinden registreringen²⁰⁾.

Er i tilfælde af fortsat aktietegning eller forhøjelse af aktiekapitalen i strid med § 23, 1. stk. aktiebrev udleveret, forinden anmeldelse om aktietegningen er optaget i registeret, må tilsvarende regler gælde, for så vidt det af et aktiebrevs datering, nummerering eller øvrige indhold i forbindelse med de gennem registeret tilgængelige oplysninger med tilstrækkelig tydelighed²¹⁾ fremgår, at registrering ikke er sket. I modsat fald²²⁾ må derimod godtroende omsætningserhverver af aktiebrevet anerkendes som aktionær i selskabet, selvom registrering ikke senere finder sted. —

At et aktiebrev er udstedt i henhold til en beslutning af generalforsamlingen, der omstødes i henhold til § 58, kan næppe påberåbes overfor godtroende omsætningserhverver.

Da bestyrelsens medlemmer underskriver aktiebrevene som fuldmægtige for selskabet, vil bestyrelsesmedlemmers umyndighed ikke medføre, at aktiebrevene bliver ugyldige²³⁾. Bestyrelsesmedlemmers afsindighed vil næppe heller medføre ugyldighed, når dog ikke alle bestyrelsesmedlemmer er afsindige. Falsk, forfalskning, mekanisk tvang og voldelig kompulsiv tvang kan derimod efter almindelige regler påberåbes som ugyldighedsgrund også overfor godtroende omsætningserhververe. Da et aktiebrev skal underskrives af samtlige medlemmer af besty-

²⁰⁾ Jfr. Ussing, Aftaler 43.

²¹⁾ Det kan næppe forlanges, at erhververen af et aktiebrev skal anstille en minutiøs analyse af de pågældende oplysninger.

²²⁾ Bl. a. kan det tænkes, at der samtidigt er udstedt aktiebrev ifølge den oprindelige aktietegning og ifølge fortsat aktietegning eller forhøjelse af aktiekapitalen.

²³⁾ Ussing, Aftaler 322.

relsen, vil det være ugyldigt, når blot en enkelt underskrift er falsk eller fremtvunget. En i faksimile påført underskrift vil være falsk, når den er påført af en person, der ikke har haft bemyndigelse hertil. Imidlertid vil i regelen en eller flere funktionærer i selskabet have bemyndigelse til at påføre underskrifter i faksimile ikke blot i forbindelse med selskabets stiftelse og ved forhøjelse af aktiekapitalen, men også, når makulerede eller mortificerede aktiebrev skal erstattes med nye, og misbrug af en sådan bemyndigelse vil formentlig ikke være falsk.

Som ved gældsbreve den indsigelse ikke fortabes, at renter, der ifølge et gældsbrevs indhold er forfaldne, er betalt, jfr. Gbrl. § 16, således må betaling af forfaldet udbytte kunne påberåbes overfor enhver erhverver af et aktiebrev, selvom dette ikke har fået påtegning om betalingen²⁴). Derimod må et aktiebrev påtegnes om udøvelse af tegningsret, om udstedelse af friaktie og om udbetaling i anledning af nedsættelse af aktiekapitalen eller i forbindelse med selskabets opløsning. Er nedsættelse af aktiekapitalen sket i henhold til en i vedtægterne fastsat amortisationsplan, vil dog ofte god tro hos erhververen af aktiebrevet ikke være tilstede. —

Allerede af det foregående vil fremgå, at det samlede pålydende af de aktiebrev, et selskab må anerkende som gyldige, kan være større end aktiekapitalen. Er der i tilfælde af overtegning udleveret aktiebrev for et større beløb end aktiekapitalen, kan disses gyldighed end ikke anfægtes overfor tegnere, der har været i god tro. Er der ved fortsat aktietegning eller forhøjelse af aktiekapitalen udleveret aktiebrev, forinden anmeldelse om aktietegningen er optaget i registeret, og finder registrering ikke sted senere, kan reglerne om ekstinktion af indsigelser føre til, at de for tidligt udleverede aktiebrev må anses gyldige. Det samme gælder, når aktiebrev er udleveret til uberettigede personer, og når uberettigede personer har tilegnet sig aktiebrev, der endnu ikke var udleveret. I alle sådanne tilfælde må det samlede pålydende af aktiebrevene bringes i overensstemmelse med aktiekapitalen. Hertil vil ofte opkøb og annullering af det fornødne antal aktiebrev være et egnet middel. Kan udgiften herved ikke dækkes af beløb, der indkommer ifølge aktietegninger, i henhold til hvilke aktiebrev fejlagtigt er udstedt, har selskabet efter almindelige regler erstatningskrav mod personer, der er skyld i, at aktiebrev fejlagtigt er udleveret, eller hvem

²⁴) Om det tilfælde, at der er udstedt kuponer, nedenfor nr. 6.

det kan lægges til last, at overdragelse af aktiebrev er sket på en sådan måde, at selskabet derved har mistet sin indsigelse mod disses gyldighed. Er det ikke muligt at opkøbe det fornødne antal aktiebrev, eller skønnes det, at hertil vil medgå et for stort²⁵⁾ beløb udover, hvad der kan dækkes på en af de nævnte måder, må samtlige aktiebrevs pålydende nedsættes forholdsmæssigt. Herom må anmeldelse gøres i henhold til § 18, jfr. § 15, litra e, der kræver aktiekapitalens »fordeling i aktier« anmeldt²⁶⁾, og med anmeldelsen må følge bevis for, at betingelserne for nedsættelsen har foreligget²⁷⁾. Indtægt ifølge aktietegninger, i henhold til hvilke aktiebrev fejlagtigt er udleveret, kan i så fald fx henlægges til reservefond eller benyttes til udbetaling af udbytte. —

Hvad angår ekstinktion af rettigheder, gælder i det hele de samme regler som ved gældsbreve. Dog kan en vedtægtsmæssig forkøbs- eller indløsningsret gøres gældende overfor enhver erhverver af et aktiebrev. Derimod fortabes en forkøbs- eller indløsningsret, der beror på særlig aftale med en aktionær, til fordel for godtroende omsætningserhverver af aktiebrevet, hvis den ikke er påtegnet dette²⁸⁾. Ikke blot rettigheder til aktiebrevet, men også rettigheder, stiftede ved overførelse af enkelte af aktieretten følgende aktuelle krav, må påtegnes aktiebrevet.

I lighed med, hvad der efter Gbrl. § 18 gælder ved negotiable skylddokumenter, må det antages, at overdragelse af et negotiabelt aktiebrev udelukker selskabet fra at bringe krav på overdrageren i modregning mod krav ifølge aktiebrevet.

Hvad angår kravene til legitimation, indeholder § 28, 2. stk., en særlig regel for det tilfælde, at aktiebrevene skal lyde på navn.

²⁵⁾ For stort vil beløbet altid være, hvis det ikke kan afholdes, uden at aktiekapitalen angribes, idet denne kun efter reglerne om nedsættelse af aktiekapitalen kan benyttes til udbetalinger til aktionærerne. Muligt kan man dog i det i teksten omtalte, særlige tilfælde se bort fra mindre differencer.

²⁶⁾ Ved nedsættelsen sker der en ændring af vedtægterne, § 8, litra b, men i det i teksten omtalte, særlige tilfælde kan de almindelige regler herom næppe kræves iagttaget, jfr. § 37, hvor det forudsættes, at nedsættelse af aktiekapitalen i visse særlige tilfælde kan ske uden beslutning af generalforsamlingen.

²⁷⁾ Ikke, som i almindelighed efter § 18, bevis for ændringens lovlige vedtagelse. Jfr. ang. et noget lignende tilfælde § 34, 4. stk.

²⁸⁾ Krenchel tillæg 18.

I forhold til selskabet betragtes da kun den som aktionær, der er indført som sådan i aktiebogen. Skal ifølge vedtægterne indkaldelse til generalforsamlingen og andre meddelelser til aktionærerne ske ved brev, behøver selskabet kun at tilskrive de personer, der er indført i aktiebogen som aktionærer²⁹⁾, og kun disse kan kræve adgang til som aktionærer at deltage i generalforsamlingen. For så vidt angår aktuelle krav på ydelser fra selskabet, brydes den nævnte almindelige bestemmelse derimod af andre, særlige regler. Aktuelle krav på ydelser fra selskabet kan jo særskilt overføres til personer, der ikke derved bliver aktionærer, og selvom det fastholdes, at kun de personer betragtes som aktionærer, der er indført i aktiebogen, kan derfor den slutning ikke drages, at kun disse har legitimation med hensyn til sådanne krav. Er der udstedt kuponer, må jo også enhver indehaver af en kupon have legitimation til at kræve forfaldet udbytte ifølge kuponen betalt. Og med hensyn til andre aktuelle krav på ydelser fra selskabet, må enhver ihændeher af et aktiebrev med en i formen lovlige adkomst have fornøden legitimation³⁰⁾.

I § 28, 2. stk., ligger modsætningsvis, at enhver, der er indført som aktionær i aktiebogen, har legitimation som sådan. Dog gælder også denne regel kun, for så vidt angår ret til meddelelse ved brev om generalforsamlinger, adgang til deltagelse i generalforsamlinger og lign. For så vidt angår krav på aktuelle ydelser fra selskabet, brydes den af andre, særlige regler. Er der udstedt kuponer, kan udbytte ikke kræves betalt uden imod aflevering af kupon. Og drejer det sig om udøvelse af ret til nytægning, til friaktie eller til udbetaling i anledning af nedsættelse af aktiekapitalen eller af selskabets opløsning, må aktiebrev med en i formen lovlige adkomst forevises til påtegning.

Bestemmelsen i § 28, 2. stk., gælder kun aktiebrev, der skal lyde på navn. For aktiebrev, der kan lyde på ihændeheren, gælder de almindelige regler om legitimation ved negotiable dokumenter. At et sådant aktiebrev noteres på navn, er uden betydning for legitimationen, men kan ifølge vedtægterne medføre ret til særlig med-

²⁹⁾ Ifølge § 28, 2. stk.s påbud om, at aktiebrev, der skal lyde på navn, skal noteres i aktiebogen, vil samtlige aktiebrev være noterede.

³⁰⁾ Har vedkommende formelt lovlige adkomst som ejer af aktiebrevet, skal dette dog ifølge det omtalte påbud noteres på hans navn, hvorefter han har også den legitimation, der kræves efter § 28, 2. stk.

delelse fx om generalforsamlinger³¹⁾ og være en betingelse for adgang til udøvelse af stemmeret³²⁾).

Undladelse af at give et aktiebrev påtegning om stedfunden notering, § 28, 4. stk., er uden betydning for legitimationen. Ved selskaber, hvis aktiebrev kan lyde på ihændeoveren, er selve noteringen som nævnt uden betydning i så henseende. Og ved selskaber, hvis aktiebrev skal lyde på navn, må erhververen af et aktiebrev regne med, at notering er sket, selvom påtegning herom ikke findes på aktiebrevet, da ved sådanne selskaber aktiebrev ifølge § 28, 2. stk., skal noteres på navn.

For så vidt angår ydelser fra selskaber, indtræder følgerne af formel legitimation kun, når selskabet er i god tro³³⁾. Derimod må vistnok den formelle legitimation ubetinget være afgørende, for så vidt angår adgang til deltagelse i en generalforsamling eller lign. Men efter omstændighederne vil en generalforsamlingsbeslutning kunne omstødes i henhold til § 58, hvis personer, der vel havde formel legitimation som aktionærer, men som i virkeligheden ikke var stemmeberettigede, har deltaget i afstemningen.

5. Også ved selskaber, hvis aktiebrev ikke er negotiable dokumenter, gælder ifølge § 28, 2. stk., at i forhold til selskabet kun den betragtes som aktionær, der er indført som sådan i aktiebogen, og bestemmelsen har her en noget større rækkevidde end i de ovenfor under nr. 4 omtalte tilfælde. Også her medfører ganske vist den omstændighed, at krav på aktuelle ydelser fra selskabet kan overføres særskilt, at også andre end de, der er indført som aktionærer i aktiebogen, kan have legitimation med hensyn til sådanne krav. Også her må således indehaveren af en kupon være legitimeret til at kræve forfaldet udbytte betalt, og hvad angår særskilt overført ret til nytægning, til friaktie eller til udbetaling i anledning af nedsættelse af aktiekapitalen eller opløsning af selskabet³⁴⁾, gælder de samme regler som om legitimation ved ikke negotiable fordringer. Men har selskabet ikke fået meddelelse om særskilt

³¹⁾ Der skal altid ske offentlig indkaldelse til generalforsamlinger, når aktiebrevene kan lyde på ihændeoveren, § 55, 2. stk.

³²⁾ Jfr. § 56, 5. stk. — Retten til at kræve et bestemt emne optaget i dagsordenen og til at møde på generalforsamlingen og tage ordet der kan ikke gøres betinget af notering, § 56, 3. stk.

³³⁾ Ussing, Alm. Del § 28.

³⁴⁾ Støttes sådan ret på overdragelse af ejendomsret til aktiebrevet, må dette noteres på vedkommendes navn, hvorefter han har også den legitimation, der kræves efter § 28, 2. stk.

overførelse af rettigheder som de sidst nævnte, må den, der er indført som aktionær i aktiebogen, have legitimation, således at de pågældende rettigheder kan udøves uden forevisning af aktiebrevet. Er der udstedt kupon, gælder det dog ogsaa her, at udbytte ikke kan kræves betalt uden mod aflevering af kuponen.

6. Sammen med aktiebrevene udstedes i regelen kuponer, ofte i løse ark. I vedtægterne eller ved beslutning af generalforsamlingen kan det være bestemt, om kuponer skal udstedes, og tilsagn om udstedelse af kuponer kan være givet i en tegningsindbydelse. Foreligger intet sådant, afgør bestyrelsen spørgsmålet. Den enkelte aktionær kan ikke uden særlig hjemmel kræve kuponer udstedt.

Formålet med udstedelse af kuponer er at skabe en særlig legitimation for retten til at kræve udbytte udbetalt. Er kuponer udstedt, kan en aktionær hæve udbytte uden at behøve at forevise aktiebrevet, og for selskabet eller den bank, der på selskabets vegne besørger udbyttebetalinger, bliver forretningsgangen simplere, end den kan blive, når kuponer ikke er udstedt.

For at fyldestgøre sit formaal, maa enhver kupon angive selskabets navn, det år, for hvilket den gælder, og, ved selskaber med aktiebrev af forskellig størrelse, aktiebrevets størrelse. Da kuponer kan komme på afveje, bør aktiebrevets løbenummer angives. Det vil være praktisk at angive ogsaa udbetalingsstedet. Undertiden påtrykkes navnet på bestyrelsens formand.

Kuponer udstedes næsten altid til ihændehaveren, selvom aktiebrevene skal lyde på navn.

Under forudsætning af god tro hos selskabet skal dette, og kan det med frigørende virkning, udbetale forfaldet udbytte af en aktie mod aflevering af den pågældende kupon. Kun mod aflevering af kuponen har selskabet pligt til at udbetale udbyttet. Selskabet må nemlig have krav på at opnå fordelen ved den simplere forretningsgang, benyttelsen af kuponer giver. Især når udbyttet udbetales af en bank, der foruden hovedkontor har en række filialkontorer, ville en pligt til at udbetale udbytte mod forevisning af aktiebrev, hvis misbrug skulle søges afværget, besværliggøre forretningsgangen i væsentlig grad.

Om selskabet under forudsætning af god tro frigøres ved at betale til den, der har legitimation som aktionær, men ikke er i besiddelse af den pågældende kupon, eller ved uden at få kuponen udleveret at betale til ihændehaveren af denne, var tidligere noget tvivlsomt, men er nu afgjort i negativ retning af Gbrl. § 19. *End-

videre bestemmer § 26, 3. stk., i den nye formulering, at gældslovens § 24 og 25 finder anvendelse på de til et aktiebrev hørende udbyttekuponer. Dette vil først og fremmest sige gældslovens regler om ihændeavgældsbreve, både med hensyn til forfaldelse af indsigelser og rettigheder. Dog er selskabets vedtægter bindende for den, der erhverver en kupon, og også andre selskabsretlige indsigelser må kunne gøres gældende. § 24 nævner selv udtrykkelig, at aktiebrevet ikke gav andelsret i selskabet, dengang kuponen forfaldt, men det har ikke været meningen, at kun denne indsigelse er ufortabelig.

Disse regler kommer dog kun til anvendelse, hvis overdragelse af kuponen finder sted, efter at generalforsamlingen har fastsat udbyttets størrelse, medens bestyrelsens deklaration eller en i vedtægterne fastsat forfaldsdag ikke er afgørende.

Overdrages kuponer sammen med aktiebrevet, får erhververen ikke bedre ret med hensyn til kuponer end med hensyn til selve aktiebrevet. Dette får navnlig betydning, når aktien lyder på navn. Ved à conto kuponer, hvor et bestemt beløb udbetales på et i kuponen angivet tidspunkt, bliver denne negotiabel som ihændeavgældspapir en måned før forfaldsdag.

Om kuponforældelse bestemmer Gbrl. § 25, at fristens længde er 3 år fra forfaldsdag. Denne frist kan ikke forkortes, men vel forlænges, såfremt forlængelsen sker generelt. På den anden side kan kuponer ikke mortificeres, men den, der *inden* forældelsesfristens udløb anmelder for selskabet, at hans kupon er bortkommet og antagelig gør sin ejendomsret, kan *efter* fristens udløb fordre den betalt, og selskabet vil da være frigjort. Dette særlige krav, der hjemler en slags privat, udenretlig »mortification«, forældes efter 1908-loven. Iøvrigt afbrydes forældelsen ved kuponens forevisning til betaling, og der løber da en ny frist på 10 år fra forevisningen, Gbrl. § 46³⁵).*

7. Foruden et vist antal kuponer indeholder et kuponark i regelen en talon, der angiver selskabets navn samt aktiebrevets løbenummer og størrelse. Formålet med udstedelse af talon er at gøre det muligt for aktionæren at få nyt kuponark udleveret, når det tidligere udstedte er opbrugt, uden at behøve at forevise aktiebrevet, derimod næppe at lette selskabet udleveringen af ny kuponark. Om-sætning af taloner forekommer næppe i praksis.

³⁵) *Se i det hele hertil Krenchel: Tillæg p. 18—20 og Ussing: Alm. Del § 27, VI.*

Gbrl. § 23 og 24 finder hverken anvendelse direkte eller analogt på taloner, og de bør som hovedregel — hvor teksten ikke udtrykkelig angiver dette — ikke betragtes som negotiable³⁶⁾). Ofte vil deres indhold medføre, at de bliver at behandle som indløsningspapirer, men ellers må man anvende de for legitimationspapirer gældende regler. Herefter vil selskabet normalt med frigørende virkning kunne udlevere det nye kuponark til den, der med en i formen lovlig adkomst besidder aktien, og hvis en sådan besidder afgiver erklæring om talonens bortkomst, vil selskabet være forpligtet til at udlevere arket til ham³⁷⁾.

8. Medens aktiebrevne ifølge § 23, 1. stk., ikke må udleveres aktieejerne, før anmeldelse om aktietegningen er optaget i registeret, kan ifølge § 24, 5. stk., interimbeviser udfærdiges, hvilket her³⁸⁾ må betyde udleveres, forinden registreringen. De kan underskrives af en af bestyrelsen befuldmægtiget, fx af vedkommende emissionshus. Iøvrigt skal regler, svarende til de for aktiebrevne gældende, iagttages ved udstedelse af interimbeviser.

Af disse bestemmelser ses, at et interimbevis i A. L.s forstand er mere end et bevis for, at en aktietegner har krav på at blive aktionær for et vist beløb, og at han helt eller delvis har indbetalt dette. At interimbeviser kan underskrives af en af bestyrelsen befuldmægtiget, står i modsætning til, at aktiebrevne efter § 24, 3. stk., underskrives af bestyrelsens medlemmer, og må derfor betyde, at interimbeviser skal underskrives enten af bestyrelsens medlemmer eller af en af bestyrelsen befuldmægtiget, men ikke kan underskrives af stifterne eller af en af stifterne befuldmægtiget. Ved stiftelse af et selskab kan som følge heraf interimbeviser først udstedes, når bestyrelse er valgt på den konstituerende generalforsamling, altså på et tidspunkt, hvor det for aktiekapitalen fastsatte mindste-beløb er tegnet, hvor det er udelukket, at den konstituerende generalforsamling kan beslutte ikke at stifte selskabet, og hvor man ved, om det bliver nødvendigt at reducere tegnede beløb på grund af overtegning. Herefter synes tilsvarende krav med hensyn til det tidspunkt, da interimbeviser udstedes, at burde stilles ved fortsat aktietegning og ved forhøjelse af aktiekapitalen³⁹⁾).

³⁶⁾ *Ussing, Alm. Del 328, jfr. til det følgende 339 og 335.*

³⁷⁾ *l. c. 340, jfr. Ussing-Dybdal VII ad side 126.*

³⁸⁾ Anderledes i § 23.

³⁹⁾ I disse tilfælde er det dog på forhånd udelukket, at en konstituerende generalforsamling kan beslutte ikke at stifte selskabet, og ved fort-

Ifølge bestemmelse i vedtægterne, beslutning af generalforsamlingen eller tilsagn i en tegningsindbydelse kan den enkelte aktionær have ret til at kræve interimbeviser udstedt. Men uden særlig hjemmel har han ikke denne ret.

Ifølge § 24, 5. stk., gælder for interimbeviser regler, svarende til §§ 24, 1.⁴⁰⁾, 2. og 4. stk., og 25⁴¹⁾. Vedtægtsbestemmelser om, at aktiebrevene skal lyde på navn, må vistnok finde tilsvarende anvendelse. Også en til § 23, 2. stk., svarende regel må gælde for interimbeviser. Derimod gælder § 28.s regler om aktiebog næppe, så længe aktiebrev ikke er udstedt, således at notering af interimbeviser næppe behøver at finde sted, hvor der ikke foreligger særlig hjemmel for, at dette skal ske. Men hjemmel herfor kan foreligge bl. a. i selve interimbeviserne.

For dansk rets vedkommende er der næppe tvivl om, at interimbeviser er negotiable dokumenter, for så vidt der ikke gælder indskrænkninger i deres omsættelighed, der udelukker negotiabilitet⁴²⁾. Om ekstinktion af indsigelser og rettigheder må i det hele de samme regler gælde som ved aktiebrev. Hvad indsigelser angår, får det dog betydning, at et interimbevis ikke kan vække nogen forestilling om, at anmeldelse om aktietegningen allerede er optaget i registeret. Finder notering af interimbeviser sted, må § 28, 2. stk.s bestemmelse om, at i forhold til selskabet kun den betragtes som aktionær, der er indført som sådan i selskabets aktiebog, komme til anvendelse. Ihændehaveren af et interimbevis med en i formen lovlig adkomst har legitimation til, mod udlevering af interimbeviset, at kræve aktiebrev udleveret.

Om et dokument er et interimbevis eller et, måske for tidligt udstedt, aktiebrev, vil vistnok sjældent være tvivlsomt. Skulle tvivl herom opstå, må afgørelsen bero på, om dokumentet efter sit indhold giver anledning til at antage, at det skal tjene som endelig legitimation for aktieretten, eller må vække den forestilling, at det senere skal ombyttes med et andet dokument.

9. Beviser for, at aktietegning har fundet sted, eller for, at indsat aktietegning er det på forhånd udelukket, at det fastsatte mindstebeløb for aktiekapitalen ikke bliver tegnet.

⁴⁰⁾ Er selskabet ikke registreret, kan dets registreringsnummer ikke angives i interimbeviserne.

⁴¹⁾ Også § 25.s regel om, at visse aktiebrev ikke med virkning i forhold til selskabet kan overdrages til ihændehaveren, må finde tilsvarende anvendelse.

⁴²⁾ Ussing-Dybdal 142.

betaling i henhold til aktietegning er sket, er ikke negotiable dokumenter, men kan have betydning som legitimationspapirer. Heller ikke mellemformer mellem sådanne beviser og interimsbeviser i A. L.s forstand, fx interimsbeviser, udstedte af stifterne eller af en af stifterne befuldmægtiget, er negotiable dokumenter, da deres betydning i omsætningen er meget ringe.

Kvitteringer for sket indbetaling omfattes af aftalelovens § 35.

10. Ved nyttegning af aktiekapital, hvortil ældre aktionærer har fortrinsret, er det praktisk mod afstempling af interimsbeviser⁴³⁾ eller aktiebrev at udstede tegningsretsbeviser til aktionærer, der ikke ønsker selv at benytte deres tegningsret, eller som ikke ejer et så stort antal aktier, at de er i stand dertil, og ved udstedelse af friaktier er det praktisk mod afstempling af interimsbeviser eller aktiebrev at udstede beviser for ret til en brøkdel af en friaktie til aktionærer, der ikke er i besiddelse af et så stort antal aktier, at de har ret til en hel friaktie. Sådanne beviser — i fornødent antal — tjener som legitimation for tegningsret eller for ret til friaktie, og er sikkert negotiable dokumenter. De kan udstedes af selskabet eller af vedkommende emissionshus på dets vegne. Gælder der indskrænkninger i aktiernes omsættelighed, må det antages, at de ikke kan udstedes til eller med virkning i forhold til selskabet overdrages til ihændehaven, § 25⁴⁴⁾.

11. *Om mortification af aktier er der nu givet nye regler i lov nr. 145 af 13. april 1938, og samtidig er der foretaget en ændring af aktielovens § 27 ved lov nr. 160 af s. d. § 2⁴⁵⁾. Herefter må der sondres mellem tilfælde, hvor mortification sker *ved dom* og *uden dom*.

A. Mortification *ved dom* sker efter reglerne i mortificationsloven. Efter denne vil også aktier, der ikke er omsætningspapirer, kunne mortificeres, hvis det er påkrævet. Hvis tvivlen om det rette ejerforhold ikke er fremkaldt ved aktiens forsvinden, bør mortificanten henvises til at søge ejendomsdom⁴⁶⁾. Af særregler for aktier må nævnes, at indkaldelsesfristen er 1 år,

⁴³⁾ Om end lidet praktisk, er det ikke utænkeligt, at interimsbeviser endnu er i omløb, når aktiekapitalen forhøjes.

⁴⁴⁾ At aktionærer er forpligtede til at lade deres aktier indløse, kan derimod næppe have denne følge.

⁴⁵⁾ *Om disse ændringer se Ussing-Dybdal 122 f., 158 f. og Krenchel tillæg 20 f.

⁴⁶⁾ *Ussing-Dybdal 127.*

hvis aktien er omsætningspapir, og at indkaldelsen skal have været indrykket i den autoriserede trækningsliste mindst 1 år for sagens optagelse til dom. De interimsbeviser, der er omsætningspapirer, jfr. ovenfor, mortificeres efter samme regler, § 10.

Ihændehaberaktier, derunder aktier, der ikke tilhører en bestemt person, hvis navn er påført aktiebrevet og er indført i aktiebogen, vil efter § 12 i almindelighed tidligst kunne fås mortificeret 4 år efter bortkomstens anmeldelse til selskabet. Dette vil altså også gælde aktier noteret på hemmeligt navn. Mortificanten vil mod selv at afholde omkostningerne kunne forlange udstedt nyt aktiebrev, § 9⁴⁷⁾.

Enkelte kuponer kan ikke mortificeres ved dom, § 1, 3. stk., men vel hele kuponark såvel i forbindelse med aktien som særskilt, § 14. Derimod kan taloner som regel ikke mortificeres⁴⁸⁾.

B. *Uden dom* kan aktier kun mortificeres med udtrykkelig hjemmel i selskabets vedtægter, og når aktiebrevet bærer påtegning herom, jfr. A. L. § 24, litra f, og § 27.

Indkaldelsen skal altid — uanset modsat vedtægtsbestemmelse — ske i Statstidende i det første nummer i et fjerdingår og med mindst 3 måneders varsel, A. L. § 27, såfremt aktien ikke er omsætningspapir. Varslet ved aktier, der er omsætningspapirer, er mindst 1 år, og mortificationen indtræder tidligst 1 år efter indrykkelsen i den autoriserede trækningsliste om bekendtgørelsen. Vedtægternes bestemmelse om anden offentliggørelsesform må dog også iagttages, dog at een bekendtgørelse formentlig altid vil være tilstrækkelig, selvom vedtægterne foreskriver gentagen⁴⁹⁾.

Interimsbeviser kan med hjemmel i vedtægterne og beviset selv mortificeres efter Mtl. § 16, 1. stk., dog at indrykning i trækningslisten er uforuden. I handelsministeriets skrivelse nr. 194 af 19. juni 1939 er det dog antaget, at beviserne uden vedtægtshjemmel kan mortificeres under analogisk anvendelse af de for selskabets aktier fastsatte regler.

Såfremt vedtægterne fastsætter udenretlig mortification af selskabets aktier, kan også kuponark mortificeres enten særskilt eller i forbindelse med aktien, i hvilken forbindelse ind-

⁴⁷⁾ *l. c. 140.*

⁴⁸⁾ *l. c. VII.*

⁴⁹⁾ *l. c. 151, Krenchel tillæg 23.*

kaldelsen udtrykkelig må nævne arket. Iøvrigt må Mttl. § 14 anvendes tilsvarende.

Talons kan næppe mortificeres.

Hvis vedtægterne positivt hjemler mortification af enkelte kupons uden dom, vil dette kunne ske, uanset at mortification ved dom ikke kendes. Kuponen må da bære påtegning herom, og fristen kan næppe sættes under 3 måneder⁵⁰⁾. Efter den ovenfor nævnte handelsministerielle skrivelse kan indrykning i den autoriserede trækingsliste ikke finde sted.

Om alle udenretlige mortificationer af aktier skal selskabet snarest give indberetning til justitsministeriet, bkg. nr. 222 af 24. juni 1938.*

§ 20. Generalforsamlingen.

1. Aktionærerne udøver indflydelse på ledelsen af et aktieselskab gennem deltagelse i generalforsamlingen, der ofte i vedtægterne betegnes som selskabets øverste myndighed, og kan på denne kræve visse oplysninger om selskabets stilling og ledelsens forhold, §§ 55, 1. stk., og 56, 4. stk. Udenfor generalforsamlingen har aktionærerne ikke efter loven, normalt heller ikke efter vedtægterne, adgang til at øve indflydelse på ledelsen eller krav på at få oplysninger om selskabets stilling. Et forslag, hvorefter enhver aktionær kunne kræve adgang til at efterse aktiebogen, udgik under forhandlingerne på rigsdagen¹⁾.

§§ 55, 1. stk., bestemmer, at »ordentlig generalforsamling afholdes en gang årlig«. Herefter kan det ikke bestemmes i vedtægterne, at der fx kun hver andet år skal afholdes ordentlig generalforsamling. Derimod antages det at kunne bestemmes, at ordentlig generalforsamling skal afholdes fx to gange årlig.

Overordentlig generalforsamling må afholdes, når et spørgsmål opstår, som ledelsen ikke er berettiget til at afgøre på egen hånd, og som man ikke kan vente med at få afgjort til den næste ordentlige generalforsamling. Ikke sjældent bestemmer vedtægterne, at generalforsamling skal indkaldes, når en vis del af aktiekapitalen er tabt.

Bestyrelsen kan bestemme, at overordentlig generalforsamling skal afholdes, når et spørgsmål opstår, som den er berettiget til, men

⁵⁰⁾ *Krenchel tillæg 24.*

¹⁾ Rigsdagstid. 1929—30, till. B., sp. 1625.

ikke ønsker at afgøre på egen hånd. Derimod vil bestemmelse om afholdelse af overordentlig generalforsamling ikke kunne træffes af et af bestyrelsen nedsat forretningsudvalg, af direktionen eller af revisionen²⁾. En generalforsamling kan beslutte, at der til behandling af en sag, der er forelagt den, skal indkaldes ny generalforsamling.

Aktionærer, der ejer en fjerdedel af aktiekapitalen eller den mindre brøkdel, som vedtægterne måtte bestemme, kan ifølge § 55, 3. stk., kræve overordentlig generalforsamling afholdt til behandling af et bestemt angivet emne. Ved afgørelsen af, om de pågældende ejer en fjerdedel af aktiekapitalen, ses bort fra egne aktier, selskabet ejer, § 40. Er lovlige indkaldelse med kortest muligt eller af aktionærgruppen godkendt varsel ikke udfærdiget inden fjorten dage, efter at begæring derom er fremkommet, kan generalforsamlingen indkaldes af overregistrator. Denne leder da selv eller ved en dertil bemyndiget repræsentant generalforsamlingen, og bestyrelsen er pligtig at udlevere ham selskabets aktiebog og generalforsamlingsprotokol. Udgifterne ved generalforsamlingens afholdelse udredes forlods af overregistrator, men kan kræves dækket af selskabet.

Den ret, en aktionær efter § 55, 3. stk., har til alene eller, hvis han ikke selv ejer en fjerdedel af aktiekapitalen, sammen med en eller flere andre aktionærer at kræve overordentlig generalforsamling afholdt, kan naturligvis kun udøves af den, der har legitimation som aktionær, men den er ikke betinget af, at vedkommende har stemmeret. Den kan ikke betages en aktionær ved bestemmelse i vedtægterne, og en aktionær kan ikke give bindende afkald derpå. Den kan ikke overføres særskilt, og i tilfælde af deposition eller pantsætning af en aktie forbliver den hos den, der ejer aktien. Dog kan en aktionær bemyndige en anden person, fx en depositar eller en håndpanthaver, til at udøve retten, og bemyndigelse hertil kan være indeholdt i en mere almindelig bemyndigelse til at bestyre vedkommende aktionærs formue. Den bemyndigede kan optræde i aktionærens navn eller i eget navn. For at kunne gøre det sidste, må han dog have legitimation som aktionær. Den bemyndigede må følge aktionærens instruktion, og bemyndigelsen kan til enhver tid

²⁾ Noget andet kan dog gælde ifølge bestemmelse i vedtægterne. — At ifølge disse generalforsamlingen vælger direktionen, vil næppe medføre, at denne kan kræve overordentlig generalforsamling indkaldt.

tilbagekaldes. Formodningen må være imod, at andet kan aftales. Nogen hindring herfor ligger ganske vist næppe i § 55, 3. stk., men hensynet til de andre aktionærer taler derimod. Det kan ikke antages at være meningen, at en aktionær særskilt skal kunne overdrage sin ret til at øve indflydelse på selskabets ledelse eller nogen i denne ret indeholdt beføjelse. Dette må gælde, selvom aktierne er frit omsættelige. Heri ligger kun, at ret til at øve indflydelse på ledelsen kan overdrages i forbindelse med de øvrige rettigheder, der tilkommer en aktionær, derimod ikke, at særskilt overdragelse af førstnævnte ret fx til en håndpanthaver i aktien eller til personer, der er uden økonomisk interesse i selskabet, kan finde sted. — Ved bestemmelse i vedtægterne kan gyldigheden af bemyndigelse naturligvis udelukkes, og dette må vistnok antages tilsigtet, hvor vedtægterne bestemmer, at aktierne ikke skal kunne overdrages.

På en umyndig aktionærs vegne må retten efter § 55, 3. stk., kunne udøves af overformynderiet eller værgen. I tilfælde af en aktionærs konkurs går retten over til hans konkursbo. Derimod kan retten ikke udøves af den, der har gjort udlæg i aktien.

Er en aktie i tilfældig sameje, eller tilhører den et interessentskab eller et andet selskab, må det afgøres efter almindelige regler, hvad der kræves til gyldig beslutning om udøvelse af den her omhandlede ret.

Aktiebreve, som en bank, et forvaltningsinstitut eller en sparekasse modtager i åbent depot, holdes i regelen i særligt depot (tysk: »Sonderdepot«) for hver enkelt deponent. I så fald medfører deponeringen ikke nogen forandring i ejendomsforholdet med hensyn til aktierne. Holdes de af forskellige deponenter deponerede aktiebreve i et bestemt selskab ikke adskilt fra hinanden (tysk: »Sammeldepot«), kan derimod den enkelte deponent ikke siges at være ejer af bestemte aktiebreve, hvis disse lyder på ihændehaveren, og det ikke kan oplyses, hvilke løbenumre de af ham deponerede aktiebreve har. Men ligesom den enkelte deponent desuagtet i tilfælde af depositarens konkurs som separatist må kunne forlange udleveret aktiebreve til et beløb, svarende til hvad han har deponeret, således må han sikkert for så vidt angår retten ifølge § 55, 3. stk., betragtes som ejer af aktier til et sådant beløb.

Retten efter § 55, 3. stk., kan vistnok antages at tilkomme enhver, fra hvem der foreligger bindende aktietegning, uanset om der

endnu ikke er sket anmeldelse om tegningen eller anmeldelsen endnu ikke er optaget i registeret, og uanset om der til tegningen er knyttet forbehold.

2. Ifølge § 55, 1. stk., skal ordentlige generalforsamlinger afholdes på et her i riget beliggende sted, og ifølge § 8, litra i, skal stedet for ordentlige generalforsamlinger være nærmere bestemt i vedtægterne. Stedet for overordentlige generalforsamlinger behøver ikke at være beliggende her i riget³⁾. Er andet ikke bestemt i vedtægterne, skal overordentlige generalforsamlinger afholdes på selskabets hjemsted⁴⁾. Tilkommer det ifølge vedtægterne bestyrelsen at vælge stedet, kan dog kun et passende sted vælges.

Om tiden for den ordentlige generalforsamling skal bestemmelse være truffet i vedtægterne, § 8, litra i. Fastsætter vedtægterne et bestemt tidspunkt, inden hvilket forslag fra aktionærer til den ordentlige generalforsamling skal være fremkommet, kan indkaldelse ikke foretages forinden dette tidspunkt⁵⁾.

3. Indkaldelse til generalforsamling foretages ifølge § 55, 2. stk., af bestyrelsen. Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om indkaldelse af generalforsamlinger, § 8, litra h.

Herefter må indkaldelsesmåden og indkaldelsesvarslet være nærmere bestemt i vedtægterne. Kan selskabets aktier lyde på ihændeoveren, skal indkaldelse ske offentligt, § 55, 2. stk. Skal ved selskaber, hvis aktier skal lyde på navn, indkaldelse ske ved brev til aktionærene, må enhver, der har den af § 28, 2. stk., krævede legitimation som aktionær, tilskrives. Af § 56, 1. stk., kan vistnok udledes, at varslet ikke kan sættes kortere end 8 dage⁶⁾. Det bør på den anden side påses, at varslet ikke sættes urimelig langt. Vedtægterne kan nøjes med at fastsætte,

³⁾ Skønt A. L. 1917 ikke bestemte, at ordentlig generalforsamling skulle afholdes på et her i riget beliggende sted, udtaltes det i utr. hmskr. af 21. aug. 1919, at vedtægterne for et på færøerne hjemmehørende hvalfangerselskab, ifølge hvilke generalforsamlinger skulle afholdes i Sandefjord, måtte ændres således, at der blev adgang til at indkalde generalforsamlinger til møde også på færøerne eller et andet sted her i riget.

⁴⁾ Krenchel ad § 55 note 3, litra a.

⁵⁾ U. f. R. 1918 A. 330, jfr. dog U. f. R. 1930 A. 762.

⁶⁾ Krenchel ad § 55 note 3, litra c. Fremlæggelse på selskabets kontor, forinden indkaldelse er sket, synes nemlig ikke at kunne have nogen betydning.

at varslet mindst skal have en vis længde. I det i § 55, 3. stk., omhandlede tilfælde skal dog indkaldelse ske med kortest muligt eller af vedkommende aktionærgruppe⁷⁾ godkendt varsel.

Indkaldelsen må angive tid og sted for generalforsamlingen. Vedtægterne kan næppe bestemme, at en til en bestemt dag indkaldt generalforsamling uden iagttagelse af lovens regler om indkaldelse skal kunne fortsættes på en — af dirigenten eller generalforsamlingen selv fastsat — senere dag. Med samtykke af alle de mødende må derimod beslutning herom kunne træffes af generalforsamlingen.

Ifølge § 56, 1. stk., skal indkaldelsen angive dagsorden. Derimod behøver indkaldelsen ikke at angive de forslag, der agtes fremsat for generalforsamlingen; fx vil »forslag om ændring af vedtægter« være tilstrækkeligt, men ikke »behandling af forslag«⁸⁾. Men senest otte dage før generalforsamlingen skal de forslag, der agtes fremsat, sammen med dagsordenen fremlægges på selskabets kontor eller et andet i vedtægterne fastsat sted til eftersyn for aktionærerne.

Et forudgående afkald på indkaldelse fra en aktionærs side må være uden betydning. Er samtlige aktionærer tilstede og enige derom, kan generalforsamling derimod holdes uden forudgående indkaldelse⁹⁾. Og fastsætter vedtægterne bestemt tid og sted og stående dagsorden for den ordentlige generalforsamling, er indkaldelse hertil unødvendig. Fastsætter vedtægterne en stående dagsorden, men ikke tid og sted for den ordentlige generalforsamling, er indkaldelse nødvendig, men dagsordenen behøver ikke at angives i denne¹⁰⁾.

4. Enhver aktionær har ifølge § 56, 3. stk., ret til at kræve et bestemt emne optaget i dagsordenen, dog under iagttagelse af de regler, vedtægterne måtte indeholde herom.

Vedtægterne vil ofte bestemme, at anmodning om at få en sag behandlet på den ordentlige generalforsamling skal være indgivet inden et bestemt tidspunkt. Selvom dette ikke er tilfældet, må anmodningen være indgivet i så god tid, at dagsordenen kan affattes under hensyn dertil¹¹⁾.

⁷⁾ Formentlig af alle de pågældende.

⁸⁾ U. f. R. 1931 A. 332.

⁹⁾ Krenchel ad § 55 note 3, litra d.

¹⁰⁾ Krenchel ad § 56 note 2.

¹¹⁾ *Om et særligt tilfælde, U. f. R. 1930 A. 762. — Angivelsen må være forståelig, U. f. R. 1942 A. 403 (angår forening).*

Om retten efter § 56, 3. stk., gælder i det hele, hvad ovenfor under nr. 1 er anført om retten efter § 55, 3. stk.

Ved bestemmelse i vedtægterne og, hvis disse ikke udelukker det, ved beslutning af generalforsamlingen kan der gives andre end aktionærer ret til at kræve et emne optaget i dagsordenen, men noget sådant vil næppe forekomme i praksis. Bestyrelsen kan i dagsordenen optage ethvert emne, den ønsker behandlet.

5. Ifølge § 56, 3. stk., har enhver aktionær under iagttagelse af de regler, vedtægterne måtte indeholde derom, ret til at møde på generalforsamlingen og tage ordet der.

Vedtægterne kan bestemme, at adgang til generalforsamlingen skal være betinget af, at adgangskort løses fx senest tre dage forinden på selskabets kontor. Derimod kan adgang til generalforsamlingen næppe gøres betinget af, at aktiebrev noteres en vis, længere tid forinden generalforsamlingen, og kan aktiebrevene lyde på ihændehaveren, kan notering overhovedet ikke gøres til betingelse for adgang til generalforsamlingen. Det kan ikke bestemmes, at aktionærer kun skal kunne møde ved delegerede.

Også om retten efter § 56, 3. stk., gælder i det hele, hvad ovenfor under nr. 1 er anført om retten efter § 55, 3. stk. Er en aktie i tilfældigt sameje eller tilhører den et interessentskab, kan den enkelte deltager i dette næppe siges at være aktionær. Måske kan det derfor antages, at møderetten i så fald må udøves gennem fuldmægtig. Dette gælder i hvert fald, når fx et aktieselskab er aktionær. Mere end en fuldmægtig kan den enkelte aktionær næppe møde ved. Undertiden bestemmer vedtægterne, at kun aktionærer kan møde som fuldmægtige.

Bestyrelsen må have ikke blot ret, men også pligt til at møde på generalforsamlingen. Normalt vil det være påkrævet, at også direktionen er tilstede, men nogen egentlig ret til at møde har direktionen næppe. Revisorer har ikke møderet.

Der kan være tillagt andre end aktionærer, fx ejere af partialobligationer, stemmeret i visse anliggender. Heraf vil følge, at de pågældende har møderet. Møderet vil derimod ikke følge af en bestemmelse om, at generalforsamlingen skal være offentlig, men foreligger der vedtægtsbestemmelse eller generalforsamlingsbeslutning herom, vil selskabets ledelse have pligt til at give offentlig-

heden, navnlig pressen, adgang. Sådant pligt kan også følge af, at aktierne ifølge bestemmelse i vedtægterne eller beslutning af generalforsamlingen skal søges eller er optaget til notering på Københavns Fondsbørs, thi efter de for denne gældende vedtægter af 14. juni 1930 § 33 er offentlig notering af et selskabs aktier betinget bl. a. af, at generalforsamling holdes offentligt og med adgang for pressen. Er der ikke truffet bestemmelse¹²⁾ om, hvorvidt generalforsamlingen skal være offentlig, må afgørelsen heraf vistnok i regelen tilkomme selskabets ledelse. Generalforsamlingen kan næppe selv træffe afgørelsen, når ikke enten spørgsmålet er sat på dagsordenen eller samtlige aktionærer møder og er enige om en bestemt afgørelse, § 56, 2. stk.

6. Om de mødendes adgang til på generalforsamlingen at få oplysninger om selskabets stilling bestemmer § 55, 1. stk., at årsregnskab, forsynet med påtegning af revisorerne, skal forelægges på den ordentlige generalforsamling. I forbindelse med regnskabets forelæggelse aflægges der normalt beretning om selskabets virksomhed i det sidst forløbne år, og i regelen foreskriver vedtægterne, at dette skal ske. På en sådan forskrift kan den enkelte aktionær imidlertid ikke bygge et krav om, at bestemte oplysninger om selskabets stilling skal gives. Udover, hvad der følger af, at årsregnskab skal forelægges¹³⁾, må tværtimod ledelsen kunne nægte at give oplysninger, som den skønner, det er stridende mod selskabets tarv at give. Dette må gælde ikke blot, hvor offentligheden har adgang til generalforsamlingen, men også ved selskaber, hvor ingen udenforstående har adgang, idet der også blandt aktionærer kan findes personer, der fx i kraft af, at de driver en med selskabet konkurrerende virksomhed, kan befrygtes at ville udnytte givne oplysninger til selskabets skade¹⁴⁾. Dog må generalforsamlingen kunne pålægge ledelsen at give bestemte oplysninger, men for at beslutning herom kan træffes, må enten spørgsmålet være sat på dagsordenen eller samtlige aktionærer være tilstede og enige derom, § 56, 2. stk.

Under hensyn til bestemmelserne i §§ 56, sidste stk., og 58 må

¹²⁾ En hidtil fulgt praksis kan formentlig være bindende for ledelsen.

¹³⁾ *Enhver aktionær har ret til at få udleveret et eksemplar af regnskabet, S. H. T. 1937. 188.

¹⁴⁾ Ved selskaber med uoverdragelige aktier og med en ganske snæver kreds af aktionærer (familieselskaber) kan der være spørgsmål om at give den enkelte aktionær en videregående ret til at kræve oplysninger om selskabets stilling.

vistnok enhver aktionær kunne kræve adgang til kundskab om indholdet af generalforsamlingsprotokollen¹⁵⁾).

Ifølge § 56, 4. stk., har enhver aktionær ret til på generalforsamlingen at erholde oplysning om, hvorvidt og da i hvilket omfang selskabets direktører eller bestyrelsesmedlemmer tillige er bestyrelsesmedlemmer i selskaber, der konkurrerer med selskabet eller står i nærmere forretningsforbindelse med dette.

7. Hvad angår stemmeretten, kan først spørges, om der kan tillægges andre end aktionærer stemmeret. For visse sagers vedkommende må dette spørgsmål besvares benægtende.

Af forskrifterne om, at generalforsamlingen skal vælge en eller flere revisorer til at revidere selskabets årsregnskab, § 52, 1. stk., og i tilfælde af likvidation en eller flere likvidatorer, § 61, 1. stk., må således følge, at kun aktionærer kan afgive stemme ved foretagelsen af disse valg. Thi når loven foreskriver, at generalforsamlingen skal foretage visse valg, må den have et bestemt begreb om generalforsamling for øje, og der kan da ikke være tvivl om, at der herved sigtes til en forsamling af aktionærer. Af forskrifterne om, at kun generalforsamlingen kan fatte beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, om nedsættelse af aktiekapitalen udenfor visse særlige tilfælde, § 37, 1. stk., eller om opløsning af selskabet, § 59, 3. stk., herunder om overdragelse af dets formue som helhed eller om dets sammensmeltning med et andet aktieselskab, § 70, 1. stk., må ligeledes følge, at spørgsmål herom skal forelægges en forsamling af aktionærer til afstemning. Endvidere ses det af § 55, 1. stk., at årsregnskabet skal godkendes af en forsamling af aktionærer. Og muligt kan man af § 8, litra j, slutte, at kun generalforsamlingen kan fatte beslutning om ændring af vedtægter.

De nævnte regler er imidlertid ikke til hinder for, at selskabets autonomi på forskellig måde begrænses. Det kan fx bestemmes, at garantier eller partialobligationsejere skal have ret til at vælge en revisor til sammen med de af generalforsamlingen valgte at revidere årsregnskabet, at et moderselskab skal have ret til at vælge datterselskabets bestyrelse, eller at der ved selskaber med garanti-kapital til ændring af vedtægterne skal kræves vedtagelse såvel af

¹⁵⁾ Krenchel ad § 56 note 5.

garantforsamlingen som af generalforsamlingen. Men i det omfang, beslutningsmyndighed således kan tillægges andre end aktionærer, må den også kunne tillægges disse og aktionærene i forening. Der må med andre ord kunne træffes en ordning, hvorefter visse spørgsmål skal forelægges en forsamling, der foruden aktionærer omfatter fx partialobligationsejere eller garantier.

Af § 55, 3. stk., hvorefter aktionærer, der ejer en vis brøkdels af aktiekapitalen, kan kræve overordentlig generalforsamling afholdt til behandling af et bestemt angivet emne, eller af § 8, litra k, og 15, litra g, hvorefter bestemmelser om aktionærernes stemmeret skal optages i vedtægterne og anmeldes til registeret, medens regler om stemmeret for andre end aktionærer ikke behøver at optages i vedtægterne og ikke kan anmeldes, kan man altså ikke slutte, at begrænsning af selskabets autonomi er udelukket. På den anden side må det antages, at ikke enhver begrænsning heraf er mulig. For så vidt angår spørgsmål, der ikke kan opstå på tilsvarende måde ved fysiske personer, henvises herom til de afsnit, hvor de pågældende spørgsmål behandles¹⁶⁾. Iøvrigt må grænsen drages på lignende måde som ved fysiske personer¹⁷⁾.

Om aktionærernes stemmeret skal bestemmelser optages i vedtægterne, § 8, litra k, og anmeldes til registeret, § 15, litra g. Er alle aktier lige store, giver i regelen hver aktie en stemme. Er ikke alle aktier lige store, giver den enkelte aktie i regelen stemmeret i forhold til sin størrelse. Men der er intet til hinder for at træffe andre ordninger. Således kan det bestemmes, at aktier under en vis størrelse ikke skal give stemmeret, at kun visse aktier skal give stemmeret, eller at ingen aktionær skal kunne have mere end et vist antal stemmer eller mere end en vis brøkdels af samtlige stemmer. Ofte betinges stemmeret af, at aktien senest en vis tid forinden generalforsamlingen er noteret på vedkommende aktionærs navn i selskabets aktiebog. Herved bliver det muligt for selskabets ledelse at modvirke overrumplinger, bl. a. fra spekulanter side. Ifølge § 56, 5. stk., kan noteringsfristen dog højst sættes til seks måneder. Denne bestemmelse må formentlig kunne anvendes analogisk, hvis

¹⁶⁾ S. 167 f., 174 f., 249, 301.

¹⁷⁾ Jfr. Bergendal: Aktiebolagets författning och dess yttre rättsförhållanden enligt svensk rätt, Lund 1922, 87 ff.

stemmeret er betinget af, at aktiebesiddelse gennem et vist tidsrum godtgøres på anden måde end ved notering.

Ifølge § 40 kan stemmeret ikke udøves for egne aktier, et selskab ejer, og der ses bort fra sådanne aktier ved afgørelsen af, om det til udøvelse af en beføjelse eller vedtagelse af en beslutning fornødne antal aktier er tilstede.

I visse tilfælde er stemmeret udelukket, når vedkommende aktionær har en interesse i det foreliggende spørgsmål, der kan være stridende mod selskabets. Som almindelig regel gælder dette dog ikke. Det ville heller ikke være rigtigt, om fx en aktionær, der ejer aktier til et beløb af over halvdelen af aktiekapitalen, skulle være udelukket fra at stemme på sig selv til medlem af bestyrelsen. Derimod kunne noget tale for at udelukke en aktionær fra at stemme angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og ham selv eller mellem selskabet og trediemand, for så vidt han deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende mod selskabets¹⁸⁾. Det kan let foranledige misbrug, om en aktionær kan deltage i afstemning fx om overdragelse af selskabets formue som helhed til ham selv eller om selskabets sammensmeltning med et andet aktieselskab, i hvilket han ejer en større del af aktiekapitalen end i det første selskab. På den anden side kan det være uheldigt at overlade afgørelsen af sådanne vigtige spørgsmål til en måske ringe minoritet. Måske bør man derfor nøjes med det værn for minoriteten, der ligger i, at generalforsamlingens beslutning efter almindelige retsgrundsætninger kan omstødes, når der påvises at foreligge misbrug af talmæssig overvægt. Af § 56, 6. stk., fremgår i hvert fald modsætningsvis, at dansk ret ikke er gået videre. Efter denne bestemmelse må derimod en aktionær hverken selv, ved fuldmægtig eller som fuldmægtig for andre deltage i afstemning om spørgsmål angående (1) søgsmål mod ham selv eller (2) søgsmål mod trediemand, for så vidt han deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets. Herefter kan en decharge, som det kun i kraft af bestyrelsens stemmer er vedtaget at meddele, ikke udelukke, at ansvar kan gøres gældende overfor bestyrelsen. — Ved afgørelsen af, om det til beslutning fornødne antal aktier er repræsenteret på generalforsamlingen¹⁹⁾, ses der ifølge § 56, 6. stk., bort fra de aktier, for hvilke stemmeret ikke kan udøves.

¹⁸⁾ Jfr. n. L. § 63, sv. A. L. § 117.

¹⁹⁾ Det forekommer næppe i praksis, at et bestemt antal aktier skal være tilstede, for at gyldig beslutning om søgsmål kan fattes.

§ 56, 7. stk., indfører et særligt værn mod spekulantangreb på et selskab, idet herefter en aktionærs stemmeafgivning kan kendes ugyldig ved dom, når den bevisligt er bestemt ved hans deltagelse i spekulationsforretninger vedrørende selskabets aktier. Nogen vejledning for afgørelsen af, hvad der skal anses som spekulationsforretninger, giver loven ikke. Et vigtigt indicium vil det ofte være, at en aktionær har skaffet sig midler til indkøb af aktier i selskabet ved lån, eller at han har solgt aktier, som han ikke besidder, til senere levering, men også i andre tilfælde kan spekulationshensigt foreligge. Ved opkøb af aktier kan spekulation foreligge ikke blot, når det er køberens hensigt at søge indvundet kursfortjeneste ved salg af aktierne i løbet af kortere tid, men også, når opkøbet sker for gennem likvidation af selskabet at opnå en fortjeneste i kraft af, at aktiernes værdi i tilfælde af selskabets likvidation er højere end deres markedsværdi. At opkøb af aktier sker med henblik på snarligt salg, vil på den anden side ikke altid indicere spekulationshensigt, idet opkøbet kan have til formål fx at støtte kursen på selskabets aktier eller at forhindre salg af aktier til udlændinge. § 56, 7. stk., gælder, uanset hvilken beslutning af generalforsamlingen, stemmeafgivningen er rettet på at fremkalde, når blot den bevisligt er bestemt ved deltagelse i spekulationsforretninger. I regelen vil det dreje sig om fastsættelse af udbytte, om udstedelse af friaktie eller lign., men som allerede nævnt kan det også dreje sig om likvidation af selskabet, ja selv et valg af bestyrelsesmedlemmer må efter omstændighederne kunne omstødes i henhold til § 56, 7. stk., når meningen hermed har været at forberede senere transaktioner. Bestemmelsen siger kun, at stemmeafgivningen »kan« kendes ugyldig. Domstolene bør herefter lægge vægt på, om generalforsamlingens beslutning er uforsvarlig. Endvidere vil der være grund til at tage hensyn til, i hvilket omfang selskabets aktier er kommet ud i spekulationen, thi er dette sket i meget stort omfang, kan det være lidet rimeligt at gøre forsøg på at værne virksomheden mod spekulanternes indflydelse. Sag i henhold til § 56, 7. stk., skal anlægges i løbet af en måned efter generalforsamlingen. Ret til at anlægge sag har bestyrelsen og, efter meddelelse til bestyrelsen i løbet af tre dage efter generalforsamlingen, aktionærer, der repræsenterer en tiendedel af aktiekapitalen. Om denne ret for aktionærer gælder i det hele, hvad ovenfor under nr. 1 er anført om retten efter § 55, 3. stk.

I sager, der ikke behøver at forelægges en generalforsamling, og

som ikke desuagtet forelægges en sådan, kan ledelsen naturligvis indhente skriftlige meningstilkendegivelser fra aktionærer. Men på generalforsamlingen kan kun de mødende stemme. Antoges dette ikke, ville betydningen af lovens regler om, at der skal afholdes generalforsamlinger, og at enhver aktionær skal have adgang til at kræve et bestemt emne optaget i dagsordenen for en generalforsamling samt til at møde og tage ordet der, forringes i væsentlig grad. Enhver stemmeberettiget person, der er tilstede på generalforsamlingen i det øjeblik, en afstemning foregår, må dog kunne afgive stemme, selvom han ikke har overværet de forudgående forhandlinger.

De grunde, der fører til, at kun de, der møder på en generalforsamling, kan afgive stemme, kunne tale for at gøre adgang til udøvelse af stemmeret betinget af personligt fremmøde. Muligt kan også udøvelse af stemmeret ved bud anses udelukket, og som bud kan muligt den betragtes, der kun har fuldmagt til at stemme på en bestemt måde. Men praktiske hensyn taler stærkt imod at udelukke udøvelse af stemmeret ved fuldmægtig, skønt en sådan ofte vil være instrueret om at stemme på en bestemt måde. Det fremgår også af § 56, 6. stk., at stemmeafgivning ved fuldmægtig ikke er udelukket. Ved selskaber, hvis aktier er uoverdragelige, kræver vedtægterne ofte personligt fremmøde, hvilket dog ikke kan udelukke overformynderiet eller værgeren fra at udøve stemmeret på en umyndig aktionærs vegne. Ved andre selskaber er det almindeligt, at vedtægterne udtrykkeligt fastslår, at der er adgang til at stemme ved fuldmægtig, og dette må sikkert antages, også når vedtægterne intet bestemmer om spørgsmålet.

Om stemmeret må i det hele gælde, hvad ovenfor under nr. 1 er anført om retten efter § 55, 3. stk. Navnlig må det antages, at stemmeret ikke kan overføres særskilt²⁰⁾, og at fuldmagt til at udøve stemmeret på en andens vegne til enhver tid kan tilbagekaldes. En

²⁰⁾ Banker får undertiden overdraget stemmeretten ifølge aktier, de har belånt. Formentlig kan en sådan overdragelse kun have virkning som — genkaldelig — bemyndigelse til at udøve aktionærens stemmeret. — Tyske banker har i stort omfang skaffet sig indflydelse på aktieselskabers ledelse ved at lade sig bemyndige til, i regelen i eget navn, i kraft af en såkaldt »Legitimationsübertragung«, at udøve stemmeretten ifølge aktier, de har i åbent depot, jfr. ang. denne fra flere sider stærkt angrebne praksis Frohner: Aktiensonderdepot und Legitimationsübertragung, Hamburger Rechtsstudien, Heft 3, Hamburg 1929.

dom²¹), der fastslog, at en sådan fuldmagt kunne tilbagekaldes, skønt det modsatte var aftalt, lagde herved vægt på, at vedkommende aktionær ved at afgive en uigenkaldelig fuldmagt udelukkende havde »forfulgt sine egne interesser«. Dette kunne være af afgørende betydning, hvis spørgsmålet om tilbagekaldelighed kun angik forholdet mellem aktionær og fuldmægtig. Men regelen om tilbagekaldelighed af fuldmagt til at udøve stemmeret må, ligesom regelen om, at stemmeret ikke kan overføres særskilt, som begrundet i hensynet til de andre aktionærer anses indeholdt i vedtægterne, og for så vidt angår beslutninger, der ifølge A. L. skal fattes eller kun kan fattes af generalforsamlingen, må regelen være præceptiv²²).

Er en aktie i tilfældigt sameje, eller tilhører den et interessentskab, et andet selskab eller en juridisk person iøvrigt, må stemmeret ifølge aktien udøves ved fuldmægtig.

8. Generalforsamlingen ledes af en dirigent. Om valg af dirigent og om dennes stilling indeholder A. L. intet. Herom må da de samme regler gælde som ved andelsforeninger²³).

Vedtægterne skal ifølge § 8, litra j, indeholde bestemmelser om behandling af forslag på generalforsamlinger, herunder om ændring af vedtægter og om selskabets opløsning.

§ 55, 3. stk., forudsætter, at der føres en generalforsamlingsprotokol.

9. Generalforsamlingen kan ikke træffe beslutning i strid med de i almene hensyn begrundede præceptive regler i A. L., næringsloven eller andre love. Selskabsorganer, der har ansvar for, at sådanne regler overholdes, ifalder derfor ansvar for overtrædelse, selvom de herved har fulgt en beslutning af generalforsamlingen.

Også hensynet til bestemte trediemænd begrænser generalforsamlingens kompetence. Der kan ikke ved beslutning af generalforsamlingen gøres indgreb i en trediemand ifølge retshandel eller andet retsgrundlag tilkommende ret. Som trediemand må i denne henseende også en aktionær betragtes, for så vidt det drejer sig om en ret, der ikke har forbindelse med hans stilling som deltager i selskabet, men støttes fx på særlig kontrakt. Kan der være tvivl om,

²¹) U. f. R. 1926 A. 1012.

²²) Ovenfor s. 190. *Imod teksten med indgående argumentation går C. L. David i U. f. R. 1947 B. 205.*

²³) II del § 7 nr. 4.

hvorvidt trediemand har en påstået ret, må dog bestyrelsen være pligtig at følge en generalforsamlingsbeslutning om, at dette skal bestrides.

Da de fleste af A. L.s præceptive regler i første række tager sigte på at beskytte aktionærer og — eller — kreditorer, medfører de begrænsninger i generalforsamlingens kompetence ifølge et hensyn til en af de nævnte interessegrupper eller dem begge. På dette sted skal kun de regler omtales, ifølge hvilke der til visse beslutninger kræves samtykke af samtlige aktionærer eller dog kvalificeret majoritet.

(1) § 57, 1. stk., kræver samtykke af samtlige aktionærer, altså også af dem, der ikke møder på en generalforsamling, hvor spørgsmålet behandles, eller som ikke har stemmeret, til vedtagelse af bestemmelser, der går ud over, hvad tidligere gyldigt er fastsat, i henseende til:

- a. at pålægge aktionærene indskudspligt;
- b. at gøre indskrænkning i aktiernes frie omsættelighed²⁴⁾;
- c. at forpligte aktionærene til at lade deres aktier helt eller delvis²⁵⁾ indløse udenfor tilfælde af selskabets opløsning;
- d. at påbyde, at aktionærers aktieret trods foretagen indbetaling skal være forbrudt, når indbetaling ikke erlægges i rette tid.

(2) Er der i stiftelses-overenskomsten eller, for så vidt angår aktier, der udstedes ved en forhøjelse af aktiekapitalen, i generalforsamlingens beslutning om forhøjelsen truffet bestemmelse om, at indløsning af aktier skal finde sted, § 36, begrundes herved en kontraktmæssig ret for ejerne af disse, som generalforsamlingen ikke kan gøre indgreb i.

En beslutning af generalforsamlingen om forhøjelse af aktiekapitalen ved nyttegning med fortrinsret for de ældre aktionærer eller ved udstedelse af friaktier, om nedsættelse af aktiekapitalen i henhold til § 37 med udbetaling til aktionærer eller bortfald af sådannes forpligtelse til at gøre indbetaling eller om udbetaling af

²⁴⁾ *Om et tilfælde, hvor et bladaktieselskabs aktier ikke fremtidig ved arv skulle kunne overføres til personer udenfor bladets læsekreds U. f. R. 1945 A. 1085 (H. D.).*

²⁵⁾ Skønt det efter ordene kunne antages, angår bestemmelsen ikke nedsættelse af aktiekapitalen i henhold til § 37 med forholdsmæssig nedsættelse af samtlige aktiers pålydende, ikke heller annullation af en tidligere beslutning om udstedelse af friaktier, jfr. U. f. R. 1920 A. 295. *E. O. heller ikke ophævelse af garantikapital, U. f. R. 1944 A. 763 (H. D. med dissens).*

en bestemt dividende for det sidst forløbne år må opfattes som et tilsagn til aktionærene, således at der også herved begrundes en kontraktmæssig ret for disse, som generalforsamlingen ikke kan gøre indgreb i²⁶⁾). Ganske vist har en dom²⁷⁾ fastslået, at generalforsamlingen kunne annullere en af en tidligere generalforsamling truffet beslutning om udstedelse af friaktier. Men i det tilfælde, dommen angik, var der efter vedtagelsen af den første beslutning ved lov nr. 534 af 4. okt. 1919 § 7 indført en i dansk ret ny regel om, at friaktier skulle henregnes til modtagerens skattepligtige indkomst med deres fulde værdi ved udstedelsen på samme måde som aktieudbytte, og herefter ville kun de aktionærer, hvis interesse var af spekulativ art, have fordel af at få udstedt friaktier. At det i den første generalforsamlingsbeslutning indeholdte tilsagn kunne annulleres, stemmer derfor vel med almindelige regler om bristende forudsætninger.

En beslutning om likvidation af selskabet må af enhver aktionær kunne påberåbes som et kontraktmæssigt tilsagn om opgørelse og udbetaling af hans andel i selskabets nettoformue. Hvorvidt annullation af en sådan beslutning kunne finde sted ifølge almindelige retsregler, ville vistnok være noget tvivlsomt. Ifølge § 73 kan imidlertid en dertil særlig indkaldt generalforsamling vedtage, at selskabets likvidation skal ophøre, og at selskabet på ny skal træde i virksomhed, såfremt det under likvidationen har vist sig, at de forhold, der har ført til likvidation, ikke længere foreligger, og selskabets status efter overregistrators skøn udviser, at der er fuld dækning til selskabets kreditorer. Til vedtagelse heraf kræves dog, at tre fjerdedele af aktiekapitalen stemmer derfor.

Annulatio af en beslutning om overdragelse af et selskabs for-

²⁶⁾ *Således om dividende V. L. T. 1944, 297. Der var også her påberåbt, men resultatløst, bristende forudsætninger m. h. t. et beskatningsspørgsmål. Det kan dog have spillet en rolle, at der var tale om tilbagebetaling af allerede udbetalt dividende. Se dog måske dommen U. f. R. 1930 A. 349, hvor en beslutningsdygtig aktionærmajoritet var tilstrækkelig til at afhænde en hel aktieemission, skønt en tidligere generalforsamlingsbeslutning havde givet de ældre aktionærer forlodsret til aktietegning.*

²⁷⁾ U. f. R. 1920 A. 295. — Det i teksten fremsatte synspunkt blev vistnok ikke anlagt under proceduren, hvorimod det blev gjort gældende, at annullationen af den tidligere beslutning var i strid med den til § 57, litra c, svarende bestemmelse i A. L. 1917 § 33, litra b. Jfr. herom ovenfor note 25.

mue som helhed eller om dets sammensmeltning med et andet selskab vil normalt være udelukket allerede som følge af, at der med overtageren eller det andet selskab er truffet aftale om overdragelsen eller sammensmeltningen.

(3) Af almindelige retsregler ville følge, at retsforholdet mellem aktionærene ikke kunne forrykkes ved beslutning af generalforsamlingen²⁸). For tilfælde, hvor der er flere aktieklasser, modificeres denne regel, som vi skal se, ved § 57, 3. stk. Men for andre tilfælde må regelen antages opretholdt. Ganske vist er det i § 57, 1. stk., fastslået, at visse bestemmelser, hvorved retsforholdet mellem aktionærene ville forrykkes, ikke kan vedtages uden samtykke af samtlige aktionærer, og man kunne derfor spørge, om ikke § 57, 1. stk., må anses for udtømmende i så henseende. Dette spørgsmål må imidlertid besvares benægtende. Det må således være klart, at en majoritet ikke kan vedtage, at minoriteten skal miste sin stemmeret, sin ret til andel i fremtidigt udbytte eller til andel i nettoformuen i tilfælde af selskabets opløsning. Men herom indeholder § 57, 1. stk., intet. Betydningen af denne regel ligger i, at der ifølge den kræves samtykke af samtlige aktionærer til vedtagelse af visse bestemmelser, hvorved retsforholdet mellem aktionærene ikke forrykkes. Efter ordene angår § 57, 1. stk., litra a—c, nemlig kun tilfælde, hvor der er spørgsmål om at pålægge »aktionærene«, altså samtlige aktionærer, indskudspligt, om at gøre indskrænkning i »aktiernes«, altså samtlige aktiers, frie omsættelighed, eller om at forpligte »aktionærene«, altså samtlige aktionærer til — fx efter lodtrækning — at lade deres aktier indløse. Mindre klar er § 57, 1. stk., litra d, der taler om »aktionærers« aktieret. Dog også her må der være tænkt på samtlige aktionærer, thi til indførelse af en bestemmelse om fortabelse af aktieret for visse aktiers vedkommende måtte samtykke af de pågældende aktionærer være tilstrækkeligt. Af det anførte følger nu ganske vist ikke, at § 57, 1. stk., kun angår tilfælde, hvor der ikke er spørgsmål om at forrykke det indbyrdes retsforhold mellem aktionærene, thi under ordene falder også fx tilfælde, hvor der vel pålægges samtlige aktionærer indskudspligt, men hvor indskud ikke pålignes dem i forhold til deres aktiers pålydende. Men § 57, 1. stk., kan antages særligt at tage sigte på tilfælde af førstnævnte art, og som følge deraf bortfalder enhver

²⁸) II del § 7 ved note 28. Jfr. ang. de under (3) og (4) behandlede spørgsmål Lauri Cederberg m. fl. i forh. på 15. nordiska juristmötet, Stockholm 1931 60 ff.

grund til at antage, at regelen skulle være udtømmende, for så vidt angår tilfælde af sidstnævnte art, hvilket, som vi har set, ville føre til urimelige resultater.

Om en af generalforsamlingen truffet beslutning forrykker retsforholdet mellem aktionærerne, vil i regelen være let at afgøre, når ingen aktier har særlige rettigheder, således at der kun er en aktieklassse. I tilfælde af forhøjelse af aktiekapitalen ved nytegning kan generalforsamlingen således bestemme, at ingen af de ældre aktionærer skal have fortrinsret til tegning af de nye aktier, eller at de nye aktionærer skal have en nærmere bestemt præferencestilling i forhold til samtlige ældre aktionærer, men uden samtykke af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb, kan det ikke bestemmes, at nogle af de ældre aktionærer skal have fortrinsret til nytegning, andre ikke, eller at de nye aktionærer skal have præferencestilling i forhold til en del af de ældre aktionærer, men ikke i forhold til dem alle. Ved udstedelse af friaktier må der tildeles den enkelte aktionær nye aktier i forhold til det beløb af ældre aktier, han ejer. Dog må det såvel ved nytegning som ved udstedelse af friaktier kunne bestemmes, at antallet af nye aktier fx kun skal være det halve af antallet af ældre aktier, skønt i så fald aktionærer, der kun ejer en aktie, hvis de vil udnytte deres tegningsret eller ret til friaktie, enten må afhænde denne eller erhverve en tilsvarende ret fra anden side. Ved nedsættelse af aktiekapitalen må samtlige aktier nedskrives forholdsmæssigt, og sker nedsættelsen ved udbetaling til aktionærerne eller afskrivning på disses forskrivninger, må forholdsmæssig udbetaling eller afskrivning finde sted. Det forhold, i hvilket den enkelte aktionær deltager i udbytte eller, i tilfælde af selskabets opløsning, i udlodninger af nettoformue, kan ikke forrykkes. Adgangen til at møde på generalforsamlingen kan for samtlige aktionærer gøres afhængig af, at adgangskort løses fx senest tre dage forinden. Adgang til at udøve stemmeret ifølge en aktie kan gøres betinget af, at denne senest en vis tid forinden generalforsamlingen er noteret på vedkommendes navn. Overfor en person, der var aktionær, da bestemmelsen herom vedtoges, eller som har erhvervet sin aktie i tiden mellem vedtagelsen og bekendtgørelsen i statstidende om bestemmelsens registrering og på et tidspunkt, da han ikke bevislig har haft kundskab om vedtagelsen, kan denne dog først påberåbes, når så lang tid er hengået, at den nye betingelse for stemmeret ville være opfyldt for hans vedkommende, hvis han uden ugrundet ophold havde ladet

sin aktie notere på sit navn²⁹). Overfor en person, der vel har erhvervet sin aktie efter vedtagelsen, men på et tidspunkt, da han enten bevislig havde eller, ifølge bekendtgørelse i Statstidende om registreringen, burde have kundskab om vedtagelsen, kan denne derimod altid gøres gældende³⁰). Har hidtil hver aktie givet en stemme, kan det, i hvert fald hvis aktionærer derved ville miste stemmeret, ikke vedtages, at fremtidig ingen aktionær skal kunne have mere end et vist antal stemmer³¹). At hidtil ingen aktionær har kunnet have mere end et vist antal stemmer, er derimod næppe til hinder for at vedtage, at fremtidig hver aktie skal give en stemme³²). Vel kan dette medføre, at visse aktionærer mister en del af den indflydelse, de hidtil har kunnet udøve i selskabet, men hvad de således mister, var ikke retligt sikret dem ved den tidligere ordning, idet adgangen til at udøve en større indflydelse efter denne var afhængig af, om en eller flere andre aktionærer var ejere af så mange aktier, at de ikke kunne udøve stemmeret for dem alle. At den tidligere ordning sikrer imod, at enkeltmand får for stor indflydelse, bør næppe anses for afgørende. I hvert fald kan det, navnlig i tilfælde af — betydelig — forhøjelse af aktiekapitalen, virke praktisk uheldigt, om bestemmelser af den pågældende art ikke kan ændres uden enstemmighed.

Ved selskaber, hvor der er to eller flere aktieklasser, kunne en streng fastholden ved, at retsforholdet mellem disse ikke må forrykkes, føre til uheldige resultater. Er der en præferencekapital, vil det således ofte være umuligt at gennemføre en — ny — rekonstruktion af selskabet ved nedsættelse og påfølgende forhøjelse af aktiekapitalen uden derved at forrykke retsforholdet mellem de to aktieklasser³³). I så fald kunne tidligere rekonstruktioner ikke gennemføres uden enstemmig tilslutning fra aktionærene i den klasse, i hvis rettigheder der gjordes indgreb³⁴). Nu bestemmer § 57, 3. stk.,

²⁹) U. f. R. 1918 A. 348 og 352.

³⁰) U. f. R. 1919 A. 188.

³¹) Jfr. U. f. R. 1927 A. 617 jfr. T. f. R. 1928 p. 389.

³²) Jfr. dog Krenchel ad § 57 note 4 og utr. hmskr. 25. Jan. 1932, men som teksten U. f. R. 1933 A. 271 (H. D.) jfr. T. f. R. 1933 p. 338.

³³) Jfr. nærmere Ernst Treffenberg: Om nedsættning av aktiekapital i Tidsskr. for Retsvid. 1923, 345 ff.

³⁴) U. f. R. 1915 A. 46. — I H. G. B. § 288, 3, hed det derimod om nedsættelse af aktiekapitalen: »Sind mehrere Gattungen von Aktien mit verschiedener Berechtigung vorhanden, so bedarf es neben dem Beschlusse der Generalversammlung eines in gesonderter Abstimmung gefassten

at ændringer af vedtægterne, der medfører en forskydning af det mellem forskellige aktieklasser bestående forhold, kun kan ske, når de, foruden at være vedtaget på den i vedtægterne foreskrevne måde, tiltrædes af aktionærer, der ejer ni tiendedele af den del af aktiekapitalen, i hvis rettigheder der gøres indgreb. Modsætningsvis følger heraf, at med den nævnte tilslutning kan sådanne ændringer gennemføres. Dog gælder dette ikke, hvis samtykke af samtlige aktionærer kræves ifølge § 57, 1. stk., litra a—c, eller der foreligger sådant misbrug af talmæssig overvægt, som omtales nedenfor under (4). Og ifølge § 57, 4. stk., kan en aktionær, der har stemt imod en ændring af nævnte art³⁵), når han inden otte dage efter generalforsamlingen fremsætter begæring derom, forlange, at de andre aktionærer skal afkøbe ham hans aktie til en pris, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes ved voldgift. Om voldgiftsrettens sammensætning og om bedømmelsen af aktiens værdi indeholder § 57, 4. stk., nærmere regler. Inden en måned efter voldgiftskendelsens afsigelse skal vedkommende meddele selskabet, hvorvidt han ønsker at beholde sin aktie eller at afhænde den. I sidste fald må vistnok de andre aktionærer hæfte solidarisk for det beløb, hvortil aktiens værdi er fastsat³⁶).

§ 57, 3. stk., modificerer, som man ser, regelen om, at det indbyrdes retsforhold mellem aktionærer ikke må forrykkes, for så vidt angår forholdet mellem forskellige aktieklasser. Derimod hjemler § 57, 3. stk., ikke, at retsforholdet mellem aktionærer i samme klasse i noget tilfælde kan forrykkes.

En ændring af vedtægterne, hvorved forholdet mellem to aktieklasser forrykkes i visse henseender til den ene classes, i andre henseender til den anden classes fordel, må i henhold til § 57, 3. stk., foruden at være vedtaget på den i vedtægterne foreskrevne måde, tiltrædes af aktionærer, der ejer ni tiendedele af hver af de to dele af aktiekapitalen.

(4) Selvom en af generalforsamlingen truffet beslutning ikke forrykker retsforholdet mellem aktionærene, kan der fra majoritetens

Beschlusses der Aktionäre jeder Gattung«. Dette gjaldt, som man ser, selvom retsforholdet mellem de forskellige aktieklasser ikke forrykkes ved nedsættelsen.

³⁵) Formentlig dog kun, hvis hans aktie hører til den klasse, i hvis rettigheder der gøres indgreb.

³⁶) Krav på betaling af beløbet eller sikkerhedsstillelse derfor, forinden den trufne beslutning om ændring af vedtægterne gennemføres, hjemler loven ikke.

side foreligge misbrug af talmæssig overvægt. I så fald er beslutningen ifølge almindelige retsgrundsætninger ugyldig. At fastholde dette har betydning især som følge af, at § 56, 6. stk., kun, for så vidt angår søgsmål, udelukker en aktionær fra at deltage i afstemning om spørgsmål, hvori han har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets. Har misbruget karakter af et spekulatangreb på selskabet, vil ganske vist § 56, 7. stk., altid kunne benyttes. Men iøvrigt giver A. L. ikke minoriteten noget værn mod misbrug af nævnte art.

Til oplysning om, hvad der ligger i den omtalte sætning, skal nogle eksempler anføres. Har et selskab ved opkøb af majoriteten af aktierne i et andet selskab fået vedtaget en beslutning om, at det andet selskabs aktiver og passiver skal overdrages til det første selskab, vil der foreligge misbrug af talmæssig overvægt, hvis overtagelseessummen er sat for lavt³⁷⁾. Ved konvertering af gæld til ny aktiekapital vil beslutning om nedskrivning af den gamle kapital udover, hvad der er rimeligt, kunne fremkomme ved misbrug af talmæssig overvægt, når kreditorer, hvis tilgodehavende skal konverteres, er interesserede i selskabet også som aktionærer. En beslutning om fastsættelse af udbytte, hvorved dette er sat for højt, vil næppe kunne angribes, når ikke betingelserne for at anvende § 56, 7. stk., er tilstede. Derimod må vistnok en beslutning, hvorved udbytte er sat for lavt, og som skyldes et ønske om at slå aktierne ned i kurs for derefter at foretage opkøb af dem, kunne angribes, selvom spekulationshensigt ikke foreligger, idet varigt kapitalanlæg er tilsigtet. Også ved beslutning om, at selskabets ledelse skal give generalforsamlingen oplysning fx om en fabrikationshemmelighed, kan der foreligge misbrug af talmæssig overvægt fra majoritetens side³⁸⁾.

³⁷⁾ U. f. R. 1921 A. 250 (H. D.).

³⁸⁾ Jfr. også U. f. R. 1931 A. 274 (H. D.) jfr. T. f. R. 1931 p. 448 og U. f. R. 1924 A. 147. Sidstnævnte dom angik et tilfælde, hvor en hovedaktionær, der af en bank, i hvilken hans aktier var belånt, havde fået sin kredit opsagt, fik vedtaget en beslutning om, at selskabets aktier skulle kunne belånes i selskabet til 225 pct. — En sådan beslutning måtte iøvrigt betegne en væsentlig ændring af selskabets formål, men da der ifølge § 57, 2. stk. ikke kræves enstemmighed hertil, har det betydning at fastholde, at tilfældet omfattes af den i teksten omtalte regel. *Derimod er en beslutning om aktieudvidelse ikke kendt ugyldig, skønt den skete for at sikre bestyrelsen aktiemajoritet og hindre en aktionær i at få denne. U. f. R. 1934 A. 1081 (dissens). Dommen kritiseres af Kren-

Når stamaktionærer tillige er præferenceaktionærer eller omvendt, kan det tænkes, at en beslutning, hvorved retsforholdet mellem de forskellige aktieklasser forrykkes, er et misbrug af talmæssig overvægt, selvom beslutningen er tiltrådt af aktionærer, der ejer ni tiendedele af den del af aktiekapitalen, i hvis rettigheder der gøres indgreb, og i så fald må sikkert, uanset § 57, 3. stk., beslutningen være ugyldig³⁹⁾.

(5) Vedtægterne bestemmer undertiden, at der til vedtagelse af visse beslutninger kræves samtykke af samtlige aktionærer. —

Det samtykke af samtlige aktionærer eller af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb, eller den tiltrædelse af aktionærer, der ejer ni tiendedele af den del af aktiekapitalen, i hvis rettigheder der gøres indgreb, som efter det anførte i visse tilfælde kræves til en beslutnings gyldighed, behøver ikke at foreligge i form af stemmeafgivning på en generalforsamling⁴⁰⁾. Samtykke af samtlige aktionærer eller af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb, må tværtimod gøre afholdelse af generalforsamling til behandling af spørgsmålet overflødig. Efter § 57, 3. stk., kræves det dog, at beslutningen skal være vedtaget på den i vedtægterne foreskrevne måde.

10. Den enkelte generalforsamlings kompetence begrænses ved dagsordenen og ved den fremlæggelse af forslag til eftersyn for aktionærerne, der ifølge § 56, 1. stk., skal finde sted senest otte dage før generalforsamlingen. § 56, 2. stk., fastslår udtrykkeligt, at generalforsamlingen ikke uden enstemmig vedtagelse af samtlige aktionærer, altså også af aktionærer, der ikke møder på generalforsamlingen, eller som ikke har stemmeret, kan fatte beslutning i nogen sag, der ikke er optaget i dagsordenen⁴¹⁾. At der som punkt i dagsordenen er opført »Eventuelt«, kan ikke berettige til at fravige denne regel.

11. Medens der efter A. L. 1917 krævedes samtykke af *samtlig*

chcl: Tillæg 13. En beslutning om tegning af aktier i et selskab med tilsvarende formål, hvorefter aktierne for en betydelig dels vedkommende straks afhændedes til tredjemand, anfægtet som værende ensidig til fordel for majoriteten, men blev ikke tilsidesat, da sådan finansiering var kendelig forudsat ved selskabets stiftelse. V. L. T. 1942 p. 206.*

³⁹⁾ Jfr. nærmere Carsten Andersen: Præferenceaktionærernes retsstilling i Tidsskr. for Retsvid. 1926, 32 ff.

⁴⁰⁾ Krenchel ad § 57 note 7.

⁴¹⁾ Jfr. nærmere II del § 7 nr. 6.

aktionærer til vedtagelse af beslutninger om væsentlige ændringer i selskabets formål⁴²⁾, kræves der efter A. L. 1930 til sådan ændring kun, at aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen, stemmer derfor, § 57, 2. stk. Og den aktionær, der har stemt imod ændringen, kan ifølge § 57, 4. stk., når han inden otte dage efter generalforsamlingen fremsætter begæring derom, forlange, at de andre aktionærer skal afkøbe ham hans aktie til en pris, der i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af en voldgiftsret.

Undertiden er praksis vistnok gået for vidt i retning af at antage, at ændringer i et selskabs formål ikke var væsentlige.

Således har man ikke anset det for en væsentlig ændring af et selskabs formål, at dette udvidedes fra svovlsyrefabrikation til at omfatte også almindelig international handel⁴³⁾ eller fra anden forsikringsvirksomhed end livsforsikring til at omfatte også livsforsikring⁴⁴⁾. Ofte bestemmes formålet meget vidt i vedtægterne, således at man uden ændring af disse kan optage nye arter af virksomhed, hvis man finder det rigtigt. Undertiden er det bestemt, at generalforsamlingen — med simpel eller kvalificeret majoritet — kan beslutte at optage visse nye arter af virksomhed.

Er selskabets varighed i vedtægterne fastsat til en bestemt tid, eller er dets formål begrænset til et bestemt foretagende, kan det spørgsmål opstå, om der herved begrundes en kontraktmæssig ret for den enkelte aktionær til at kræve selskabet opløst, når den fastsatte tid er udløbet eller det pågældende foretagende afsluttet, eller om i henhold til § 57, 2. stk., fortsættelse af selskabet kan besluttes, når aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen stemmer derfor. Under hensyn til reglerne i § 57, 4. stk., synes det sidste uden betænkelighed at

⁴²⁾ Om beskyttelse af formålet, C. L. David i U. f. R. 1946 B. 1.

⁴³⁾ Utr. hmskr. af 15. jan. 1920.

⁴⁴⁾ Utr. hmskr. af 22. marts 1921. — Derimod antoges det at være en væsentlig ændring af selskabets formål, at dette ændredes fra værnepligtsforsikring til at omfatte også børneforsikring og beslægtede forsikringer, eventuelt livsforsikring, U. f. R. 1905 A. 373 (jfr. iøvrigt U. f. R. 1919 A. 711 og 881 og Krenchel ad § 57 note 5) *og at færgeselskab oprettede datterselskab til brydning af ral. U. f. R. 1936 A. 594. Et aktieselskab, hvis formål var handel, og hvis virksomhed stedse havde været benzinsalg, kunne sælge benzinforretningen, uden at der krævedes ni tiendedels majoritet, men salget skulle dog ske efter reglerne om likvidation. U. f. R. 1937 A. 631.*

kunne antages⁴⁵). Vel kan den enkelte aktionær have interesse i at kræve likvidation, især fordi en bedømmelse af hans aktiers værdi efter reglerne i § 57, 4. stk., kan være vanskelig. Men ulempen herved er ikke større end den, der følger af, at den enkelte aktionær må bøje sig for en generalforsamlingsbeslutning om, at opløsning af selskabet skal ske ved overdragelse af dets formue som helhed, § 70.

I modsætning til § 57, 3. stk., siger § 57, 2. stk., ikke udtrykkeligt, at de ændringer, der er spørgsmål om, kun kan gennemføres, når de vedtages af generalforsamlingen på den i vedtægterne foreskrevne måde. Desuagtet må dette antages. § 57, 2. stk., fastslår en nødvendig betingelse for, at væsentlig ændring af formålet kan gennemføres, men siger ikke, at det altid er tilstrækkeligt, at denne betingelse er opfyldt. Og det kan ikke være meningen, at aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen, skal kunne gennemføre en væsentlig ændring af selskabets formål, selvom ingen af dem har stemmeret.

Skønt det efter ordene i § 57, 2. stk., til væsentlig ændring af formålet kræves, at aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen »stemmer«⁴⁶ derfor, behøver deres tilslutning næppe at foreligge i form af stemmeafgivning på en generalforsamling⁴⁶).

Ifølge § 8, litra j, skal vedtægterne indeholde bestemmelser om behandling af forslag på generalforsamlinger, herunder om ændring af vedtægter og om selskabets opløsning. Heri ligger ikke, at forslag om ændring af vedtægter eller om opløsning af selskabet skal behandles på en fra andre sager forskellig måde, men kun, at det udtrykkeligt skal angives, hvorledes sådanne forslag skal behandles. Normalt kan beslutning om ændring af vedtægter eller om opløsning af selskabet kun træffes, hvis en vis del af aktiekapitalen er repræsenteret på generalforsamlingen, og kun med kvalificeret majoritet af de mødende. Hvis ikke det fornødne antal aktionærer møder, skal dog i regelen ny generalforsamling indkaldes, og på denne kan beslutningen normalt træffes med kvalificeret majoritet, uanset hvor stor en del af kapitalen der er repræsenteret. I så fald behøver afstemning ikke at finde sted på den første generalforsamling, og beslutningen kan træffes af den anden generalforsamling, selvom den første har forkastet forslaget. Til afværgelse af, at for-

⁴⁵) Krenchel ad § 60 note 2, litra a.

⁴⁶) Krenchel ad § 57 note 7.

slagsstillere kræver ny generalforsamling indkaldt, selvom det efter stemningen på den første generalforsamling må ventes, at forslaget vil blive forkastet, kan det være praktisk at bestemme i vedtægterne, at et forslag skal anses for endeligt forkastet, når fx to trediedele af de på den første generalforsamling afgivne stemmer er imod det. Også uden udtrykkelig bestemmelse derom i vedtægterne synes et forslag at måtte anses som endeligt forkastet, hvis der på den første generalforsamling er afgivet så mange stemmer imod det, at det med sikkerhed vil blive forkastet også på en ny generalforsamling, hvis de aktionærer, der har stemt imod forslaget, påny møder og stemmer imod⁴⁷⁾. Undertiden er det bestemt, at der kun, hvis forslaget er stillet af bestyrelsen, skal indkaldes ny generalforsamling. Ifølge § 55, 3. stk., må aktionærer, der ejer en fjerdedel af aktiekapitalen, dog altid kunne kræve ny generalforsamling indkaldt til behandling af samme forslag, men denne må i så fald betragtes som en første generalforsamling.

En beslutning, der ikke går ud på ændring af vedtægterne eller opløsning af selskabet⁴⁸⁾, kan i regelen træffes ved simpel stemmeflerhed af de mødende⁴⁹⁾. For så vidt angår beslutninger, der skal træffes, og som efter loven eller vedtægterne skal træffes af generalforsamlingen, altså navnlig beslutninger om valg af bestyrelsesmedlemmer og revisorer, vil det være umuligt at fravige denne ordning, hvis ikke møde- og stemmepligt kan gennemføres⁵⁰⁾.

12. Om generalforsamlingen kan overlade afgørelsen af et spørgsmål til selskabets ledelse, beror på spørgsmålets art. I spørgsmål, der efter loven skal afgøres af generalforsamlingen, eller kun kan afgøres af denne, kan det ikke overlades ledelsen at træffe beslutning. Iøvrigt gælder de samme regler som ved andelsforeninger⁵¹⁾.

⁴⁷⁾ Jfr. Krenchel ad § 56 note 7 og den i II del § 7 note 42 anførte litteratur.

⁴⁸⁾ Om en beslutning går ud på ændring af — eller tilføjelse til — vedtægterne afgøres efter de i II del § 7 nr. 6 i. f. omtalte regler. *Vedtagelse om salg af den af selskabet drevne virksomhed ikke anset som beslutning om opløsning. U. f. R. 1936 A. 35 (H. D.) jfr. T. f. R. 1936, p. 62. Tilsvarende om ejendomsselskab 1943 A. 448, men måske i modsat retning U. f. R. 1937 A. 631.*

⁴⁹⁾ Står stemmerne lige, gælder det i II del § 7 efter note 41 anførte.

⁵⁰⁾ Som ved andelsforeninger, II del § 7 nr. 7, har ordentlige og overordentlige generalforsamlinger normalt samme kompetence.

⁵¹⁾ II del § 7 nr. 8. I praksis har man antaget, at generalforsamlingen kan bemyndige bestyrelsen til at foretage de ændringer i et selskabs

13. En beslutning af generalforsamlingen er ugyldig, når fx regler om indkaldelsesmåde, om indkaldelsesvarsel, om dagsorden eller om sagernes behandlingsmåde er overtrådt, når generalforsamlingen ikke har været kompetent til at træffe beslutningen, og når den nødvendige stemmeflerhed ikke har foreligget. Dog vil en formel fejl være uden betydning, når det kan betragtes som sikkert, at afgørelsen ville være blevet den samme, hvis fejlen ikke var begået⁵²). *Påtale overfor dirigenten vil også kunne være en betingelse for senere anfægtelighed⁵³).

Har en aktionær ret til at modsætte sig en beslutning af generalforsamlingen, kan han under en mod selskabet anlagt sag påstå beslutningen omstødt som retsstridig. Ifølge § 58, 1. stk., må sagen anlægges inden to måneder efter, at beslutningen er fattet. Dog gælder der visse undtagelser fra denne præskriptionsregel. Ifølge § 58, 1. stk., gælder regelen i hvert fald ikke de i § 57, 1. stk., litra a—d, omhandlede beslutninger⁵⁴). Men disse undtagelser kan ikke antages at være de eneste. For det første synes det klart, at en beslutning, hvis indhold er i strid med lovens præceptive regler, må være ugyldig, selvom den ikke angribes af nogen aktionær⁵⁵). En sådan beslutning er jo ugyldig, selvom den er vedtaget med samtykke af samtlige aktionærer, og kan derfor ikke blive gyldig, fordi ingen aktionær modsætter sig den. Og dette må gælde, selvom den regel, med hvilken beslutningen er i strid, er givet væsentlig i aktionærernes interesse. Således må en beslutning om toaarig forældelse for kuponer være ugyldig, selvom den ikke angribes af nogen aktionær, § 26. Regelen om søgsmålspræskription kan dernæst ikke gælde, når en beslutning om ændring af vedtægterne ikke er vedtaget med den af loven, § 57, 2. og 3. stk., eller vedtægterne krævede stemmeflerhed, eller når den efter almindelige retsgrundsatninger er ugyldig, fordi den forrykker retsforholdet mellem aktionærerne og ikke er tiltrådt af de aktionærer, i hvis rettigheder der gøres indgreb. Ifølge § 82, 1. stk., skal nemlig registrering i så fald nægtes, og dette gælder ubetinget, altså også, hvis beslutnin-

vedtægter, der er nødvendige for at bringe disse i overensstemmelse med A. L.

⁵²) Jfr. de i II del § 7 note 48 omtalte retsafgørelser.

⁵³) *U. f. R. 1944 A. 172 om mangler ved afstemningsmåden.*

⁵⁴) *For disse gælder ej heller fristen efter § 49, 3. stk., U. f. R. 1945 A. 1085 (H. D.).*

⁵⁵) *Således om lovstridig tantième U. f. R. 1934 A. 142.*

gen ikke angribes i henhold til § 58⁵⁶). Endelig kan regelen om søgsmålspræskription ikke gælde, når der er begået så grove formelle fejl, at der må siges ikke at foreligge en generalforsamlingsbeslutning, således når beslutningen er fattet under et tilfældigt møde af nogle aktionærer, uden at indkaldelse af de øvrige aktionærer har fundet sted. Hovedregelen må derimod gælde, når formelle fejl er begået, der ikke med sikkerhed kan antages at have været uden betydning, men som på den anden side ikke er så grove, at det må siges, at ingen generalforsamlingsbeslutning foreligger. Endvidere må hovedregelen gælde, når man på generalforsamlingen er gået ud fra, at en beslutning var fattet med fornøden stemmeflerhed, men dette senere viser sig urigtigt, idet fx stemmerne er talt forkert op eller personer har afgivet stemme, der muligt var legitimerede, men ikke berettigede dertil. Endelig må hovedregelen gælde i visse af de tilfælde, hvor en beslutnings ugyldighed beror på, at den efter sit indhold er i strid med aktionærers ret, nemlig når et af de ovenfor under nr. 10 (4) omtalte misbrug af talmæssig overvægt foreligger og efter omstændighederne⁵⁷) også, når der er tvivl om, hvorvidt en generalforsamling har kunnet annullere en tidligere generalforsamlingsbeslutning. I disse tilfælde kan det dreje sig om et vanskeligt skøn. Og motivet til regelen om søgsmålspræskription må væsentlig søges i, at tvivl om en beslutnings gyldighed bør fjernes indenfor en kortere frist, dels af hensyn til ledelsen, der vil være i en vanskelig stilling, dels af hensyn til de aktionærer, der har stemt for beslutningen. Allerede efter almindelige retsregler ville en aktionærs passivitet ofte medføre, at han mistede retten til at modsætte sig en truffen beslutning. For så vidt er det særlige ved regelen i § 58, 1. stk., kun, at en aktionær ikke kan nøjes med at protestere mod beslutningen, men må anlægge søgsmål til dens omstødelse. Men dette hænger sammen med, at ledelsen i tvivlstilfælde ikke er beføjet til at anerkende berettigelsen af en protest mod gyldigheden af en generalforsamlingsbeslutning.

En aktionær, der har stemt for en beslutning af generalforsamlingen, kan ikke anlægge søgsmål til dennes omstødelse. Derimod er en aktionær, der først har erhvervet sine aktier, efter at beslut-

⁵⁶) U. f. R. 1927 A. 617 (H. D.). — Det er herefter overflødigt, og noget vildledende, at § 58, 1. stk., udtrykkeligt undtager de i § 57, 1. stk. litra a—d, omhandlede beslutninger fra regelen om søgsmålspræskription.

⁵⁷) Men ikke altid, U. f. R. 1923 A. 636, jfr. nedenfor note 61.

ningen var fattet, ikke afskåret fra at anlægge sådant søgsmål⁵⁸). En dom, hvorved en beslutning omstødes, må virke i forhold til samtlige aktionærer⁵⁹). Var beslutningen anmeldt til registeret, skal dommen, uanset påanke, ufortøvet anmeldes af bestyrelsen, § 58, 2. stk. Er søgsmål ikke anlagt indenfor den i § 58, 1. stk., fastsatte frist, fortabes retten til at gøre gældende, at beslutningen er retsstridig⁶⁰).

Præskriptionsregelen gælder kun aktionærer, ikke trediemand. Som trediemand må i denne forbindelse også en aktionær betragtes, for så vidt det drejer sig om en ret, der ikke har forbindelse med hans stilling som medlem, men støttes fx på en særlig kontrakt⁶¹). Endvidere må medlemmer af ledelsen betragtes som trediemænd, selvom de efter vedtægterne skal være aktionærer, således at fx spørgsmål om lovligheden af en beslutning vedrørende bestyrelsens tantième kan rejses efter udløbet af den i § 58, 1. stk., fastsatte frist.

På beslutninger fx af en garantforsamling eller af en forsamling af aktionærer og garantier kan reglerne i § 58 vistnok anvendes analogisk. *Derimod vil ugyldigheden ikke eo ipso medføre, at den protesterende aktionær kan forlange sine aktier indløst⁶²).

14. Reglerne om generalforsamlingen må i det hele være anvendelige også på den konstituerende generalforsamling. I enkelte henseender gælder dog noget særligt for denne. Ifølge § 13, 1. stk., er det stifterne, der foretager indkaldelse til den konstituerende generalforsamling. Stiftelses-overenskomsten skal, når stifterne ikke selv tegner hele aktiekapitalen, angive, på hvilken måde og med hvilket varsel indkaldelse til den konstituerende generalforsamling skal finde sted, § 5, litra n. De herom truffne bestemmelser kan være forskellige fra de bestemmelser om indkaldelse af generalforsamlinger, udkastet til vedtægter ifølge § 8, litra h, skal indeholde. Regelen i § 55, 2. stk.,

⁵⁸) Carsten Arnholm: Den aksjerettslige ugyldighetspræskription i Tidsskr. for Retsvid. 1930, 393 f.

⁵⁹) N. L. § 67, 4. stk., sv. A. L. § 138 in fine.

⁶⁰) Carsten Arnholm l. c. 387, Bergendal l. c. 48. Augdahl 508 mener, at erstatningskrav ikke bortfalder, fordi fristen oversiddes.

⁶¹) U. f. R. 1923 A. 636, hvor resultatet dog vistnok bedre kunne være begrundet med, at ulovligheden af den pågældende beslutning var ganske klar, ovenfor note 57.

⁶²) U. f. R. 1936 A. 594.

sidste pkt., gælder sikkert ikke indkaldelse til den konstituerende generalforsamling, idet der forud for denne ikke kan være udstedt aktiebrev⁶³). Om pligten til at optage dagsorden i indkaldelsen gælder næppe noget særligt. I almindelighed omfatter dagsordenen kun de sager, i hvilke den konstituerende generalforsamling ifølge § 13 skal fatte beslutning. I så fald behøver dagsordenen ikke at optages i indkaldelsen, og fremlæggelse af dagsordenen og af de forslag, der agtes fremsat på generalforsamlingen, på selskabets kontor eller et andet i vedtægterne bestemt sted, § 56, 1. stk., 1. pkt., må være overflødig som følge af, at udkastet til vedtægter fremlægges ved aktietegningen, § 10. Omfatter dagsordenen også andre sager end de i § 13 nævnte, må § 56, 1. stk., 1. pkt., være anvendelig. Har selskabet endnu ikke noget kontor, hvor den krævede fremlæggelse kan ske, må denne vistnok kunne ske på et i indkaldelsen til generalforsamlingen angivet sted, hvis andet ikke er bestemt i udkastet til vedtægter. Forslag om ændring af udkastet til vedtægter eller om ikke at stifte selskabet skal ifølge § 13, 3. og 5. stk., behandles efter de i udkastet til vedtægter indeholdte bestemmelser om aktionærernes stemmeret, § 8, litra k. For så vidt angår andre forslag, kan stiftelses-overenskomsten fastsætte særlige bestemmelser om aktionærernes stemmeret på den konstituerende generalforsamling, § 5, litra o⁶⁴).

Stilles der på den konstituerende generalforsamling forslag om ændring af udkastet til vedtægter eller om ikke at stifte selskabet, og er generalforsamlingen efter reglerne i udkastet til vedtægter ubeslutningsdygtig, skal, for så vidt udkastet til vedtægter indeholder regler derom, ny generalforsamling indkaldes til endelig behandling af forslaget. Den ny generalforsamling må sikkert betragtes som en konstituerende generalforsamling, således at fx indkaldelse skal ske efter de regler, stiftelses-overenskomsten i henhold til § 5, litra n, indeholder. Det samme gælder en i henhold til § 13, 6. stk., afholdt generalforsamling. Da denne skal afholdes senest fjorten dage efter den første generalforsamling, kan det dog være, at det indkal-

⁶³) Stifterne kan jo ikke udstede aktiebrev, § 24, 3. stk. — Anderledes Krenchel ad § 5 note 19.

⁶⁴) Naturligvis må også i så fald de i udkastet til vedtægter indeholdte bestemmelser om aktionærernes stemmeret angives i stiftelses-overenskomsten.

delsesvarsel, stiftelses-overenskomsten fastsætter, må forkortes.

I henhold til § 55, 3. stk., kan aktionærer, der ejer en fjerdedel af aktiekapitalen eller den mindre brøkdel, som vedtægterne måtte bestemme, vistnok også forinden selskabets registrering kræve generalforsamling afholdt til behandling af et bestemt opgivet emne. At begæring herom skulle fremkomme forinden selskabets konstituering, er dog ikke let tænkeligt. Efter selskabets konstituering vil det, hvis en sådan generalforsamling skal afholdes, påhvile bestyrelsen at indkalde den, og de for den konstituerende generalforsamling gældende afvigelser fra de almindelige regler om generalforsamlinger bliver i det hele uden anvendelse. Dog må også her den i § 56, 1. stk., (foreskrevne fremlæggelse af dagsordenen og af de forslag, der agtes fremsat for generalforsamlingen, kunne ske på et i indkaldelsen angivet sted, hvis selskabet endnu ikke har noget kontor, og vedtægterne ikke fastsætter noget sted, hvor fremlæggelsen kan eller skal ske.

§ 21. Selskabets ledelse.

1. Et aktieselskab ledes ifølge § 46 af en bestyrelse, der består af mindst tre medlemmer¹⁾. I selskaber med en aktiekapital på over 100,000 kr. skal der ansættes en direktion, § 48, 1. stk.²⁾. I mindre selskaber beror det på vedtægterne, om en direktion skal ansættes. Vedtægterne skal altid indeholde bestemmelse herom, § 8, litra m.

I stedet for »bestyrelse« og »direktion« kan andre betegnelser benyttes. Bestyrelsen benævnes ikke sjældent »bestyrelsesråd« eller »kontrolkomité«.

Foruden bestyrelse og direktion er der undertiden et repræsentantskab.

Vedtægterne skal indeholde regler om bestyrelsens sammensætning, § 8, litra l. Undertiden bestemmes det, at antallet af bestyrelsesmedlemmer kan variere, at der fx skal være »fra tre til fem«

¹⁾ I banker skal der være en suppleant, hvis antallet af bestyrelsesmedlemmer kun er tre, lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8, 2. stk.

²⁾ I banker skal der altid være en direktion, lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8, 1. stk.

eller »indtil otte« bestyrelsesmedlemmer. En øverste grænse for antallet må i så fald fastsættes.

Om antallet af direktører behøver vedtægterne ikke at indeholde bestemmelser, men ofte vil de gøre det.

En direktør kan være medlem af bestyrelsen³⁾.

2. Bestyrelsesmedlemmer og direktører skal være myndige og uberygtede personer, der ikke er ude af rådighed over deres bo. Direktører skal, for så vidt de ikke bestyrer forretningsafdelinger af selskabet i udlandet, have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste to år have været bosiddende her, § 49, 2. stk. Fra sidstnævnte bestemmelse kan dog handelsministeren gøre undtagelse.

Ifølge § 49, 3 stk., skal flertallet af bestyrelsens medlemmer have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste fem år have været bosiddende her. Og indeholder selskabets navn en dansk sted⁴⁾- eller nationalitetsbetegnelse⁵⁾, skal alle bestyrelsens medlemmer opfylde disse betingelser⁶⁾.

³⁾ Anderledes lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8, 4. stk., hvorefter en direktør heller ikke kan være medlem af bankens repræsentantskab, ligesom en filialbestyrer ikke kan være medlem af bestyrelse eller repræsentantskab.

⁴⁾ Jfr. Krenchel ad § 49 note 5 om, at Øresund, Kattegat og Skagerak ikke er danske stedbetegnelser.

⁵⁾ »A/S Chinese-Danish Industrial Company Ltd.« fandtes ikke at indeholde en dansk nationalitetsbetegnelse, utr. hmskr. 16. marts 1921.

⁶⁾ Ifølge lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8 skal samtlige medlemmer af repræsentantskab, bestyrelse og direktion såvel som ledere af her i landet beliggende bankafdelinger have indfødsret. Ifølge søloven, bekg. nr. 319 af 1. oktober 1937 § 1, og loven om danske skibes registrering, bekg. nr. 103 af 4. maj 1927 § 7, skal bestyrelsen i et aktieselskab, der ejer et under dansk flag sejrende skib, have sæde i den danske stat og bestå af aktieejere, der har indfødsret og ikke er blevet statsborgere i fremmed stat, eller som er og i mindst fem år har været bosiddende i den danske stat. Dog kan der dispenseres fra kravet om bopæl i den danske stat. Ifølge lovbekg. nr. 251 af 6. august 1937 om luftfart § 6 skal i et aktieselskab, der ejer her registreret luftfartøj, samtlige medlemmer af bestyrelsen være her i landet bosatte danske statsborgere, der er aktieejere. Ifølge loven om livsforsikringsvirksomhed, bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 § 1, 3. stk., skal *stifterne* alle være myndige, danske statsborgere, der er bosiddende her i landet, ikke ude af rådighed over deres bo og ikke ved dom fundet skyldige i en i den offentlige mening vanærende handling, men der gælder ikke særlige regler om, hvem der kan være medlemmer af bestyrelsen.

Dog gælder dette ikke selskaber, der allerede før 1. januar 1918, da A. L. 1917 trådte i kraft, havde og stadig har en sådan betegnelse i deres navn.

Medlemmer af bestyrelsen kan kun fysiske personer være. Ifølge § 49, 5. stk., kan derimod et her i landet hjemmehørende enkeltmandsfirma ansættes som direktør, hvis indehaveren opfylder de i § 49, 1. og 2. stk., fastsatte betingelser herfor. Det samme gælder et her i landet hjemmehørende interessentskab, hvis ansvarlige deltagere alle opfylder disse betingelser. Med samtykke af handelsministeren kan endvidere andre her i landet hjemmehørende interessentskaber samt her i landet hjemmehørende aktieselskaber, andre selskaber med begrænset ansvar, foreninger, stiftelser eller juridiske personer iøvrigt ansættes som direktører.

Loven kræver ikke, at medlemmer af bestyrelsen skal være aktionærer⁷⁾, men vedtægterne indeholder ofte bestemmelse herom.

3. Om valg af bestyrelse skal vedtægterne indeholde bestemmelser, § 8, litra l. I regelen vælges bestyrelsen af generalforsamlingen og da næsten altid ved simpel stemmeflerhed, ikke ved forholdstalsvalg.

Hvor der er et — af generalforsamlingen valgt — repræsentantskab, vælges dog bestyrelsen ofte af dette. Hvor der er to eller flere aktieklasser, har undertiden aktionærerne i en bestemt klasse ret til at vælge et eller flere bestyrelsesmedlemmer eller samtlige disse. Ret hertil kan også tillægges andre end aktionærer, dog næppe uigenkaldeligt, medmindre de pågældende fx som kommanditister eller garantier har ret til andel i overskud, selskabet indtjener, eller de som partialobligationsejere eller iøvrigt som kreditorer er interesserede i virksomheden. Ved koncessionerede virksomheder har i regelen staten eller kommunen ret til at vælge et eller flere bestyrelsesmedlemmer. I tilfælde af vakance har bestyrelsen ofte ret til at supplere sig selv⁸⁾, men i regelen gælder valget da kun til førstkommende — ordentlige — generalforsamling. Undertiden har

⁷⁾ Anderledes lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8, 2. stk., bekg. nr. 319 af 1. decbr. 1937 af søloven § 1 og lovebkg. nr. 251 af 6. august 1937 om luftfart § 6, 2. stk.

⁸⁾ Jfr. U. f. R. 1917 A. 899. — Ang. suppleanter Krenchel ad § 46 note 7.

bestyrelsen også en vis ret til ved selvsupplering at udvide antallet af bestyrelsesmedlemmer. — Også ret til at være medlem af bestyrelsen kan tillægges en bestemt person, uigenkaldeligt dog kun, hvis der ville kunne tillægges vedkommende uigenkaldelig ret til at vælge et medlem af bestyrelsen. Den forudsætning, § 8, litra l, indeholder om, at bestyrelsen vælges, kan ikke være afgørende⁹⁾.

Direktører ansættes i regelen af bestyrelsen, eller, hvor der er et repræsentantskab, af dette efter indstilling af bestyrelsen. Dog forekommer det også, navnlig ved rederiselskaber, at direktionen vælges af generalforsamlingen. Den forudsætning, § 48, 1. stk., indeholder om, at direktionen *ansættes*, kan ikke være til hinder herfor. Er ikke en fysisk person, men fx et ansvarligt interessentskab valgt til direktør, hvilket undertiden forekommer ved rederi- og forsikringsselskaber, kan nye deltagere optages i interessentskabet med samtykke af de hidtidige interessenter, således at en art selvsupplering af direktionen finder sted.

4. Om afskedigelse eller afsættelse af direktører eller medlemmer af bestyrelse eller repræsentantskab, og om sådannes ret til at opsigte eller fratræde deres stilling gælder i det hele de samme regler som ved andelsforeninger¹⁰⁾. Om bestyrelsens funktionstid skal vedtægterne indeholde bestemmelser, § 8, litra l.

5. Bestyrelsen konstituerer i regelen sig selv. Ikke sjældent indeholder dog vedtægterne visse bestemmelser om valg af formand, næstformand og forretningsudvalg. Hvor der er et repræsentantskab, kan det være bestemt, at dettes formand tillige er formand for bestyrelsen.

Om måden, hvorpå beslutninger af bestyrelsen (repræsentantskabet) træffes, gælder i det hele de samme regler som ved andelsforeninger¹¹⁾. De af bestyrelsen truffne beslutninger skal indføres i en dertil bestemt protokol, § 47, 3. stk.¹²⁾.

Bestyrelsen skal ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv, § 47, 3. stk.

⁹⁾ *Om bestyrelsesmandats genkaldelighed Højle i U. f. R. 1931 B. 281.*

¹⁰⁾ II del § 8 nr. 3. Om et pensionsspørgsmål U. f. R. 1930 A. 237.

¹¹⁾ II del § 8 nr. 4.

¹²⁾*Om dennes indhold, V. Mortensen U. f. R. 1939 B. 71.*

6. Ifølge § 50, 1. stk., må et bestyrelsesmedlem ikke deltage i afstemning angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og ham selv eller søgsmål mod ham selv, men derimod vel i den forud for afstemningen gående forhandling. Ej heller må et bestyrelsesmedlem deltage i afstemning angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og trediemand eller søgsmål mod trediemand, for så vidt han deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets. Derimod er et bestyrelsesmedlem aldrig afskåret fra at deltage i afstemning om andre spørgsmål, hvori han har en — økonomisk eller personlig — interesse, fx vedrørende opgørelsen af det årsregnskab, bestyrelsen vil indstille til godkendelse af generalforsamlingen, eller angående en nær slægtnings ansættelse i selskabet¹³).

En direktør må ikke uden bestyrelsens godkendelse indgå aftale mellem selskabet og ham selv eller aftale mellem selskabet og trediemand, hvori han har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets, § 50, 2. stk. Normalt må han være pligtig at indhente bestyrelsens godkendelse af hver enkelt sådan aftale forud for dens indgåelse. Drejer det sig om fx en entreprise, under hvis udførelse mange mindre spørgsmål kan opstå, må de fornødne aftaler om disse dog kunne træffes i henhold til en mere almindelig bemyndigelse¹⁴). Efterfølgende godkendelse fra bestyrelsens side af en aftale, der er indgået af en direktør, må normalt medføre, at selskabet afskæres fra at rejse erstatningskrav mod ham i anledning af, at han har indgået aftalen uden forudgående godkendelse. Men er vedkommende direktør medlem af bestyrelsen, må han ikke deltage i afstemning om, hvorvidt godkendelsen skal gives, § 50, 1. stk.

7. Ifølge § 50, 3. stk., må et medlem af et selskabs bestyrelse eller direktion ikke udføre eller deltage i spekulationsforretninger vedrørende selskabets aktier. Noget sådant ville kunne påvirke ledelsen af selskabet på uheldig måde, fx friste til at fremstille selskabets stilling som gunstigere, end den i virkeligheden er, eller til at gøre indstilling til generalforsamling om udbetaling af et større eller mindre udbytte end naturligt. Desuden vil spekulation i sel-

¹³) I n. l. § 56, 1. stk. hedder det derimod: »Et medlem av styret maa ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noget anliggende, hvori han selv har fremtrædende personlig eller økonomisk interesse..«

¹⁴) Jfr. Rigsdagstid. 1929—30 till. B. sp. 2566.

skabets aktier fra ledelsens side efter omstændighederne være en udnyttelse af dennes særlige viden om selskabets forhold til skade for andre aktionærer, altså til skade for personer, i kraft af hvis tillid ledelsen har sin særlige viden.

Forbudet omfatter enhver deltagelse i spekulationsforretninger vedrørende selskabets aktier. Derfor må en veksellerer ikke for sine kunder udføre spekulationsforretninger i et selskabs aktier, i hvilket han er bestyrelsesmedlem eller direktør¹⁵). På den anden side er forbudet begrænset til spekulationsforretninger. Ifølge § 28, 2. stk., er dog bestyrelsesmedlemmer og direktører pligtige at holde selskabets samlede bestyrelse underrettet om ethvert køb eller salg af selskabets aktier, de foretager, og meddelelser, afgivne herom, skal indføres i en særlig protokol¹⁶). Muligt kan denne bestemmelse i nogen grad bidrage til at gøre forbudet i § 50, 3. stk., effektivt.

8. Om ledelsens pligt til at overholde den objektive rets forskrifter og til at rette sig efter bestemmelser i vedtægterne og beslutninger af generalforsamlingen gælder de samme regler som ved andelsforeninger¹⁷). At § 47, 1. stk., kun pålægger bestyrelsen at påse, at selskabets virksomhed ledes »i overensstemmelse med denne lov og selskabets vedtægter«, kan ikke føre til nogen begrænsning i, hvad der gælder efter almindelige regler.

9. Om afgrænsningen mellem ledelsens og generalforsamlingens beføjelser indeholder A. L. forskellige regler¹⁸). Yderligere bestemmelser herom vil ofte findes i vedtægterne.

Beslutning om forhøjelse af aktiekapitalen, § 19, om nedsettelse af aktiekapitalen udenfor visse særlige tilfælde, § 37, eller om opløsning af selskabet, herunder om overdragelse af dets formue som helhed eller om dets sammensmeltning med et andet aktieselskab, § 70, kan kun generalforsamlingen fatte.

Om ændring af vedtægterne skal disse indeholde bestemmelser, § 8, litra j. Normalt kræves hertil beslutning af generalforsamlingen, truffet med kvalificeret majoritet. Og muligt føl-

¹⁵) Jfr. Rigsdagstid. 1929—30 till. B. sp. 2561—62.

¹⁶) *Som det dog ikke er nødvendigt at anskaffe, så længe bestyrelse og direktion ejer samtlige af de ved stiftelsen overtagne aktier, handelsministeriets skrivelse af 8. novbr. 1932.*

¹⁷) II del § 8 nr. 5.

¹⁸) *Se hertil L. E. Taxell, Aktiebolagsstyrelsens Kompetens att rätts-handla, Helsingfors 1946.*

ger det af forudsætningen i § 8, litra j, at kun generalforsamlingen kan træffe beslutning om ændring af vedtægterne.

En beslutning af generalforsamlingen kan kun ophæves af generalforsamlingen.

Om valg af bestyrelse skal vedtægterne indeholde bestemmelser, § 8, litra l. Normalt vælges bestyrelsen af generalforsamlingen. Hvor der er et repræsentantskab, vælges bestyrelsen dog ofte af dette. Et repræsentantskab vælges normalt af generalforsamlingen.

Direktionen ansættes normalt af bestyrelsen eller, hvor der er repræsentantskab, af dette efter indstilling af bestyrelsen. Dog forekommer det også, at direktionen vælges af generalforsamlingen. Ifølge § 47, 4. stk., kan derimod kun bestyrelsen meddele prokura.

Generalforsamlingen vælger en eller flere revisorer, § 52, 1. stk., jfr. §§ 13, 4. stk., og 64¹⁹⁾. Også likvidatorer vælges af generalforsamlingen²⁰⁾.

Retten til at afsætte eller afskedige et medlem af et selskabsorgan tilkommer normalt den myndighed, der har ret til at vælge eller ansætte vedkommende. For revisorer, § 54, 4. stk., og likvidatorer, § 69, er denne regel ufravigelig.

Også udenfor de tilfælde, for hvilke A. L. udtrykkeligt fastslår det, må, ligesom ved andelsforeninger²¹⁾, generalforsamlingens samtykke indhentes til mere ekstraordinære dispositioner af større rækkevidde, for så vidt andet ikke følger af vedtægterne²²⁾. Disse vil ofte indeholde nærmere bestemmelser herom. Er det fx bestemt, at bestyrelsen kan oprette filialer, må den også kunne nedlægge filialer.

I processuel henseende optræder ledelsen i alle anliggender på selskabets vegne.

Det påhviler ledelsen at sørge for et forsvarligt bogholderi og

¹⁹⁾ Jfr. dog § 52, 4. stk., og nedenfor s. 288.

²⁰⁾ Jfr. dog § 61, 2.—4. stk.

²¹⁾ Jfr. II del § 8 ved note 16.

²²⁾ At det kun i de af A. L. udtrykkeligt angivne tilfælde skulle være nødvendigt at forelægge et spørgsmål for generalforsamlingen, kan sikkert ikke sluttes af § 48, 2. stk., 2. pkt., hvorefter dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, af direktionen skal forelægges bestyrelsen. Derimod kan denne bestemmelse påberåbes som støtte for, at ikke ethvert spørgsmål om dispositioner af usædvanlig art eller størrelse skal forelægges generalforsamlingen.

i det hele for en forsvarlig forretningsgang. På den ordentlige generalforsamling skal ledelsen, under iagttagelse af de nærmere regler, vedtægterne ifølge § 8, litra o, indeholder herom, forelægge årsregnskab til godkendelse, § 55, 1. stk. Generalforsamlingen afgør, om regnskabet skal godkendes. Om fordeling af overskud skal vedtægterne indeholde bestemmelser, § 8, litra o. For så vidt disse ikke afgør fordelingen, vil det normalt tilkomme generalforsamlingen at foretage denne.

10. Også om afgrænsningen mellem bestyrelsens og direktionens beføjelser indeholder A. L. forskellige regler, og ofte vil vedtægterne indeholde yderligere bestemmelser herom.

Bestyrelsen har ifølge § 47, 1. stk., den »overordnede« ledelse af selskabet, direktionen ifølge § 48, 1. stk., den »daglige« ledelse. Er der ingen direktion, har bestyrelsen de pligter, der, hvor en direktion findes, påhviler denne.

Spørgsmål om dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, skal direktionen forelægge bestyrelsen, § 48, 2. stk., 2. pkt. Opstår der betalingsvanskeligheder for selskabet, eller bliver det insolvent, skal direktionen give meddelelse derom til bestyrelsen, der træffer nærmere bestemmelse om, hvad der i så fald skal foretages, § 48, 2. stk., 2. pkt.

Direktører ansættes af bestyrelsen, for så vidt andet ikke er bestemt i vedtægterne. Ifølge § 47, 4. stk., kan prokura ikke meddeles af direktionen, men kun af den samlede²³⁾ bestyrelse. Ofte bestemmer vedtægterne, at også visse andre højere funktionærer skal ansættes af bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager alle anmeldelser til registeret, §§ 16, 1. stk., og 18, hvorefter anmeldelser skal underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

Aktiebreve underskrives af bestyrelsens medlemmer, § 24, 3. stk. Interimsbeviser kan underskrives af en af bestyrelsen befuldmægtiget, § 24, 5. stk.

Ved nytegning af aktiekapital skal bestyrelsen underskrive tegningslisternes angivelser, § 20, 1. stk.

²³⁾ Heri ligger sikkert ikke, at prokura kun kan meddeles, når samtlige bestyrelsesmedlemmer er enige derom, eller at beslutning om meddelelse af prokura kun kan fattes i et møde, hvor alle bestyrelsens medlemmer er tilstede, derimod vel, at det ikke kan overlades et af bestyrelsen nedsat forretningsudvalg at meddele prokura.

Indkaldelse af generalforsamling foretages af bestyrelsen, § 55, 2. stk.

Er der en direktion, udfærdiges og underskrives årsregnskabet af denne, hvorefter det vedtages af bestyrelsen og med dens underskrift indstilles til generalforsamlingens godkendelse. Er der ingen direktion, udfærdiges og underskrives årsregnskabet af bestyrelsen, § 41, 1. stk.

Ved selskaber med ikke fuldt indbetalt aktiekapital kan overdragelse af en ikke fuldt indbetalt aktie og bortfald af overdragerens forpligtelse kun finde sted med bestyrelsens godkendelse, § 33.

Ifølge § 47, 1. stk., skal bestyrelsen føre tilsyn med selskabets virksomhed og påse, at denne ledes på forsvarlig måde og i overensstemmelse med »denne lov og selskabets vedtægter«. Den skal fordre sig meddelt alle til opfyldelse af denne tilsynspligt fornødne oplysninger, § 47, 2. stk. Efter omstændighederne skal bestyrelsen endvidere selv eller ved dertil delegerede medlemmer af bestyrelsen foretage eller lade foretage eftersyn af selskabets bøger og konstatering af aktivernes tilstedeværelse, § 47, 2. stk.

Af den sidst omtalte bestemmelse fremgår, at bestyrelsen kan overlade til delegerede at foretage eftersyn af selskabets bøger og konstatering af aktivernes tilstedeværelse. Også andre kontrolhandlinger må sikkert kunne overlades til delegerede. Bestemmelser herom må i så fald optages i forretningsordenen. Og den samlede bestyrelse må have en vis pligt til at påse, at sådanne bestemmelser overholdes. Ifølge § 47, 4. stk., kan prokura ikke meddeles af delegerede, men kun af den samlede bestyrelse. Og § 48, 2. stk., 2. pkt., må formentlig forstås således, at spørgsmål om dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse, skal forelægges den samlede bestyrelse.

Skønt ikke klart udtrykt, har det været meningen, at eftersyn af bøgerne og konstatering af aktivernes tilstedeværelse, fx kasseeftersyn og optælling af lagerbeholdninger, skal kunne overlades til personer, der ikke er medlemmer af bestyrelsen²⁴). I mange tilfælde ville også en modsat ordning være praktisk uigennemførlig. Og ifølge § 47, 2. stk., er det kun »efter omstæn-

²⁴) Rigsdagstid. 1929—30, tillæg B., sp. 2566.

dighederne«, den pågældende forpligtelse påhviler bestyrelsen. Herefter synes det berettiget at tage hensyn til bl. a. den kontrol, der udøves af de af generalforsamlingen valgte revisorer²⁵⁾).

Direktionen skal lede selskabet forsvarligt, derunder sørge for, at bogholderi og regnskabsvæsen er indrettet og føres på betryggende måde, alt i overensstemmelse med de af bestyrelsen derom givne direktiver, § 48, 2. stk. —

Hvor der er et repræsentantskab, vil dette i regelen i første række være et rådgivende mellemlid mellem bestyrelsen og aktionærene. Ved bestemmelse i vedtægterne kan det være pålagt repræsentantskabet at føre en vis kontrol med virksomheden. Endvidere påhviler det ofte repræsentantskabet at vælge bestyrelsen og — efter indstilling af denne — at ansætte direktionen og bestemme honoraret for de af generalforsamlingen valgte revisorer. Derimod kan de pligter, A. L. pålægger bestyrelsen, ikke overføres til repræsentantskabet. Opgaver udover, hvad vedtægterne pålægger det, vil repræsentantskabet næppe have²⁶⁾. —

Konkursbegæring på selskabets vegne kan kun indgives af bestyrelsen, § 71, 2. stk.

11. Undlader et aktieselskabs bestyrelse eller direktion i rette tid at opfylde en dem ifølge A. L., vedtægterne eller beslutning af generalforsamlingen påhvilende forpligtelse, kan opfyldelse af denne efter indstilling af overregistrator af handelsministeren søges fremtvunget ved pålæg af en daglig eller ugentlig bøde, der kan indrives ved udpantning, § 85. Spørgsmål om et givet pålægs berettigelse kan dog indbringes for domstolene.

12. Ansvar for ledelsen kan opstå ikke blot overfor selskabet som sådant, men også overfor en aktionær, en kreditor, en tredie-mand iøvrigt og overfor det offentlige. Herom gælder i det hele de samme regler som ved andelsforeninger²⁷⁾. Dog må enkelte spørgsmål omtales særskilt.

²⁵⁾ *Herimod Krenchel U. f. R. 1941 B. 70.*

²⁶⁾ Jfr. lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 8, 3. stk.

²⁷⁾ II del § 8 nr. 8. *Se endvidere Jan Kobbarnagel: Ledelse og Ansvar, Kbhvn. 1944, og Alkil i Juristen 1945 p. 129. Af nyere domme vedr. ansvar kan nævnes: for forhold vedr. stiftelsen V. L. T. 1928 370, U. f. R. 1932 A. 613, S. H. T. 1935 166. U. f. R. 1940 A. 48 og 74 og for forhold vedr. ledelsen U. f. R. 1927 A. 548 (H. D.), 1929 A. 183, 1931 A. 605, 1932 A.

Flere fremmede love bestemmer, at den ordentlige generalforsamling skal træffe beslutning ikke blot om godkendelse af årsregnskabet, men også om decharge for ledelsen²⁸⁾. A. L. bestemmer, at årsregnskabet skal forelægges den ordentlige generalforsamling til godkendelse, § 55, 1. stk., men indeholder intet om, at spørgsmål om decharge skal rejses. Imidlertid er det almindeligt i praksis, at der afstemmes om meddelelse af »decharge for regnskabet«. I en vedtagelse heraf må ligge dels en godkendelse af årsregnskabet, dels en meddelelse af decharge. Ved den nævnte praksis skelnes der altså ikke mellem godkendelse af regnskabet og meddelelse af decharge. Efter omstændighederne vil det dog være nødvendigt at afstemme særskilt om hvert af disse spørgsmål. Thi det kan tænkes, at generalforsamlingen vel ønsker at godkende regnskabet, idet der ikke er grund til tvivl om dets rigtighed, men at den ikke ønsker at give afkald på at gøre ansvar gældende mod ledelsen i anledning af dennes forretningsførelse. Og medens et bestyrelsesmedlem, ifølge § 56, 6. stk., ikke må deltage i afstemning om meddelelse af decharge²⁹⁾, er der intet til hinder for, at han kan deltage i afstemning om godkendelse af regnskabet.

Medens svensk ret tidligere³⁰⁾ knyttede kraftige virkninger til meddelelse af decharge, hvilket hang sammen med, at generalforsamlingens revisor — i modsætning til dansk ret — også skulle »granska styrelsens förvaltning«, bestemmer 1944 års lov § 128, at ansvar kan gøres gældende — uanset meddelt decharge — på grund af dispositioner, om hvilke der forsætlig eller uagtsomt er givet urigtige eller ufuldstændige oplysninger i beretningen eller på generalforsamlingen, gennem bogføringen eller på anden måde til revisorerne³¹⁾.

For dansk rets vedkommende må det sikkert antages, at et uden forudgående undersøgelse af forretningsførelsen meddelt »decharge for regnskabet« ikke afskærer generalforsamlingen fra senere at beslutte, at ansvar skal gøres gældende mod ledelsen, uden for så vidt angår spørgsmål, med hensyn til hvilke de fornødne oplysninger til bedømmelse af, om et grundlag for ansvar er tilstede, har

488 (H. D.) og 864, 1934 A. 1118, 1940 A. 24 (H. D.) og 563, S. H. T. 1941 169 og 1942 251 samt U. f. R. 1946 A. 1103.*

²⁸⁾ Således n. L. § 64, sv. A. L. § 126 og H. G. B. § 260.

²⁹⁾ Jfr. fra tidligere ret dom i U. f. R. 1925 A. 244 (H. D.).

³⁰⁾ *Sv. A. L. 1910 §§ 86, 72, 1. stk., 69 og 90.*

³¹⁾ *Efter § 128 kræves yderligere ni tiendedele majoritet til decharge.*

været indeholdt i regnskabet, i ledelsens beretning om selskabets virksomhed eller i, hvad der iøvrigt har foreligget for generalforsamlingen³²). Herefter vil betydningen af et decharge være ret ringe, navnlig ved store selskaber, hvor regnskabet ikke vil være tilstrækkeligt specificeret til, at det på grundlag deraf kan bedømmes, om forretningsførelsen har været forsvarlig. Dog kan det tænkes, at visse udgiftsposter er specificerede på en sådan måde, eller at ledelsens beretning om virksomheden giver sådanne oplysninger fx om afhændelse af visse aktiver, at et meddelt decharge må antages at indeholde en godkendelse af de pågældende dispositioner. Når blot forholdet foreligger tilstrækkelig oplyst for generalforsamlingen, er der intet unaturligt i, at denne, under hensyn til det samlede resultat af ledelsens virksomhed, giver afkald på at gøre ansvar gældende i anledning af, at visse fejl er begået.

For urigtige eller vildledende angivelser i en anmeldelse til registeret eller i de med anmeldelsen følgende bilag ifalder ifølge straffelovens § 296 bestyrelsen strafansvar under de i denne paragraf angivne subjektive betingelser. Og ifølge § 16, 1. stk., hæfter bestyrelsens medlemmer en for alle og alle for en for rigtigheden af indholdet af en anmeldelse og af den genpart af stiftelses-overenskomsten og det eksemplar af selskabets vedtægter, der skal indsendes til registeret. Noget garantiansvar kan ikke antages fastslået herved. Men da ansvaret er solidarisk, kan bestyrelsen ikke delegere sin forpligtelse til at påse, at indholdet af de nævnte dokumenter er rigtigt, til enkelte af sine medlemmer med den virkning, at kun disse kan ifalde ansvar. Overfor hvem bestyrelsen ifalder ansvar, angiver § 16, 1. stk., ikke. Er den anmeldte aktiekapital ikke tegnet, må bestyrelsen hæfte overfor selskabet for det manglende beløb³³). Er de i en anmeldelse og i det indsendte eksemplar af selskabets vedtægter indeholdte angivelser om, hvem der har ret til at tegne

³²) Jfr. U. f. R. 1924 A. 338, 1925 A. 876, 1934 A. 1015, N. H. Bache i U. f. R. 1925 B. 43, Krenchel ad § 47 note 4 og Torp 251. — Således også norsk ret, Augdahl 391, og tysk ret, Staub ad § 260 note 14. — En beslutning om, at ansvar ikke skal gøres gældende i anledning af et bestemt forhold, vil dog have videregående virkning, jfr. II del § 8 ved noterne 33—36.

³³) Viser det sig, at en aktietegner, hvis tegning er medregnet ved anmeldelsen, ikke kan opfylde sine forpligtelser ifølge tegningen, og har medlemmer af bestyrelsen vidst eller burdet indse, at han ikke ville være i stand hertil, må de pågældende hæfte for det manglende beløb, ovenfor s. 149.

selskabet, ikke i overensstemmelse med, hvad der er vedtaget på den konstituerende generalforsamling, og kan som følge heraf en af trediemand med en ifølge anmeldelsen tegningsberettiget person indgået retshandel ikke gøres gældende mod selskabet, må bestyrelsen erstatte skade, trediemand lider herved. Er det i strid med, hvad der er vedtaget på den konstituerende generalforsamling, anmeldt til registeret og angivet i det indsendte eksemplar af selskabets vedtægter, at selskabets aktier er frit omsættelige, kan bestyrelsen ifalde ansvar overfor en aktiekøber.

Er der udstedt interimsbeviser eller aktiebrev til et samlet pålydende, der er større end aktiekapitalen, og kan dette lægges bestyrelsen til last, kan den ifalde ansvar. For fejl fra den persons side, der i henhold til § 24, 5. stk., er bemyndiget til at underskrive interimsbeviser, vil bestyrelsen derimod næppe være ansvarlig. Ej heller vil medlemmer af bestyrelsen, hvis navne i henhold til § 24, 3. stk., er påført aktiebrev i faksimile, være ansvarlige for misbrug i så henseende, hvis intet kan lægges dem til last. Kan ansvar gøres gældende mod bestyrelsen eller mod et eller flere af dens medlemmer, beror det på omstændighederne, hvad ansvaret nærmere går ud på. Kan følgerne af den begåede fejl ophæves ved, at det fornødne antal aktier opkøbes og annulleres, må de ansvarlige sørge for, at dette sker. Må samtlige aktiebrev nedskrives, kan enhver aktionær, der har været i god tro, kræve erstatning.

For urigtige eller vildledende angivelser i en indbydelse til aktietegning eller i tegningslister ifalder ifølge straffelovens § 296 bestyrelsesmedlemmer og direktører strafansvar under de i denne paragraf angivne subjektive betingelser. Er der på grundlag af sådanne angivelser sket bindende aktietegning, kan aktietegnere efter almindelige regler kræve tab, de herved lider, erstattet.

13. Ethvert medlem af ledelsen har krav på at få de med udførelsen af hans hverv forbundne udgifter godtgjort. Bestyrelsesmedlemmer og direktører kan ifølge § 51, 1. stk., lønnes såvel med fast vederlag som med tantième³⁴). Det samme må gælde medlemmer af et repræsentantskab. I regelen er vederlaget til bestyrelse og repræsentantskab fastsat i vedtægterne. I modsat fald må det fastsættes af generalforsamlingen. Undertiden hjemler vedtægterne bestyrelsen ret til at tillægge enkelte af sine medlemmer — forretningsudvalget — særligt vederlag, men uden sådan hjemmel kan

³⁴) *Ved udtræden haves i alm. ret til forholdsmæssig tantième, U. f. R. 1928 A. 141 og 1930 B. 856 (Gross. Soc. Resp.).*

bestyrelsen ikke have ret hertil. En direktørs vederlag fastsættes i regelen ved kontrakt, afsluttet med ham af bestyrelsen på selskabets vegne.

Om tantième til bestyrelsesmedlemmer og direktører gælder reglerne i § 51, 1. stk. *Indtil 1. jan. 1952 gælder endvidere de særlige regler om begrænsning af tantième til kr. 3000 med visse undtagelser i lov nr. 463 af 30. nov. 1948 om udbyttebegrænsning m. v.³⁵⁾.* Den samlede tantième for et år må ikke overstige³⁶⁾ den del af årets nettofortjeneste, der bliver tilbage, efter at påbudte afskrivninger og henlæggelser har fundet sted og muligt underskud fra tidligere år er dækket. Og der kan ikke i form af tantième tillægges de pågældende andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften³⁷⁾. Derimod kan der tillægges dem andel i nettofortjenesten eller en del af denne, fx i den del, der bliver tilbage efter fradrag af et vist udbytte til aktionærerne³⁸⁾.

I nettofortjenesten indgår overførsel fra det foregående regnskabsår ikke, thi heraf er der allerede en gang beregnet tantième. Derimod er der efter § 51, 1. stk., intet til hinder for til nettofortjenesten at medregne beløb, der er indvundet i det pågældende regnskabsår, men ikke hidrører fra driften. Medregnes kan således renteindtægt af formue, lejeindtægt af fast ejendom³⁹⁾ og fortjeneste, fremkommet ved afhændelse af faste aktiver. Også kursfortjeneste på fondsbeholdning kan medregnes, § 42, 2. stk., for så vidt vedtægterne ikke bestemmer andet. Men undertiden bestemmer vedtægterne, at herved fremkomne beløb skal henlægges til reservefond, kursreguleringsfond eller lignende. Beløb, der fremkommer ved

³⁵⁾ *Om denne lov, se Vilh. Jensen og Niels Klerk i Revision og Regnskabsvæsen 1949 p. 42.*

³⁶⁾ Således må lovens ord »kun udredes af« sikkert forstås.

³⁷⁾ *Misbilliget at landsskatteretten ansatte tantième som procentdel af bruttofortjenesten U. f. R. 1943 A. 1109 (H. D.); at tantième på et godkendt regnskab har været stridende mod § 51, kan ikke medføre omstødelse af den på generalforsamlingen skete godkendelse af årsregnskabet U. f. R. 1934 A. 142.*

³⁸⁾ Overstiger summen af de andele i nettofortjenesten eller en del af denne, der er tillagt bestyrelsesmedlemmer og direktører, i et bestemt år det højeste beløb, den samlede tantième ifølge § 51, 1. stk., må udgøre, kan kun dette udbetales.

³⁹⁾ Selvom udlejning af faste ejendomme ikke hører med til selskabets virksomhed i snævrere forstand, men finder sted, fordi selskabet ikke selv har brug for alle lokaler i en ejendom, det ejer og, måske hovedsagelig, selv benytter.

opskrivning af faste aktiver, kan ikke medregnes, § 42, 3. stk. Indtægter fra tidligere regnskabsår vil undertiden kunne medregnes. Er der således i et tidligere år hensat beløb til dækning af skatteforpligtelser eller på udestående fordringer afskrevet beløb, der nu viser sig at have været større end nødvendigt, kan det overskydende medregnes til nettofortjenesten⁴⁰). De til afskrivning på faste aktiver som følge af slid, ælde og forældelse og på udestående fordringer nødvendige beløb må fradrages, før nettofortjenesten fremkommer. Det er derfor noget vildledende, når § 51, 1. stk., taler om »den del af nettofortjenesten, der bliver tilbage, efter at påbudte afskrivninger . . . har fundet sted«. Et beløb, der medgår til den i § 42, 7. stk., påbudte afskrivning på goodwill, er ikke nogen driftsudgift og behøver derfor ikke at fradrages. Træder henlæggelse til en særlig afskrivningsfond i stedet for afskrivning for slid, ælde og forældelse på faste aktiver, § 42, 3. stk., må det hertil medgåede beløb fradrages. Kurstab på fondsbeholdning må fradrages, hvis kursfortjeneste medregnes. Driver selskabet en del af sin virksomhed i form af et datterselskab, hvis aktier det ejer, vil en forringelse af disses værdi som følge af fx fald i værdien af datterselskabets varelager i virkeligheden være et driftstab, og ved beregning af tantiømen bør det sikkert betragtes som sådant.

Beløb, der indvindes ved, at egne aktier opkøbes til en kurs, der ligger under pari, og annulleres, kan sikkert ikke medregnes til nettofortjenesten.

Bestemmelsen om, at tantiøme kun kan udredes af den del af nettofortjenesten, der bliver tilbage, efter at bl. a. muligt underskud fra tidligere år er dækket, bliver uden anvendelse, hvis sådant underskud dækkes ved nedskrivning af aktiekapitalen eller, hvor sligt er forsvarligt, ved opskrivning af faste aktiver, § 42, 3. stk.

Går et aktieselskab konkurs, eller viser det sig ved dets likvidation, at det er insolvent, er ifølge § 51, 2. stk., bestyrelsesmedlemmer og direktører, selvom de har været i god tro, pligtige at tilbagebetale, hvad de indenfor et tidsrum af fem år forinden konkursdekretet eller beslutningen om likvidation har oppebåret som tantiøme, for så vidt selskabet, da tantiømen blev fastsat, bevisligt var

⁴⁰) Beregnes tantiømen ikke som en bestemt andel i hele nettofortjenesten, vil herved et for ledelsen gunstigere resultat kunne fremkomme, end hvis der ikke var hensat eller afskrevet mere end nødvendigt. Men er hensættelsen eller afskrivningen sket bona fide, vil aktionærene sikkert ikke kunne protestere herimod.

insolvent. Modsætningsvis følger heraf, at en videregående tilbagebetalingspligt er betinget af ond tro. Men har ond tro foreligget, kan tilbagebetalingspligt ikke være betinget af, at selskabet var insolvent, men det må være tilstrækkeligt, at beløbet ikke med rette kunne oppebæres.

Medlemmer af et repræsentantskab kan vistnok lønnes med andel i bruttoindtægten eller i bruttofortjenesten af driften, idet § 51 næppe kan anvendes analogisk på dem. I praksis vil dog noget sådant ikke let forekomme.

Overtrædelse af reglerne om udbetaling af tantième kan medføre strafansvar efter straffelovens § 296.

§ 22. Erhvervelse af egne aktier.

Et aktieselskab kan ikke tegne sig for egne aktier. Kun aktiebeløb, det er lykkedes at få tegnet, kan anmeldes til registeret og opføres på passivsiden af selskabets status som aktiekapital. Utegnede beløb kan ikke opføres på aktivsiden af status som beholdning af egne aktier. Tegningsreglerne kan ikke omgås ved »salg« af sådanne beløb.

Efter de fleste fremmede love¹⁾ er det et aktieselskab forbudt (1) at erhverve egne aktier på anden måde end som led i en nedsættelse af aktiekapitalen eller ved køb på en tvangsauktion, der finder sted til fyldestgørelse af en selskabets tilkommende fordring, og (2) at modtage egne aktier til sikkerhed. Mod at tillade et selskab at erhverve egne aktier taler også vægtige grunde. Besiddelse af egne aktier kan på lignende måde som spekulation i selskabets aktier fra ledelsens side friste denne til at søge aktiekursen kunstigt påvirket for ved afhændelse af aktierne at få en fortjeneste frem. Risikoen ved selskabets virksomhed forøges, når selskabet erhverver egne aktier, idet enhver forringelse af fx et varelagers værdi vil medføre en forringelse af værdien af beholdningen af egne aktier. Og for så vidt selskabets egenkapital ikke overstiger aktiekapitalen med det beløb, der medgår til erhvervelse af egne aktier, vil erhvervelsen komme i strid med det hensyn til kreditorerne, der fører til, at nedsættelse af aktiekapitalen med udbetaling til aktionærene eller bortfald af sådannes forpligtelse til at gøre indbetaling ikke kan finde sted uden forudgående varsling af kreditorerne og fyl-

¹⁾ Jfr. nærmere Krenchel ad § 39 note 1.

destgørelse af krav, der anmeldes, eller sikkerhedsstillelse for sådanne krav. De nævnte grunde taler også for at forbyde et selskab at modtage egne aktier til sikkerhed, idet en belåning af egne aktier let kan medføre, at selskabet senere nødes til at overtage disse. På den anden side kan der anføres grunde for, at erhvervelse af egne aktier i et vist omfang bør være tilladt. For banker, til hvis virksomhed det hører at udlåne penge, ville det være en ulempe at skulle henvise aktionærer, der ønsker at låne på deres aktier, til konkurrerende banker. Og når fx ugrundede rygter fører til, at kursen på et selskabs aktier går urimelig langt ned, kan det være ønskeligt at »støtte« kursen for at forebygge, at selskabet mister den tillid, det fortjener og behøver, og at aktionærer, der er i den situation at måtte sælge deres aktier, lider meningsløse tab. Især kan dette være ønskeligt ved selskaber, hvis aktier noteres offentligt, ganske særligt ved banker, hvis indskudsmidler kan kræves udbetalt uden varsel eller med kort varsel. Ved andre selskaber kan det, selvom ikke rygter eller andre særlige omstændigheder svækker kursen, være vanskeligt at få aktier solgt til en passende pris, og i så fald kan det være naturligt for selskabet at træde hjælpende til, når en aktionær bliver således stillet, at han må afhænde sine aktier.

Ifølge § 39, 1. stk., gælder som hovedregel, at et aktieselskab ikke må erhverve eller modtage til sikkerhed egne aktier eller interimbeviser til et større beløb end 10 pct. af aktiekapitalen. Ordene »eller interimbeviser« er noget vildledende, idet det må være utvivlsomt, at forbudet omfatter aktier, for hvilke hverken aktiebrev eller interimbeviser er udstedt. Forbudet omfatter erhvervelse ikke blot ved køb eller bytte, men også ved gave, derimod ikke køb for andres regning. En i strid med forbudet indgået retshandel er ugyldig, når overdrageren er i ond tro, men ellers ikke²⁾. Foruden strafansvar ifølge § 86, 1. stk., eller, hvis aktiekapitalen er angrebet, § 296, stk. 1, nr. 3, jfr. stk. 2, der i visse tilfælde straffer tilbagebetaling af indskud i strid med lovens regler, kan de skyldige ifalde erstatningsansvar overfor selskabet eller overfor kreditorerne.

Begrænsningen i adgangen til at erhverve egne aktier gælder ikke, for så vidt aktierne erhverves som led i en nedsættelse af aktiekapitalen eller ved køb på en tvangsauktion, der finder sted til fyldestgørelse af en selskabet tilkommende fordring, § 39, 1. stk.³⁾.

²⁾ *En dom har beregnet rente som efter § 34, 1. stk., U. f. R. 1942 A. 836.*

³⁾ Lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 12, 7. stk. gentager hoved-

Dog kan begrænsningen næppe overskrides ved køb på tvangsauktion, hvis der fra anden side fremkommer bud, ifølge hvilket selskabet vil få fuld dækning for sin fordring⁴⁾.

Højesteret har antaget — U. f. R. 1944 A. 1105 — at »ingen bestemmelse i lov om aktieselskaber ses at være til hinder for« at et selskab kunne forpligte sig til at overtage en funktionærs aktiepost ved dennes afskedigelse, selv om aktieposten overstiger 10 % af aktiekapitalen, smlgn. U. f. R. 1936 A. 854.

Havde et selskab før A. L.s ikrafttræden erhvervet eller modtaget til sikkerhed egne aktier til et større beløb end 10 pct. af aktiekapitalen, eller var en sådan større beholdning fremkommet som følge af køb på tvangsauktion, skulle den ifølge § 39, 2. stk., for det overskydende beløbs vedkommende afvikles indenfor en frist af to år, medmindre handelsministeren tillod forlængelse af fristen. Det samme må sikkert gælde, hvis i strid med § 39, 1. stk., egne aktier er erhvervet eller modtaget til sikkerhed til et større beløb end 10 pct. af aktiekapitalen. Afviklingen må, for så vidt angår aktier, der er modtaget til sikkerhed, ske ved, at selskabets sikkerhedsret i disse bringes til ophør, for så vidt angår aktier, selskabet har erhvervet, ved at disse afhændes eller annulleres. Annullation kan ske, selvom afhændelse er mulig. Den deraf følgende nedsættelse af aktiekapitalen kan finde sted uden beslutning af generalforsamlingen, men skal anmeldes til registeret, § 18.

Indenfor den i § 39, 1. stk., angivne begrænsning har et selskab, for så vidt andet ikke er bestemt i vedtægterne, ret til at erhverve egne aktier eller modtage sådanne til sikkerhed⁵⁾. Dette må gælde straks fra selskabets stiftelse, hvilket også kan støttes på, at § 39, 1. stk., udtrykkeligt nævner interimsbeviser. Dog kan erhvervelsen være en omgåelse af regelen om, at et selskab ikke kan tegne sig for egne aktier, og i så fald må den

reglen i § 39, 1. stk., men indeholder intet om undtagelser fra denne. Herefter må begrænsningen ifølge hovedreglen gælde, også for så vidt angår aktier, der erhverves ved køb på en tvangsauktion. Derimod må også ved banker egne aktier uden begrænsning kunne erhverves som led i en nedsættelse af aktiekapitalen. Dette følger nemlig af A. L.s almindelige regel herom, og denne må ifølge banklovens § 1 gælde også for banker. Anderledes Krenchel ad § 39 note 2.

⁴⁾ Krenchel ad § 39 note 2, Augdahl 266.

⁵⁾ Jfr. herved lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 12, 7. stk.

være ulovlig. Endvidere vil det efter almindelige retsregler være ulovligt, at et selskab gør sig insolvent ved køb af egne aktier, og et køb, hvorved selskabet bliver insolvent, må kunne omstødes, hvis sælgeren har været i ond tro. Iøvrigt kan egne aktier lovligt erhverves, selvom selskabet ikke har egenkapital udover aktiekapitalen, og selvom denne ikke er i behold. Da loven ikke opfatter erhvervelse af egne aktier som en nedsættelse af aktiekapitalen, kan det end ikke af § 35 sluttes, at sådan erhvervelse kun må finde sted, for så vidt aktiekapitalen overstiger de der fastsatte mindste-beløb^o).

Til lovlig erhvervelse af egne aktier eller modtagelse af sådanne til sikkerhed kræves ikke beslutning af generalforsamlingen. Spørgsmål om erhvervelse i større omfang må vistnok forelægges bestyrelsen, § 48, 2. stk., 2. pkt.

Også udenfor det i § 39, 1. stk., omhandlede tilfælde må vistnok en beholdning af egne aktier kunne annulleres, ifølge § 37, 1. stk., dog kun efter beslutning af generalforsamlingen, da der ved annullationen sker en nedsættelse af aktiekapitalen. Noget betænkeligt ved at tillade annullation af en beholdning af egne aktier er der i og for sig ikke. Tværtimod vil faren for, at ledelsens dispositioner på uheldig måde skal påvirkes af, at selskabet besidder egne aktier, bortfalde, når disse annulleres. Ifølge § 39, 1. stk., vil ganske vist ledelsen efter en annullation kunne foretage yderligere opkøb af egne aktier til et beløb af 10 pct. af den nedsatte aktiekapital, hvilket beløb derefter vil kunne annulleres, således at det bliver selskabet muligt at sætte sig ud over de i § 37, 3. stk., indeholdte regler om varsling af kreditorerne m. v. i tilfælde af nedsættelse af aktiekapitalen. Er et opkøb af egne aktier sket med det formål at annullere disse, kunne derfor almindelige principer om omgåelse af rets-

^o) Anderledes Krenchel ad § 39 note 9, litra b. — Krenchel antager endvidere, at erhvervelse af ikke fuldt indbetalte egne aktier er udelukket, ad § 39 note 9, litra c. Han anfører, at den eftergivelse af en aktionærs forpligtelse til at gøre indbetaling, som selskabets erhvervelse af en ikke fuldt indbetalt aktie medfører, gør § 37 direkte anvendelig. Antoges dette, måtte § 37 lige så vel være direkte anvendelig på et selskabs erhvervelse af fuldt indbetalte aktier, der jo medfører udbetaling til aktionærer. Den bestemmelse i H. G. B. § 226, Krenchel henviser til, indeholder et særligt forbud mod for egen eller andres regning at erhverve interimbeviser eller ikke fuldt indbetalte aktier eller modtage sådanne til sikkerhed.

regler påberåbes for, at der ikke burde være adgang til annullation af de pågældende aktier. Og antoges dette, kunne muligt retstekniske grunde tale for en almindelig regel om, at annullation ikke skulle kunne finde sted udenfor de i § 39, 1. stk., omhandlede tilfælde. A. L. indeholder imidlertid ikke nogen sådan regel. Fra bestemmelsen i § 39, 2. stk., hvorefter annullation af egne aktier i visse tilfælde *skal* finde sted, kan umuligt sluttes modsætningsvis, at annullation ikke kan finde sted i andre tilfælde. Og selvom der foreligger omgåelseshensigt, kan annullation næppe være udelukket. At dette skulle gælde ubetinget, kan i hvert fald ikke antages. Allerede som følge af, at selskabet efter iagttagelse af reglerne i § 37 kan foretage opkøb af egne aktier til annullation, synes det ikke ubetinget at kunne være afskåret fra at annullere forud indkøbte aktier. Og da analogien af § 39, 2. stk., må føre til, at en ulovligt erhvervet beholdning af egne aktier *skal* annulleres, hvis den ikke afvikles på anden måde, ville det være ejendommeligt, om lovligt indkøbte egne aktier slet ikke kunne annulleres. Adgangen til annullation kan ikke være betinget af, at reglerne i § 37, 3. stk., iagttages, thi annullation medfører ikke udbetaling til aktionærer eller bortfald af sådannes forpligtelse til at gøre indbetaling. Værnet mod misbrug må derfor søges i, at der til enhver frivillig annullation kræves beslutning af generalforsamlingen⁷⁾.

Ifølge § 42, 6. stk., skal egne aktier, et selskab har erhvervet — forudsat, at de ikke er annulleret — i status opføres på særlig konto under betegnelsen »beholdning af egne aktier« med angivelse af den pålydende værdi. Begrundelsen for denne regel er, at en beholdning af egne aktier ikke byder kreditorerne samme sikkerhed som andre aktiver. I tilfælde af likvidation vil den således være uden værdi, hvis ikke værdien af de øvrige aktiver overstiger passiverne. Har selskabet modtaget egne aktier til sikkerhed, skal disses pålydende værdi angives i regnskabet.

Bestyrelsen kan ikke udøve stemmeret ifølge de egne aktier, et selskab ejer. Snarere kunne der være spørgsmål om at medregne en

⁷⁾ Anderledes Krenchel ad § 39 note 10, der dog antager, at hele den beholdning af egne aktier, et selskab har erhvervet før lovens ikrafttræden, kan annulleres. Herved bemærkes, at hvis indkøb af egne aktier til annullation antages at være i strid med reglerne i § 37, måtte sådant indkøb også være i strid med reglerne i A. L. 1917 § 23.

forholdsmæssig del af et selskabs beholdning af egne aktier til det aktiebeløb, den enkelte aktionær ejer, hvilket kunne have betydning, når ikke hver aktie giver stemmeret i forhold til sin størrelse. § 40 bestemmer imidlertid, at stemmeret ikke kan udøves for de af et aktieselskab erhvervede egne aktier, og at der ses bort fra sådanne aktier ved afgørelsen af, om det til udøvelse af en beføjelse⁸⁾ eller vedtagelse af en beslutning fornødne antal aktier er tilstede.

§ 23. Selskabets regnskab. Fordeling af overskud.

1. Uanset om et aktieselskab driver en sådan art af virksomhed, at det har bogføringspligt ifølge lov nr. 98 af 10. maj 1912 om bogføring m. v., skal ifølge § 48, 2. og 3. stk., direktionen eller, hvor der ikke er nogen sådan, bestyrelsen sørge for, at bogholderi og regnskabsvæsen indrettes og føres på betryggende måde. Ifølge § 41, 2. stk., skal årsregnskab, forsynet med påtegning af revisorerne, senest otte dage før den ordentlige generalforsamling fremlægges til eftersyn for aktionærerne på selskabets kontor eller et andet i vedtægterne bestemt sted. På den ordentlige generalforsamling skal årsregnskabet forelægges til godkendelse, §§ 41, 1. stk., og 55, 1. stk. Er der en direktion, udfærdiges og underskrives årsregnskabet af denne, hvorefter det vedtages af bestyrelsen og underskrives af denne. Er der ingen direktion, udfærdiges og underskrives regnskabet af bestyrelsen. Regnskabsperioden vil være fastsat i vedtægterne, der skal indeholde bestemmelser om regnskabsaflæggelsen, § 8, litra o. Skønt det i § 55, 1. stk., siges, at ordentlig generalforsamling »afholdes en gang årlig«, antages det at kunne bestemmes, at der fx to gange årlig skal afholdes ordentlig generalforsamling med forelæggelse af regnskab og fordeling af overskud, derunder fastsættelse af udbytte. Men normalt er regnskabsperioden et år, og de fleste selskaber benytter kalenderåret som regnskabsår¹⁾. Senest en måned efter afholdelsen af den generalforsamling, på hvilken årsregnskabet er godkendt, skal et af bestyrelsen

⁸⁾ Jfr. §§ 52, 2. og 4. stk., 55, 3. stk., 56, 7. stk., og 61, 3. stk.

¹⁾ Ifølge lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 13, 1. stk., skal kalenderåret benyttes som regnskabsår. — Den første regnskabsperiode kan være længere — eller kortere — end et år, Krenchel ad §§ 41—44 note 2.

og, hvor der er en direktion, tillige af denne underskrevet eksemplar af det godkendte regnskab indsendes til registeret, § 45. Såfremt selskabets aktier alle lyder på navn, og antallet af aktionærer ikke overstiger ti, kan selskabet dog tage forbehold imod, at regnskabet fra registerets side gøres offentlig tilgængeligt.

2. Ledelsen kan ikke foretage dispositioner på grundlag af et regnskab, der endnu ikke er forelagt generalforsamlingen til godkendelse, eller som denne har nægtet at godkende. Navnlig kan fordeling af overskud først finde sted, når regnskabet er godkendt. Men selvom dette — endnu — ikke er sket, kan ledelsen afholde løbende udgifter og i det hele foretage dispositioner, der ikke bygger på et bestemt indhold af regnskabet. Nægtelse af at godkende regnskabet kan dog være ment som et mistillidsvotum til bestyrelsen, og i så fald beror det på omstændighederne, om virksomheden kan føres videre af den siddende bestyrelse, eller om ny bestyrelse skal vælges.

Har generalforsamlingen nægtet at godkende regnskabet, kan den ifølge § 53 med simpel stemmeflerhed²⁾ beslutte, at regnskabet skal gøres til genstand for en ny revision. I så fald skal bestyrelsen umiddelbart efter dennes tilendebringelse indkalde ny generalforsamling til godkendelse af regnskabet.

3. Viser et af generalforsamlingen godkendt regnskab overskud, bliver der spørgsmål om dettes fordeling. Herom skal vedtægterne indeholde bestemmelser, § 8, litra o. I regelen vil vedtægterne indeholde visse bestemte regler, navnlig om henlæggelser, om tantième til ledelsen og om udbytte til aktionærerne, men vedtægterne kan også nøjes med at fastslå, at overskud skal fordeles efter generalforsamlingens nærmere bestemmelse, eller at overskud i det omfang, bestyrelsen skønner det rigtigt, skal benyttes til henlæggelse eller ekstraordinær afskrivning³⁾. Dog fastsætter A. L. visse regler om fordeling af overskud, der ikke kan fraviges ved bestemmelser i vedtægterne eller ved beslutning af generalforsamlingen eller bestyrelsen. Ifølge disse er der (1) pligt til at foretage visse henlæg-

²⁾ Vedtægterne kan altså ikke bestemme, at der til en beslutning af den i teksten omtalte art skal kræves kvalificeret majoritet.

³⁾ At en sådan myndighed kan tillægges bestyrelsen, benægtes af Krenchel ad §§ 41—44 note 16, der henviser til, at generalforsamlingen efter §§ 41, 1. stk., og 55, 1. stk., skal godkende regnskabet. Af, at generalforsamlingen skal godkende regnskabet, kan imidlertid ikke sluttes, at den også skal godkende overskudsfordelingen, og herom indeholder A. L. ingen regel.

gelsler, og der gælder (2) visse begrænsninger (a) i retten til at udbetale udbytte til aktionærene og (b) i retten til at udbetale tantiømer til bestyrelsesmedlemmer og direktører.

(1) Af den del af et års regnskabsmæssige overskud, der ikke medgår til afskrivninger eller til dækning af muligt underskud fra tidligere år, skal 10 pct. henlægges til en lovmæssig reservefond, indtil denne udgør en tiendedel af aktiekapitalen, og derefter 5 pct., indtil den lovmæssige reservefond udgør en fjerdedel af aktiekapitalen, § 43, 1. stk.

Ved et års overskud forstås det samme som ved årets nettofortjeneste. Den pligtige henlæggelse er bestemt ved størrelsen af det regnskabsmæssige overskud. Selvom selskabets virkelige overskud er større end vist i regnskabet, idet dette er forsigtigt opgjort, er det altså tilstrækkeligt at henlægge 10 eller 5 pct. af det overskud, regnskabet viser. Af den del af overskudet, der benyttes til dækning af underskud fra tidligere år, til afskrivning på goodwill eller til ekstraordinære afskrivninger, skal henlæggelse ikke ske.

Til den lovmæssige reservefond skal endvidere, for så vidt den ikke udgør en fjerdedel af aktiekapitalen, henlægges beløb, der ved udstedelse af aktier til overkurs erholdes for aktierne udover deres pålydende, og som ikke anvendes til dækning af omkostninger henholdsvis ved selskabets stiftelse eller ved forhøjelse af aktiekapitalen, samt beløb, der er indbetalt på aktier, der annulleres i henhold til § 34. Har den lovmæssige reservefond nået den nævnte størrelse, skal sådanne beløb henlægges til andre fonds, § 43, 2. og 3. stk.

Den lovmæssige reservefond må ifølge § 43, 4. stk., ikke anvendes til dækning af underskud, for så vidt dette kan dækkes af årets overskud eller af selskabets andre reserver, og dens midler må, som vi skal se, ikke anvendes til udbetaling af udbytte. Til forhøjelse af aktiekapitalen kan dens midler næppe heller anvendes⁴⁾. Derimod må de kunne anvendes til ekstraordinære afskrivninger⁵⁾.

Nedsættes aktiekapitalen, og overstiger den lovmæssige reserve-

⁴⁾ Jfr. ovenfor s. 165. Til dette resultat kommer man, hvis man antager, at A. L.s regler om lovmæssig reservefond er begrundet i den opfattelse, at det er ønskeligt, at ethvert selskab har en vis egenkapital udover aktiekapitalen.

⁵⁾ Krenchel ad §§ 41—44 note 10, litra a antager, formentlig uden hjemmel, at den lovmæssige reservefond kun maa anvendes til dækning af underskud.

fond herefter en fjerdedel af aktiekapitalen, kan — og bør — det overskydende overføres til andre fonds.

2a) Anvendes til udbytte til aktionærene kan overskud kun, for så vidt det ikke medgår til dækning af underskud fra tidligere år eller til påbudte afskrivninger og henlæggelser, § 44, 1. stk. Udgør den lovmæssige reservefond ikke en tiendedel af aktiekapitalen, må udbyttet højst sættes til⁶⁾ 6 pct.

Ved lov nr. 463 af 30. nov. 1948 er den siden 1941 gældende lovgivning om udbyttebegrænsning videreført indtil 1. jan. 1952, omend i stærkt modificeret form. Selskaber stiftet efter 21. maj 1941 må ikke anvende de overskud, der er indtjent i regnskabsår afsluttede før 1. dec. 1948 til udlodning af udbytte i regnskabsår, der afsluttes efter denne dato, medmindre det sker for at supplere udbyttet op til, hvad der højst har været givet siden 21. maj 1941, dog altid mindst 6 %⁷⁾.

(2b) Angående begrænsninger i retten til at udbetale tantiører henvises til § 29, nr. 13.

4. Beløb, der fremkommer ved opskrivning af faste aktiver, men som ikke svarer til omkostninger ved forbedring af disse, indgår ikke i årets overskud. Ifølge § 42, 3. stk., må sådanne beløb ikke anvendes til andet end afskrivning på andre til vedvarende brug bestemte aktiver, til dækning af underskud eller til henlæggelse til en særlig fond, der kan benyttes i de nævnte øjemed, men ikke i andre. Herved har det dog næppe været meningen at udelukke, at sådanne beløb benyttes til forhøjelse af aktiekapitalen.

Når undtages den lovmæssige reservefond og en i henhold til § 42, 3. stk., dannet fond, begrænser loven ikke selskabets ret til at disponere over sine fonds⁸⁾. Et i bestemt øjemed henlagt beløb må kunne benyttes også i andre øjemed. At selskabet fx har henlagt beløb til en fond, hvis formål er at tages i brug ved udvidelser af virksomheden, kan jo ikke binde selskabet til at foretage udvidelser for beløbene. Er henlæggelse til fx kurs- eller udbyttereguleringsfond sket i henhold til bestemmelse i vedtægterne, må dog beslutning om anden anvendelse af midlerne træffes efter reglerne om ændring af vedtægterne. Er henlæggelsen sket ifølge beslutning

⁶⁾ Således må ordene »må der i udbytte ikke udbetales mere end« sikkert forstås.

⁷⁾ *Om forståelsen af lovens enkeltregler, se Vilh. Jensen og Klerk i Revision og Regnskabsvæsen 1949 p. 42 og Spang-Thomsen smst. p. 59.*

⁸⁾ *Se hertil C. B. Christoffersen U. f. R. 1940 B. 1.*

af generalforsamlingen, må derimod en efter almindelige regler gyldig vedtagelse af en senere generalforsamling være tilstrækkelig. I begge tilfælde må spørgsmålet om at anvende midlerne i andet øjemed end tidligere vedtaget sættes på dagsordenen. Derimod behøver det ikke at angives i dagsordenen, at fx midler, der hører til en kursreguleringsfond, foreslås benyttet til afskrivning på selskabets fondsbeholdning. Ikke heller behøver det at angives i dagsordenen, at en overførsel fra forrige år foreslås fordelt sammen med årets overskud, thi en sådan overførsel vil altid indgå i det beløb, om hvis anvendelse afgørelse må træffes efter godkendelse af regnskabet.

I overensstemmelse med det anførte må den regel forstås, som § 44, 1. stk., indeholder om anvendelse af selskabets fonds til udbetaling af udbytte. Anvendes hertil kan ifølge denne regel kun årsoverskud — derunder overførsel fra foregående år — og til særlige fonds i sådant øjemed henlagte beløb, der foreligger, efter at de i loven påbudte afskrivninger og henlæggelser har fundet sted og underskud fra tidligere år er dækket. For så vidt angår overførsel fra tidligere år, er meningen hermed klar. At sådan overførsel her, i modsætning til, hvad der gælder efter § 43, 1. stk., medregnes til årsoverskudet, kan fra bogholderimæssigt synspunkt forsvares, idet en overførsel fra det foregående år indgår i årets regnskab som første indtægtspost. I andre henseender er regelen i § 44, 1. stk., mindre klar. Det kunne efter ordene synes, at kun beløb, der er henlagt til en særlig udbyttereguleringsfond eller til en fond, hvis formål omfatter udbytteregulering, fx en kurs- og udbyttereguleringsfond eller en dispositionsfond, kan anvendes til udbetaling af udbytte, men at hertil ikke kan anvendes beløb, der er henlagt fx til kursreguleringsfond, eller beløb, der fx under betegnelsen ekstra-reservefond er henlagt til reservefond udover, hvad A. L. kræver. Herved må imidlertid erindres, at generalforsamlingen, efter omstændighederne dog kun med den til ændring af vedtægterne fornødne majoritet, kan beslutte, at beløb skal overføres fx fra ekstra-reservefond til udbyttereguleringsfond, og så snart dette er sket, vil det være klart, at beløbet kan anvendes til udbetaling af udbytte, forudsat naturligvis, at påbudte afskrivninger og henlæggelser er foretaget og underskud fra tidligere år dækket. Resultatet bliver herefter, at al egenkapital udover aktiekapitalen, den lovmæssige reservefond og, hvis en sådan findes, den i § 42, 3. stk., omtalte særlige fond, regnskabet efter påbudte afskriv-

ninger viser, kan anvendes til udbetaling af udbytte, men at hertil, for så vidt angår beløb, der er henlagt til fonds, hvis formål ikke omfatter udbytteregulering, kræves særlig beslutning af generalforsamlingen, efter omstændighederne med den til ændring af vedtægterne fornødne majoritet. Aktiekapitalen kan ikke udbetales aktionærene uden efter reglerne om nedsættelse af aktiekapitalen. Nedsættes aktiekapitalen, kan beløb, der forinden har hørt til den lovmæssige reservefond, blive til fri disposition for selskabet. Iøvrigt kan hverken den lovmæssige reservefond eller en sådan fond, som omtales i § 42, 3. stk., udbetales aktionærene. Dog kan en i henhold til § 42, 3. stk., dannet fond benyttes til forhøjelse af aktiekapitalen og derefter udbetales aktionærene efter reglerne om nedsættelse af aktiekapitalen. For beløb, der ikke kan udbetales aktionærene, kan der heller ikke, fx i form af amortisable reservefondsbeviser, udstedes gældsbreve til disse.

5. At selskabet i tiden mellem regnskabsafslutningen og den ordentlige generalforsamling har lidt tab, hvorefter det beløb, der kunne fordeles, ville blive mindre, hvis fordelingen skulle ske på grundlag af et pr. generalforsamlingsdagen opgjort regnskab, afskærer ikke selskabet fra at foretage overskudsfordeling på grundlag af det regnskab, der viser stillingen ved udløbet af det pågældende regnskabsår⁹⁾. Dog følger det af almindelige retsregler, at selskabet ikke må gøre sig insolvent ved udbetaling af udbytte eller tantiømer¹⁰⁾. For så vidt fastsættelsen af udbyttet er overladt til generalforsamlingen eller
- bestyrelsen, vil det kunne være rigtigt at tage hensyn til tab, der er lidt siden regnskabsafslutningen. Hjemler vedtægterne aktionærene krav på et bestemt udbytte, vil det derimod kun efter reglerne om ændring af vedtægterne kunne besluttet ikke at udbetale dette. Og vedtægtsmæssig tantiøme til ledelsen eller funktionærene kan næppe med tilbagevirkende kraft nedsættes ved beslutning af generalforsamlingen.

Af A. L.s regler om udbetaling af udbytte følger, at der ikke

⁹⁾ Jfr. herved § 51, 2. stk. — Som teksten Krenchel ad §§ 41—44, note 17, litra d, og Staub ad § 213, note 11. Anderledes Augdahl for tilfælde, hvor der, før beslutning om udbetaling af udbytte er truffet, er lidt sådanne tab, at aktiekapitalen ikke mere er i behold. *Standpunktet fra 1. udg. 217 er skærpet i 2. udg. 229, hvor det anses for tilstrækkeligt, at overskuddet er tabt.*

¹⁰⁾ II del, § 11, litra d.

kan tillægges aktionærene fast rente af deres indskud. Ved enkelte selskaber finder bestemte à conto udbetalinger af udbytte sted i årets løb. Dette er i strid med A. L.¹¹⁾, der ganske vist forstås således, at udbytte kan udbetales fx to gange årlig, men hvorefter enhver udbetaling af udbytte må antages at skulle ske i henhold til et af generalforsamlingen godkendt regnskab.

At et selskab må skaffe sig de fornødne likvide midler ved lån, afskærer det ikke fra at udbetale udbytte.

Er der udbetalt en aktionær for meget i udbytte, kan tilbagebetaling kræves, hvis han var i ond tro, men ellers ikke¹²⁾. God tro må vistnok anses udelukket, når udbetalingen ikke er sket i henhold til et af generalforsamlingen godkendt regnskab¹³⁾.

6. Normalt har den enkelte aktionær ret til udbytte i forhold til det pålydende beløb af hans aktier eller, hvis disse ikke er fuldt indbetalt, i forhold til det beløb, der er indbetalt på dem¹⁴⁾. Men ved bestemmelse i vedtægterne kan der være tillagt nogle aktionærer særlige rettigheder i så henseende, § 8, litra d. Ofte giver præferenceaktier kumulativ fortrinsret til et bestemt årligt udbytte. Hvad der i et år kommer til at mangle i, at dette kan udbetales, kan i så fald, sammen med udbyttet for det pågældende år, kræves forlods udbetalt i det nærmest følgende år, i hvilket det fornødne overskud foreligger¹⁵⁾.

7. Ret til andel i overskud kan være tillagt andre end aktionærer, fx garantier, kommanditister eller personer, der har indskudt patenter i selskabet¹⁶⁾. I så fald må A. L.s regler om begrænsninger i adgangen til at udbetale udbytte vistnok være analogisk¹⁷⁾ anvendelige. Særligt under hensyn til, at loven kun

¹¹⁾ Krenchel ad §§ 41—44, note 19.

¹²⁾ H. G. B. § 217.

¹³⁾ Jfr. sv. A. L. § 73.

¹⁴⁾ Efter H. G. B. § 214 har den enkelte aktionær også i sidste fald ret til udbytte i forhold til sine aktiers pålydende, når andet ikke er bestemt i vedtægterne. Er der ikke sket indbetalinger i samme forhold på alle aktier, tillægges der dog aktionærene indtil 4 pct. af de indbetalte beløb forlods.

¹⁵⁾ Der gøres ikke fradrag, fordi der i et tidligere år er udbetalt et større udbytte af præferenceaktierne end det, hvortil disse giver fortrinsret, Krenchel ad §§ 41—44, note 17, litra f.

¹⁶⁾ Ved livsforsikringselskaber har de forsikrede i regelen ret til andel i overskud (bonus).

¹⁷⁾ Da § 44, 1. stk., taler om »udbytte til aktionærene«, er de pågæl-

i ringe grad forbeholder aktionærene herredømmet over selskabet, ville de nævnte regler ellers let kunne omgås. Formentlig kan der da ikke i form af garanteret mindsteudbytte eller som tillæg til andel i overskud tillægges fx garanter fast rente af deres indskud. Derimod kan der tillægges dem fast rente alene, idet de herved bliver stillede som kreditorer. Hvad selskabet udbetaler i rente, må i så fald betragtes som driftsudgift og kommer derfor til fradrag ved beregning af selskabets overskud.

8. Lovens regler om begrænsninger i generalforsamlingens ret til at disponere over foreliggende overskud er dels begrundede i hensynet til kreditorerne, der kræver, at udbytte i hvert fald kun udbetales, for så vidt selskabet har egenkapital udover aktiekapitalen, dels i mere almindelige hensyn, ifølge hvilke det er ønskeligt, at et selskab konsoliderer sig. Hvilket overskud et regnskab kommer til at vise, beror nu i væsentlig grad på, efter hvilke principer det opgøres. De nævnte regler får derfor ikke deres fulde betydning, medmindre de suppleres med regler om, at det regnskab, der forelægges generalforsamlingen til godkendelse, skal opgøres på en sådan måde, at det ikke kommer til at vise et større overskud end det virkelige. Krav herom er indeholdt dels i en almindelig regel i § 42, 1. stk., dels i nogle specielle regler om vurdering af aktiver.

Ifølge § 42, 7. stk., skal omkostninger ved selskabets stiftelse og vederlag, der af selskabet er betalt for en forretnings afståelse, for så vidt de pågældende beløb ikke straks afskrives, opføres som aktiv på særlig konto (etablerings- og goodwill-konto) og årlig nedskrives med mindst 15 pct.¹⁶⁾ af det oprindelige beløb. Til omkostninger ved selskabets stiftelse kan sikkert ikke regnes udgifter

dende regler ikke direkte anvendelige. Derimod følger det direkte af § 43, 1. stk., at udbetaling af udbytte til andre end aktionærer ikke kan ske på bekostning af henlæggelse til den lovmæssige reservefond.

¹⁶⁾ For bankers vedkommende mindst en trediedel, lov nr. 122 af 15. april 1930, § 13, 3. stk. — Ifølge bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed § 19 kan de ved et livsforsikringsselskabs stiftelse og inden udløbet af de to første regnskabsår anvendte stiftelses- og organisationsomkostninger opføres som aktiv, men de skal afskrives i løbet af de ti første regnskabsår, således at ved udløbet af det sjette år mindst en femtedel er afskrevet og ved udløbet af hvert følgende år yderligere mindst en femtedel for hvert år, og forinden stiftelses- og organisationsomkostninger er fuldt afskrevet, må der ikke af årsoverskud udbetales udbytte eller rente til aktionærer eller garanter.

ved indarbejdelse af selskabets virksomhed¹⁹⁾). Omkostninger ved forhøjelse af aktiekapitalen omtales ikke i § 42, 7. stk., hvoraf synes at følge, at sådanne omkostninger skal bæres af driften i det år, i hvilket de afholdes²⁰⁾). Det vederlag, der af selskabet er betalt for en forretnings afståelse, er den del af vederlaget for forretningen, der ikke modsvares af værdiforskellen mellem forretningens aktiver og dens passiver. Af § 42, 7. stk., må sikkert følge, at et selskab ikke i andre tilfælde end de nævnte kan opføre en goodwill-konto²¹⁾).

Værdipapirer, der er genstand for offentlig kursnotering, må ifølge § 42, 2. stk., højst opføres til den ved regnskabsårets slutning senest noterede køberkurs²²⁾). Til denne kurs må de på den anden side kunne opføres. Kursfortjeneste på sådanne værdipapirer kan altså medregnes til årets overskud, for så vidt ikke vedtægterne bestemmer, at herved fremkomne beløb skal henlægges fx til kursreguleringsfond²³⁾).

¹⁹⁾ Jfr. derimod den lige omtalte bestemmelse i bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed, hvorefter ikke blot omkostninger ved selskabets stiftelse, men også de inden udløbet af de to første regnskabsår anvendte organisationsomkostninger kan opføres som aktiv.

²⁰⁾ Anderledes lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 13, 3. stk.

²¹⁾ Krenchel ad §§ 41—44, note 8, synes at mene, at når der ved rekonstruktion tilføres et selskab ny kapital, er det tilladeligt at oprette en goodwill-konto, svarende til den afståelsessum, der i tilfælde af salg af virksomheden kunne opnås for denne.

²²⁾ Således også lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 13, 2. stk. Ifølge bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed § 23, 2. stk., kan derimod de for livsforsikringsselskaber vigtigste værdipapirer, navnlig stats-, kreditforenings- og kommuneobligationer, for så vidt de er amortisable, opføres til den pris, for hvilken de er erhvervet, dog ikke over den kurs, hvortil de udtrækkes, og ikke over sælgerkursen på købedagen, og for så vidt de ikke er amortisable, til gennemsnittet af den på afslutningsdagen sidst noterede køberkurs og kurserne på de tilsvarende dage i de nærmest forudgående indtil 9 år, i hvilke papirerne har været i selskabets eje, dog ikke over pari, og ikke over den kurs, hvortil de er erhvervet eller over sælgerkursen på købedagen. Og ifølge lov nr. 255 af 25. juli 1938 om sparekasser § 12, 2. stk., kan obligationer, der noteres på Københavns Børs, og som har været i sparekassens besiddelse i mere end et år, opføres til et gennemsnit af den ved afslutningen senest noterede køberkurs og de tilsvarende kurser i de nærmest forudgående indtil 9 år, i hvilke sparekassen har besiddet dem.

²³⁾ Ifølge bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed § 23, 6. stk., skal overskud, der fremkommer ved opgørelse af et

Om aktiver, bestemt til vedvarende brug for selskabet, indeholder § 42, 3. stk., visse særlige regler, der dog ikke er udtømmende. Fra først af vil faste aktiver være bogført til det beløb, for hvilket de er erhvervet. Afholdes der omkostninger til forbedring af faste aktiver, vil disses anskaffelsespris forøges, og det vil da være naturligt at foretage en tilsvarende opskrivning, således at det pågældende beløb ikke fragår ved opgørelsen af årets overskud. En sådan fremgangsmåde er også godkendt ved § 42, 3. stk. Derimod må et ved opskrivning af faste aktiver indvundet beløb, der ikke svarer til omkostninger ved forbedring, ifølge § 42, 3. stk., ikke anvendes til andet end afskrivning på faste aktiver, til dækning af underskud eller til henlæggelse til en særlig fond, der ikke må benyttes i andre øjemed end de nævnte, jfr. dog s. 269. Herefter kan værdiforøgelse af faste aktiver ifølge ændring i konjunkturerne ikke som kursfortjeneste på værdipapirer, der er genstand for offentlig notering, medregnes til årets overskud.

Udover de omtalte indeholder loven ikke specielle regler om opgørelsen af selskabets aktiver. Men § 42, 1. stk., indeholder den almindelige regel, at »årsregnskabet skal under omhyggelig hensyntagen til tilstedeværende værdier . . . og under foretagelse af nødvendige afskrivninger opgøres, således som ordentlig og forsigtig forretningsbrug tilsiger«. Denne regel medfører næppe nogen begrænsning i selskabets ret til at opføre værdipapirer, der er genstand for offentlig kursnotering, til den ved regnskabsårets slutning senest noterede køberkurs eller til at opføre omkostninger ved selskabets stiftelse eller betalt vederlag for en forretnings afståelse som aktiv, men den sætter en grænse for, hvor højt andre aktiver kan vurderes.

Hvad først angår faste aktiver, forudsætter § 42, 3. stk., at opskrivning af sådanne, der ikke motiveres ved forbedring af dem, undertiden kan finde sted, men bestemmelsen indeholder intet om, hvornår dette gælder. Af § 42, 1. stk., må nu i hvert fald følge, at opskrivning af faste aktiver ikke kan finde sted, uden når der fore-
 livsforsikringsselskabs værdipapirer eller ved salg af sådanne, overføres til en kursreservefond, hvis midler kan anvendes til nedskrivning af værdipapirer eller faste ejendomme, men ikke uden forsikringsrådets samtykke og indenrigsministerens — nu handelsministerens — billigelse til andre formål. Og ifølge lov nr. 255 af 25. juli 1938 om sparekasser § 12, 2. stk., skal overskud, der fremkommer ved opgørelse af en sparekasses værdipapirer, henlægges til en særlig fond, der kun må anvendes til imødegåelse af tab ved kurssvingninger.

ligger en virkelig forøgelse af deres værdi. Men end ikke enhver sådan forøgelse kan gøre opskrivning berettiget, idet det ikke vil være stemmende med ordentlig og forsigtig forretningsbrug at foretage opskrivning på grund af en muligt forbigående stigning i konjunkturerne. At fastholde dette er af vigtighed, især af den grund, af § 42, 3. stk., tillader, at et ved opskrivning indvundet beløb anvendes til nødvendige afskrivninger paa andre faste aktiver eller til dækning af underskud. Endnu vigtigere er det dog, at § 42, 1. stk., kræver foretaget nødvendige afskrivninger på faste aktiver eller tilsvarende henlæggelse til en særlig afskrivningsfond. Herefter må afskrivninger for slid og ælde og, for så vidt angår maskiner og lignende, undertiden også afskrivninger for forældelse foretages, selvom regnskabet derved kommer til at vise underskud²⁴⁾. Derimod kan det i regelen ikke antages, at faste aktiver skal nedskrives til den salgsværdi, de vil have i tilfælde af selskabets likvidation. De må normalt kunne opføres til anskaffelsespris med en passende afskrivning for slid, ælde og, efter omstændighederne, forældelse. Dette er ganske vist ikke udtrykkelig sagt i loven²⁵⁾. Men når § 42, 3. stk., ikke tillader, at værdiforøgelse af faste aktiver ifølge senere stigning i konjunkturerne medregnes til overskud, kan det ikke antages, at der ved opgørelsen af det overskud, hvoraf udbytte kan udbetales, skal tages hensyn til værdiforringelse som følge af muligt forbigående fald i konjunkturerne. Og en i sin tid²⁶⁾ foreslået bestemmelse om, at fast ejendom højst måtte optages til ejendomsskyld, blev ikke optaget i loven. For det antagne resultat taler desuden stærke praktiske grunde. Et selskab, hvis faste aktiver er anskaffet på et tidspunkt, da anskaffelsesprisen var høj, vil normalt have en aktiekapital af tilsvarende størrelse, og der sker da ikke nogen utilbørlig svækkelse af dets kapitalkraft ved, at anskaffelsesprisen lægges til grund ved opgørelsen af det overskud, hvoraf udbytte kan udbetales. Og kunne fx et industriselskab ikke udbetale udbytte, før fabriksanlæg og maskiner er nedskrevet til likvidationsværdi, ville det ofte blive vanskeligt at skaffe kapital

²⁴⁾ Mod denne regel har man før A. L. ofte forsyndet sig i praksis.

²⁵⁾ Jfr. derimod n. l. § 47, sv. A. L. §§ 100 og 101, H. G. B. § 261 nu. 3.

²⁶⁾ Rigsdagstid. 1926—27 till. A sp. 2637—38. Ifølge bekg. nr. 299 af 30. juni 1922 af lov om livsforsikringsvirksomhed § 23, 4. stk., må faste ejendomme ikke opføres til højere værdi end den, der angives ved sidste ejendomsskyldvurdering, medmindre forsikringsrådet giver samtykke hertil.

til deltagelse i fabrikationsvirksomhed, idet likvidationsværdien af aktiver som de nævnte næsten altid vil være lav i sammenligning med anskaffelsesprisen, således at det under den nævnte forudsætning måtte ventes, at selskabet først efter forløbet af en række år fra dets stiftelse kunne udbetale udbytte. Endelig taler for det antagne resultat, at det altid har været anset for forsvarlig forretningsbrug ved opgørelse af et regnskab ikke at tage hensyn til faste aktivers værdiforringelse som følge af muligt forbigående konjunkturfald. Drejer det sig om en værdiforringelse, der må antages at blive varig, stiller sagen sig derimod noget anderledes. Består et selskabs virksomhed fx i bortfragtning af skibe eller udlejning af faste ejendomme, vil den indtægt, de pågældende aktiver giver selskabet, i regelen stå i forhold til deres handelsmæssige værdi, og er de bogført til højere beløb end denne, vil derfor regnskabet vise et dårligt resultat af virksomheden. Selskabet vil derfor i tilfælde af varig værdiforringelse selv være interesseret i at benytte beløb, der er henlagt til reservefond eller lignende, til afskrivning på de faste aktiver, eller, hvis sådanne beløb ikke forefindes, i at foretage en nedsættelse af aktiekapitalen, fx ved opkøb af egne aktier til annullation, hvorved, når kursen er under pari, et beløb indvindes, der kan benyttes til afskrivning på aktiverne. Og efter omstændighederne må selskabet formentlig have pligt til at nedskrive disse.

Ved koncessions-, patent- eller lignende tidsbegrænsede rettigheder må fuldstændig afskrivning have fundet sted ved udløbet af det pågældende tidsrum. Også her må henlæggelse til en særlig afskrivningsfond kunne træde i stedet for afskrivning.

Ved opgørelse af varelager vil ordentlig og forsigtig forretningsbrug i hvert fald tilsige, at en vare højst sættes til dagspris, i regelen også, at den højst sættes til anskaffelses- eller fremstillingspris. Dog må tab på en vareart kunne dækkes ved endnu ikke realiseret fortjeneste på en anden. Også ellers kan det være forsvarligt²⁷⁾, at en højere pris end anskaffelses- eller fremstillingsprisen lægges til grund for opgørelsen. Et forslag, hvorefter dette aldrig kunne ske, udgik under forhandlingerne om loven²⁸⁾.

Tilgodehavende, der ikke kan påregnes at ville indgå, må afskrives på debitorer eller henlægges til en særlig afskrivningsfond.

²⁷⁾ Nærmere nedenfor s. 280. Jfr. dog Krenchel ad §§ 41—44 note 7, litra c.

²⁸⁾ Rigsdagstid. 1929—30, till. B., sp. 1625—26. Jfr. også sv. A. L. § 100, nr. 4, men H. G. B. § 261 nr. 1.

Beløb i fremmed valuta bør højst opføres til dagskurs²⁹⁾).

Værdipapirer, der ikke er genstand for offentlig kursnotering, må kunne opføres til deres salgsværdi, men ikke til noget højere beløb. De særlige regler om faste aktiver kan ikke anvendes på dem. Ikke heller synes det naturligt at kræve de for varer gældende regler fulgt. Det ligger nærmere at anvende § 42, 2. stk., analogisk³⁰⁾. Noget særligt må dog gælde aktier i et datterselskab. At et selskab driver en del af sin virksomhed i form af et datterselskab, og at som følge heraf dets interesse i denne del af virksomheden i regnskabet fremtræder som fondsbeholdning, kan ikke berettige til at tage en urealiseret værdistigning på datterselskabets varelager til indtægt. — Om beholdning af egne aktier gælder næppe noget særligt. Er selskabets aktier genstand for offentlig kursnotering, er § 42, 2. stk., direkte anvendelig.

Som berørt har der, navnlig på et enkelt, vigtigt punkt, været stillet forslag om at indføre strengere regler om opgørelse af aktiver end dem, A. L. indeholder. Til forsvar for, at disse forslag er udgået under forhandlingerne om loven, kan anføres, at almene hensyn taler ikke blot mod, at der gives adgang til utilbørligt at svække et selskabs kapitalkraft ved udbetaling af udbytte, men også mod, at adgangen til at give et nogenlunde konstant udbytte begrænses stærkere end nødvendigt. At et selskab ikke kan betale et normalt udbytte, kan betyde ikke blot, at aktionærerne går glip af det udbytte af deres kapital, de måske dårligt kan undvære, og at aktionærer, der må sælge deres aktier, kommer til at lide tab som følge af fald i kurserne, men også, at selskabet mister sin kredit og sine forretningsforbindelser, idet tilliden til selskabet svigter. Det kan endvidere virke i retning af, at publikum mister den tillid til aktiemarkedet, som er nødvendig for moderne erhvervslivs trivsel. Og stærke svingninger i det udbytte, et selskab giver, vil næsten altid medføre tilsvarende svingninger i aktiekursen, hvoraf let vil følge spekulation i selskabets aktier. Vi ser også, at A. L. tillader, at omkostninger ved selskabets stiftelse og beløb, selskabet har betalt for afståelsen af en forretning, fordeles på en række år, at det overalt antages, at faste aktiver normalt ikke behøver at ned-

²⁹⁾ Således lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 13, 2. stk.

³⁰⁾ Ifølge lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 13, 2. stk., må dog værdipapirer, der ikke er genstand for offentlig notering, kun med samtykke af bankinspektøren opføres til højere værdi end den, hvortil de er erhvervet.

skrives til likvidationsværdi, og at det for livsforsikringsselskaber og sparekasser, der har særlig store fondsbeholdninger, ikke fastholdes, at værdipapirer, der er genstand for offentlig kursnotering, højst må opføres til dagskurs, hvilket for disse virksomheders vedkommende ville give stærkt svingende regnskabsresultater³¹⁾. Det vil da næppe heller altid være uforsvarligt, om et selskab, for at kunne give et normalt udbytte, tager urealiseret prisstigning paa varelager til indtægt.

Hvad angår forpligtelser, hedder det i § 42, 1. stk., at regnskabet skal opgøres under omhyggelig hensyntagen til tilstedeværende forpligtelser, således som ordentlig og forsigtig forretningsbrug tilsiger. Tvivl om, hvorledes forpligtelser skal ansættes, vil i regelen ikke opstå, uden hvor en forpligtelses tilstedeværelse eller omfang er genstand for tvivl. Ved genforsikringsselskaber og ved visse direkte tegnende forsikringsselskaber, navnlig søforsikringsselskaber, må ansættelse af skadesreserve, ved genforsikringsselskaber tillige ansættelse af præmiereserve, ske skønsomt.

9. Som berørt tilsigter de hidtil omtalte regler om regnskabet i første række at modvirke, at selskabets kapitalkraft svækkes ved udbetaling af for højt udbytte. Som yderligere begrundelse for reglerne kan anføres, at regnskabet bør give oplysning om selskabets stilling, og ud fra denne betragtning har A. L. fastslået visse yderligere regler om regnskabet.

Man kan spørge, hvem der har krav på oplysning om selskabets stilling. At aktionærerne har, er klart. Gennem deltagelse i generalforsamlingen skal de træffe vigtige afgørelser, således i regelen fastsætte udbyttets størrelse og vælge bestyrelsen. Men for at kunne træffe rigtige beslutninger, må de have oplysning om selskabets stilling. For aktionærer, der bliver nødt til at afhænde deres aktier eller i hvert fald ønsker dette, har oplysning om selskabets stilling desuden betydning som grundlag for en bedømmelse af aktiernes værdi. For så vidt muligt at sikre, at aktionærer kan sælge deres aktier til en passende pris, har det endvidere betydning, at der gennem regnskabsaflæggelsen gives det aktiekøbende publikum oplys-

³¹⁾ Derimod skal ganske vist banker, der ligesom sparekasser og livsforsikringsselskaber har betydelige fondsbeholdninger, lægge dagskursen til grund for opgørelsen af fonds, lov nr. 122 af 15. april 1930 § 13, 2. stk., men denne regel virker netop i retning af at muliggøre et konstant udbytte, idet renten normalt vil være høj, når kurserne på fonds er lave, og omvendt.

ning om selskabets stilling. Og for en lovgiver vil det være naturligt at tillægge såvel hensynet til det aktiekøbende publikum som, mere i almindelighed, samfundets interesse i, at kapitalen nærer den tillid til aktiemarkedet, der er nødvendig for erhvervslivets trivsel, selvstændig betydning. Derfor kræver § 45 som hovedregel et selskabs årsregnskab gjort offentlig tilgængeligt ved indsendelse til registeret, og bekg. af 14. juni 1930 om vedtægter for Københavns Fondsbørs § 33, litra g, betinger adgangen til offentlig kursnotering af et selskabs aktier af, at selskabets årsregnskab er tilgængeligt for offentligheden. For pligt til offentliggørelse af regnskabet taler muligt også ønskeligheden af, at regnskabet er tilgængeligt for kreditorerne. Det er dog usikkert, om hensynet til kreditorerne i sig selv er vægtigt nok til at motivere et krav om offentliggørelse. Offentliggørelsespligt påhviler ikke andre virksomheder end aktieselskaber, og det kan være til betydelig ulempe for en virksomhed, at fx dens kunder bliver bekendt med, hvad der tjenes. Desuden er af kreditorerne arbejdere og funktionærer sikrede ved konkursprivilegium, og i hvert fald banker og andre kreditgivende institutioner vil have mulighed for at skaffe sig oplysning om regnskabet, uanset om loven foreskriver pligt til at offentliggøre dette. Forsøg på for andre virksomheder at indføre offentliggørelsespligt ville sikkert også støde på afgørende modstand. Men ved et aktieselskab vil stillingen i regelen være den, at der ikke er nogen virkelig interesse i at modsætte sig offentliggørelse, thi når regnskabet fremlægges for en større kreds af aktionærer, må man regne med, at det vil være let også for andre at skaffe sig kundskab derom. Noget andet gælder dog ved selskaber, hvor der kun er et ringe antal aktionærer, og hvor der gælder stærke indskrænkninger i aktiernes omsættelighed, altså navnlig ved familieaktieselskaber. Her vil det være praktisk muligt at udelukke personer udenfor aktionærernes kreds fra kundskab om regnskabet. Derfor vil der her være en virkelig interesse i at modsætte sig offentliggørelsespligt. Efter § 45 gælder da også den undtagelse fra hovedregelen, at såfremt et selskabs aktier alle lyder på navn, og antallet af aktionærer ikke overstiger ti, må det til registeret indsendte regnskab ikke gøres offentlig tilgængeligt, hvis selskabet har taget forbehold herimod. Antages det, at offentliggørelsespligt ikke kan begrundes alene ved den betragtning, at kreditorerne bør have adgang til regnskabet, er denne undtagelse forsvarlig, thi hensynet til aktiehandelen gør sig ikke gældende ved de pågældende sel-

skaber. For andre selskaber er det uden betydning, hvilken vægt man tillægger hensynet til kreditorerne. Thi når offentliggørelsespligt dog pålægges af andre grunde, vil også hensynet til kreditorerne afgørende tale for, at regnskabet skal affattes på en sådan måde, at det ikke virker vildledende.

Spørges der, hvilke krav de omtalte hensyn fører til at stille til regnskabet, må indledningsvis bemærkes, at de forskellige interesser kan føre i forskellige retninger, således at en bestemt regel undertiden vil være motiveret væsentlig ved hensynet til en bestemt interessegruppe, ikke altid ved et hensyn til samtlige interessegrupper. For kreditorerne kan det have betydning, at regnskabet ikke viser et for gunstigt billede af selskabets stilling. At regnskabet viser et for ugunstigt billede af selskabets stilling, kan derimod ikke skade kreditorerne, når bortses fra den mulighed, at de herved kan påvirkes til at indgå på en mindre rimelig akkord. Også for aktiekøbere vil det være af særlig betydning, at regnskabet ikke viser et for gunstigt billede af stillingen. I modsat retning går derimod aktiesælgeres interesser. Ønskeligheden af, at aktionærene sættes i stand til gennem deltagelse i generalforsamlingen at træffe rigtige beslutninger, fører til at kræve, at regnskabet skal vise selskabets sande stilling, altså hverken et for gunstigt eller et for ugunstigt billede. Ifølge sidstnævnte hensyn er det endvidere af betydning, at regnskabet indeholder ikke blot en opgørelse af status, men også et driftsregnskab. Herved kommer dog også de andre hensyn i betragtning, idet aktiekursen normalt vil afhænge såvel af selskabets tjeneevne som af dets status, ligesom der ved ydelse af kredit vil blive taget hensyn til begge disse momenter. Fremfor andre hensyn kan hensynet til kreditorerne tale for, at regnskabet skal vise, i hvilket omfang der er givet enkelte kreditorer sikkerhed i selskabets aktiver, og hvorvidt selskabet har en beholdning af egne aktier eller som aktiv opfører en etablerings- eller goodwill konto, idet sådanne aktiver ikke giver kreditorerne selvstændig sikkerhed.

I fortsættelse af, hvad ovenfor er anført om statusopgørelsen, rejser sig nu det spørgsmål, om A. L. forbyder ikke blot, at aktiver og passiver ansættes henholdsvis for højt eller for lavt, men også, at de ansættes henholdsvis for lavt eller for højt, eller om hemmelige reserver er tilladelige. Det er et af de vanskeligste spørgsmål i aktieselskabsretten. Såvel her som andetsteds har det, selv i de bedste selskaber, været anset for forsvarligt, ja anbefalelsesværdigt,

i gode tider at opsparere hemmelige reserver. Herved opnås en konsolidering af selskabet, og det bliver muligt at dække over senere tab. At tab ikke kommer for dagen, kan nu medføre, at ansvar ikke bliver gjort gældende overfor ledelsen, hvilket lovgivningen ingen grund har til at se på med sympati. På den anden side kan den omstændighed, at tab skjules, i visse tilfælde tjene til at afværge uro om selskabet, der i virkeligheden er ubegrundet, og i så fald foreligger en fra alment synspunkt ønskelig følge af hemmelige reserves tilstedeværelse. En bestræbelse for at konsolidere selskabet stemmer med det formål, A. L. i første række har for øje ved sine forskrifter om regnskabet. Men fra juridisk synspunkt kan det vanskeligt forsvares, at ledelsen, der står i tillidsforhold til aktionærerne, uden disses vidende og måske imod, hvad de, hvis de vidste besked, ville tilkendegive som deres vilje, opsparer reserver. Kom selskabets sande stilling for dagen, ville aktionærerne måske stille krav om større udbytte, og de aktionærer, der sælger deres aktier, ville i regelen opnå en højere kurs for disse. På den anden side vil et eller flere ekstraordinært gode regnskabsresultater ofte medføre, at selskabets aktier jobbes op i en for høj kurs. De, der køber aktier, vil da senere lide skuffelse, og for virksomheden kan det påfølgende fald i kurserne virke uheldigt. Også overfor virksomhedens kunder kan det være ønskeligt, at ekstraordinær for-tjeneste fx i et enkelt år ikke fuldtud vises i dette års regnskab. Praktiske betragtninger kan derfor vanskeligt føre til en bestemt, for alle tilfælde gældende bedømmelse af spørgsmålet om forsvarligheden af hemmelige reserver. Men det er givet, at A. L. ikke forbyder alle former heraf. Ifølge § 42, 7. stk., er det ikke påbudt at opføre en etablerings- eller goodwill konto, men de pågældende beløb kan afskrives straks. Ifølge § 42, 3. stk., er der ikke pligt til at opskrive faste aktiver, fordi disses salgsværdi ifølge stigning i konjunkturerne kommer til at overstige det beløb, for hvilket de er bogført. Det må tværtimod anses for normalt, at sådan opskrivning ikke sker, og A. L. indeholder intet om, at den højere værdi skal oplyses i regnskabet eller i den beretning, ledelsen aflægger for den ordentlige generalforsamling. § 42, 2. stk., bestemmer, at værdipapirer, der er genstand for offentlig kursnotering, højst må opføres til dagskurs, men siger intet om, at de ikke må opføres til lavere kurs. Ifølge § 42, 6. stk., skal dog beholdning af egne aktier opføres som aktiv. Og af den almindelige regel i § 42, 1. stk., hvorefter regnskabet skal opgøres »under omhyggelig hensyntagen til tilstede-

værende værdier«, kan vistnok sluttes, at heller ikke andre virkelige aktiver må udelades af regnskabet. A. L. synes herefter at indtage et mellemstandpunkt, hvad vistnok også er det rigtige. Som omtalt er det ikke hensynet til kreditorer eller aktiekøbere, men alene hensynet til aktionærene, der kan tale imod tilladeligheden af hemmelige reserver. Men hvis flertallet af aktionærene godkender, at sådanne reserver opspares, kan mindretallet normalt ikke protestere derimod. Derfor kan utvivlsomt faste aktiver nedskrives mere end nødvendigt, når forslag herom tiltrædes af generalforsamlingen. Til en vis grad kan det iøvrigt hævdes, at der ikke herved fremkommer hemmelige reserver i egentlig forstand, idet aktionærene gennem de i årenes løb aflagte regnskaber kan skaffe sig oplysning om, hvor meget der er afskrevet. Dog vil regnskaberne i regelen ikke vise, i hvilket omfang de foretagne afskrivninger har været unødvendige. Mere tvivlsomt er det, om ledelsen kan opspare hemmelige reserver ved at optage varelager eller fonds til lavere kurser end nødvendigt, ved at reservere større beløb end nødvendigt til imødegåelse af bestemte udgifter eller ved som passiv at opføre »diverse kreditorer« med et for stort beløb, men selv i sidste fald må det vistnok, når generalforsamlingen giver sin tilslutning, være tilstrækkeligt, at ledelsen uden at opgive beløbets størrelse oplyser generalforsamlingen om, at den pågældende regnskabspost omfatter en hemmelig reserve. Dette sidste synes på den anden side at burde kræves³²). Dog bemærkes herved, at regnskabet hellere må være for forsigtigt opgjort end det modsatte, således at fx den omstændighed, at selskabet er inde i en særlig risiko, kan motivere, at beløb, uden at det særligt oplyses, afskrives eller reserveres til imødegåelse af tab, selvom der ikke er nogen umiddelbar udsigt til realisation af tabet. At dette er A. L.s standpunkt, fremgår af § 42, 1. stk., hvorefter regnskabet skal opgøres, således som ordentlig og *forsigtig* forretningsbrug tilsiger.

Det regnskab, et selskab indsender til skattevæsenet, skal naturligvis vise selskabets sande stilling. Skattemyndighederne har opstillet en del bestemte regler for, i hvilket omfang beløb, der afskrives på de forskellige aktiver, kan fradrages i den skattepligtige indkomst.

Ifølge § 42, 1. stk., skal regnskabet foruden statusopgørelse indeholde driftsregnskab. Til bedømmelse af aktiernes værdi er jo ikke

³²) *Jfr. U. f. R. 1936 A. 1033 (H. D.).*

blot selskabets status, men også dets tjeneevne af betydning. Og ikke mindst som vejledning for aktionærene ved de beslutninger, det tilkommer dem at træffe, er det af vigtighed, at driftsregnskab forelægges. Viser driften et dårligt resultat, og skyldes dette ikke mangel af tilstrækkelig egenkapital, men uheldig ledelse, fx for dyr administration, eller dårlige konjunkturer, måske svigtende tjeneevne hos virksomheder af den pågældende art, er der grund til at træffe særlige foranstaltninger. I sidste fald kan der være grund til at opløse selskabet, selvom dets status er god. Omvendt kan det, når driften viser et godt resultat, være rigtigt at fortsætte virksomheden, selvom status er dårlig, men i så fald kan der være spørgsmål om at søge tilført selskabet ny kapital.

Til opfyldelse af kravet om driftsregnskab vil det ikke altid være tilstrækkeligt, at vindings og tabs konto forelægges³³), idet denne foruden indtægter og udgifter, der hidrører fra driften af selskabets virksomhed, kan indeholde andre indtægter og udgifter, fx overførsel fra det foregående år, indtægt af formue og beløb, der skyldes bevægelser i formuen. Hvis i så fald ikke et virkeligt driftsregnskab, men vindings og tabs konto forelægges, må denne affattes således, at den klart viser, hvilke indtægter og udgifter der hidrører fra driften. Antages dette ikke, bliver kravet om et særligt driftsregnskab ret betydningsløst, idet saldoen fra vindings og tabs konto vil findes i status. Tages tidligere opsparede hemmelige reserver til indtægt, synes det særlig klart, at oplysning herom bør gives, da regnskabet ellers kommer til at vise et for gunstigt billede af selskabets stilling³⁴), og da hemmelige reserver ikke bør kunne benyttes til at skjule, at der er lidt tab, for hvilke ansvar muligt kan gøres gældende mod ledelsen.

De fleste af de omtalte regler om opgørelsen af aktiver og passiver vil have betydning også for driftsregnskabet. Reglerne om etablerings og goodwill konto medfører således, at driftsregnskabet for det første år kan blive gunstigere end det ville kunne, hvis de pågældende beløb ikke måtte opføres som aktiv. At nødvendige afskrivninger ubetinget skal foretages, virker til forringelse af driftsregnskabet. Kursfortjeneste som følge af, at fonds optages til dags-

³³) H. G. B. § 260 kræver kun vindings- og tabs konto forelagt. N. L. § 47 kræver »aarsregnskab og balance« forelagt, og »aarsregnskab« betyder ifølge Augdahl 214 vindings og tabs konto. Sv. A. L. § 102 indeholder nu detaljerede regler.

³⁴) *Jfr. U. f. R. 1936 A. 1033 (H. D.).*

kurs, kan betragtes som driftsindtægt, for så vidt anbringelse i fonds indgår som led i selskabets virksomhed, således ved banker, ved forsikringsselskaber, hvis fortjeneste i væsentlig grad vil fremkomme som renteindtægt af de tekniske reserver, og hvor det drejer sig om aktier i et datterselskab. For så vidt erhvervelse af fonds finder sted, fordi selskabet ikke har brug for hele sin egenkapital til anlæg og drift af virksomheden, bør kursfortjeneste derimod opfattes som indtægt af formue. Opskrivning eller nedskrivning af varelager virker med hele det pågældende beløb på driftsregnskabet. Derimod kommer opskrivning af faste aktiver ikke driftsregnskabet tilgode. Ej heller nedskrivning af faste aktiver udover, hvad der er nødvendigt, påvirker driftsregnskabet, omend de pågældende beløb må afholdes af udbyttet af driften, medmindre de ækvivaleres af anden formueforøgelse, der ikke vedrører driften, navnlig kursfortjeneste på fonds, der ikke er driftsindtægt, eller beløb, der fremkommer ved opskrivning af andre faste aktiver, § 42, 3. stk. Opsparing af hemmelige reserver ved opførelse af passiver med for store beløb vil ske på bekostning af driftsregnskabet, der herved ligesom statusopgørelsen kommer til at vise et for ugunstigt billede af selskabets stilling.

De grunde, der fører til at kræve særligt driftsregnskab, kunne synes at tale for, at man ved selskaber, der driver forskellige arter af virksomhed, eller som indenfor forskellige områder driver samme art af virksomhed, skulle kræve særligt driftsregnskab for hver enkelt del af virksomheden. A. L. stiller dog ikke bestemt krav herom. Det måtte vel også være en forudsætning, at den enkelte del af virksomheden var i det væsentlige uden betydning for de andre deles trivsel, og denne forudsætning vil ofte ikke være opfyldt, selvom det drejer sig om forskellige arter af virksomhed. Efter omstændighederne må et krav som det nævnte imidlertid kunne støttes på den almindelige regel i § 42, 1. stk., der gælder såvel driftsregnskab som statusopgørelse. Selvom ledelsen ikke på egen hånd kan nedlægge en tabbringende del af selskabets virksomhed, vil den derfor efter omstændighederne kunne ifalde ansvar ved at fortsætte, når den undlader at oplyse generalforsamlingen om de dårlige driftsresultater.

Af den almindelige regel i § 42, 1. stk., kan udledes, at regnskabet må specificeres og de enkelte regnskabsposter betegnes på en måde, der ikke er urigtig eller virker vildledende. Dette følger også af, at

urigtige eller vildledende angivelser i en regnskabsopgørelse ifølge straffelovens § 296 kan medføre strafansvar. Herefter må egen- og fremmedkapital ikke sammenblandes fx ved, at afskrivningskonti betegnes som reserver, og det bør kunne ses, i hvilket omfang selskabet har likvide midler. Debitorer og kreditorer bør ikke sammenbrages til en enkelt post, idet risikoen ved debitorer i så fald helt eller delvis skjules. Særligt foreskriver loven, *at* omfanget af foretagne pantsætninger³⁵⁾ og af ikke særligt dækkede³⁶⁾ kautions- og andre garantiforpligtelser, herunder sikkert også forpligtelser ifølge vekselendossement, skal fremgå af regnskabet, § 42, 4. stk., *at* egne aktier, selskabet har erhvervet, skal opføres på særlig konto under betegnelsen »beholdning af egne aktier« med angivelse af disses pålydende værdi, § 42, 6. stk., 1. pkt., *at* også den pålydende værdi af egne aktier, selskabet har modtaget til sikkerhed, skal angives i regnskabet, § 42, 6. stk., 2. pkt., *at* etablerings- og goodwill konto skal opføres særskilt, § 42, 7. stk., *at* beløb, fremkomne ved opskrivning af faste aktiver, der ikke benyttes til afskrivning på andre faste aktiver eller til dækning af underskud, skal henlægges til en særlig fond, § 42, 3. stk., 2. pkt., *at* der, når sådanne beløb anvendes til dækning af underskud, i regnskabet skal gøres bemærkning herom, § 42, 3. stk., 3. pkt., og *at* tantième til bestyrelsen³⁷⁾ skal opføres på særlig konto, § 42, 5. stk.

Da § 42, 3. stk., bestemmer, at henlæggelse til en særlig afskrivningsfond kan træde i stedet for afskrivning på faste aktiver, kunne det ligge nær at slutte modsætningsvis, at afskrivning på andre aktiver ikke kan erstattes med henlæggelser til særlige fonds. For en sådan regel kan der dog næppe gives grunde. Regnskabet giver fyldigere oplysning om selskabets stilling, når der i stedet for afskrivninger er foretaget henlæggelser til særlige fonds, idet disse vil vise størrelsen af de pågældende beløb. Derimod følger det af § 42, 3. stk., at fx afskrivning på debitorer ikke kan erstattes med hen-

³⁵⁾ Ifølge § 91, 1. stk., gælder dette dog ikke for banker.

³⁶⁾ At en kautions- eller garantiforpligtelse er særligt dækket, må betyde, at selskabet har betryggende sikkerhed mod tab for det tilfælde, at forpligtelsen bliver aktuel.

³⁷⁾ Derimod ikke tantième eller fast vederlag til repræsentantskab, direktion eller funktionærer eller fast vederlag til bestyrelse. — Bestyrelsens tantième vil i almindelighed være fastsat i vedtægterne, ovenfor § 10 nr. 13. At tantièmen desuagtet skal angives i regnskabet, kan antages at modvirke, at der beregnes urimeligt høje tantièmer.

læggelse til en for faste aktiver dannet afskrivningsfond. Vil man i stedet for afskrivning på debitorer foretage henlæggelse, må denne ske til en anden fond. Om man, som det ofte sker i praksis, kan opføre beløbet under »diverse kreditorer«, er noget tvivlsomt. Regnskabet kommer herved nærmest til at vise et for ugunstigt billede af selskabets stilling. Risikoen på debitorer kommer nemlig til at tage sig ud som større, end den i virkeligheden er. Og vel kommer regnskabet til at vise en større fremmedkapital, end selskabet har, men som følge heraf vil det opståede driftsresultat tage sig ringere ud, end det er, og ingen kan med rette antage, at et under »diverse kreditorer« opført beløb fortsat vil være til rådighed for selskabet. At en bank ikke kan opføre henlæggelser til imødegåelse af tab på debitorer på sine indlånskonti, er derimod selvfølgelig, bl. a. fordi det med rette kan antages, at bankens fremtidige tjeneevne vil vise sig større, jo større disse er.

10. Det regnskab, der senest otte dage før den ordentlige generalforsamling fremlægges til eftersyn for aktionærerne, og som forelægges generalforsamlingen til godkendelse, skal ifølge §§ 41, 2. stk., og 55, 1. stk., være revideret og forsynet med påtegning af revisorerne. At det eksemplar af regnskabet, der indsendes til registeret, skal indeholde revisorerens påtegning, siges ikke udtrykkeligt i § 45, men synes at burde antages³⁸⁾.

Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om revision af årsregnskabet, § 8, litra p.

Revisorerne vælges af generalforsamlingen, § 52, 1. stk., første gang af den konstituerende generalforsamling, § 13, 4. stk. Det kan ikke bestemmes i vedtægterne, at revisorerne skal vælges fx af bestyrelsen. Dog kan selskabets ledelse etablere en »indre revision«, hvilket ofte sker i større selskaber. Og når aktionærer, der ejer³⁹⁾ en fjerdedel af aktiekapitalen, stemmer derfor, skal bestyrelsen opfordre overregistrator til at udnævne en revisor til sammen med de af generalforsamlingen valgte at revidere regnskabet for det løbende år og til at fastsætte det vederlag, selskabet skal yde den pågældende revisor, § 52, 4. stk.

Antallet af revisorer vil i regelen være bestemt i vedtægterne. I selskaber, hvis aktier er genstand for offentlig kursnotering⁴⁰⁾,

³⁸⁾ Krenchel ad § 45 note 1.

³⁹⁾ Jfr. s. 220 f.

⁴⁰⁾ Ang. hvilke aktier der er genstand for offentlig kursnotering bekg. af 14. juni 1930 om vedtægter for Københavns fondsbørs §§ 31—36.

skal der være flere revisorer, § 52, 2. stk.⁴¹⁾). Ved afgørelsen af, om selskabet har det af loven eller vedtægterne krævede antal revisorer, må en af overregistrator i henhold til § 52, 4. stk., udnævnt minoritetsrevisor kunne medregnes.

Revisorer skal være regnskabskyndige, § 52, 1. stk. I selskaber, hvis aktier er genstand for offentlig kursnotering, skal mindst en af revisorerne være statsautoriseret⁴²⁾, § 52, 2. stk., 1. pkt. I andre selskaber kan aktionærer, der ejer en trediedel af den på generalforsamlingen repræsenterede kapital, kræve, at der skal være en statsautoriseret revisor, § 52, 2. stk., 2. pkt.

Ifølge § 52, 1. stk., skal revisorer være myndige, uberygtede og ikke ude af rådighed over deres bo, og de må ikke stå i selskabets tjeneste, være medlem af dets bestyrelse eller direktion⁴³⁾, eller være knyttet til noget medlem af bestyrelse eller direktion, til bogholder eller til kasserer ved tjenesteforhold⁴⁴⁾, ægteskab, slægt- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller som søskende.

De nævnte betingelser gælder ifølge ordene revisorer, der vælges af generalforsamlingen, men må sikkert gælde også en af overregistrator i henhold til § 52, 4. stk., udnævnt minoritetsrevisor.

Vælges et revisorfirma eller et revisionselskab til revisor, skal den person, hvem revisionen på firmaets eller selskabets vegne overdrages, opfylde de foreskrevne betingelser, § 52, 3. stk.

Ifølge § 52, 1. stk., fungerer de af generalforsamlingen valgte revisorer indtil næste ordentlige generalforsamling. Deres beføjelse kan herefter ikke begrænses til revision af årsregnskabet for det løbende regnskabsår, men omfatter revision også i den

⁴¹⁾ I banker skal der være mindst to revisorer, lov nr. 122 af 15. april 1930 § 14, 1. stk.

⁴²⁾ § 90, 3. stk., indeholder dog en overgangsbestemmelse. — I banker skal der altid være mindst en statsautoriseret revisor, lov nr. 122 af 15. april 1930 § 14, 1. stk., jfr. dog slutn. af denne bestemmelse.

⁴³⁾ Derimod vel af repræsentantskab, jfr. derimod lov nr. 122 af 15. april 1930 om banker § 14, 1. stk.

⁴⁴⁾ Visse analogier fra denne bestemmelse vil næppe være uberettigede. Således synes det at kunne antages, at en revisor ikke må være ansat i et selskab, i hvilket et medlem af bestyrelsen er direktør, skønt revisor formelt ikke står i tjenesteforhold til vedkommende direktør, men til det selskab, i hvilket han er ansat.

del af det nærmest følgende regnskabsår, der forløber inden den næste ordentlige generalforsamling. En af overregistrator i henhold til § 54, 4. stk., udnævnt minoritetsrevisor har til opgave sammen med de af generalforsamlingen valgte at revidere regnskabet for det løbende år. Ifølge § 54, 4. stk., kan revisorer til enhver tid afskediges af den myndighed, der har valgt dem. Selvom vedtægterne fastsætter en bestemt funktionstid for de af generalforsamlingen valgte revisorer — fx et eller flere år, hvilket sidste næppe kan være udelukket ved den omtalte bestemmelse i § 52, 1. stk. — kan generalforsamlingen derfor nårsomhelst med simpel stemmeflerhed vedtage at afskedige dem uden varsel. Spørgsmålet om deres ret til erstatning for afskedigelse i utide berøres næppe af § 54, 4. stk.

Under revisionen har revisorerne adgang til alle bøger vedrørende selskabets regnskabsvæsen samt til at efterse selskabets kasser og beholdninger, og bestyrelsen og direktionen er pligtige at meddele dem enhver oplysning, de forlanger til bekræftelse af regnskabets rigtighed, § 54, 1. stk. Herefter kan de ikke af ledelsen afskæres fra at foretage undersøgelser om regnskabets rigtighed. Til bøger, der ikke vedrører selskabets regnskabsvæsen, fx kalkulationsbøger, har revisorerne derimod ikke adgang, hvilket stemmer med, at de ikke skal bedømme forsvarelsen af ledelsens forretningsmæssige dispositioner⁴⁵⁾.

I hvilket omfang revisorerne er pligtige at kontrollere regnskabet, kan ofte være tvivlsomt. Herom kan i det væsentlige henvises til læren om andelsforeninger⁴⁶⁾. § 54, 1. stk., indskærper, at revisionen skal udøves under omhyggelig hensyntagen til tilstedeværende værdier og forpligtelser. Helst må — som ved andelsforeninger — revisionen forme sig som en løbende revision, men af bestemmelsen om, at de af en generalforsamling valgte revisorer fungerer til den næste ordentlige generalforsamling, kan næppe sluttes mere, end at deres beføjelse efter § 54, 1. stk., vedvarer til denne.

Ifølge § 54, 2. stk., skal revisorerne, hver gang de har foretaget revision, indføre beretning herom i en revisionsprotokol. Denne skal fremlægges på det nærmest følgende bestyrelsesmøde, og de tilstedeværende medlemmer af bestyrelsen skal med

⁴⁵⁾ Anderledes sv. A. L. § 105 jfr. ovenfor s. 257.

⁴⁶⁾ II del § 9 nr. 4.

deres underskrift bekræfte, at de er gjort bekendt med indholdet.

Revisorerne kan ikke kræve overordentlig generalforsamling indkaldt, og de har ikke i deres egenskab af revisorer adgang til at møde på generalforsamlingen. Gennem påtegning på det regnskab, der forelægges den ordentlige generalforsamling, skal de derimod overfor aktionærene redegøre for resultatet af deres undersøgelser, § 55, 1. stk.

Ifølge § 54, 3. stk., er revisorer forpligtede til at hemmeligholde, hvad de erfarer gennem deres virksomhed.

Undlader revisorer i rette tid at opfylde en dem ifølge A. L., vedtægterne eller beslutning af generalforsamlingen påhvilende forpligtelse, kan opfyldelsen af denne efter indstilling af overregistrator af ministeren for handel og industri søges fremtvunget ved pålæg af en daglig eller ugentlig bøde, der kan inddrives ved udpantning, § 85. Spørgsmål om et givet pålægs berettigelse kan dog indbringes for domstolene.

Revisorernes vederlag fastsættes i regelen af bestyrelsen eller, hvor der findes et repræsentantskab, af dette efter indstilling af bestyrelsen.

Foretager generalforsamlingen ikke som foreskrevet valg af revisorer, vil der næppe lovligt kunne udbetales udbytte eller iøvrigt disponeres på grundlag af et af generalforsamlingen godkendt regnskab. Derimod kan aktionærer, der var tilstede på den generalforsamling, hvor revisorer skulle have været valgt, sikkert ikke straffes for overtrædelse af de pågældende forskrifter.

11. Borgerlig straffelov § 296 hjemler strafansvar for bestyrelsesmedlemmer, direktører eller revisorer, der forsætligt eller groft uagtsomt overtræder lovens regler om udbetaling af udbytte eller om anvendelse af overskud iøvrigt, eller som bevidst eller groft uagtsomt gør urigtige eller vildledende angivelser i et regnskab⁴⁷⁾. Der kan desuden blive spørgsmål om erstatningsansvar. Således kan selskabet rejse erstatningskrav, når mangelfuld kontrol har muliggjort besvigelser. Overfor aktietegnere og aktiekøbere kan erstatningsansvar være begrundet ved, at deres tegning eller køb af aktier er sket i tillid til et

⁴⁷⁾ Uanset om det drejer sig om et årsregnskab eller om et regnskab, der forelægges en overordentlig generalforsamling, fx i forbindelse med forslag om rekonstruktion af selskabet.

regnskab, der viser et for gunstigt billede af selskabets stilling, overfor aktiesælgere ved, at deres salg er sket i tillid til et regnskab, der viser et for ugunstigt billede. Aktionærer kan efter omstændighederne rejse erstatningskrav, når et for gunstigt regnskab har afholdt dem fra at afhænde deres aktier. Overfor kreditorer kan ansvar følge af, at selskabet er blevet insolvent ved ulovlig udbetaling af udbytte eller tantième. Angående de nærmere ansvarsbetingelser henvises til læren om andelsforeninger⁴⁸).

§ 24. Forholdet til trediemand. Nedsættelse af aktiekapitalen.

a. Afslutning af retshandler.

En retshandel er bindende for selskabet, når den er afsluttet på dets vegne ifølge bemyndigelse til at indgå den. Om ledelsen kan anses bemyndiget til at indgå en bestemt retshandel, afgøres efter lignende regler som ved andelsforeninger¹).

Er en retshandel afsluttet på selskabets vegne, uden at bemyndigelse til at indgå den har foreligget, kan retshandelen være bindende for selskabet ifølge reglerne om fuldmagt. Herom gælder dels de almindelige regler om fuldmagt²), dels de særlige regler om signatur og prokura. Signatur omfatter retshandler, der falder indenfor den ved anmeldelsen om selskabets formål bestemte ramme. Den begrænses ved A. L.s regler om, at kun generalforsamlingen kan fatte visse beslutninger, at det tilkommer generalforsamlingen at foretage visse valg, og at kun den samlede bestyrelse kan meddele prokura. Prokura omfatter retshandler, der hører til forretningens drift.³). Fuldmagt til at afhænde og pantsætte fast ejendom har kun den, for hvem tegningsret i så henseende er særskilt anmeldt, § 15, litra o⁴). Særlig begrænsning i signatur eller prokura får betydning, når trediemand kender den, men ellers ikke..

⁴⁸) II del § 9 nr. 5—7.

¹) II del § 10 nr. 1.

²) *En direktør, der ikke havde enesignatur, kunne ikke, selvom bestyrelsen i meget vidt omfang havde ladet ham disponere på egen hånd, binde selskabet ved ekstraordinære dispositioner, U. f. R. 1937 A. 198.*

³) *Prokurist er ikke legitimeret til at borttransportere panteobligationer U. f. R. 1936 A. 432.*

⁴) *Men også den, der af generalforsamlingen måtte være bemyndiget dertil, U. f. R. 1931 A. 1085.*

Den, der optræder som fuldmægtig, anses ifølge aftalelovens § 25 at stå medkontrahenten inde for, at han har fornøden fuldmagt. Anmeldes der tegningsret for personer, hvem ifølge vedtægterne § 8, litra n, sådan ret ikke kan tillægges, vil overregistrator nægte at optage anmeldelsen i registeret. Bliver anmeldelsen registreret som følge af, at det eksemplar af selskabets vedtægter, der indsendes til registeret, ikke stemmer med, hvad generalforsamlingen har vedtaget, er bestyrelsen overfor tredie-mand ansvarlig for anmeldelsens rigtighed, § 16, 1. stk. Og gør aktionærene efter registreringens bekendtgørelse i Statstidende ikke skridt til at søge denne udslettet, bliver selskabet vistnok bundet ved retshandler, de pågældende afslutter indenfor rammen af den for dem anmeldte tegningsret, § 83, 1. stk.

De regler om fuldmagt, der gælder i forhold til tredie-mand, må gælde også i forhold til en aktionær, for så vidt angår retshandler, der ikke har forbindelse med vedkommendes stilling som sådan. Aftaler om, at visse aktier skal have særlige rettigheder, har ledelsen hverken bemyndigelse eller fuldmagt til at indgå⁵⁾.

b. Kreditorernes stilling.

Kreditorerne kan holde sig til selskabsformuen. Til denne hører krav på indbetaling af aktiekapital, erstatningskrav mod ledelsen eller revisorerne, krav på tilbagebetaling af uretmæssig oppebåret tantième eller udbytte og krav på tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt aktionærene ifølge ulovlig nedsættelse af aktiekapitalen. Men ikke alle disse krav kan gøres til genstand for udlæg.

I krav ifølge aktionærforskrivninger kan udlæg ikke gøres. Ifølge § 32, 2. stk., må aktionærforskrivninger nemlig ikke afhændes eller pantsættes, hvilken regel, ligesom regelen om, at en aktionær ikke kan bringe fordringer på selskabet i modregning mod sin forpligtelse ifølge aktietegningen, § 31, skyldes bl. a. den betragtning, at den ikke indbetalte del af aktiekapitalen bør tjene samtlige kreditorer til sikkerhed.

Er der ikke udstedt forskrivning for en forpligtelse ifølge aktietegning, må § 32, 2. stk., være analogisk anvendelig. Der-

⁵⁾ Hvad angår retshandler med aktionærer vedrørende særlige forpligtelser for disse, må gælde de samme regler som ved andelsforeninger, II del § 10 nr. 2 litra b. Om hæftelse for retsbrud se Henry Ussing, Erstatningsret, Kbhvn. 1947 s. 96 og 99.

imod kan man næppe slutte analogisk fra § 32, 2. stk., at udlæg ikke kan gøres i krav på tilbagebetaling af udbytte, ved hvis udbetaling aktiekapitalen er angrebet, eller på tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt aktionærene ifølge ulovlig nedsættelse af aktiekapitalen. Og i hvert fald for så vidt angår krav på tilbagebetaling af udbytte, ved hvis udbetaling aktiekapitalen ikke er angrebet, må en analogi fra § 32, 2. stk., være udelukket.

Da det kan være uheldigt for et selskab, at der offentligt rejses spørgsmål om erstatningskrav mod dets ledelse eller om krav på tilbagebetaling af uretmæssigt oppebåret tantième, kunne meget tale for at udelukke kreditorerne fra at gøre udlæg i sådanne krav, for så vidt selskabet ikke har truffet beslutning om, at de skal gøres gældende. Men den fornødne hjemmel for en sådan ordning savnes. Af § 32, 2. stk., må dog følge analogisk, at krav mod bestyrelsen i anledning af, at en større aktiekapital end den virkelig tegnede er anmeldt, § 16, 1. stk., ikke kan gøres til genstand for udlæg.

Holde sig direkte til aktionærene for krav på ikke indbetalt aktiekapital kan kreditorerne ikke. Dette har altid været antaget og kan nu støttes på § 32, 2. stk. Det ville også være uheldigt, om en enkelt kreditor ved at iværksætte individualforfølgning mod en aktionær kunne skaffe sig fyldestgørelse på de andre kreditors bekostning⁶⁾.

Af denne grund kan kreditorerne næppe heller holde sig direkte til en aktionær eller et medlem af ledelsen for krav på tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt vedkommende i strid med regler i A. L., der — udelukkende eller tildels — skyldes hensynet til kreditorerne⁷⁾. Og at disse ikke kan holde sig direkte til et medlem af ledelsen eller en revisor, mod hvem sel-

⁶⁾ Jfr. nærmere II del § 11 note 32 og ovenfor s. 120 f.

⁷⁾ Ved andelsforeninger vil en udbetaling til medlemmerne, foretaget i henhold til beslutning af den kompetente foreningsmyndighed, kun være ulovlig, for så vidt den er i strid med kreditorernes ret. At dette er tilfældet, kan imidlertid ikke give foreningen noget krav på tilbagebetaling, og derfor kan kreditorerne i flere tilfælde end ved aktieselskaber holde sig direkte til de pågældende, II del § 11 ved noterne 45—46. Er udbetalingen ikke sket i henhold til gyldig beslutning af den kompetente foreningsmyndighed, kan foreningen kræve tilbagebetaling, og i så fald bør man formentlig nægte kreditorerne adgang til at holde sig direkte til medlemmerne.

skabet har erstatningskrav, synes klart. Lider kreditorerne tab ved, at der ulovligt er udbetalt aktionærer beløb, som på grund af disses gode tro ikke kan kræves tilbagebetalt, kan de derimod holde sig direkte til medlemmer af ledelsen eller revisorer, hvem det kan lægges til last, at ulovlig udbetaling har fundet sted.

Angående værneting m. v. henvises til § 84^a).

c. Nedsættelse af aktiekapitalen.

Ifølge § 35 må uden samtykke af ministeren for handel og industri aktiekapitalen for et forsikringsselskab ikke nedsættes under 50.000 kr., for et andet aktieselskab ikke under 10.000 kr. Denne bestemmelse tager sigte på frivillig nedsættelse af aktiekapitalen. Den angår ikke annullation af ikke fuldt indbetalte aktier i henhold til § 34, 3. stk. Ej heller angår den annullation af egne aktier i henhold til § 39, 2. stk. Derimod omfatter § 35 tilfælde, hvor en efter denne lovs ikrafttræden erhvervet beholdning af egne aktier annulleres, eller nedsættelse af aktiekapitalen sker i henhold til § 36.

I regelen i § 35 må antages at ligge, at det fastsatte mindste-beløb skal være i behold efter nedsættelsen.

Udenfor de i §§ 34, 36 og 39, 2. stk., nævnte tilfælde kan kun generalforsamlingen træffe beslutning om nedsættelse af aktiekapitalen. Og da vedtægterne ifølge § 8, litra b, skal indeholde bestemmelse om aktiekapitalens størrelse, kan nedsættelse ikke ske uden ændring af vedtægterne. Om den af generalforsamlingen truffene beslutning skal der ifølge § 37, 2. stk., ske anmeldelse til registeret i overensstemmelse med reglerne i § 18.

Nedsættelse af aktiekapitalen kan være motiveret ved, at selskabet mener ikke at have anvendelse for hele denne. I så fald vil nedsættelsen medføre udbetaling til aktionærer eller bortfald af sådannes forpligtelse til at gøre indbetaling. Sker nedsættelsen ved opkøb af egne aktier til annullation indenfor den ved § 39, 1. stk., fastsatte grænse, er forudgående varsling af kreditorerne næppe nødvendig. Men i andre tilfælde skal bestyrelsen ifølge § 37, 3. stk., ved en tre gange i Statstidende indrykket bekendtgørelse med et varsel af mindst seks måneder, regnet fra den første indrykning,

^a) *Der i forbindelse med Rpl. § 238 er udtømmende, U. f. R. 1942 A. 962.*

opfordre selskabets kreditorer til at anmelde deres krav. Indkaldelsen er ikke præklusiv. Og så længe anmeldte, forfaldne krav ikke er fyldestgjort, eller der ikke på forlangende er stillet betryggende sikkerhed for uforfaldne eller omtvistede krav, må nedsættelsen ikke foretages.

En østre landsretsdom U. f. R. 1944 A. 598 har statueret, at et lån til en hovedaktionær med det formål, at han kunne opkøbe aktier i selskabet, var ulovligt som udbetaling til en aktionær. Dommen er af aktieselskabsregisteret blevet fortolket udvidende, idet det forlanger alle gældsforhold mellem aktieselskaberne og deres aktionærer udlignet. Denne praksis, der er blevet forsvaret af registeret i U. f. R. 1948 B. 237 og 286, er blevet angrebet af H. H. Bruun l. c. 42, C. L. David 105 og C. B. Christoffersen U. f. R. 1949 B. 55. Denne kritik kan tiltrædes, se herom Klerk U. f. R. 1949 B. 61 og utrykt byrets 8. afd.s dom af 30. sept. 1948 og for fremmed rets vedkommende engelsk Company Act s. 45, jfr. Palmer's Company Law, London 1948, p. 57, Augdahl p. 273 med norsk højesteretsdom i Norsk Retts-tidende 1929 p. 503, sv. A. L. § 101 jfr. motiverne p. 412 og forudsætningsvis U. f. R. 1924 A. 147.

Med anmeldelse om, at nedsættelse er foretaget, § 18, skal følge bevis for, at de foreskrevne regler er iagttaget, § 38. Om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende, afgøres på begæring af en af parterne af overregistrator, § 37, 3. stk. Kreditorer, der melder sig efter indkaldelsesfristens udløb, må vistnok have krav på fyldestgørelse eller sikkerhedsstillelse.

Nedsættelse af aktiekapitalen kan også være ledⁱ en rekonstruktion af selskabet. I så fald benyttes det beløb, hvormed aktiekapitalen nedsættes, til dækning af underskud eller til nedskrivning af aktiver, og det kan anmeldes under et, at generalforsamlingen har truffet beslutning om nedsættelsen, og at denne har fundet sted.

Frivillig nedsættelse af aktiekapitalen kan endelig ske i henhold til generalforsamlingsbeslutning om, at en tidligere erhvervet beholdning af egne aktier skal annulleres. Også i så fald kan det straks anmeldes, at nedsættelsen har fundet sted.

Ifølge § 43, 3. stk., skal, når annulation af egne aktier finder sted i henhold til § 34, 3. stk., et til indbetalingerne på de pågældende aktier svarende beløb henlægges til den lovmæssige reserve-

fond eller, hvis denne udgør en fjerdedel af aktiekapitalen, til andre fonds. Iøvrigt indeholder A. L. ikke særlige regler om anvendelsen af beløb, der ved annullation af egne aktier indvindes som følge af, at aktierne var bogført til et lavere beløb end deres pålydende værdi eller, for så vidt angår ikke fuldt indbetalte aktier, til et lavere beløb end deres pålydende værdi med fradrag af, hvad der skyldes ifølge forskrivningerne.

Udenfor tilfælde, hvor selskabet har egne aktier, kan nedsættelse af aktiekapitalen gennemføres ved indløsning eller ved nedskrivning af aktier. Er efter vedtægterne, § 8, litra e, aktionærene ikke forpligtede til at lade deres aktier indløse, og indgår de ikke frivilligt herpå, kan af de nævnte fremgangsmåder dog kun den sidste følges. Nedskrivning af aktier må ske på en sådan måde, at det indbyrdes retsforhold mellem aktionærene ikke forrykkes, hvilket, når ingen aktier har særlige rettigheder, vil sige, at samtlige aktier nedskrives forholdsmæssigt. Er der forskellige aktieklasser, kommer dog reglerne i § 57, 3. stk., til anvendelse.

Sker der samtidig med nedsættelsen en forhøjelse af aktiekapitalen, vil den tidligere aktiekapital kunne nedsættes under det i § 35 fastsatte mindste-beløb, når blot dette påny nås gennem forhøjelsen. Den tidligere aktiekapital kan dog ikke uden samtykke af samtlige aktionærer nedskrives til nul. Dels ville en generalforsamlingsbeslutning herom betegne et misbrug af talmæssig overvægt fra majoritetens side, idet de tidligere aktionærer under den angivne forudsætning ikke som aktionærer kan have interesse i, at selskabet fortsættes, dels ville beslutningen være i strid med § 57, 1. stk., litra c, eller denne bestemmelses analogi.

Om udbetaling til aktionærer ifølge nedsættelse af aktiekapitalen skal aktiebrevne have påtegning. Om bortfald af aktionærers forpligtelse til at gøre indbetaling bør forskrivningerne påtegnes, A. L. § 32, 1. stk.

En beslutning af generalforsamlingen om nedsættelse af aktiekapitalen mister sin gyldighed, hvis den ikke er bragt til udførelse inden et år, § 37, 4. stk.^o).

^o) Krenchel ad §§ 35—38, note 4, antager, næppe med rette, at det er tilstrækkeligt, at bestyrelsen mest muligt har fremmet sagen. Han anfører, at det navnlig ved selskaber med oversøiske forbindelser kan være ønske-

At aktiekapitalen nedsættes, skønt betingelserne for, at dette kan ske, ikke er tilstede, vil have forskellige følger i de forskellige tilfælde. En annullation af egne aktier er uvirksom, hvis den ikke har hjemmel i § 34, 3. stk., i § 39, 2. stk., eller i en beslutning af generalforsamlingen. Har selskabet købt en aktie uden hjemmel i § 39, 1. stk., eller i en beslutning af generalforsamlingen om nedsættelse af aktiekapitalen ved indkøb af egne aktier til annullation, er købet ugyldigt, hvis sælgeren var i ond tro. Var sælgeren i god tro, eller kan det for aktien betalte beløb ikke erholdes tilbagebetalt, er den eller de personer, hvem det kan lægges til last, at købet fandt sted, pligtige at overtage aktien til den pris, selskabet har betalt for den. Indløsning eller nedskrivning af en aktie, der ikke har hjemmel i en beslutning af generalforsamlingen, eller som finder sted uden iagttagelse af forskrifterne i § 37, 3. stk., må vistnok være ugyldig, selvom vedkommende aktionær eller, i tilfælde af nedskrivning, den eller de personer, til hvem aktien måtte være overdraget efter nedskrivningen, var i god tro. Kan et ved ulovlig indløsning af en aktie udbetalt beløb ikke erholdes tilbagebetalt, er den eller de personer, hvem det kan lægges til last, at udbetalingen fandt sted, pligtige at overtage aktien for det beløb, for hvilket den er indløst. Hvad angår en ulovligt nedskreven aktie, kan der vistnok gås frem efter § 34, 1. og 2. stk. Kan det skyldige beløb ikke erholdes herved, må den eller de personer, hvem det kan lægges til last, at ulovlig udbetaling fandt sted, overtage aktien. — De omtalte følger af ulovlig nedsættelse falder bort, hvis betingelserne for, at nedsættelsen lovligt kunne ske, tilvejebringes efter denne. Har en udbetaling til aktionærer været ulovlig, fordi forskrifterne i § 37, 3. stk., ikke er iagttaget, må således den begåede fejl kunne rettes ved efterfølgende udstedelse af proklama, fyldestgørelse af anmeldte, forfaldne krav og sikkerhedsstillelse for anmeldte, uforfaldne eller omtvistede krav.

ligt at udstede proklama med et længere varsel end seks måneder, og at det i visse tilfælde kan være vanskeligt at gennemføre nedsættelsen i løbet af et år, selvom proklama udstedes med kun seks måneders varsel, idet bestyrelsen måske må afvente domstolenes afgørelse af et tvivlsomt krav. En sådan afgørelse behøver selskabet imidlertid ikke at afvente, idet § 37, 3. stk., for uforfaldne eller omtvistede kravs vedkommende nøjes med at kræve betryggende sikkerhed stillet, før nedsættelsen sker.

Overtrædelse af reglerne om tilbagebetaling af indskud kan medføre strafansvar efter straffelovens § 296.

§ 25. Selskabets ophør. Udslettelse af registeret.

a. Konkurs.

Er et aktieselskab under likvidation, og har ministeren for handel og industri udnævnt likvidator, § 61, kan dets bo kun tages under konkursbehandling, når — en eller flere — fordringshavere, hvis fordringer udgør en femtedel af de bekendte fordringers samlede beløb, fremsætter begæring derom, § 71, 3. stk. I andre tilfælde afgøres det efter almindelige regler, om et aktieselskabs bo kan tages under konkursbehandling, og om der er pligt til på selskabets vegne at indgive konkursbegæring¹⁾. Kun bestyrelsen kan på selskabets vegne begære dets bo taget under konkursbehandling, § 71, 2. stk. Opstår der betalingsvanskeligheder for selskabet, eller bliver dette insolvent, skal direktionen straks give bestyrelsen meddelelse herom, § 48, 2. stk. At bestyrelsen skulle have ret til på egen hånd, uden at spørge generalforsamlingen, at indgive konkursbegæring på selskabets vegne, når pligt hertil ikke foreligger, kan næppe udledes af § 71, 2. stk.

Kommer et aktieselskab under konkurs, skal skifteretten gøre anmeldelse til registeret om konkursens begyndelse, § 71, 1. stk.

Om konkursbehandlingen gælder i det hele de almindelige regler. De pligter, der ved lov nr. 51 af 25. marts 1872²⁾ om konkurs m. v. er pålagt skyldneren, påhviler ifølge § 71, 4. stk., selskabets bestyrelsesmedlemmer og direktører eller, hvis selskabet var under likvidation, dets likvidatorer. Ret til vederlag for opfyldelse af disse pligter har de pågældende næppe, og bestyrelsesmedlemmer kan næppe kræve erstatning i anledning af, at konkurs indtræder, før den tid er udløbet, for hvilken de er valgt.

Om konkursens slutning skal skifteretten gøre anmeldelse til registeret, § 71, 1. stk. I anmeldelsen må angives, på hvilken måde konkursen er sluttet. Er det sket ved udlodning eller i

¹⁾ Ved banker er konkurs udelukket, lov nr. 122 af 15. april 1930, § 16, 3. stk.

²⁾ §§ 47, 54, 72 og 78.

henhold til konkurslovens § 97, betragtes selskabet som opløst, hvorfor det slettes af registeret. Er boet som følge af akkord ekstraderet til fri rådighed, træder bestyrelsen — likvidatorerne — påny i funktion³⁾. Er de pågældendes funktionstid udløbet, må de snarest muligt indkalde generalforsamling til foretagelse af nyvalg.

b. *Likvidation.*

1. Beslutning om opløsning af et aktieselskab kan kun generalforsamlingen fatte, § 59, 3. stk.⁴⁾. Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om behandling af forslag om selskabets opløsning, § 8, litra j. Ofte gælder herom lignende regler som om ændring af vedtægterne.

Ifølge § 59, 1. stk., skal et aktieselskab opløses:

(1) hvis det findes at mangle bestyrelse, og denne mangel ikke afhjælpes inden en passende frist;

(2) hvis — udenfor tilfælde, hvor samtlige aktier ejes af den danske stat, en dansk kommune eller et dansk aktieselskab eller kommandit-aktieselskab — antallet af aktionærer går ned under tre, og denne mangel ikke afhjælpes inden tre måneder⁵⁾.

I tilfælde (1) må overregistrator fastsætte en passende frist. I tilfælde (2) må udgangspunktet for fristens beregning være det øjeblik, da antallet af aktionærer går ned under tre⁶⁾. For begge tilfælde må gælde, at hvis mangelen afhjælpes efter fristens udløb, men forinden likvidationen er påbegyndt, kan der ikke mere være pligt til at opløse selskabet. Afhjælpes mange-

³⁾ Krenchel ad § 71, note 1.

⁴⁾ Det kan ikke overlades fx et af generalforsamlingen nedsat udvalg at træffe afgørelsen. Krenchel ad §§ 59—60 note 14.

⁵⁾ *Om tvungen likvidation af selskaber med tysk og japansk kapital, lov nr. 331 af 12. juli 1945, jfr. cirk. 134 af 29. april 1946.*

⁶⁾ Jfr. n. L. § 74, Augdahl 524. *Anderledes svensk ret, der nu anerkender enkeltmandsselskaber, Nial p. 196.* Krenchel ad §§ 59—60 note 9 antager, at fristen løber fra det tidspunkt, da den eller de to tilbageblivende aktionærer, eller, hvis selskabets bestyrelse (direktion) består af ikke-aktionærer, da bestyrelsen (direktionen) bliver bekendt med, at aktionærantallet er underminerligt. Om betydningen af, at tekstens opfattelse følges, note 7. Om et tilfælde før A. L. af 1930 U. f. R. 1929 A. 668 (H. D.).

len, efter at likvidation er påbegyndt, kan generalforsamlingen under de i § 73 angivne betingelser beslutte, at likvidationen skal ophøre.

Fortsættes i tilfælde (2) selskabets drift efter fristens udløb, hæfter de, der vidende om forholdet indgår en forpligtelse på selskabets vegne eller har medansvar for, at en forpligtelse indgås, en for alle og alle for en for dennes opfyldelse, medmindre andet er aftalt med vedkommende fordringshaver, § 59, 2. stk. Ansvar for, at selskabets ledelse indgår en forpligtelse, vil fx den aktionær have, der har opkøbt samtlige selskabets aktier på nær en enkelt, men undladt at underrette ledelsen herom⁷⁾. At mangelen afhjælpes, således at likvidationen kan undlades eller, hvis den er påbegyndt, bringes til ophør, medfører ikke, at personlig hæftelse ifølge § 59, 2. stk., bortfalder⁸⁾. For beløb, de pågældende kommer til at udrede, har de regres til selskabet. — I modsætning til, hvad der gælder efter § 17, må også selskabsformuen hæfte for den indgåede forpligtelse.

Også andre omstændigheder end de, der nævnes i § 59, 1. stk., kan medføre, at et aktieselskab skal opløses. Selskabets varighed kan være bestemt ved dets formål eller i vedtægterne være fastsat til en bestemt tid. I så fald kan enhver aktionær kræve selskabet opløst, når formålet er nået eller den fastsatte tid udløbet. Dog gælder dette næppe, hvis aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen, stemmer for, at selskabet skal fortsættes, § 59, 2. stk. Det kan også være bestemt, at en vis minoritet af aktionærerne skal kunne kræve selskabet opløst, når dette har lidt tab af en vis størrelse. Og ved koncessionerede virksomheder har ofte staten ret til at overtage selskabets formue som helhed ved udløbet af koncessionstiden.

2. Når undtages de nedenfor under litra c omtalte tilfælde, skal opløsning af et aktieselskab ske ved likvidation, § 60.

Generalforsamlingen kan vælge en eller flere likvidatorer, § 61, 1. stk., eller, med simpel stemmeflerhed, beslutte, at handelsministeren skal opfordres til at udnævne likvidatorerne, § 61, 2. stk. Vælger generalforsamlingen likvidatorer, kan aktio-

⁷⁾ Efter Krenchels lige omtalte opfattelse vil ansvar ikke indtræde i et tilfælde som det i teksten nævnte.

⁸⁾ En til § 17, 2. stk., 2. pkt., svarende bestemmelse er ikke optaget i § 59, 2. stk.

nærer, der ejer en fjerdedel af den på generalforsamlingen repræsenterende kapital, bestemme, at handelsministeren skal opfordres til at udnævne en likvidator til sammen med de af generalforsamlingen valgte at foretage likvidationen, § 61, 3. stk.⁹⁾. Viser selskabet sig insolvent, og er der ikke allerede i henhold til § 61, 2. eller 3. stk., udnævnt en eller flere likvidatorer, kan kreditorer, hvis fordringer udgør en femtedel af de bekendte fordringers samlede beløb, opfordre ministeren til at udnævne en likvidator til sammen med de af generalforsamlingen valgte at foretage likvidationen. Bliver likvidatorer ikke valgt¹⁰⁾, overtager ifølge § 62, der henviser til lov nr. 155 af 30. november 1874 om skifte af dødsbo m. v. § 82, skifteretten på begæring af overregistrator boet til likvidation.

Da de nævnte regler er ufravigelige, kan det ikke bestemmes, at fx aktionærer af en bestemt aktieklasse skal have ret til at vælge likvidatorer.

Likvidatorer kan til enhver tid afsættes af den myndighed, der har valgt dem, § 69. Det kan altså ikke bestemmes i vedtægterne, at det til beslutning om afsættelse af likvidatorer, der er valgt af generalforsamlingen, skal kræves, at en kvalificeret majoritet af aktionærene stemmer derfor. Spørgsmålet om en likvidators ret til erstatning, når han afsættes i utide, berøres næppe af § 69.

Likvidatorer skal ifølge § 61, 6. stk., jfr. § 49 være myndige, uberygtede personer, der ikke er ude af rådighed over deres bo. Flertallet skal have bopæl her i riget og derhos enten have indfødsret eller i de sidste fem år have været bosiddende her. I selskaber, hvis navn indeholder en dansk sted- eller nationalitetsbetegnelse, skal enhver likvidator opfylde disse betingelser¹¹⁾.

3. Et aktieselskab, der er under likvidation, skal på tydelig måde

⁹⁾ Ministeren har undertiden nægtet at efterkomme en sådan opfordring. Berettigelsen heraf er noget tvivlsom, omend det må erkendes, at en af ministeren udnævnt likvidator kan få en vanskelig stilling, hvor der tillige er andre likvidatorer.

¹⁰⁾ Det må anses underforstået, at likvidatorer heller ikke udnævnes i henhold til § 61, 2. stk.

¹¹⁾ Dette gælder dog ikke selskaber, der allerede før 1. januar 1918 havde og stadig har en sådan betegnelse i deres navn, § 61, 6. stk., jfr. § 49, 3. stk.

angive dette i sin betegnelse, men iøvrigt benytte sit tidligere firma uforandret, § 63, 1. stk.

Likvidatorerne (skifteretten¹²⁾) træder i bestyrelsens og direktionens sted, § 61, 1. stk. Med valget af likvidatorer ophører derfor bestyrelsens og direktionens beføjelser.

Inden otte dage skal likvidatorerne anmelde til registeret, at selskabet er trådt i likvidation, § 63, 2. stk. Anmeldelsen skal angive likvidators og prokuristers fulde navn, stilling og bopæl og hvem der har ret til at tegne selskabet, derunder særskilt for så vidt angår afhændelse og pantsætning af fast ejendom. Hvad der anmeldes om tegningsret, skal stemme med vedtægternes bestemmelser herom. Tegningsret, der efter vedtægterne tilkommer medlemmer af bestyrelsen eller direktører, må dog, når selskabet er trådt i likvidation, tilkomme likvidatorer. Likvidatorerne har samme ret til at tillægge andre personer tegningsret, som bestyrelsen havde før likvidationen. Anmeldelsen skal underskrives af samtlige likvidatorer, der en for alle og alle for en hæfter for indholdets rigtighed, § 63, 2. stk., jfr. § 16, 1. stk. Reglerne i §§ 16, 2. og 3. stk., og 18 finder tilsvarende anvendelse.

Likvidators kompetence er bestemt ved formålet for deres virksomhed¹³). Indenfor den herved bestemte ramme er likvidatorer berettigede til på egen hånd at foretage alle dispositioner, som bestyrelsen eller direktionen kunne foretage på egen hånd, hvis selskabet ikke var under likvidation, § 61, 1. stk. Og da likvidatorer har til opgave at realisere selskabets aktiver, må de være berettigede til på egen hånd at afhænde disse stykkevis eller under et, selvom bestyrelsen eller direktionen ikke ville have en så vidtgående beføjelse. Er aktiekapitalen ikke fuldt indbetalt, og kan ifølge vedtægterne kun generalforsamlingen¹⁴) træffe beslutning om

¹²⁾ At regelen må gælde også skifteretten, synes utvivlsomt, skønt § 62 ikke henviser til § 61, 1. stk.

¹³⁾ Jfr. nærmere s. 106. — I modsætning til, hvad der gælder ved ansvarlige interessentskaber, kan der under likvidationen ansættes prokurister, § 61, 6. stk., jfr. § 47, 4. stk.

¹⁴⁾ At der ifølge vedtægterne til indkaldelse på forskrivningerne kræves beslutning af et repræsentantskab, er derimod antaget ikke at være til hinder for, at likvidatorer kan beslutte indkaldelse, U. f. R. 1922 A. 32 note 2.

indkaldelse på aktionærforskrivningerne, kan sådan indkaldelse ikke ske på grundlag af en beslutning af likvidatorerne, medmindre disse — fx i kraft af, at det ved likvidationens indtræden har været på de rene, at selskabet var insolvent — kan anses særligt bemyndigede i så henseende¹⁵⁾. Ønsker likvidatorerne ikke selv at afgøre et spørgsmål, kan de indkalde generalforsamling til dets afgørelse, § 64.

Likvidatorerne skal ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af deres hverv, § 61, 6. stk., jfr. § 47, 3. stk.¹⁶⁾. I forretningsordenen kan der træffes nærmere bestemmelser om, hvilke spørgsmål den enkelte likvidator kan afgøre på egen hånd. Hvad angår meddelelse af prokura finder ifølge § 61, 6. stk., regelen i § 47, 4. stk., tilsvarende anvendelse. En likvidator må ikke deltage i afstemning angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og ham selv eller søgsmål mod ham selv eller angående spørgsmål om aftale mellem selskabet og trediemand eller søgsmål mod trediemand, for så vidt han deri har en betydeligere interesse, der kan være stridende mod selskabets, § 61, 6. stk., jfr. § 50, 1. stk. Over likvidatorernes beslutninger skal føres protokol, § 61, 6. stk., jfr. § 47, 3. stk.

4. Angående måden, hvorpå likvidationsboet behandles, hedder det i lov nr. 155 af 30. nov. 1874 om skifte af dødsbo m. v. § 82, at de om offentlig skiftebehandling af dødsboer givne regler med de lempelser, der følger af forholdets natur, skal anvendes på interessentskabsboer, der kommer under skiftebehandling uden at indbringes under konkursbehandling efter konkurslovens § 145. Da aktionærernes hæftelse for selskabets forpligtelser er begrænset, må det blive reglerne om dødsboer, hvori arvingerne ikke vedgår gælden, altså reglerne i Sktl.s kap. 2 og kap. 3, der kommer til anvendelse.

Viser det sig, at selskabets midler ikke kan dække omkostningerne ved likvidationen, sluttet denne straks, og likvidatorerne skal da inden otte dage anmelde til registeret, at selskabet er opløst, § 67. Med anmeldelsen skal følge bevis for, at betingelserne for likvidationens slutning har været tilstede.

Ifølge § 64 finder lovens regler om generalforsamling, om regn-

¹⁵⁾ Krenchel ad § 64 note 5.

¹⁶⁾ Dette gælder naturligvis ikke, hvis likvidationen foretages af skifteretten, og næppe heller, hvis der kun er en likvidator.

skabsaflæggelse og om årsregnskabets revision og indsendelse til registeret tilsvarende anvendelse under likvidationen. Denne regel gælder dog ikke, når boet behandles af skifteretten¹⁷⁾. Driftsregnskab for tiden fra udløbet af det sidste år, for hvilket regnskab er aflagt, til likvidationens indtræden og opgørelse af status ved sidstnævnte tidspunkt skal snarest muligt i revideret stand fremlægges til eftersyn for aktionærer og kreditorer på selskabets kontor og indsendes til registeret.

Likvidatorerne skal ved en tre gange med en måneds mellemrum i Statstidende indrykke bekendtgørelse med et varsel af mindst seks måneder, regnet fra første indrykning, opfordre selskabets¹⁸⁾ kreditorer til at anmelde deres krav, § 65, 1. stk. Er der i henhold til bevilling udstedt proklama, træder dette dog i stedet for den nævnte indkaldelse, § 65, 2. stk.

Bestrider likvidatorerne et anmeldt krav, skal vedkommende kreditor inden tre måneder anlægge sag til anerkendelse af kravet, § 65, 3. stk. Dette gælder dog ikke, når boet behandles af skifteretten¹⁹⁾.

Viser selskabet sig insolvent, finder ifølge § 65, 4. stk., reglerne i lov nr. 51 af 25. marts 1872, kap. 5 (konkursordenen) tilsvarende anvendelse. Er selskabet insolvent ved likvidationens endelige²⁰⁾ vedtagelse, finder desuden reglerne i konkurslovens kap. 4 (afkræftelsesreglerne) tilsvarende anvendelse, for så vidt afkræftelsessøgsmål anlægges inden seks uger efter nævnte tidspunkt. De i kap. 4 fastsatte frister regnes fra likvidationens endelige vedtagelse eller, hvis der forinden har foreligget en konkursbegæring, fra dennes indgivelse²¹⁾.

¹⁷⁾ Jfr. A. L.s § 62. — Men iøvrigt gælder de nævnte regler, altså også reglerne om generalforsamling, selvom selskabet er insolvent.

¹⁸⁾ Har selskabet anvendt mere end et firma, må proklama udstedes i overensstemmelse hermed, Krenchel ad § 65, note 1.

¹⁹⁾ Jfr. A. L.s § 62. Fristen er ikke præklusiv. Ø. L. T. 1934 p. 109.

²⁰⁾ Hvor spørgsmålet om opløsning behandles på to generalforsamlinger, fordi den første af disse er ubeslutningsdygtig, kan endelig vedtagelse af likvidation først ske på den anden generalforsamling.

²¹⁾ *Således U. f. R. 1938 A. 1061 (H. D.), der endvidere afkræftede udlæg, skønt handelsministeriet ikke havde udnævnt likvidator, cfr. U. f. R. 1932 A. 799 og 1933 A. 387 om individualforfølgning, hvilken dom næppe kan opretholdes efter højesteretsdommen, se endvidere E. Munch-Petersen: Tvangsfuldbyrdelse og foreløbige Retsmidler, Kbhvn. 1948, s. 90. Om et tilfælde, hvor likvidator var udnævnt af handelsministeren i selskab med tysk kapital utrykt Ø. L. D. af 16/12 1948 (sag IV 316/1948).*

Er der efter udløb af proklama og betaling af gælden et beløb tilbage, udbetales det til aktionærerne, § 65, 5. stk. Overstiger beløbet den indbetalte aktiekapital, fordeles det overskydende efter reglerne om fordeling af udbytte, således at præferenceaktionærer med fortrinsret hertil først dækkes²²⁾. Er beløbet lig den indbetalte aktiekapital, erholder enhver aktionær, hvad der er indbetalt på hans aktier. Er beløbet mindre end den indbetalte aktiekapital, finder forholdsmæssig afkortning sted. Er der præferenceaktionærer, vil der dog ofte være tillagt disse ret til forlods dækning. — Aktiebrevne skal have påtegning om udbetalingen. Er det registreret og bekendtgjort i Statstidende, at selskabet er opløst, § 66, 1. stk., anses dog dette for at være kommet til trediemands kundskab, § 83, 1. stk.

Sker udbetaling til aktionærer, forinden proklama er udløbet og gælden — o: den anmeldte gæld — betalt, må de pågældende vistnok, selvom de var i god tro, være pligtige at tilbagebetale, hvad de har modtaget, for så vidt det er nødvendigt til dækning af gælden²³⁾.

§ 65, 5. stk., forudsætter, at hvad der er tilbage, når gælden er betalt, tilkommer aktionærerne. Er der gjort kommanditindskud i selskabet eller har dette en garantikapital, vil dog i regelen kommanditisterne eller garantierne være lodtagne i nettoformuen eller have ret til hele denne.

Likvidatorerne skal ifølge § 66, 1. stk., aflægge endeligt regnskab over likvidationens forløb for en generalforsamling. Inden otte dage efter, at endelig udlodning har fundet sted, skal de anmelde til registeret, at selskabet er opløst. Som bilag til denne anmeldelse skal det endelige likvidationsregnskab følge. — Disse regler gælder dog ikke, når boet behandles af skifteretten²⁴⁾.

Selskabets regnskabsbøger med tilhørende bilag skal af likvidatorerne (skifteretten) opbevares i fem år eller ledsaget af det derfor anordnede gebyr indsendes til registeret, hvor de

²²⁾ De må have krav på udbytte for tiden indtil det tidspunkt, da deres indskud tilbagebetales dem.

²³⁾ Jfr. ovenfor s. 298. Dette må vistnok gælde, selvom kun uforfalden eller omtvistet gæld ikke er betalt, og selvom der for sådan gæld er stillet sikkerhed, der i det øjeblik, den blev stillet, måtte anses betryggende, men som senere svigter.

²⁴⁾ Jfr. A. L.s § 62.

opbevares i samme tidsrum, § 66, 2. stk. Fordring på gebyr efter denne bestemmelse er ligestillet med de i konkurslovens § 31, litra c, omhandlede fordringer, § 68, 1. stk.

5. Undlader likvidatorer i rette tid at opfylde en dem ifølge A. L., vedtægterne eller beslutning af generalforsamlingen påhvilende forpligtelse, kan opfyldelse af denne efter indstilling af overregistrator af handelsministeren søges fremtvunget ved pålæg af en daglig eller ugentlig bøde, der kan inddrives ved udpantning, § 85. Spørgsmål om et givet pålægs berettigelse kan dog indbringes for domstolene.

6. Ligesom bestyrelsesmedlemmer og direktører kan likvidatorer ifalde strafansvar efter §§ 86 og straffelovens § 296.

Også civilretligt kan likvidatorer ifalde ansvar efter tilsvarende regler som bestyrelsen²⁵⁾. For rigtigheden af en anmeldelses indhold hæfter de — ligesom bestyrelsens medlemmer — en for alle og alle for en, § 63, 2. stk., jfr. § 16, 1. stk.

7. Om fastsættelse af vederlag til likvidatorer, der er valgt af generalforsamlingen, indeholder A. L. ingen regler²⁶⁾. Har handelsministeren, udnævnt en eller flere likvidatorer, fastsætter han det vederlag, selskabet skal yde den eller de pågældende, § 61, 5. stk.

Kommer et likviderende selskab under konkurs, er fordring på vederlag til likvidatorer og revisorer ligestillet med de i konkurslovens § 31, litra b, omhandlede fordringer, § 68, 2. stk.

8. At et aktieselskab træder i likvidation, vil efter almindelige regler ikke afskære dets kreditorer fra at iværksætte individual- eller konkursforfølgning mod selskabet. Har handelsministeren udnævnt en eller flere likvidatorer, kan dog kun kreditorer, hvis fordringer udgør en femtedel af de bekendte fordringers samlede beløb, fremsætte konkursbegæring, § 71, 3. stk.²⁷⁾. Og skønt det ikke ud-

²⁵⁾ Ovenfor s. 256. *I et tilfælde, hvor likvidatorer havde overdraget en sagfører at afhænde visse aktiver, hvis salgssum sagføreren uretmæssigt forbrugte, frifandtes likvidatorerne. U. f. R. 1946 A. 320 (H. D.).*

²⁶⁾ U. f. R. 1928 A. 779, 1929 A. 413.

²⁷⁾ Heller ikke en forud for ministerens udnævnelse indgivet konkursbegæring kan efter udnævnelsen tages til følge, hvis den ikke er fremsat af kreditorer, hvis fordringer udgør en femtedel af de bekendte fordringers samlede beløb, jfr. Henry Hartmann i U. f. R. 1932 B. 33 ff. og 74 f., men derimod Poul Jacobsen sstds. 44 f.

trykkeligt er sagt i A. L., må det vistnok følge af § 65, 3. stk., at individualforfølgning er udelukket, når selskabet er insolvent²⁸⁾).

c. *Fusion m. m.*

Kun generalforsamlingen kan fatte beslutning om overdragelse af et aktieselskabs formue som helhed eller om dets sammensmeltning med et andet aktieselskab, § 70, 1. stk. Da sådan overdragelse eller sammensmeltning betragtes som opløsning af selskabet, § 60, må beslutningen fattes efter de herfor gældende bestemmelser. For så vidt angår sammensmeltning med et andet aktieselskab, må endvidere beslutningen i regelen fattes efter de for ændring af vedtægterne gældende bestemmelser, idet sammensmeltningen normalt vil nødvendiggøre sådan ændring, og vil sammensmeltningen medføre væsentlig ændring i selskabets formål, kræves til gyldig beslutning yderligere, at aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen, stemmer derfor, § 57, 2. stk.²⁹⁾).

Om den af generalforsamlingen truffede beslutning skal der ske anmeldelse til registeret ingen otte dage, § 70, 1. stk.

Overdrages selskabets formue som helhed til den danske stat, til en dansk kommune eller til et andet aktieselskab, kan likvidation undlades, § 70, 2., 3. og 6. stk. I andre tilfælde må likvidation finde sted.

Overdrages selskabets formue som helhed til den danske stat eller til en dansk kommune, kan det straks anmeldes, at selskabet er opløst, § 70, 2. stk. Selskabets kreditorer og aktionærer kan da holde sig til staten eller vedkommende kommune henholdsvis for deres tilgodehavende hos selskabet og for indløsningssummen for deres aktier.

Overdrages selskabets formue som helhed til et andet aktieselskab, eller sammensmeltes selskabet med et andet aktieselskab, skal, når likvidation ikke finder sted, ifølge § 70, 3. og 6. stk., selskabets formue forvaltes særskilt, indtil seks måneder er forløbet fra generalforsamlingens beslutning om over-

²⁸⁾ U. f. R. 1931 A. 1122. Sagen angik et tilfælde, hvor ministeren havde udnævnt likvidator, men skønt dommen henviser til §§ 65 og 71, synes argumentationen alene bygget på § 65. Se endvidere note 21.

²⁹⁾ Enhver aktionær, der har stemt imod sammensmeltningen, kan i sidste fald gå frem efter § 57, 4. stk.

dragelsen eller sammensmeltningen, medmindre samtlige kreditorer enten samtykker i, at dette undlades, eller de fyldestgøres, eller der stilles dem betryggende sikkerhed. Om en tilbudt sikkerhed må anses for betryggende, afgøres på en af parternes begæring af overregistrator. Skal vederlaget til aktionærerne helt eller delvis erlægges i aktier i det andet selskab, kommer reglerne i §§ 20—22 ikke til anvendelse på derved nødvendiggjort forhøjelse af dettes aktiekapital, § 70, 4. og 6. stk. Når endelig overdragelse eller sammensmeltning har fundet sted, skal selskabets bestyrelse gøre anmeldelse derom til registeret, § 70, 3. og 6. stk. Med anmeldelsen skal følge bevis for, at de foreskrevne regler er iagttaget, § 70, 7. stk. — Har det ene selskab før overdragelsen haft en beholdning af aktier i det andet selskab, finder regelen i § 39, 2. stk., tilsvarende anvendelse, § 70, 5. og 6. stk.

Om erlæggelse af vederlag til aktionærer skal aktiebrevene have påtegning³⁰⁾. Er det registreret og bekendtgjort i Statstidende, at endelig overdragelse eller sammensmeltning har fundet sted, anses dog dette for kommet til trediemands kundskab, § 83, 1. stk.

d. Udslettelse af registeret.

1. Når der i ti år ikke er foretaget nogen anmeldelse vedrørende et i registeret optaget aktieselskab, og en henvendelse fra overregistrator ved anbefalet brev til selskabets postadresse er forblevet ubesvaret, kan overregistrator ifølge § 72 ved bekendtgørelse i Statstidende med tre måneders varsel opfordre bestyrelsen til at oplyse, om selskabet fremdeles består. Når fristen er udløbet, uden at sådan oplysning er modtaget, udslettes selskabet af registeret³¹⁾.

Skønt ikke udtrykkeligt sagt i A. L., må det vistnok antages, at de, der efter udslettelsen, vidende om forholdet³²⁾, indgår en forpligtelse på selskabets vegne eller har medansvar for, at

³⁰⁾ Jfr. s. 209.

³¹⁾ Om udslettelsen skal der sikkert uopholdelig indrykkes bekendtgørelse i Statstidende, § 81, 2. stk., skønt dette her ikke kan ske på anmelderens bekostning.

³²⁾ Er udslettelsen bekendtgjort i Statstidende, kommer § 83, 1. stk., til anvendelse.

en forpligtelse indgås, hæfter en for alle og alle for en for deres opfyldelse, medmindre andet er aftalt med vedkommende fordringshaver³³).

2. Et selskab udslettes af registeret, når det anmeldes, at selskabets hjemsted (hovedkontor) er flyttet til udlandet, og anmeldelsen er ledsaget af bevis for lovlige vedtagelse af flytningen, § 18. Da selskabets hjemsted skal angives i vedtægterne, § 8, litra a, må vedtagelsen være sket efter de for ændring af vedtægterne gældende regler. Medfører flytningen en væsentlig ændring af selskabets formål, må desuden aktionærer, der ejer ni tiendedele af aktiekapitalen, have stemt derfor, § 57, 2. stk.

³³) Jfr. § 59, 2. stk.

FORTEGNELSE OVER BENYTTETE FORKORTELSER

- A. L.* bet. lov om aktieselskaber nr. 123 af 15. april 1930.
Augdahl bet. Per Augdahl, Aksjeselskapet etter norsk rett, 2. udg., Oslo 1946.
B. G. B. bet. Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich af 18. aug. 1896.
F. L. bet. lov nr. 23 af 1. marts 1889 om handelsregistre, firma og prokura.
Hasselrot bet. B. Hasselrot, Några spørsmål om handelsbolag, Malmö 1927.
H. D. bet. højesteretsdom.
H. G. B. bet. Handelsgesetzbuch af 21. maj 1897.
Kallenberg bet. E. Kallenberg, Om handelsbolags rättssubjektivitet enligt svensk rätt. Tidsskr. f. Retsv. 1907, s. 32—99.
K. L. bet. lov om konkurs nr. 51 af 25. marts 1872.
Kôersner bet. A. Kôersner, Om Aktiebok, Stockholm 1929.
Krenchel bet. H. B. Krenchel, Haandbog i Dansk Aktieret, Kbhvn. 1930.
Krenchel tillæg bet. tillæg 1940 til nævnte værk.
Lassen, Jul., Alm. Del bet. Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsrettens almindelige Del, 3. udg., Kbhvn. 1917—20.
Lindley bet. W. Lindley, A treatise on the Law of Partnership, 10. udg., London 1935.
Lyon-Caen et Renault bet. C. Lyon-Caen et L. Renault, Traité de droit commercial II, première partie, 5. udg., Paris 1926.
Munch-Petersen bet. H. Munch-Petersen, Den danske Retspleje, 2. udg., Kbhvn. 1923—26.
Nial bet. Håkon N:son Nial, Aktiebolagsrätt, Stockholm 1946.
N. L. bet. lov om aktieselskaber og kommanditaktieselskaber af 19. juli 1910 med senere ændringer.
Platou bet. O. Platou, Forelæsninger over norsk Selskapsret, 2. udg. ved A. Lindvik, Oslo. I. 1927, II. 1933.
Rpl. bet. bkg. nr. 212 af 1. okt. 1936 af lov om rettens pleje nr. 90 af 11. april 1916 med senere ændringer.
Skarstedt bet. S. Skarstedt, Almänna aktiebolagslagen av den 12. augusti 1910, 2. uppl., Stockholm 1913.
Sktl. bet. lov om skifte af dødsbo og fællesbo m. m. nr. 155 af 30. novbr. 1874.
Staub bet. Staub's Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 11. udg., Berlin und Leipzig 1921.

- Stpl.* bet. lov om stempelafgift nr. 113 af 1. april 1922, optrykt med senere ændringer ved bkg. nr. 99 af 23. april 1929.
- Strahan and Oldham* bet. J. A. Strahan and N. H. Oldham, *The Law of Partnership*, 2. udg., London 1921.
- Sv. A. L.* bet. lag om aktiebolag af 14. sept. 1944.
- Su. B. L.* bet. lag om handelsbolag og enkla bolag af 28. juni 1895.
- Sv. Obl.* bet. Schweizerisches Obligationsrecht af 30. marts 1911/18. decb. 1936.
- Torp* bet. Carl Torp, *Den danske Selskabsret*, Kbhvn. 1919.
- U. f. R.* bet. Ugeskrift for Retsvæsen.
- Ussing, Aftaler* bet. H. Ussing, *Aftaler paa Formuerettens Omraade*, 2. udg., Kbhvn. 1945.
- Ussing, Alm. Del* bet. Henry Ussing, *Dansk Obligationsret. Almindelig Del*, 3. udg., Kbhvn. 1946.
- Ussing, Enkelte Kontrakter* bet. H. Ussing, *Enkelte Kontrakter*, 2. udg., Kbhvn. 1946.
- Ussing-Dybdal* bet. H. Ussing og C. C. Dybdal, *Gældsbrevslovene*, Kbhvn. 1940.
- Vinding Kruse, Ejendomsretten* bet. Fr. Vinding Kruse, *Ejendomsretten I—III*, 2. udg., Kbhvn. 1945.